

**ZWIĄZEK POLSKIEGO NAUCZYCIELSTWA
SZKÓŁ POWSZECHNYCH**

SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKU

ZA ROK 1927 i I-sze PÓŁROCZE 1928 ROKU

Warszawa

ul. Polna 62.m.9.-
P. Cybulska Jadwiga

172/Wr.

ZARZĄD GŁÓWNY ZWIĄZKU P. N. S. P.
WARSZAWA, UL. MARSZAŁKOWSKA 123, TELEF. 205-88, 269-08

SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI

ZWIĄZKU POLSKIEGO NAUCZYCIELSTWA
SZKÓŁ Powszechnych
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
ZA ROK 1927 i I-SZE PÓLROCZE 1928 ROKU

Podr.
RP * 4387

Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna
we Wrocławiu

WRO0140426

WARSZAWA — 1928 R.

X ZJAZD DELEGATÓW ZWIĄZKU POLSKIEGO NAUCZYCIELSTWA SZKÓŁ POWSZECHNYCH

ODBĘDZIE SIĘ

W WARSZAWIE W DNIU 1, 2 3 i 4-YM LISTOPADA 1928 ROKU
w sali gmachu Zw. Zaw. Prac. Kolejowych, ul. Czerwonego-Krzyża 20.

PORZĄDEK OBRAD:

1-szy dzień — 1 listopada (czwartek)

godz. 10 rano

1. Otwarcie Zjazdu:
a) zagajenie, b) powitania,
c) przemówienia reprezentacyjne.
2. 10-lecie szkolnictwa polskiego
3. Zmiana statutu.
4. Wybory Komisyj:
a) matki
b) weryfikacyjnej
c) statutowej
d) wnioskowej
e) pedagogicznej
f) spółdzielczej
g) społeczno-oświatowej
5. Komunikaty.

Po południu.

1. Ujednostajnienie programów szkolnych.
2. Spółdzielnia kredytowa
3. Towarzystwo przyjaciół szkoły powszechnej.
4. Komunikaty.

Wieczorem przedstawienie w teatrze

**

2-gi dzień obrad — 2 listopada (piątek)

godz. 9 rano

1. Sprawozdanie Komisji weryfikacyjnej.
2. Obrady Komisji (cały dzień).
a) statutowej
b) pedagogicznej
c) spółdzielczej
d) wnioskowej
e) społeczno-oświatowej
f) matki
3. Komunikaty

Delegaci, przybywający na Zjazd, winni być zaopatrzeni w listy uwierzytelniające, bez których nie będą mogli wziąć udziału w Zjeździe, gdyż tylko na podstawie tych listów będą wydawane legitymacje Zjazdowe, uprawniające do wstępu na salę obrad.

Delegaci po przyjeździe winni zgłaszać się w biurze Zjazdu w lokalu Związku, Marszałkowska 123, II p.

Biuro będzie czynne już 31 października od godz. 2-jej po poł.

3-ci dzień obrad — 3 listopada (sobota)

godz. 9 rano

1. Sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego i Sekcyj:
a) sprawy uposażeniowe, służbowe i ustrojowe
b) sprawy organizacyjne: ogólne, oświatowe i regionalne, sanatoryjne, krajoznawcze, prasowe,
c) sprawy finansowe
d) dyskusja nad sprawozdaniem
2. Komunikaty.

Po południu.

1. Dyskusja nad sprawozdaniem.
2. Komunikaty.

Wieczorem — Raut.

**

4-ty dzień obrad — 4 listopada

(niedziela) godz. 9 rano

1. Sprawozdanie Komisji programowej, pedagogicznej, spółdzielczej. Głosowanie.
2. Wybory Zarządu Głównego.
a) sprawozdanie Komisji matki
b) wybór prezesa Związku
c) wybór członków Zarządu Gł. Komisji Rewizyjnej i Sądu Honorowego.
3. Komunikaty.

Po południu.

4. Sprawozdanie Komisji statutowej, wnioskowej i społeczno-oświatowej.
5. Głosowanie.
6. Zamknięcie Zjazdu.

Częsty i ścisły kontakt z zagranicą oraz znajomość wszelkiego ruchu zawodowego w Polsce pozwala Związkowi Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych coraz jaśniej i pełniej uświadamiać sobie własne stanowisko w polskim świecie pracy, powiedzmy — wyjątkowe stanowisko w Państwie o wyjątkowo trudnych zadaniach.

Oceniając w całej rozciągłości, czem jest dla Polski, w wyścigu z sąsiedami o starszej państwowej tradycji, jednolity typ obywatela, rozwiniętego społecznie niemniej zdolnego każdej chwili do ofiar z ducha i mienia na rzecz całości państwowej, Związek P. N. S. P. uważa się za jeden z ważnych czynników, umacniających dźwiganą w górę budowę Rzeczypospolitej Polskiej.

Dlatego nie pozwoliliśmy i nie pozwolimy się nigdy rozbić przekonaniami politycznym, i mamy w swojej liczbie przedstawicieli różnych kierunków, z wyjątkiem tych, które jawnie lub pod płaszczykiem stoją na usługach egoizmu społecznego i w jego interesie tłumią oświatę powszechną.

Dlatego też zdolni jesteśmy współpracować z każdym Rządem w dziedzinie tworzenia szkolnictwa i oświaty powszechnej, wierząc, że czy to udział nasz, czy protest są czynnikami twórczymi, jeśli przysparzają dobra, względnie powstrzymują zło.

Jak najwcześniejsze i jak najgłębsze uświadczenie mas i usprawnienie ich do wydajnej celowej pracy leży w interesie Państwa tak dalece, że w jakimkolwiek stosunku stoimy do Rządu — uważać się musimy za państwowców. Ktokolwiek otwiera najszerszym warstwom dostęp do niesfałszowanej wiedzy, jest naszym przyjacielem, kto dostęp ten tamuje, utrudnia i opóźnia, jest naszym wrogiem.

Jako Związek zawodowy, którym bezwarunkowo jesteśmy, służymy, jak wszystkie związki zawodowe na świecie, tak Państwu jak własnym zastępom swoją głębszą znajomością interesów zawodowych, mocą wezwania i posłuchania, zdolnością badania terenu pracy, wnioskowania i projektowania na dzień jutrzejszy.

Jako obywatele, dalecy od wyłącznej agresywności swojej grupy, wtajemniczeni w trudne warunki, z którymi walczy młode nasze Państwo, dzielimy z niem zadanie kształcenia, uświadczenia, a zwłaszcza leczenia rzesz nauczycielskich, puszczonych wprost z lawy szkolnej na szerokie fale ciężkiego bytu. Tworzymy we wszystkich dziedzinach instytucje, na które żaden Rząd nie zdobyłby się nigdy, oddajemy je na usługi zdrowia, bujności, głębi oświaty powszechnej w Polsce. Tak powstało Sanatorium, Szyce, Regionalizm, setki Kursów Wyższych i doksztalujących, tem jest świeżo założony Kurs Rolniczy w Bro-

dach, świetny ruch krajoznawczy, cały olbrzymi nakład pracy oświatowo-kulturalnej.

Zawodowe Związki nauczycielskie zagranicą wkładają całą swoją energję w samo zagadnienie szkoły, nauczania i wychowania młodego pokolenia, i w tej dziedzinie idziemy z nimi w równym szeregu. Nie poczuwają się one jednak w równej mierze, jak my tu w Polsce, do zadań chwili bieżącej, tak bezcennie wartościowych w naszych warunkach, do obowiązku kształtowania opinii ogólnospółecznej, zbyt często jeszcze zabiłkanej na manowcach ciemnoty, tradycyjnych porachunków i dzielnicowych uprzedzeń.

Świadomi charakteru i zakresu swej pracy, tem bardziej mamy prawo i obowiązek domagać się od każdego, a zwłaszcza od obecnego rządu, którego hasłem jest właśnie scementowanie polskich sił pracujących, stałej i konsekwentnej linii postępowania w stosunku do nas. Mamy prawo i obowiązek domagać się pełnego zrozumienia roli szkolnictwa powszechnego, dokładnego rozróżnienia politycznych uprawnień od służbowych obowiązków nauczyciela, rzetelnego przestrzegania pragmatyki, gwarantującej w normalnych warunkach normalną pracę szkolną.

Najdalej posunięte motywy ogólnopaństwowe nie wykluczają poprawy bytu dziesiątków tysięcy pracowników, narażonych najbardziej ze wszystkich na braki kulturalne, higieniczne i mieszkaniowe. Najbezwzględniejsza oszczędność nie dopuszcza wykorzystania nieratowanych sił i zdrowia pracownika do granic, w których się staje jednostką bezwartościową.

Związek P. N. S. P., skupiając olbrzymie rzesze, sięgające blisko 60% ogółu nauczycielstwa publicznych szkół powszechnych, około sztańdaru każdorazowego interesu Państwa, musi zdobyć dla rzesz tych takie warunki pracy, które uczynią go niezależnym obywatelem, zdolnym wychować kochające wolność pokolenie.

W drugie dziesięciolecie niepodległego bytu Polski wstępujemy pełni wiary, że twórcza nasza wola, zdolność do zgodnego z całym krajem oddźwięku, daleko idąca ofiarność i wyteżona uwaga na kulturalne potrzeby społeczne pomogą Państwu do stworzenia w możliwie bliskiej przyszłości szkolnictwa, opartego na słusznych współczesnych podstawach pedagogicznych i społecznych.

SENATOR STANISŁAW NOWAK
PREZES ZWIĄZKU P. N. S. P.

CZ. I. SPRAWY OGÓLNE.

1. REFORMA USTROJU SZKOLNICTWA.

Ustawodawcze zagadnienie ustroju szkolnego nie postąpiło naprzód. Projekt, opracowany przez Komisję ministerjalną, a wydany przez b. ministra Dobruckiego, nie stał się jeszcze projektem rządowym, a zapowiedziane przez Ministerstwo W. R. i O. P. konferencje z przedstawicielami czynników fachowych i społecznych nie doszły do skutku. Niezawodnie odegrała tu rolę niepomysłna dla tego rodzaju spraw okoliczność, jaką są wybory i niemożność dekretowania przez Prezydenta w sprawach szkolnych, jednakowoż podkreślić należy również brak inicjatywy, zmierzającej do postawienia tej sprawy na porządku dziennym ze strony właściwych czynników. Ten brak inicjatywy został wytknięty przez naszych posłów w Sejmie w sposób zdecydowany i ostry (zob. „Głos Nauczycielski” Nr. 19). Dopiero u schyłku roku szkolnego wydało Ministerstwo W. R. i O. P. zarządzenie, dopuszczające do egzaminu z siódmej klasy szkoły powszechnej do czwartej klasy szkoły średniej. Egzamin, odbywający się w fatalnych warunkach przy braku jednostajności programu szkolnego dla wyższych klas szkoły powszechnej i niższych klas szkoły średniej, musiał dać wyniki ujemne. Fakt ten posłużył Zarządowi Głównemu za powód domagania się u władz szkolnych rewizji programów. Nowy minister W. R. i O. P. dr. Świtalski zarządził doraźne narazie zrewidowanie programów, polecając gruntowną nad tem pracę czynnikom, powołanym z udziałem sfer nauczycielskich. Nadto należy zanotować zrealizowanie dawnego postulatu związkowego przez fakt zwinięcia przy Ministerstwie Departamentu Szkół Średnich i połączenia go z Departamentem Szkół Powszechnych w jeden Departament Szkół Ogólnokształcących. Zniesienie tego przedziału w administracji szkolnej z równocześnie przeprowadzaną próbą ujednostajnienia programów od pierwszej klasy szkoły powszechnej aż do najwyższej klasy szkoły średniej i zamierzanie przechodzenia młodzieży ze szkoły powszechnej do czwartej klasy szkoły średniej należy uważać za postęp w realizacji idei szkoły jednolitej. Po kampanji wieców obywatelskich w sprawie ustroju szkolnego, rozwinął Zarząd Główny w tym roku kampanję prasową, starając się nadto, ażeby w akcji wyborczej do Sejmu kandydaci na posłów sprawę tę wstawiali w program swej działalności agitacyjnej. Rzecz ta w istocie znalazła poważny odzew w rozlicznych odezwach i przemówieniach kandydatów najrozmaitszych grup politycznych. W dalszym ciągu Zarząd Główny kolportował wydawnictwa popularne, z nowych zaś opublikował pracę dr. Joteykówny, opartą na poważnych naukowych studiach p. t. „Jedność szkolnictwa ze stanowiska psychologii i potrzeb społecznych”.

Z nowych wydawnictw Zarząd Główny przygotowuje dwie broszury dr. Stanisława Tynelskiego, dotyczące organizacji szkół i sieci szkolnej — pod kątem jednolitości.

Dawne starania Zarządu Głównego, ażeby sprawa jednolitości stać się

mogła przedmiotem obrad Kongresu Międzynarodowego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych, zostały uwieńczone pomyślnym skutkiem. Oto egzektywa Międzynarodowej Federacji Nauczycielskiej (International Federation d'Instituteurs), będącej pod patronatem Ligi Narodów, na posiedzeniu w dniu 29 września r. b. w Paryżu, uchwaliła wstawić na pierwszy punkt mającego się odbyć w kwietniu 1929 r. w Belinzonie, w Szwajcarii kongresu referat pod tytułem: Prawo dziecka do szkoły jednolitej i jednolite kształcenie nauczycieli. Wstawiono to na wniosek delegatów naszej organizacji.

Uznając, że równoległe do zagadnienia jednolitości szkoły musi się realizować sprawę budowy szkół i mieszkań nauczycielskich, i spełniając uchwałę poprzedniego Zjazdu Delegatów, Zarząd Główny, uprosiwszy do tego celu wybitnych doradców, przygotował ankietę w sprawie budowy szkół, którą rozsyła do wybitnych fachowców, ekonomistów i techników, tudzież do posłów i senatorów. Odpowiedzi na pytania będą przez naszą organizację publikowane. Ankieta ta, przygotowana na okres zbierania się Sejmu, niewątpliwie wywoła zainteresowanie tem palącym zagadnieniem. Członkowie Związku otrzymają również za pośrednictwem Ognisk sposobność do wypowiedzenia się w sprawie budowy szkół i mieszkań nauczycielskich w związku z reformą szkolnictwa w duchu jednolitości.

Ankieta ta brzmi:

Dla społeczeństwa, tworzącego silne zręby Państwa demokratycznego, wychowanie przyszłych pokoleń, kształcenie świadomych i dzielnych kadr obywateli musi należeć do najważniejszych i najpilniejszych zadań chwili obecnej. Stwierdzając znaczny dotychczasowy postęp w dziedzinie organizacji i metod nauczania, stajemy wobec braku dziesiątków tysięcy niezbędnych szkół, który to stan jak wykazują urzędowe dane statystyczne, z roku na rok będzie się potęgował.

Normalnie na 1.000 dzieci w wieku szkolnym winno wypadać 22 izby szkolne. W województwach zachodnich stan bliski jest normy, tymczasem w województwach centralnych i wschodnich w wielu powiatach wypada obecnie na 1.000 dzieci zaledwie 1½ izby szkolnej. Biorąc pod uwagę ściśle obliczony stały przyrost dzieci w wieku szkolnym, który to przyrost poważnie zwiększa się od bieżącego roku szkolnego, okazuje się, iż do roku 1939/40 na całym terytorjum Rzeczypospolitej liczba izb lekcyjnych w porównaniu ze stanem obecnym, musi być zwiększona trzykrotnie, w województwach centralnych jednak siedmiokrotnie, a we wschodnich nawet ośmiokrotnie.

Jak widzimy ze sprawozdania Komisji Budżetowej o preliminarzu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, na rok budżetowy 1928/29 (referat pana Stypińskiego), rozpocznie się od roku 1928/29 stały przyrost dzieci w wieku szkolnym. Liczba dzieci w r. 1928/29 — 3.638.525 podniesie się w roku 1939/40 do 6.071.193, a więc prawie się podwoi.

Obliczając zapotrzebowanie budynków szkolnych w okresie do 1939/40 r. szk. przystosowane do wymagań ustawowych, a więc na 1 izbę szkolną 43,5 dzieci, należałoby wybudować 114,436 izb szkolnych i niezbędnych dla normalnego funkcjonowania szkół 85.825 mieszkań dla nauczycieli.

Skrupulatne obliczenia kosztów budowy gmachów szkolnych i mieszkań dla nauczycieli dały ołbrzymie sumy 5,149,486.000 zł. (koszt ten rozłożony na mieszkańców wyniósłby na głowę 191,7 zł.)

Gdy chodzi o budowę jednej szkoły i jednej izby szkolnej, to według obliczeń władz szkolnych, sprawa przedstawia się następująco:

Budowa szkoły 7-mio klasowej, owego właściwego, podstawowego typu, do którego zmierza Rząd i społeczeństwo, kosztuje 170 do 180.000 zł., z salą gimnastyczną i mieszkaniem dla nauczyciela 240.000 złotych. W tym typie szkoły 1 izba szkolna kosztuje 20 do 25.000 złotych, podczas gdy ta sama izba szkolna w budynku szkoły najniższego typu, t. zw. szkoły 1-klasowej, kosztuje 50.000 złotych, a więc dwa razy więcej!

Odczuwając doniosłość sprawy budowy izb szkolnych, a widząc jednocześnie trudności jej rozwiązania, zwracamy się do szeregu instytucji, działaczy społecznych i rzeczoznawców z prośbą o łaskawe wyrażenie opinii, ewentualnie danie projektu, jaką drogą należałoby sprawę budownictwa szkolnego ruszyć z miejsca. Z prośbą tą zwracamy się niniejszem i do W. Pana.

Nie krępując nikogo poszczególnymi punktami, jak to zazwyczaj przyjęto czynić w ankietach, prosimy tylko W. Pana o rozbięcie zagadnienia na działy następujące:

1) Co i jak należałoby zrobić w kierunku pobudzenia całego społeczeństwa na rzecz budowy szkół wysoko zorganizowanych?

2) Co w tym kierunku powinny zrobić samorzady i organizacje oświatowe?

3) Jaką rolę w całej tej sprawie ma do spełnienia Sejm, Senat i Rząd?

4) Jak rozwiązać problem budowy szkół pod względem finansowym?

Liczymy, że W. Pan nie odmówi prośbie naszej i w ciągu 3 tygodni uda się nam łaskawie swe cenne uwagi.

2. ORGANIZACJA NAUKI W SZKOLE.

Jakkolwiek z dniem 1 kwietnia 1927 r. postanowienia ustawy sanacyjnej, dotyczące zwiększenia liczby dzieci w 1-o, 2-u i 3-klasowych szkołach powszechnych, zostały zmienione, to jednak z początkiem roku szkolnego 1927-28 organizacja szkół opierała się w wielu miejscowościach na tych postanowieniach. Toteż Zarząd Główny przedstawił dyrektorowi Departamentu Szkolnictwa Powszechnego szereg przykładów, wskazujących na to, że zamiast podwyższać władze szkolne przyczyniają się do obniżania stopnia organizacyjnego szkoły.

W szeregu przedstawień ustnych i pisemnych, wystąpień kolegów posłów na terenie Sejmu — Zarząd Główny domagał się takiej organizacji nauki w szkole, aby praca nauczyciela dawała należyty wynik. W tym celu Zarząd Główny domagał się:

1) wychowawcy dla każdej klasy szkoły powszechnej,

2) ustanowienia stałych zastępów nauczycieli urlopowanych,

3) osobnego kierownika dla 7-klasowych szkół.

Ponieważ ze strony władz szkolnych nie poczyniono w tym kierunku żadnych kroków, i memorjały Zarządu Głównego nie odniosły pożądanego skutku, Zarząd Główny opracował projekt ustawy w tej sprawie, który został wniesiony przez kolegów posłów do Sejmu.

Ponadto w dniu 9 września b. r. p. Premier Bartel obiecał delegacji Związku ująć sprawę etatów i osobnego kierownictwa w przygotowującym się budżecie państwowym na nowy rok administracyjny.

3. SPRAWA NIEZALEŻNOŚCI SZKOLNICTWA.

Nieustanna walka o utrzymanie niezależności szkolnictwa od władz administracyjnych, spotęgowała się wskutek wydania rozporządzenia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. „O organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej”, ogłoszonego 6 lutego 1928 r. w Dz. Ust. R. P. Nr. 11 poz. 86, str. 155. Rozporządzenie to zostało wydane w okresie tak niezwykle dla normalnego życia publicznego, jakim jest okres wyborczy. W tym okresie są sparaliżowane najrozmaitsze akcje społeczne, a uwaga wszelkich sfer zwraca się głównie do zagadnień wyborczych. Zarząd Główny natychmiast po wydaniu tego rozporządzenia remonstrował u czynników rządowych i wraz ze Związkiem Zawodowym Nauczycieli Szkół Średnich po szeregu konferencji ustalił tekst publikacji, która następnie wyszła w broszurze zatytułowanej: „W obronie niezależności szkolnictwa”.

Niestety, ostatnia sesja Sejmu miała charakter wyłącznie budżetowy, przeto nie było danem jeszcze posłom nauczycielom wystąpić z projektem ustawy, zmieniającej ten dekret w kierunku utrzymania samodzielności władz szkolnych. Stanie się to niezawodnie w najbliższej sesji sejmowej. Zarząd Główny

poza kampanią prasową, uświadamiającą społeczeństwo o szkodliwości wprowadzenia wpływów politycznych do szkoły, starał się przez interwencje u właściwych czynników rządowych uzyskać taką interpretację rozporządzenia, która by zapewniła szkolnictwu możliwie największą swobodę w działaniu i największą niezależność. Doceniając najzupełniej możliwość i potrzebę uzgadniania linii państwowej ze strony Rządu we wszystkich działach administracji, przedstawiciele Zarządu Głównego u p. premiera Bartla, a posłowie — związkowcy u wiceministra Spraw Wewnętrznych p. Jaroszyńskiego czynili stosowne przedstawienia. P. premier Bartel obiecał na zjeździe wojewodów wyraźnie podkreślić niezależność kompetencji kuratorów i władz mu podległych od władz administracyjnych, co, jak świadczą nasze informacje, miało miejsce na owym zjeździe; p. wiceminister Jaroszyński zapowiedział wydanie instrukcji, w której między innymi miał z naciskiem podkreślić niezależność jakiegokolwiek nauczyciela od czynników starościńskich. Niestety, praktyka życia codziennego stwierdza, iż władze administracyjne ciągle i nieustannie próbują, często nie bez rezultatów, wywierać nacisk na władze szkolne. Przykładem — okres wyborczy. Niestety, należy stwierdzić z ubolewaniem, iż niektóre jednostki z pośród nauczycielstwa starają się korzystać z wpływów władz administracyjnych w sprawach personalnych, utrudniając takim postępowaniem rolę organizacji, a także tych z pośród przedstawicieli władz szkolnych, którzy pragną utrzymać swoją samodzielność i rzeczowy stosunek do spraw szkolnych i nauczycielskich. Zarząd Główny zarówno w „Głosie Nauczycielskim” (Nr. 10 z 11 marca b. r.), jak i w okólniku Nr. 1, ostro występował przeciw własnym członkom Związku, tym mianowicie, którzy w ten sposób postępowali. Celem kontynuowania pracy w obronie niezależności szkolnictwa Zarząd Główny rozesłał w maju do Zarządów Komisji, Oddziałów Powiatowych i Ognisk wskazówki, dotyczące sposobów przeciwdziałania grożącemu niebezpieczeństwu. Nadto organa związkowe zostały zaopatrzone w wyżej wymienioną broszurę. We wskazówkach tych Zarząd Główny wzywa, ażeby

1) Zarządy Ognisk zwolywały w okresie najbliższym zarówno przed ferjami wakacyjnymi jak i po ferjach zebrania członków Związku dla zreferowania tego zagadnienia i uchwalenia odpowiedniej rezolucji, wykazującej szkodliwość takiego stosunku władz administracyjnych do szkolnych.

2) Zarządy Oddziałów Pow. we własnym zakresie powołały kilku czy kilkunastu kolegów (żanek), którzy przygotowują się do referatów na ogólne zebrania obywatelskie, gdzie wykażą szkodliwość wprowadzania wpływów politycznych do szkoły i przygotowują odpowiednie uchwały. (Zarząd Główny nie podaje wzoru tych uchwał celowo po to, by nie miały one charakteru szablonu, a były ujmowane i w treści i w stylu rozmaicie).

3) W okresie jesiennym Zarządy Oddziałów zajęły się stworzeniem komitetów obywatelskich, których zadaniem będzie zorganizowanie ogólnych zgromadzeń z referatem: „Sprawa niezależności szkolnictwa od władz administracyjnych”. W jesieni bowiem sprawa znajdzie się prawdopodobnie na porządku dziennym obrad Sejmu.

Rezolucje zarówno zgromadzeń nauczycielskich jak i obywatelskich w odpisach przesyłać wszystkim posłom i senatorom danego okręgu wyborczego, tudzież Prezydjum Rady Ministrów i Ministrowi W. R. i O. P.

5) O każdym zgromadzeniu zawiadamiać Zarząd Główny. Należy jednak referaty przygotować przez kolegów miejscowych, gdyż w takiej masowej akcji jest rzeczą niemożliwą dostarczenie referatów z Zarządu Głównego i Komisji.

Należy ostro przeciwstawić się na swym terenie pracy tym z pośród kolegów (żanek), którzy dla celów osobistych o załatwienie swych spraw służbowych zwracają się przez Starostwa i władze wojewódzkie i poparciem tych władz legitymują się przed władzami szkolnymi. Niestety, Zarząd Główny dysponuje w wielu wypadkach takimi faktami i nie cofnie się przed najostroższymi konsekwencjami w stosunku do tego rodzaju szkodliwej działalności dla całości sprawy.

O podobnym postępowaniu nauczycieli należy zawiadomić bezpośrednio Zarząd Główny.

Sprawa podporządkowania władz szkolnych była omawiana w „Głosie Nauczycielskim” w następujących numerach b. roku: Nr. 7 (z 19 lutego), 9, 10, 13 — 14, 16, 19, 21, 22, 26.

W chwili, gdy sprawozdanie oddano do druku, t. j. w obecnym okresie jesiennym, nadeszła pora spełnienia tych instrukcyj przez całą organizację związkową. Przed posłami - związkowcami i Zarządem Głównym, stoi zadanie wszczęcia usiłowań, zmierzających do zmiany ustawowej dekretu podczas zbliżającej się sesji sejmowej, a przed nauczycielstwem — wypełnienia wyżej wymienionego planu pracy.

4. PRAGMATYKA NAUCZYCIELSKA.

Stosunki służbowe nauczycieli unormowane ustawą z dnia 3 lipca 1926 r. zmienne rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lipca 1927 r., nie nabrały dotąd jeszcze cech prawnej stałości. Cały szereg artykułów ustawy oczekuje zrealizowania (np. doręczenie dekretów ustalenia, rozpisywanie konkursów i t. p.), wielkie momentów wymaga szczegółowych wyjaśnień i wskazówek. O spełnieniu tych postulatów upomina się stale i ciągle Zarząd Główny. Celem zapoznania nauczycielstwa z ustawą Zarząd Główny wydał w cenie bardzo przystępnej (1 zł.) pragmatykę, zaopatrzoną skorowidzem i istniejącymi rozporządzeniami wykonawczymi, w najkrótszym zaś czasie wyda całość praw nauczycielskich, które już przygotowuje do druku. Zdając sobie najdokładniej sprawę z ważności zdobycia i istnienia pragmatyki nauczycielskiej i wielu jej dodatkowych momentów, tem bardziej widzi się niesłychaną szkodliwość, wynikającą z brzmienia i ze sposobu wykonywania artykułu 58, który szczególnie zaważył na losie nauczycielstwa. Artykuł ów mocno podważył zasadę stałości, gdyż ze względu na dobro szkoły dopuszcza możliwość przenoszenia nauczyciela z rozmaitych powodów. Należy niestety stwierdzić, że powody wyborcze i polityczne dały sposobność władzom szkolnym w porozumieniu z władzami administracyjnymi do przenoszenia wielu kolegów nieraz w odległe krańce Polski. Już zapowiedź takiego działania znalazła się w okólniku d-ra Dobruckiego, odczytanym na ostatnim Zjeździe Delegatów. Natychmiast po Zjeździe delegaci Zarządu Głównego zaprotestowali u p. Ministra przeciwko treści tego okólnika, a uspokajających informacji nie przyjęto do wiadomości, jako mało zadowolających. Życie wykazało, że art. 58 stał się wygodnym narzędziem w czasie akcji wyborczej do Sejmu. We wszystkich wypadkach, znanych Zarządowi, interwenjowano u władz i uzyskano stopniowo cofnięcie tych przeniesień w przeważającej większości wypadków. W dniu 9 lipca b. r. delegacja Zarządu Głównego złożyła nowemu ministrowi dr. Świtalskiemu materiały i postulaty, dotyczące tego zagadnienia.

Ograniczenie w ostatniej sesji działalności Sejmu do spraw budżetowych a także względy faktyczne nie pozwalają jeszcze w tej chwili na ustawowe rozpatrywanie niedogodnych postanowień prawnych pragmatyki, przeto Zarząd Główny zbiera narazie materiały i dane do rewizji tych postanowień i stara się swojemi przedstawieniami u władz wyjednać szereg wyjaśnień i wskazówek przy wykonywaniu ustawy.

5. UPOSAŻENIE.

Największą troskę Zarządu Głównego budziły sprawy uposażeniowe. Troski te pochodziły z dwóch źródeł: pierwsze to fakt, że dzisiejsze uposażenie w ciężkich warunkach drożymianych godzi w dziesiątki tysięcy nauczycielstwa, obciążonego zazwyczaj ciężarami rodzinnymi, drugie, że droga do zdobycia lepszych warunków bytu, t. j. środki działania, prowadzące do tego celu, nie dają rękojmi uzyskania dobrych rezultatów. Rozbijają się bowiem o siłę wyższą jak możliwości finansowe Państwa, konieczność utrzymania równowagi budżetowej i stabilizacji waluty. Stwierdzić bowiem należy, że te powody wy-

suwa Rząd, jako główne przeszkody stałego i definitywnego uregulowania płac. Wielokrotnie przedstawiciel tego Rządu, obecny premier p. Bartel zapewniał delegację Związku, iż nie dopuści do naruszenia wyżej wymienionych zasad, i że tylko nowy a stały dopływ finansów do skarbu Państwa może tę palącą kwestję załatwić. Autorytatywnie stwierdzone stanowisko Rządu każe organizacjom pracowników państwowych ustosunkować się taktycznie do tego, a Zarząd Główny nie czyni z tego tajemnicy, że wybranie takich środków walki o te postulatory, któreby zapewniły zwycięstwo, jest rzeczą niezmiernie trudną. Rząd bowiem jest niewątpliwie silnym, i wszystko, co godzi — w jego mniemaniu — w naruszalność stabilizacji waluty i budżetu, odpiera bez zastrzeżeń, choćby to były nawet uchwały Sejmu. Nie roztrząsamy w tej chwili słuszności tego stanowiska, ani poddajemy go ocenie politycznej, lecz podkreślamy z naciskiem ten fakt. Wystarczy wskazać jako przykład na to, iż uchwały Sejmu, które dotyczą budżetu (np. dodatkowe kwoty na budowę szkół i wiele innych) Rząd wcale nie realizuje.

Zadaniem organizacji zawodowej jest szukanie sposobów, ażeby wśród tak splełanych trudności posunąć sprawę regulacji płac naprzód. Przy ocenie tych usiłowań nie można zapominać, iż wraz z nauczycielstwem, są tą sprawą zainteresowane tysiączne rzesze urzędnicze, i że nie jest do pomyślenia takie załatwienie postulatów, któreby dotyczyło tylko jednej kategorii pracowników państwowych, np. nauczycieli, a pomijało inne.

Zarząd Główny, jako reprezentujący organizację naszą w Centralnej Komisji Porozumiewawczej Pracowników Państwowych, bierze udział wraz z innymi organizacjami w akcji o regulację płac ogółu pracowników państwowych. Jak wiadomo, przyczyną sprowadzenia uposażenia nauczycielskiego do pensji głodowych, było ustalenie mnożnej jeszcze w końcu roku 1925 niewspółmiernie ze wzrostem kosztów utrzymania. Organizacje pracowników państwowych rozpoczęły wówczas walkę o zniesienie ustawy sanacyjnej, którą unieruchomiono mnożną i którą poczyniono znaczne szczyrby (prócz unieruchomienia mnożnej) w uposażeniu pracowników państwowych. Akcja ta odniosła takie rezultaty, że z ustawy sanacyjnej, jeżeli chodzi o szkolnictwo powszechne, pozostały jeszcze 3 punkty a mianowicie:

1. zniesienie osobnego etatu kierownika dla 7-klasowych szkół;
2. zmniejszenie wynagrodzenia za godziny nadliczbowe z 225 punktów na 150 punktów za jedną godzinę tygodniowej pracy w stosunku rocznym;
3. zniesienie równoważnika pieniężnego za grunt dla kierowników i samostojnych nauczycieli.

W okresie, za który dajemy niniejsze sprawozdanie, t. j. od września 1927 r. do września 1928 r., Zarząd Główny nie ograniczał się tylko do wystąpień łącznych z organizacjami pracowników państwowych, lecz przy każdej sposobności samodzielnie przypominał i domagał się od Rządu uregulowania płac, tej najbardziej ważnej i palącej sprawy dla ogółu nauczycielstwa. Częste delegacje Zarządu Głównego, a mianowicie: 1-go i 15-go września i 9 grudnia 1927 r. u Ministra W. R. i O. P. p. Dobruckiego; 25 października 1927 r. u premiera p. Bartla, 30 grudnia 1927 r., 10 maja, 13 lipca i 9 września 1928 r., u dyrektora Departamentu Szkolnictwa Powszechnego p. Żłobickiego (z którym kilkakrotnie w tej sprawie konferowano) przedstawiły rozpaczliwy stan materialny nauczycielstwa szkół powszechnych i domagały się rychłego a wydatnego podniesienia płac nauczycielskich. Nadto Zarząd Główny szczegółowo zobrazował dzisiejszy stan materialny nauczycielstwa w kilku memoriałach do premiera Rządu, Ministra W. R. i O. P. i Ministra Skarbu, oraz wezwał Ogniska do wysłania do Rządu i Sejmu depeesz, domagających się rychłej i wydatnej podwyżki płac. Jeżeli nie osiągnęliśmy znaczniejszej podwyżki, jakiej należało się spodziewać, a jakiej domagały się organizacje pracowników państwowych, to tylko z powodu istniejących warunków polityczno-ekonomicznych, o których wspominamy na wstępie niniejszego sprawozdania.

Jednak akcja o poprawę bytu dała takie wyniki, jak przyznanie:

1. **jednorazowego zasiłku, t. zw. dodatku mieszkaniowego, wypłaconego w dwóch ratach: 1 października i 1 grudnia 1927 r.;**
2. **jednorazowych zasiłków w pierwszym i drugim kwartale 1928 r. w wysokości po 45% uposażenia miesięcznego;**
3. **podwyżki uposażenia o 15% od 1 lipca r. b. również w formie zasiłku płatnego każdego miesiąca.**

Oczywiście, rezultaty starań dalekie są od żądań naszych, jakkolwiek żądania te ograniczają się do 45% podwyżki uposażenia oraz zniesienia resztek ustawy sanacyjnej. Akcja o poprawę bytu pracowników państwowych odniosła ten jeszcze dobry skutek, że Rząd i Sejm rozumieją już dobrze konieczność znaczniejszej podwyżki uposażenia, a uzależniają ją tylko od wynalezienia źródeł jej pokrycia, należy więc przypuszczać, że jesienna sesja parlamentu przyniesie nam dawno oczekiwaną podwyżkę płac.

Nadto Zarząd Główny w dniu 28 stycznia r. b. zwrócił się do Ministerstwa W. R. i O. P. z memorjałem o uwzględnianie przy wymiarze zasiłków wszystkich dodatków (np. kierownictwo, za egzamin specjalny i t. p.), a nie tylko płacy zasadniczej.

Dnia 15 lutego 1928 r. Zarząd Główny przedstawił w Ministerstwie W. R. i O. P. żądanie regularnego wypłacania poborów oraz zmianę dzisiejszego systemu wypełniania przez Kuratora list płacy, który to system nie daje dokładnego obrazu, co mianowicie składa się na miesięczną pensję, kwitowaną przez nauczyciela.

W sprawie przyznania dodatku t. zw. kuracyjnego dla nauczycielstwa, pracującego w miejscowościach kuracyjnych, Zarząd Główny interwenjował kilkakrotnie u miarodajnych czynników, lecz, niestety, sprawa ta nie została dotychczas pomyślnie załatwiona, natomiast Zarząd Główny otrzymał przyrzeczenie, iż sprawa ta zostanie w najbliższym projekcie regulacji płac definitywnie ujęta.

We wrześniu roku bieżącego Prezydium Zarządu Głównego zwróciło się do p. o. Ministra W. R. i O. P. p. sekretarza stanu Czerwińskiego z prośbą, ażeby między innymi wystąpił do p. Ministra Skarbu z postulatem, dotyczącym dodatku kuracyjnego.

W sprawach uposażenia poszczególnych członków Związku Zarząd Główny interwenjował w bardzo licznych wypadkach, które sięgają kilku tysięcy, czego dowodem może służyć liczba spraw, zarejestrowanych w dzienniku korespondencyjnym biura Związku — 25.261.

Niezależnie od akcji C. K. P. P. i akcji bezpośredniej, ingeruje Zarząd Główny na terenie ustawodawczym przez posłów nauczycieli. Szereg wniosków poselskich był wyrazem zajęcia się tem piekącym zagadnieniem. Stwierdzając ten fakt, Zarząd Główny uważa za wskazane zaznaczyć, iż jako organizacja zawodowa musi przyjmować z uznaniem pociągnięcie każdego z klubów poselskich w tej sprawie, o ile jest traktowane realnie i pozbawione momentów demagogicznych. Zarząd Główny w swej taktyce nie dopuszcza do niezdrowego wygrywania jednych posłów nad drugimi i uznaje zasadę, iż na terenie swoich klubów posłowie nauczyciele powinni energicznie domagać się wydatnego przeprowadzenia regulacji płac, jednakowoż nie można żądać od jednostek, ażeby wyłamwały się z karności klubowej w razie odmiennej decyzji klubu i stanowisko tych jednostek wyzyskiwać demagogicznie na rzecz tej czy owej partii politycznej. Poseł-nauczyciel, wyłamujący się w czasie głosowania z karności klubowej, nie przedstawiałby żadnego znaczenia dla sprawy szkolnej i nauczycielskiej. W ocenie ostatnich pociągnięć Rządu i Sejmu w sprawie regulacji płac Zarząd Główny zajmuje stanowisko, reprezentujące wyłącznie interes zawodowy, a wyrażający się w następującem skonstatowaniu rzeczy.

Uznając konieczność stałego dopływu finansów na definitywne uregulo-

wanie plac, należało projekty ustaw, podnoszących podatki, odesłać do Komisji sejmowej i tam poprawić taktyczny błąd Rządu, który związał podatki z placami funkcjonariuszów państwowych, a nie odrzucać ustawy już w pierwszym czytaniu bez odesłania do Komisji. Sejm był mocen złączyć to zagadnienie regulacji plac z całością budżetu, a stworzywszy warunki finansowe dla polepszenia plac, pozabawiłby Rząd argumentu najważniejszego, jakim jest naruszenie równowagi budżetowej i stałości waluty.

6. OBRONA PRAWNA.

Z chwilą wejścia w życie pragmatyki nauczycielskiej sprawy dyscyplinarne nauczycieli szkół powszechnych zostały przekazane Kuratorjom. Z tą chwilą Zarząd Główny uznał za stosowne rozszerzyć pomoc prawną.

Jakkolwiek i dawniej istniała konieczność tej pomocy, to jednak wobec tego, że organizacja obrony prawnej przy każdym niemal Oddziale powiatowym Związku była utrudniona, a przytem brak był na ten cel funduszków, Zarząd Główny zgłosił na IX. Zjazd Delegatów wniosek w sprawie przeznaczenia 10% składek członkowskich na fundusz obrony prawnej. Zjazd wniosek ten uchwalił i wezwał do jak najrychlejszego zorganizowania obrony prawnej.

Zarząd Główny, na podstawie uchwał IX. Zjazdu Delegatów, rozszerzył pomoc prawną, organizując przy każdej Komisji referat obrony prawnej, którego zadaniem jest udzielanie przez fachowców porad prawnych, obrona w Komisjach Dyscyplinarnych, a w sądach obrona w takich jedynie sprawach, które wynikły z działalności organizacyjnej danego członka Związku lub ze stosunków służbowych. Fundusze na obronę prawną, udzielaną przez referaty prawne przy Komisjach wojewódzkich, asygnuje Zarząd Główny.

Jak konieczną rzeczą było rozszerzenie pomocy prawnej, świadczy liczba przeprowadzonych spraw. W tem miejscu dajemy tylko sprawozdanie z pomocy prawnej, udzielonej przez Zarząd Główny. Sprawozdania Komisji podajemy na innem miejscu.

W okresie roku sprawozdawczego przeprowadzono spraw:

a) w Komisjach Dyscyplinarnych	26
b) w sądach — spraw karnych	17
c) w sądach — spraw cywilnych	2
d) w Najwyższym Trybunale Administr.	15

Obrońcami byli pp. adwokaci:

1. Zygmunt Olidzki w 24 sprawach dyscyplinarnych i 13 sprawach sądowych.
2. Dr. H. Lieberman, poseł na Sejm w sprawach w Najwyższym Trybunale i 3 sprawach sądowych.
3. Franciszek Paschalski w sprawie sądowej.
4. Tadeusz Szymański w sprawie dyscyplinarnej.
5. Tadeusz Tomaszewski udzielił pisemnie kilku porad w sprawach cywilnych, dotyczących przeważnie majątku szkół.

Prezydjum Zarządu Głównego udzieliło porad w różnych sprawach:

- a) pisemnie 1378, b) ustnie 1597.

7. KONFERENCJE REJONOWE.

Zarząd Główny w ciągu roku szkolnego 1927/28 zwracał baczną uwagę, aby konferencje rejonowe służyły tym celom, jakie nakreśla im rozporządzenie Ministerstwa W. R. i O. P., a mianowicie, aby były terenem samodoształcania nauczycielstwa, a nie terenem zdobywania przez inspektorów opinii o pracy i przygotowaniu nauczyciela do zawodu.

W wypadkach nadużywania tych konferencyj przez inspektorów szkolnych Zarząd Główny interwenjował i domagał się ścisłego stosowania istniejących w tej materji rozporządzeń Ministerstwa.

8. KWALIFIKACJE.

Różnorodne przepisy, jakie dotychczas obowiązywały w sprawie kwalifikacyi nauczycieli szkół powszechnych, zostały z dniem 1 kwietnia r. b. uchylone (patrz „Głos Naucz.” Nr. 1 z 1928 r.) i ustanowiono nowe zasady w tej sprawie.

Naogół rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej normuje sprawę kwalifikacyi zawodowych zgodnie z duchem czasu, a przytem unifikuje sprawę II egzaminu we wszystkich dzielnicach Państwa. Pomimo to, że wspomniane wyżej rozporządzenie obowiązuje od 1 kwietnia r. b., Ministerstwo W. R. i O. P. nie wydało dotychczas szczegółowych przepisów, dotyczących programu, terminu i miejsca składania egzaminu praktycznego (II egzaminu), lecz zarządziło, aby egzamin ten w terminie jesiennym r. b. odbył się według starych przepisów (patrz „Głos Nauczycielski” Nr. 29 z r. b.).

Zarząd Główny, uważając ten stan rzeczy za nienormalny, zwrócił się do p. Ministra W. R. i O. P. z żądaniem przyspieszenia wydania wymienionych wyżej przepisów, dotyczących egzaminu praktycznego, aby jak najprędzej uwolnić nauczycielstwo na terenie Małopolski od dotychczasowych uciążliwych egzaminów kwalifikacyjnych. Ministerstwo zakomunikowało, że przepisy te są w opracowaniu i w niedalekim czasie zostaną wydane.

Sprawę kształcenia nauczycieli szkół powszechnych omawiamy na innym miejscu, a mianowicie w sprawozdaniu Sekcji Kształcenia Nauczycieli; tutaj pragniemy jednak zwrócić uwagę na fakt, że jeden z postulatów w tej dziedzinie został uwzględniony, a mianowicie z dniem 1 września r. b. utworzono 2-letnie pedagoga w Warszawie i Krakowie dla kandydatów na nauczycieli szkół powszechnych. Na pedagoga te przyjmowani są tylko maturzyści średnich szkół ogólnokształcących.

Poza ten postulat Związku składania egzaminów z W. K. N. przez eksternów częściami (na raty) również w bieżącym roku został przychylnie potraktowany, bo oto z dniem 1 września r. b. nowy statut i regulamin państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich (Dz. Urzęd. Minist. W. R. i O. P. nr. 9 z 1928 roku) wprowadza dla eksternów prawo składania egzaminu częściami i to z dowolnej części danej grupy w trzech terminach.

Nadto Zarząd Główny domagał się od Ministerstwa W. R. i O. P. uruchomienia większej ilości państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich oraz subsydjowania prywatnych W. K. N. Niestety, brak kredytów, jak twierdzi Ministerstwo W. R. i O. P., nie pozwala na uwzględnienie w całej pełni tych żądań.

Na sesji jesiennej parlamentu koledzy posłowie zgłoszą w Sejmie w tej sprawie odpowiednie wnioski.

9. WERYFIKACJE.

Spora liczba nauczycieli szkół powszechnych czy to z braku dokumentów czy też z przeoczenia terminu wnoszenia podań, nie była zweryfikowana. Kilka memorjatów Zarządu Głównego do Ministerstwa W. R. i O. P., a nadto wnioski kolegów, przyjęty przez poprzedni Sejm, a wzywający Rząd do utworzenia Komisji Weryfikacyjnej odniosły pożądany skutek, a mianowicie rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 czerwca b. r. (patrz „Głos Nauczycielski” Nr. 13 — 14, str. 206 z 1928 r.) utworzono Komisje Weryfikacyjne przy władzach naczelnych, które będą rozpatrywały podania o zaliczenie lat służby w b. państwach zaborczych i lata pracy zawodowej (nauczycielskiej) tym nauczycielom, którzy zostali zamianowani przed 1 października 1923 r., a którym nie z ich winy dotychczas nie zaliczono tych lat.

Nadto Zarząd Główny w sprawach weryfikacyjnych poszczególnych członków Związku wielokrotnie interwenjował u władz szkolnych, oraz udzielał porad członkom organizacji, zwracającym się w tej materji do Zarządu Głównego.

10. ZWALNIANIE CHORYCH NAUCZYCIELI.

Ministerstwo W. R. i O. P. okólnikiem (patrz „Głos Naucz.” Nr. 18 str. 269 z r. 1928) do Kuratorów poleciło, by nauczycieli „podejrzanych” o chorobę organiczną inspektorzy szkolni powoływali przed Komisje Lekarskie i, jeżeli lekarz powiatowy stwierdzi, że nauczyciel jest trwale niezdolny do służby — zwalniali takich nauczycieli z zajmowanych stanowisk, przyznając im odprawę, względnie odpowiedni procent emerytury.

Okólnik ten niektórzy inspektorzy zaczęli zbyt gorliwie wykonywać. Powoływano przed Komisje Lekarskie nie tylko „podejrzanych” o choroby, lecz i tych, którzy korzystają już z urlopów zdrowotnych, utrudniając im w ten sposób spokojne leczenie. Przeciwno tak pojętej „gorliwości” Zarząd Główny wniósł w dniu 21 czerwca r. b. protest, domagając się cofnięcia powyższego okólnika, względnie wydania szczegółowej instrukcji, w jakich wypadkach nauczyciel może być zwolniony ze stanowiska z powodu choroby.

Ministerstwo obiecało sprawę traktować życzliwie, wydając na razie zarządzenie, zabraniające powoływania przed Komisje Lekarskie kuracjuszków naszego Sanatorium.

11. OKÓLNİK D-ra BARTŁA.

Okólnik ten wywołuje ciągle konflikty, w następstwie czego Zarząd Główny i Komisje jego stale muszą bronić wobec władz stanowiska nauczycieli. Oporne stanowisko władz w sprawie zniesienia tego okólnika wywołało akcję na terenie Sejmu i Senatu; obie izby na wniosek posła Próchnika i senatora Kopcińskiego uchwaliły rezolucję, domagającą się zniesienia okólnika.

Jakkolwiek uchwalona rezolucja nie ma mocy ustawy, to jednak uchwały parlamentu stanowią poważny etap na drodze do likwidacji supremacji władz kościelnych nad państwem.

12. ZAJĘCIA UBOCZNE.

Ministerstwo W. R. i O. P. okólnikiem z dnia 20 listopada 1927 r. Nr. II—15754/27 (Dz. Urzęd. Nr. 1 z 1928 r. poz. 17) zabroniło udzielania zezwoleń na pracę nauczycieli publicznych i państwowych szkół w szkołach prywatnych, jeżeli praca ta wynosi więcej niż 10 godzin tygodniowo, względnie, jeżeli przekracza łącznie z wymiarem obowiązkowych godzin w szkole państwowej ogółem 36 godzin tygodniowo.

Zarząd Główny, wychodząc z założenia, że dopóki sprawa poprawy bytu nie jest załatwiona pomyślnie, dopóty podobne ograniczenia nie powinny mieć miejsca — zwrócił się do Ministerstwa W. R. i O. P. o znowelizowanie wyżej wymienionego okólnika. Sprawę tę przedstawiła osobiście delegacja Zarządu Głównego podsekretarzowi stanu, p. Czerwińskiemu, w lipcu b. r.

13. EMERYCI.

Jedną z licznych bolączek w życiu nauczycielskiem — to doła wielu kolegów, zwłaszcza tych, którzy przeszli w stan spoczynku w ozasie rządów b. państw zaborczych oraz tych, którzy, pomimo piastowania urzędów polskich państwowych, potraktowani zostali jako emeryci b. państw zaborczych. Zasz-

regowanie nauczycieli - emerytów b. państw zaborczych do 1A grupy jest wielką krzywdą.

Usiłowania Zarządu Głównego i kolegów posłów na terenie Sejmu w kierunku usunięcia tej krzywdy, niestety, nie odniosły pożądanego skutku.

W dniu 8 marca r. b. Zarząd Główny wystosował do Ministerstwa W. R. i O. P. pismo następującej treści:

„Po powstaniu Państwa Polskiego szkolnictwo powszechne zaczęło się rozwijać w dość szybkim tempie, tak że zaszła potrzeba zaangażowania nauczycieli z pośród emerytowanych sił nauczycielskich. Wielu z tych nauczycieli, po przepracowaniu w polskim szkolnictwie powszechnem kilku lat, przeszło z powrotem w stan spoczynku, ale uposażenie emerytalne wymierzono przeważnie, jako byłym funkcjonariuszom b. państw zaborczych.

Jeden z nich, a mianowicie p. Jan Rusin z Koła, uważając się za pokrzywdzonego, wniósł w 1925 r. skargę do Najwyższego Trybunału Administracyjnego przeciwko orzeczeniu Ministerstwa W. R. i O. P., które zamiast uposażenia, przysługującego mu jako funkcjonariuszowi Państwa polskiego, przyznało mu uposażenie emerytalne, jako b. funkcjonariuszowi państwa rosyjskiego. Najwyższy Trybunał Administracyjny orzeczeniem z dnia 15 czerwca 1927 r. stwierdził, że owemu nauczycielowi przysługuje uposażenie, jako funkcjonariuszowi Państwa polskiego. Po wydaniu tego orzeczenia wielu z pokrzywdzonych nauczycieli-emerytów wniósło podania do Ministerstwa W. R. i O. P. z prośbą o przyznanie im uposażenia emerytalnego w myśl wywodów orzeczenia Najwyższego Trybunału Administracyjnego. Niestety, Ministerstwo W. R. i O. P. wszystkie podania załatwiło odmownie, wychodząc z założenia, że wyrok Najwyższego Trybunału dotyczy tylko p. Rusina.

Nauczyciele ci, uważając, że dzieje im się krzywda, zwrócili się do Zarządu Głównego Związku celem przedstawienia sprawy Panu Ministrowi. Zarząd Główny Związku P. N. S. P. jest zdania, że skoro w podobnej sprawie Najwyższy Trybunał Administracyjny wydał orzeczenie na korzyść interesowanego nauczyciela, byłoby niesprawiedliwym odmawiać słuszności żądań innych nauczycieli, mających te same co p. Rusin warunki. Wielu z pośród tych nauczycieli - emerytów w czasach zaborów, pracując społecznie, narażało się na prześladowania wrogich nam rządów, więc słusznym byłoby chociaż na starość umożliwić im znośną egzystencję.

Zarząd Główny Związku P. N. S. P. w nadziei, że Pan Minister łaskawie wejdzie w tę sprawę, przesyła w załączeniu akta, dotyczące wymiaru uposażenia emerytalnego czterech nauczycieli wyżej wymienionej kategorii.

Niestety, i tym razem słuszne żądanie pozostało bez uwzględnienia.

Zarząd Główny widząc, że tą drogą nie osiągnie celu, wniósł za pośrednictwem adwokata dra Liebermana skargę do Najwyższego Trybunału Administracyjnego w imieniu koł. Stabeckiej, która posiada te same, co koł. Rusin warunki. A takich kolegów emerytów jest spora liczba, więc jeszcze jedna wygrana sprawa, przypuszczamy, skłoni władze naczelne do przyznania tym emerytom wyższego zaopatrzenia.

14. KONKURSY.

Sprawa konkursów na stanowiska kierowników szkół i stałe posady nauczycielskie, unormowana została artykułem 11 pragmatyki nauczycielskiej. W wielu wypadkach Zarząd Główny zmuszony był interwenjować czy to przeciwko nieformalnemu rozpisaniu konkursu, lub ogłoszeniu konkursu na te posady, które i faktycznie i prawnie były zajęte, jak np. na stanowiska kierowników, zajęte przez kierowników, mających prawo do ustalenia na tych stanowiskach w myśl art. 147 pragmatyki nauczycielskiej.

ze względu na to, że postanowienia pragmatyki nie mają w wielu punktach wyjaśnień ze strony Ministerstwa, lub wręcz nie są wykonywane, Zarząd Główny przez osobiste interwencje i memorjały stara się wprowadzenie w życie tej ustawy w całej pełni wyjednać w Ministerstwie W. R. i O. P.

15. RÓŻNE SPRAWY.

Dn. 23 lutego 1928 roku Zarząd Główny zwrócił się do Ministerstwa W. R. i O. P. z prośbą o uregulowanie sprawy dni wolnych od nauki szkolnej na terenie województw wschodnich, szczególnie tam, gdzie ludność miejscowa obchodzi święta według kalendarza juljańskiego.

Dn. 27 czerwca 1928 r. na wniosek jednego z większych Ognisk Okręgu Poznańskiego, Zarząd Główny wystąpił do Ministerstwa W. R. i O. P. z memorjałem w sprawie powiększenia ilości godzin nauki języka polskiego.

W miesiącu czerwcu i lipcu r. b. Zarząd Główny domagał się wprowadzenia w okręgu szkolnym poznańskim wakacyj od 1 lipca do 31 sierpnia, jak to ma miejsce w całym Państwie z wyjątkiem tego okręgu. Ministerstwo W. R. i O. P. obiecało wakacje te wprowadzić od przyszłego 1929 r.

Dotychczas w okręgu pomorskim wakacje są podzielone na dwie części, co nie jest korzystne ani dla młodzieży szkolnej, ani dla nauczycielstwa.

Zasłużona na polu oświaty Wolna Wszechnica Polska, dała społeczeństwu pokaźne zastępy pracowników w szkolnictwie polskim, odpowiednio przygotowanych do swojego zawodu, a pomimo to, dotychczas nie została zaliczona w poczet uczelni akademickich. To też Zarząd Główny Związku, omawiając słuszne żądania osób i instytucyj społecznych nadania praw tej uczelni, niezależnie od tego w kilku memorjałach i ustnych przedstawieniach domagał się przyznania jej absolwentom - nauczycielom szkół powszechnych, posiadającym dyplomy i ukończoną W. W. P., wyższego uposażenia.

Sprawa ta znajduje się w toku i jest nadzieja na pomyślne jej załatwienie.

16. ZARZĄD GŁÓWNY I JEGO ORGANA WYKONAWCZE.

1. ZARZĄD GŁÓWNY.

Zarząd Główny Związku składa się z prezesa Związku, wybranego przez Zgromadzenie Delegatów Związku, 30 członków i 10 zastępców. O funkcjach, prawach i obowiązkach Zarządu Głównego traktuje statut szczegółowo w paragrafach 72 — 81 włącznie, rozdz. XXI. Na końcu sprawozdania podajemy nazwiska i adresy członków Zarządu Głównego.

W roku sprawozdawczym Zarząd Główny odbył pięć plenarnych posiedzeń (w r. 1927 — 4, w I półr. 1928 — 1 posiedzenie), na których załatwił cały szereg spraw tak przekazanych przez Zgromadzenie Delegatów, jak i bieżących, dotyczących ustroju szkolnictwa, znowelizowania pragmatyki i wydania rozporządzeń wykonawczych, konferencyj rejonowych, kwalifikacyj, zwolnień i uposażenia nauczycieli, następnie samopomocy leczniczej, działalności gospodarczo - finansowej, budowy Domów Związkowych i t. p. Sprawy te wszystkie omawia zasadniczo całokształt niniejszego sprawozdania.

2. WYDZIAŁ WYKONAWCZY ZARZĄDU GŁÓWNEGO.

Wydział Wykonawczy składa się z prezesa Związku, trzech wiceprezów, sekretarzy, skarbnika, jego zastępcy i 4 członków. Posiedzenia Wydziału Wykonawczego odbywały się przeciętnie dwa razy w miesiącu. W okresie sprawozdawczym Wydział Wykonawczy odbył ogółem 32 posiedzenia. Zadaniem Wydziału Wykonawczego jest czuwać nad całością prac, wykonywanych w Zarządzie Głównym według powziętych na plenarnych posiedzeniach Zarządu Głównego uchwał, a więc realizować te uchwały i postanawiać o wszystkich sprawach, nie cierpiących zwłoki, a wchodzących w zakres działalności i zainteresowań Związku. Wydział Wykonawczy uchwałami swojemi normuje cało-

kształt działalności Związku w praktyce codziennej, przekazując sprawy specjalnej wagi na plenarne posiedzenia Zarządu Głównego.

3. PREZYDJUM ZARZĄDU GŁÓWNEGO.

W skład Prezydium wchodzi: prezes, trzech wiceprezesi, dwaj sekretarze prezydjalni, skarbnik i sekretarz generalny Związku. Prezydium Zarządu Głównego jest to ciało, obradujące niemal codziennie. Na posiedzeniach swoich Prezydium ustala poglądy, wypowiada swe zapatrywania, zastanawia się nad sposobami wykonania całego szeregu prac, nie pomijając żadnej kwestji. Członkowie Prezydium wchodzi automatycznie w skład wszystkich Sekcyj i Komisji Zarządu Głównego.

4. BIURA ZARZĄDU GŁÓWNEGO.

Wzmagająca się coraz bardziej i przerastająca już siły pracowników praca biur naszych domaga się koniecznie unormowania. Agendy związkowe stale się zwiększają, przybywają, praca różrasta się do tak wielkich rozmiarów, że biura nasze są czynne bez przerwy prawie od wczesnego poranku do późnego wieczora.

Jeśli weźmiemy pod uwagę, że w okresie sprawozdawczym biuro przy stosunkowo małej liczbie pracowników wyekspedjowało około 150 tysięcy różnych wydawnictw (kalendarze, pragmatyki, ustawy, broszury o ustroju szkolnym, druki organizacyjne i t. p.), że do dziennika korespondencyjnego wpłynęło 25.261 pism, a wysłano 54.701, w tem 23.000 korespondencji załatwionej, a reszta 31.701—to masowo wysyłane upomnienia buchalteryjne, okólniki, wezwania, zaproszenia, nie licząc już nierejestrowanych zupełnie różnych zapotrzebowań i zamówień (kalendarza, pragmatyki i t. p.) około kilkadziesiąt tysięcy — to naprawdę w tych warunkach, w jakich ta praca się odbywa, biuro funkcjonuje nadzwyczaj sprawnie i sumiennie.

Szefem wszystkich biur Zarządu Głównego i jego agend jest sekretarz generalny, poseł koł. Suda.

Biura Zarządu Głównego dzielą się na:

1. Sekretariat i naczelną kancelarię.
2. Wydział Oświaty Pozaszkolnej.—
3. Administracja wydawnictw.
4. Administracja „Płomyka“.

W poszczególnych działach pracują referenci i kierownicy razem 28 pracowników. Kierownikiem naczelnnej kancelarii jest ref. organiz. kol. Mayer. Biuro mieści się w lokalu przy ul. Marszałkowskiej 123, II piętro (tel. 205-88 i 269-08).

Godziny pracy we wszystkich biurach trwają od 8 rano do 3 popołudniu, w niektórych działach pracują od 3 — 9 wieczorem i później. Z powodu istotnie rozległej i olbrzymiej pracy obecni są w biurze po godzinach urzędowych od 4 do 9 a nawet później, oprócz poszczególnych członków Prezydium, sekretarz generalny i kierownik kancelarii.

5. SĄD HONOROWY.

Sąd Honorowy przy Zarządzie Głównym, wybrany na Zjeździe Delegatów w dn. 1.XI 1927 w osobach: pp. A. Dargielowej, S. Sawickiego, C. Drabarka, P. Ciesielskiego, S. Raczki, S. Palińskiego, Z. Szymańskiego, M. Celejowskiej, Pikulskiego ukonstytuował się w następujący sposób:

Przewodniczący Sądu — p. Stanisław Sawicki, zastępca przewodniczącego — p. Czesław Drabarek, sekretarka — p. Al. Dargielowa, zastępczyni sekretarki — p. Marja Golejewska.

Zebrania Sądu odbywały się raz na dwa miesiące w pełnym składzie, prócz tego posiedzenia gospodarze Sądu miały miejsce co tydzień.

Wpłynęło spraw 14 — z tych w 3 sprawach wydano wyrok, 3 — przesłano do ponownego rozpatrzenia, jedną — zwrócono Zarządowi Gł., w jednej — doprowadzono strony do zgody. Pozostaje do rozpatrzenia 6 spraw

mu stale informacyj o wszelkich poczynaniach pedagogicznych w kraju i zagranicą rozpoczął swą działalność od wysłania delegatów na Kongres Pedagogiczny do Berlina.

Ponadto Sekcja Pedagogiczna a) opracowała referat „Poradnictwo zawodowe” i zainteresowała nim czynniki decydujące, w pierwszym rzędzie warszawską Radę Szkolną; b) sporządziła katalog biblioteki W. Kursu Naucz.; c) zakupiła i zebrała w drodze darów 67 tomów książek, które posłano polskiej szkole we Francji w Villersele; d) ogłosiła na łamach „Pracy Szkolnej” konkurs na temat „Lekcja w oddziałach połączonych” z jedną nagrodą dodatkową Sekcji Pedagogicznej, jak również ankietę w sprawie dzieci najzdolniejszych.

W okresie sprawozdawczym Sekcja Pedagogiczna otrzymała 334 listy przeważnie w sprawach informacji bibliograficznych, wskazówek metodyczno-wychowawczych i pomocy szkolnych. Odpowiedzi udzielono bądź bezpośrednio, bądź też na łamach „Pracy Szkolnej”.

Księgozbiór Sekcji Pedagogicznej stale powiększa się: przybývają książki dla Biblioteki w drodze darów, bądź też w drodze zakupu przez Zarząd Główny. Księgozbiór liczy 872 dzieła z zakresu pedagogiki, psychologii i filozofii w polskim i obcych językach. Nauczycielstwo, ceniąc książkę o treści poważnej, licznie korzysta z biblioteki. W czasie sprawozdawczym wypożyczono 476 książek, zakupiono nowych 85, na ogólną sumę zł. 510 gr. 80.

Sekcja Pedagogiczna prenumeruje 10 pism pedagogicznych polskich i 19 zagranicznych.

7. SEKCJA SZKOLNICTWA SPECJALNEGO.

W bieżącym roku sprawozdawczym Sekcja Szkolnictwa Specjalnego występowała kilkakrotnie do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie organizacji szkolnictwa specjalnego. Na podstawie wniosków, opracowanych przez Koło Samokształceniowe nauczycieli niewidomych Zarząd Sekcji wystąpił do Ministerstwa z memorjałem o:

- 1) 7-o klasową szkołę dla niewidomych,
- 2) wprowadzenie obowiązku szkolnego dla niewidomych,
- 3) program dla zakładów niewidomych.

Powyższe memorjały, z wyjątkiem wprowadzenia obowiązku szkolnego, jako kwestji ustawodawczej, Ministerstwo załatwiło pozytywnie w tem znaczeniu, że narazie tak zakres jak i program nauczania niewidomych zatwierdziło dla Instytutu Ociemniałych w Warszawie, jako jedyne go zakładu państwowego. Poza tem kol. Wawrzynowski z ramienia Sekcji odbył konferencję z Ministrem W. R. i O. P. p. Dobruckim w sprawie:

- 1) orzeczeń organizacyjnych szkolnictwa specjalnego (które już w niedługim czasie ukazą się w formie rozporządzenia Ministerstwa),
- 2) kwalifikacji nauczycieli szkół specjalnych;
- 3) zniesienia ustawy sanacyjnej,
- 4) budowy szkoły rolniczo - ogrodniczej w Wiligórze.

W celu ujednostajnienia druków szkolnych nakładem Sekcji zostały wydane zeszyty biograficzne dziecka, które Ministerstwo poleciło do użytku w szkołach specjalnych i zakupiło dla wszystkich szkół specjalnych (cały nakład został już wyczerpany), oraz staraniem Sekcji został opracowany, a następnie nakładem Ministerstwa wydany i polecony do wszystkich szkół specjalnych dziennik lekcyjny i Księga Główna.

W końcu czerwca b. r. Zarząd Sekcji zaprosił p. Karola Gnamma, inspektora szkół specjalnych we Wiedniu, który w sali Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych wygłosił referat o stanie szkolnictwa specjalnego w Austrii.

W roku bieżącym Zarząd Sekcji pragnął rozszerzyć Muzeum szkolnictwa specjalnego i w tym celu zwrócił się z apelem do wszystkich kolegów i koleżanek, pracujących w szkołach powszechnych i specjalnych, za pośrednictwem

„Szkoły Specjalnej” i „Głosu Nauczycielskiego” z prośbą o przysyłanie do Sekcji modeli, wykonanych przez uczniów w szkołach powszechnych które to modele mogłyby służyć jako pomoce naukowe dla niewidomych. Niestety, z wyjątkiem kol. kol. Brojerskiego i Havasa z Łodzi, którzy przysłali prace ze swych szkół — nikt z kolegów i koleżanek apelu nie posłuchał.

Organem Sekcji Szkolnictwa Specjalnego jest „Szkoła Specjalna” w której ukazały się następujące artykuły:

Marja Grzegorzewska — Uwagi o strukturze psychicznej u niewidomych od urodzenia; Dr. Tadeusz Jaroszyńska — Z dziedziny badań nad dziećmi moralnie upośledzonymi; Dr. Janusz Korczak — Otwarte okno; Michał Wawrzynowski — Program i metody nauczania w szkole specjalnej dla upośledzonych umysłowo; Adela Stefanowicz - Moskiewiczowa — Sprawozdanie z działalności pracowni psychopedagogicznej P. I. P. S.; Tytus Benni — Czytanie z ust dla ogłuchłych w wieku późniejszym; Dr. Janusz Korczak — Wychowawca obrońcą; Dr. Wład. Jarecki — Zawodowe kształcenie głuchoniemych w Polsce; Wanda Szuman — Umieszczanie dzieci anormalnych u obcych rodzin w Elsum (Belgja); Joanna Bochning — Zakład wychowawczo - naukowy dla dzieci trzymysłowych w Nowawes; Dr. Władysław Sterling — O związku niedorozwoju umysłowego z zaburzeniami wydzielania gruczołów dokrewnych; Dr. Janusz Korczak — Niedorozwój socjalny; Stanisław Posner — Dzieci niewidome w Lidze Narodów; M. W. — Organizacja kształcenia nauczycieli szkół specjalnych na Węgrzech; Grzegorzewska Marja — Orientowanie się niewidomych w przestrzeni; Dr. Janusz Korczak — Kasta autorytetów; Walenty Czyżycki — Piasek i jego znaczenie dla szkoły; Marja -Grzegorzewska — Szkic programu pogadań w szkole dla niewidomych; Dr. Wład. Jarecki — Czytanie z ust; Tadeusz Mayzner — Parę uwag o lekcji śpiewu w szkole dla upośledzonych umysłowo; M. G. — Zarys planu pracy Muzeum Szkolnictwa Specjalnego; Dr. M. Stefanowska — Początki organizowania szkoły specjalnej dla dzieci upośledzonych umysłowo w Warszawie.

Poza tem w dziale „Z pracy nauczycielskiej” znajdujemy ciekawe notatki, a mianowicie:

Jadwiga Daniłowska — Dom sierot w Marszałkach; Konrada Romiszewska — Notatki z klasy dzieci głęboko upośledzonych; Natalja Hama — Ze szkoły dla moralnie zaniedbanych chłopców; A. Smolarczyk — Noc w obozie harcerskim; Z. Macelkówna, T. Królikowski, M. Grzegorzewska — Zdobienie klasy w szkole dla ociemniałych.

Na końcu każdego numeru „Szkoła Specjalna” umieszcza bogaty dział sprawozdań z książek i czasopism, ciekawą kronikę krajową i zagraniczną.

O wartości naukowej i pedagogicznej „Szkoły Specjalnej” świadczy najlepiej fakt, że Ministerstwo W. R. i O. P. zakupuje stale roczniki tego wydawnictwa dla wszystkich inspektorów szkolnych.

Jako uzupełnienie „Szkoły Specjalnej” Sekcja wydaje „Bibliotekę Pedagogiki Leczniczej”, w której dotąd ukazały się następujące prace:

Nr. 1. M. Grzegorzewska. Iloraz inteligencji w skali Binet'a i jego znaczenie diagnostyczne. Nr. 2. O szkołę specjalną. Sprawozdanie z I Polskiego Zjazdu Nauczycieli Szkół Specjalnych. Nr. 3. Szkolny zeszyt biograficzny dla dzieci niedorozwiniętych. Nr. 4. M. Grzegorzewska. Struktura psychiczna czytania wzrokowego i dotykowego. Nr. 5. M. Wawrzynowski. Program i metody nauczania w szkole dla upośledzonych umysłowo. Nr. 6. M. Grzegorzewska. Wyobrażenia surogatowe u niewidomych. Nr. 7. T. Zenn. Czytanie z ust u ogłuchłych w wieku późniejszym w świetle psychologii i fizjologii mowy.

Duszą Sekcji Szkolnictwa Specjalnego, niezmordowaną pracowniczką i redaktorką „Szkoły Specjalnej” jest przewodnicząca kol. dr. Marja Grzegorzewska, która zdobyła wiedzę w dziedzinie szkolnictwa specjalnego w po-

dróżach naukowych za granicę (Francja, Danja, Szwecja) przeszedł na teren polskiego szkolnictwa specjalnego i własnymi pracami powiększa jak jeszcze skromną literaturę pedagogiczną w tej dziedzinie. Sekretarzem Sekcji jest kol. Wawrzynowski Michał.

8. SEKCJA ROBÓT RĘCZNYCH.

Zarząd Sekcji Nauczycieli Robót Ręcznych w okresie sprawozdawczym odbył 22 posiedzenia, ponadto w ustalonych dniach i godzinach członkowie Prezydium Zarządu załatwiali sprawy bieżące.

Liczba członków powiększyła się o 18 osób i wynosi obecnie 447.

Zarząd Sekcji zorganizował w dniu 14 i 15 kwietnia przy bardzo licznych udziale członków i gości walny zjazd członków i sympatyków Sekcji.

Na program Zjazdu złożyły się referaty: 1) „Programy szkolne robót ręcznych”. Kol. Dentenowa omówiła program robót ręcznych w szkołach powszechnych, kol. Ligaszewski — program w szkołach ogólnokształcących, kol. Piaskowski — program w seminarjach nauczycielskich, kol. Gabrjel — program i sprawę kształcenia nauczycieli robót ręcznych na rocznych i dwuletnich kursach nauczycielskich. 2) „O warunkach pracy i stanowisku nauki i nauczycieli robót ręcznych w szkole” ref. kol. Snopek. (Materiałem do powyższych referatów posłużyły ankiety, przeprowadzone przez Zarząd Sekcji, na które otrzymano kilkaset odpowiedzi). 3) Referat kol. Wójtowa: „O kształceniu nauczycieli robót ręcznych na kursach wakacyjnych” i kol. prof. Andrzejewskiego — „O budownictwie drzewem w Polsce”.

Dla uczczenia wybitnej działalności w dziedzinie prac ręcznych Zjazd powołał na członków honorowych Sekcji pionierów tego przedmiotu w szkolnictwie: p. Marję Dunin - Sulgustowską, p. dyr. Wł. Przanowskiego, p. F. Pekszyca i p. Józefa Przyłuskiego.

Na Zjeździe zostały uchwalone wnioski, które wraz z odpowiednim memorjałem przedstawiono władzom szkolnym. W odpowiedzi Ministerstwo zakomunikowało, iż: „oceniając doniosłość nauki pracy ręcznej Ministerstwo weźmie pod uwagę powyższy memorjał i wnioski przy rewizji programów i organizowaniu pracowni, kursów i nauki pracy ręcznej”.

Do Zarządu Sekcji wybrano kol. kol.: W. Guzka, S. Gabrjela, W. Lisicka, J. Krygierównę, E. Guzkową, J. Mazurka, W. Snopka, St. Prochera, Cz. Karpa, A. Wójtowa, Z. Burdzińskiego, A. Tomczaka, G. Gorgonia, Fr. Wodyka, Fr. Skoczenia. Do prezydium weszli: przewodniczący kol. W. Guzek, zastępca przew. kol. St. Gabrjel, sekretarka H. Lisicka, zastępca J. Krygierówna, skarbnik kol. Guzkowa, zastępca J. Mazurek. Redakcję pisma „Roboty Ręczne” i referat porad prawnych objął kol. W. Snopek, administrację pisma kol. St. Prochera, referat programowy kol. Cz. Karp, referat kształcenia nauczycieli kol. A. Wójtów, referat organizacyjny i stronę zewnętrzną pisma kol. St. Gabrjel, referat wystawowy kol. Zygm. Burdziński.

Zorganizowany przez Zarząd Sekcji w kwietniu 1927 r. Wyższy Kurs Robót Ręcznych został w marcu 1928 r. upaństwowiony.

Zarząd Sekcji podczas wakacji uruchomił kurs robót ręcznych w Tomaszowie Mazowieckim, a Koła Sekcji zorganizowały podobne kursy w poszczególnych miejscowościach.

Kół czynnych na terenie Polski istnieje narazie 8, a mianowicie: Lublin, Kielce, Kalisz, Warszawa, Krotoszyn, Łódź, Zduńska Wola, Pińczów.

Koło w Lublinie liczy 15 członków, przewodnic. kol. Mikuła. Koło odbyło kilkanaście posiedzeń, na których były omawiane sprawy, dotyczące robót ręcznych: zorganizowano kurs wieczorny introligatorstwa i robót tekturowych i kurs wakacyjny 4-tygodniowy; założono bibliotekę fachową.

Koło w Kielcach liczy 32 członków, przewodnic. kol. Stanek. Zorganizowano kurs wieczorowy, obejmujący następujące działy: tektura, karton, batik, mozaika, tłoczenie skóry.

Koło Krotoszyn skupia nauczycieli robót i rysunków; przewodniczy kol. Kačzynski. Koło pracuje żywo i wydajnie. Na zebraniach wygłoszono dotychczas 7 referatów; przeprowadzono 5 lekcji wzorowych; zorganizowano 3 kursy robót ręcznych i rysunków.

Koło Łódź. Przewodnicz. kol. Piaskowski. Koło przyczyniło się do zorganizowania Kół w Kaliszu i w Zduńskiej Woli.

Koło Pińczów liczy 9 członków; przewodnicz. kol. Sobczyk.

Koło Warszawa - miasto. Przewodniczący kol. Gabrjel Stanisław.

Organ Sekcji „Roboty Ręczne”, przekształcony z kwartalnika na dwumiesięcznik, liczy obecnie 857 prenumeratorów. Pismo: powyższe, niezależnie od zamieszczanych artykułów o treści naukowej i praktycznej, jest czynnikiem łączności organizacyjnej Sekcji.

W najbliższym czasie Zarząd Sekcji pragnie przeprowadzić prace następujące: 1) zorganizować kurs przygotowawczy o programie W. K. N. dla eksternów, 2) przyjąć udział w Wystawie Poznańskiej, 3) zorganizować dla członków Sekcji wycieczkę zagranicę celem zwiedzenia szeregu szkół i urzędów do robót ręcznych, 4) uruchomić udziałową spółdzielnię z materiałami i przyborami do robót ręcznych, 5) organizować wykłady i odczyty z dziedziny robót ręcznych.

9. SEKCJA ZAGRANICZNA.

Sekcja Zagraniczna w b. r. sprawozdawczym zajmowała się dwoma zasadniczymi zagadnieniami: 1) organizacją Zjazdu przedstawicieli państw słowiańskich, mających na celu utworzenie Związku Nauczycielstwa Słowiańskiego; 2) nawiązaniem kontaktu i przystąpieniem Związku Polskiego Nauczycielstwa do Międzynarodowej Federacji Nauczycielskiej (Federation Internationale des Associations d'Instituteurs).

Oba te zagadnienia niezmiernie ważne dla rozwoju międzynarodowego porozumienia i wymiany myśli pedagogicznej doprowadzono w b. r. sprawozdawczym do skutku. I tak po 2-letnich pertraktacjach udało się zorganizować pierwszą konferencję przedstawicieli nauczycielstwa polskiego, czeskosłowackiego, jugosłowiańskiego i bułgarskiego w dniach 1 — 3 lipca r. b. w Brnie Morawskim. Na konferencję tę z ramienia Zarządu Głównego zostali wydelegowani kol. kol. Maj i Wawrzynowski. W czasie trwania obrad stwierdzono potrzebę istnienia Związku Nauczycielstwa Państw Słowiańskich dla celów kulturalno - oświatowych i przeciwstawienia się kultury słowiańskiej kulturze niemieckiej na terenie organizacji międzynarodowych. Na konferencji tej powołano Komisję statutową, w skład której weszli kol. kol. Maj i Wawrzynowski, oraz wybrano tymczasowy Zarząd Komitetu Organizacyjnego Związku Nauczycielstwa Państw Słowiańskich, którego przewodnictwem objął kol. Hrejsa z Czechosłowacji, a sekretarjat generalny kol. Wawrzynowski z Polski. Komisja ma zająć się przygotowaniem i uzgodnieniem statutu, który będzie przedstawiony Walnemu Zjazdowi nauczycielstwa słowiańskiego w dniach 5 lipca 1929 r. w Poznaniu.

Zarząd Główny delegował w październiku r. ub. kol. dr. M. Grzegorzewską, jako obserwatorkę na konferencję istniejącej już wówczas Międzynarodowej Federacji Nauczycielskiej w Paryżu. Po powrocie kol. dr. Grzegorzewskiej z Paryża na wniosek Sekcji Zagranicznej Wydział Wykonawczy Zarządu Głównego zgłosił oficjalne przystąpienie do tejże Federacji, będącej pod protektoratem Ligi Narodów, uzyskał tam na podstawie klucza podziału 5-ciu przedstawicieli w Zarządzie (trzeba zaznaczyć, że największe organizacje: francuska, angielska i niemiecka mają po 6 przedstawicieli). W kwietniu r. b. odbył się w Berlinie Kongres Federacji, na który Zarząd Główny wydelegował kol. kol. Filipczyka, Maja, Makucha i Wawrzynowskiego, którzy uzyskali miejsce w Wydziale Wykonawczym Federacji. Obecna akcja Sekcji, poza do-

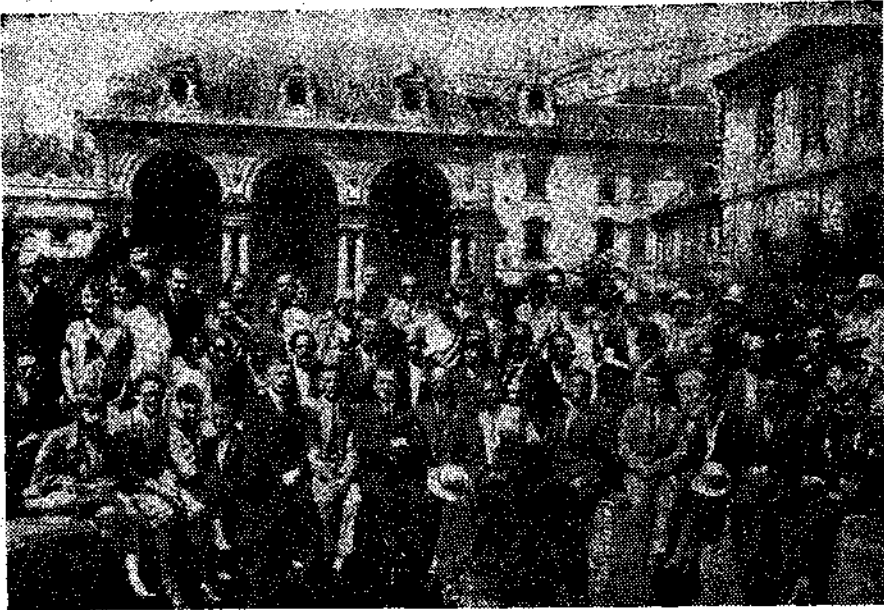
prowadzeniem Związku Nauczycielskiego Państw Słowiańskich do skutku, będzie miała na celu zdobycie wśród wszystkich Związków Nauczycielskich Europy jak największych ułatwień dla wycieczek i wyjazdów nauczycielstwa polskiego zagranicę i opiekowanie się nauczycielstwem, skierowaniem przez pokrewne organizacje zagraniczne do Polski.

10. SEKCJA KRAJOZNAWCZA.

A) w Warszawie:

W okresie sprawozdawczym Sekcja urządziła następujące wycieczki:

1. **Wycieczka do Czechosłowacji** (od 1 do 11 lipca). Wycieczka ta zwiedziła: Brno, Kras Morawski (słynne jaskinie), Pragę, Karlów Tyn (Karlstein), Zlinę, Przyrów, Kralowany, Zamki Orawskie i przez Suchą Horę wróciła do Polski. W Brnie wycieczka zwiedziła między innymi wystawę współczesnej kultury Czechosłowacji, tudzież była na zjeździe czechosłowackiego nauczycielstwa. W wycieczce uczestniczyło 60 osób.

Wycieczka związkowa do Czechosłowacji.
(Praga, dziedziniec zamku Wallenstein).

2. **Wycieczka nad polskie morze** (od 2-go do 10-go lipca). Ze względu na wielką liczbę zgłoszeń (102 os.) wycieczkę podzielono na dwie samodzielne grupy. Obie grupy zwiedziły: Gdańsk, Oliwę, Hel, Jastarnię, Wielką Włes, Rozewie, Wejherowo, Gdynię, Szwajcarię Kaszubską (Kartuzy, Chełmno, Wieżyca). Jedna z grup zwiedziła również Grudziądz i Toruń.

3. **Wycieczki tatrzańskie** (lipiec, sierpień). W dniach: od 14 do 18-go lipca odbyła się wycieczka z marszrutą: Zakopane, Hala Gąsienicowa, Żarówat, Świnica, Dolina Pięciu Stawów Polskich, Morskie Oko, Rysy. Uczestniczyło w wycieczce 27 osób.

Wycieczka w Tatry Wysokie (od 4 do 11-go sierpnia). Uczestników 18. Wycieczka ta zwiedziła najpiękniejsze doliny Tatr Wysokich, należących do Czechosłowacji. Wycieczka w Pieniny i Tatry Białskie odbyła się w dniach od 6-go do 12-go sierpnia. Wycieczka udała się z Zakopanego przez Nowy Targ do Czorsztyna i Niżnych Sromowiec (wejście na Trzy Korony). Podróż

z Niżnych Sromowiec do Szczawnicy odbyła wycieczka łodziami, jadąc malowniczym przełomem Dunajca w Pieninach.

Sekcja współdziałała w organizowaniu wycieczek w Tatry dla uczestników kursów, urządzonych przez Związek w Zakopanem.

W b. r. Sekcja Krajoznawcza Zarządu Głównego wspólnie z Podhalańską Sekcją Krajoznawczą urządziła w Czorsztynie schronisko turystyczne na 40 osób. Schronisko to mieści się w willi, wydzierżawionej przez Związek na pięć lat.

Sekcja prowadzi stałą poradnię krajoznawczą, która udziela rad i wskazówek organizującym wycieczki szkolne i nauczycielskie. Zarząd Sekcji kompletuje obecnie podręczną bibliotekę krajoznawczą i turystyczną. Pragnąc nadać ruchowi krajoznawczemu, który z każdym rokiem wzrasta wśród nauczycielstwa związkowego — charakter akcji planowej i zorganizowanej, Sekcja przygotowuje projekty programów i regulaminów prac krajoznawczych poszczególnych ogniw Związku.

Zarząd Sekcji projektuje na rok 1929 szereg dłuższych wycieczek po kraju i zagranicą, nadto organizuje kurs narciarski, który odbędzie się w Czorsztynie w czasie ferij świąt Bożego Narodzenia. Sekcja pozostaje w stałej łączności z zagranicą. W jesieni ub. r. Zarząd Sekcji przyjmował wycieczkę chóru nauczycieli słowackich. W marcu b. r. Sekcja współdziałała w zorganizowaniu przyjęcia wycieczki nauczycieli i pracowników społecznych z Moraw.

Skład osobowy Zarządu Sekcji jest: Kazimierz Maj — przewodniczący, Adam Smulikowski — sekretarz, A. Brzeski, B. Głuchowski, T. Ziemkiewicz, A. Singerówna, J. Poźniak, R. Tomczak — członkowie Zarządu. Wycieczki związkowe prowadzili kol. kol.: K. Maj, A. Smulikowski, B. Głuchowski, A. Brzeski, M. Gotkiewicz i Wiśniewski.

b) w Krakowie:

Sekcja odbyła w roku sprawozdawczym sześć posiedzeń ogólnych oraz kilka posiedzeń ściślejszych. Działalność Sekcji szła w następujących kierunkach:

- a) wycieczki po Krakowie,
- b) wycieczki po najbliższej okolicy Krakowa;
- c) kolonie wypoczynkowe.

a) Sekcja drogą korespondencji informowała kolegów i koleżanki (ponad 300 osób) o warunkach zwiedzania Krakowa, noclegach i cenach. Wielokrotnie pośredniczyła w poszukiwaniu noclegu, jak również kilka wycieczek sama zorganizowała: Między innymi urządziła szereg wycieczek dla nauczycielstwa, jak: wycieczka na Wawel, gdzie zwiedzono wystawę arrasów i Zamek Królewski pod przewodnictwem kustosa p. Morełowskiego (60 osób); do muzeum ks. Czartoryskich pod przewodnictwem p. Komornickiego, (130 osób), do Akademii Umiejętności, gdzie zwiedzono zbiory przyrodnicze i historyczne (96 osób).

b) W jesieni i na wiosnę urządzono szereg wycieczek krajoznawczo - przyrodniczych w okolice Krakowa jak: do Miękini, Ojcowa, Babiej góry i Niepołomic.

c) Kolonie wypoczynkowe w Helu i Zakopanem. (Patrz sprawozdanie w dziale „Pensjonaty i kolonie letnie“).

W skład Zarządu Sekcji wchodził: Aleksander Korzeniowski — prezes, Marjan Gotkiewicz — zastępca, Anna Dobrowolska — sekretarka, Józef Wójcicki — skarbnik oraz 15 członków Sekcji.

Program Sekcji na rok następny: 4-dniowa wycieczka na Słowacznę, od 1 do 4 listopada, 14-dniowa wycieczka do Szwajcarii w czasie świąt Bożego Narodzenia, 4-dniowa wycieczka do Wiednia i okolicy od 30 stycznia do 4 lutego, 12-dniowa wycieczka nad morze Czarne i do Rumunji w czasie ferij świąt Wielkiejnocy, 2-dniowa wycieczka na powszechną wystawę krajową w Poznaniu w czasie Zielonych świąt. Oprócz tego Sekcja projektuje kolonie wypoczynkowe nad Bałtykiem w Helu, w Tatrach w Zakopanem (Olcza) i nad Adriatykiem na wyspie Raab.

11. CENTRALNA KOMISJA RYSUNKOWA

Centralna Komisja Rysunkowa, w myśl uchwał Zjazdu nauczycieli, który się odbył w Warszawie w czerwcu 1927 r., przesłała do Ministerstwa W. R. i O. P. memoriał w sprawie programu rysunków oraz w sprawie nauczycieli rysunku. Znając wagę sprawy i wartości nadesłanych projektów władze obiecały przy najbliższych pracach nad programami wziąć te projekty pod rozwagę i uwzględnić je we właściwej mierze.

Centralna Komisja Rysunkowa w roku sprawozdawczym poświęciła cały swój czas wyłącznie pracy nad przygotowaniem się do współudziału w VI Międzynarodowym Kongresie rysunku, wychowania artystycznego i sztuki stosowanej, który odbył się między 28 lipca a 7 sierpnia b. r. w Pradze. Zorganizowała przeto wystawę prac uczniów ze szkół powszechnych, średnich i seminarjów nauczycielskich; zorganizowała również wycieczkę koleżeńską do Pragi i Brna, która w liczbie 26 osób, wyjechała w dniu 27 lipca i przebywała w Czechosłowacji do 7 sierpnia b. r.

Kol. Henryk Cieśla wygłosił na kongresie referat w języku francuskim na temat „Sztuka w szkole, jako czynnik zbliżający narody”. Referat był ilustrowany przezroczami z cyklu „Wojna” Grottgera.

Centralna Komisja Rysunkowa zorganizowała w lipcu dla kolegów i koleżanek kurs rysunkowy metodyczno - praktyczny w Skolem, który trwał cztery tygodnie. Wzięło w nim udział 29 osób.

Komisja wydawała pismo, poświęcone sprawie nauki rysunku w szkole, p. t. „Kształt i Barwa”. Każdy członek Komisji otrzymuje „Kształt i Barwę” bezpłatnie. W b. r. wkładkę członkowską obniżono do 4 zł. rocznie.

Prowadząc biuro i administrację czasopisma, C. K. R. załatwiła przeszło 1000 korespondencji w najrozmaitszych kwestjach, dotyczących się nauki rysunków w szkołach ogólnie - kształcących. W czerwcu b. r. ukazał się w „Głosie Nauczycielskim” staraniem Centralnej Komisji Rysunkowej i Redakcji „Kształtu i Barwa” bezpłatny dodatek, poświęcony praktyce szkolnej p. t. „Rysunki w szkole”.

Centralna Komisja Rysunkowa liczyła w roku sprawozdawczym 340 członków, zgrupowanych w 63 Ogniskach, z których ośm utworzyło własne sekcje ze 117 członkami, działające samodzielnie na terenie swych powiatów.

Do obecnego składu Zarządu Centralnej Komisji Rysunkowej należą: zastępca przewodniczącego Marian Malski, Eustachy Kamiański — sekretarz. Bronisław Fent — skarbnik, M. Smulikowska — bibliotekarz oraz członkowie Zarządu: Tadeusz Andruchowicz, Henryk Cieśla, Kazimierz Demski, Leon Frankowski (ze Stanisławowa), Tomasz Kubala, Mieczysław Sankiewicz i Julian Smulikowski.

Redakcję „Kształtu i Barwy” prowadził kol. Stanisław Matzke.

12. SEKCJA WDÓW I SIEROT.

Sprawozdanie swoje rozpoczynamy od podziękowania, które za pośrednictwem Zarządu Głównego przesyła Kolegom i Koleżankom jedna z wdów. Oto treść jego: — „Za przyslaną pomoc pieniężną składam stokrotne podziękowanie, gdyż każdy grosz przysłany jest dla nas, sierot, nieocenioną wartością. Niech Bóg uzyczy zdrowia, powodzenia i błogosławieństwa tym, co umiują sobie w niejednym, aby składać grosz dla wdów i sierot, które są w wielkiej potrzebie. Ciężko jest mi żyć i walczyć z ciągłym niedostatkiem. Jedyłą nadzieję i pomoc mam tylko od opiekuńczego Związku Nauczycielskiego w Warszawie. Gdyby mi ta pomoc odjęta była, to zginęlibyśmy zupełnie. Dlatego jeszcze raz proszę o pamięć dla nas i o przyjsie nam z pomocą, o ile to będzie możliwe. Łącząc ukłony i t. d.”

List ten zawiera w sobie całą tragedję życia osieroconej rodziny nauczycielskiej i jednocześnie przypomina nam o wielkim obowiązku, jaki wzięła na

Wobec naszej organizacji, tworząc fundusz wdów i sierot imienia St. Nowaka. Trzeba nadmienić, że nauczycielstwo związkowe zaszczytnie wywiązuje się z tego obowiązku. Dzięki tylko ofiarności członków, Związek od kilku lat wspiera swemi zasiłkami rokrocznie około 150 wdów i sierot. Z początku były to zapomogi jednorazowe, wypłacane w miarę posiadanych funduszy. Od chwili zaś uchwalenia przez Zjazd Delegatów 5% od wkładek członkowskich na rzecz wdów i sierot, wypłata stałych zasiłków odbywa się regularnie. Niewielkie te zasiłki, wynoszące 10 zł., albo 15 zł. miesięcznie, nie mogą być obecnie podwyższone, chociaż petentki wciąż proszą o wydatniejszą pomoc. Okazywana ona jest niektórym osobom, znajdującym się w ciężkich warunkach materialnych, w postaci jednorazowego zaopatrzenia. W pierwszej połowie r. b. przyznano tego rodzaju zapomogi 26 osobom w łącznej kwocie 1200 zł.

Ażeby zaspokoić wszystkie potrzeby przy dotychczas obowiązującej wysokości zasiłków stałych, Sekcja potrzebuje rocznie wydatkować 24.000 zł. Na pokrycie tej sumy składają się i stałe wkładki, i większe lub mniejsze kwoty z list składkowych, oraz dobrowolne ofiary, składane przez poszczególne osoby i Ogniska. Zebrany tą drogą fundusz pozwoliłby Sekcji wywiązać się ze swego zadania, gdyby czwartej części jego nie przeznaczano na kapitał wieczysty, który wzrósł do 40.000 zł. i jest ulokowany w P. K. O. Uważamy to jednak za rzecz konieczną, gdyż chcemy w przyszłości odsetki od tego kapitału uczynić głównym źródłem dochodu naszej Sekcji.

Dokładny obraz stanu funduszu im. St. Nowaka daje ogólne sprawozdanie finansowe Związku, do którego odsyłamy Kolegów i Koleżanki.

Działalność Sekcji w okresie sprawozdawczym polegała głównie na rozpatrywaniu podań, przyznawaniu zapomóg stałych i jednorazowych, oraz zatwierdzeniu wykazów, nadsyłanych przez Komisję krakowską i lwowską; odbyło w tym celu 4 posiedzenia. Łaskawą pomoc w tej pracy ofiarowały następujące osoby: J. Smulikowski, Fr. Pokrzywa, A. Ptaszyńska, L. Białek i F. Perzanowski.

13. SEKCJA POMOCY DORAŻNEJ.

Jednym z ważnych zadań Związku jest doraźna pomoc materialna dla członków. Nie mogąc tej pomocy udzielić z funduszy składkowych, przeznaczonych przez Zjazd Delegatów na określone cele, Zarząd Główny w dalszym ciągu rozwija Sekcję „Pomocy Doraźnej”. Zadaniem Sekcji jest niesienie rodzinom jej członków pomocy materialnej w określonej wysokości na wypadek śmierci członka Sekcji.

Zapomoga jednorazowa wynosi 320 zł. Członkowie wzywani są do ponoszenia świadczeń w niewielkiej wysokości, tylko w razie wypadku śmierci członka Sekcji.

W roku szkolnym 1927/28, Sekcja liczyła 960 członków. Zapomóg wypłacono 2560 zł. rodzinom 8 członków, zmarłych w tym okresie. W tych ośmiu wypadkach członkowie Sekcji wpłacili za każdym razem po 55 gr., czyli razem po 4 zł. 40 gr.

Przewodniczącym Sekcji jest kol. Jan Cieżobka, sekretarzem — kol. Jan Mazurkiewicz; siedzibą Zarządu Sekcji — Kraków, Rynek Główny 29/II p.

14. SEKCJA SPÓŁDZIELCZA.

Sekcja Spółdzielcza rozpoczęła swą działalność z początkiem stycznia 1928 roku.

Celem Sekcji, jak mówi regulamin, jest:

1. Szerzenie wiedzy i praktyki spółdzielczej wśród nauczycielstwa.
2. Popularyzowanie idei i praktyki spółdzielczej wśród nauczycielstwa związkowego, a przez nauczycielstwo wśród społeczeństwa:
 - a) działwy szkolnej.
 - b) młodzieży dorastającej,
 - c) dorosłego pokolenia.

W okresie sprawozdawczym odbyło się 5 zebrań Sekcji poświęconych opracowaniu planu pracy, rozważaniu spraw bieżących oraz zagadnień spółdzielczych aktualnych na terenie Związku.

Umieszczono w „Głosie Nauczycielskim” 6 artykułów z zakresu wskazań i metod pracy nauczyciela w ruchu spółdzielczym szkoły i dorosłego pokolenia

Jeden artykuł dostarczono do „Iskier”. Opracowano i ogłoszono w „Głosie Nauczycielskim” wezwanie do kolegów i koleżanek, prowadzących spółdzielnie uczniowskie, lub biorących udział w pracy spółdzielczej dorosłego pokolenia, by nadsyłali do Sekcji swoje adresy z zaznaczeniem, jak się przedstawia praca spółdzielcza na ich terenie.

Odpowiedzi na to wezwanie Sekcja otrzymała przeszło 500. Dalsze napływają.

W związku z tem opracowano specjalną kartotekę dla nauczycielstwa, czynnego w spółdzielczości i w pracy społecznej w ogóle.

Kartoteka taka pomoże przy utrzymywaniu kontaktu z czynnymi społecznie jednostkami oraz będzie odpowiedzią, jaki jest udział nauczycielstwa związkowego w pracy społecznej i spółdzielczej.

Z racji obchodu dnia spółdzielczości Sekcja opracowała specjalną broszurkę: „Wzór przemówienia i projekt urządzenia obchodu „Dnia Spółdzielczości w szkołach”. Broszurka, wydana przez Centralny Komitet Dnia Spółdzielczości, została rozesłana do wszystkich seminarjów nauczycielskich, szkół średnich i zawodowych.

Podano w „Głosie Nauczycielskim” szereg wskazówek, związanych z urządzeniem obchodów spółdzielczych w szkołach, oraz zwrócono się do Ministerstwa Oświaty z prośbą o zezwolenie szkołom poświęcenia więcej czasu „Świętu Spółdzielczości”.

Prośba ta została b. przychylnie potraktowana przez Ministerstwo, które oprócz jednej godziny, poświęconej co rok spółdzielczości, uznało za wskazane urządzenie przez młodzież w „Dniu Spółdzielczości” obchodów szkolnych lub międzyszkolnych.

W przeddzień „Dnia Spółdzielczości” został z ramienia Sekcji wygłoszony przez radio odczyt dla młodzieży.

Poza tem na powiatowych zjazdach nauczycielskich w 4-ch powiatach wygłoszono odczyty o spółdzielczości i o roli w niej nauczycielstwa. Obsłużono 3 kursy 3-dniowe spółdzielcze dla nauczycielstwa: w Kowlu dla nauczycielstwa całego powiatu, w Lublinie dla nauczycielstwa z województwa lubelskiego i w Krzemieńcu dla nauczycielstwa z okręgu. Urządzono w Kaliszu, Równem wołyńskim i Katowicach konferencje dla wszystkich nauczycieli, zainteresowanych wychowaniem spółdzielczym. W Katowicach nawiązano kontakt z istniejącą przy tamtejszej Komisji wojewódzkiej Sekcją Spółdzielczą.

W 27 seminarjach nauczycielskich dano młodzieży adres i wskazówki, czem Sekcja może służyć nauczycielstwu.

Zabawiono drogą korespondencji szereg spraw oraz udzielono zgłaszającym się wskazówek. Na żądanie ułatwiono nabycie i wysyłkę książek spółdzielczych.

Zajęto się sprawą spółdzielczych kas pożyczkowo-oszczędnościowych wśród nauczycielstwa związkowego. Po dokładnem zbadaniu i zreferowaniu na Sekcji, sprawa ta będzie podana do wiadomości nauczycielstwa.

Przewodniczącym Sekcji jest kol. Franciszek Dąbrowski.

Sekretarzem — kol. M. Szczawińska.

15. SEKCJA NAUCZYCIELI ESPERANTYSTÓW.

Sekcja Nauczycieli-Esperantystów powstała w styczniu r. b. Zadaniem jej było skupienie i zarejestrowanie wszystkich kolegów, którzy znają język i korzystają z niego, oraz propaganda esperanta i dostarczanie podręczników. Na obszarze Polski odnaleziono około 60 esperantystów-nauczycieli; niektórzy

z nich krzewią znajomość języka wśród najbliższego otoczenia. Wysłano 110 podręczników, oprócz tego sporo książek do czytania, pism esperanckich i oznak. Zgórą 200 osób utrzymuje piśmienne stosunki z zarządem Sekcji.

Język esperanto używany był też przez Sekcję dla zapoznania nauczycielstwa innych krajów ze Z. P. N. S. P. i jego działalnością.

W przekładzie z esperanta ukazały się o Związku artykuły w pismach: słoweńskim „Ucziteljski Towarisz” (Lublana), węgierskim „Tanitok Lapja” (Debreczyn), duńskim „Folkeskolen” (Kopenhaga), tureckim „Ahenk” (Smyrna), po esperancku w „Internacia Pedagogia Revuo” (Lipsk). Trzeba dodać, że zagraniczna prasa nauczycielska bardzo rzadko wspomina o Polsce i mało wie o tem, co robią nasze organizacje. O „Płomyku” dłuższe wzmianki pomieściły: pismo angielskie „Our Circle” (Manchester) i bułgarskie „Spirtomrazec” (O. Gradišcze). Egzemplarze „Płomyka” z niezbędnymi wyjaśnieniami, pisanymi po esperancku, były wysłane zagranicę, skąd nawzajem nadesłano wyrazy uznania i numery pism dla dzieci.

Sekcja nawiązała stosunki z podobnymi sekcjami w Bułgarji, Czechosłowacji, Danji, Estonji i Saksonji. Dzięki staraniom Sekcji Zarząd Główny Z. P. N. S. P. przez swego delegata złożył na kongresie „Międzynarodowej Federacji Związków Nauczycielskich” w Berlinie umotywowany wniosek w sprawie przyjęcia esperanta, do korespondencji międzyzwiązkowej i do obrad kongresowych.

Na rok przyszły Sekcja zamierza poczynić zabiegi o wprowadzenie esperanta do szkół, jako przedmiotu naukowego w godzinach lekcyjnych, a narazie do jednej ze szkół powszechnych w Warszawie; intensywniejszą propagandę na zjazdach i prowadzenie kursów esperanckich; zorganizowanie wycieczki esperantystów zagranicę, gdzieby mogli się spotkać z kolegami esperantystami.

Zarząd Sekcji stanowią kol. kol. B. Głuchowski i F. Sielke.

16. SEKCJA BURS.

a) Bursa w Warszawie.

Ciężkie warunki mieszkaniowe w Polsce, zwłaszcza w stolicy, jak również potrzeba kształcenia swych dzieci w większych ośrodkach miejskich stwarzają wśród nauczycielstwa z prowincji poważną troskę o umieszczenie dzieci w mieście na warunkach, nie przekraczających materialnych środków nauczyciela.

Tę wielką potrzebę zrozumiał Zarząd Główny i od szeregu lat prowadzi w Warszawie skromną bursę dla dzieci nauczycielskich. Bursa ta, rozporządzająca dwoma pokojkami przy ul. Chłodnej 34, z trudem mieści najwyżej 13 — 14 wychowanków, wobec czego nie zadowala coraz bardziej rosnących potrzeb, a o powiększeniu i utworzeniu bursy dla chłopców i dziewcząt oddzielnie ze względu na brak odpowiednich mieszkań i ich drożyznę w tych warunkach nie może być mowy.

Całe nauczycielstwo związkowe, rozumiejąc, jak ważną placówką są bursy, które mogłyby przygarnąć rzeszę młodzieży kształcącej się w szkołach w mieście i potrzebującej troskliwej opieki i nauki — dała wyraz głębokiego zrozumienia tej potrzeby na IX Zgromadzeniu Delegatów w uchwale, zmierzającej do budowy domów związkowych i burs. Już w niedalekiej przyszłości ten trudny problem zostanie rozwiązany z korzyścią dla nas samych, a w szczególności dla dzieci nauczycieli - związkowców. Z istniejącej bursy korzystają dzieci nauczycieli. Nawet w tych trudnych warunkach, w których bursa rozwija się obecnie, jest ona ważną placówką związkową, pomagającą skromnie nauczycielowi - ojcu w kształceniu swych dzieci. Bursa daje młodzieży nie tylko pomieszczenie i strawę, lecz i troskliwą opiekę wychowawczą.

W roku sprawozdawczym bursa przyjęła 11 wychowanków, synów nauczycieli, z których 9 uczęszczało do szkoły średniej (gimnazjum), 1 do szkoły kolejowej, a 1 do szkoły rzemiosł.

Na rok szkolny 1928—29 przyjęto do bursy 13 wychowanków.

Zarząd Sekcji Bursy, złożony z pięciu osób z przewodniczącą kol. Marją Wyszczacką na czele, odbył w roku sprawozdawczym cztery posiedzenia, na których omawiał wszystkie szczegóły życia wewnętrznego młodzieży w bursie i załatwiał bieżące sprawy tak gospodarcze jak i finansowe.

Pomimo ciężkich warunków pracy i zapowiedzianej w roku ubiegłym likwidacji bursy, Zarząd, uznając dalsze jej istnienie za życiowo konieczne, nadal z wielką pieczołowitością prowadzi bursę w tej nadziei, że urzeczywistnienie budowy domów nauczycielskich i burs problem ten w naszym życiu organizacyjnym należyście rozwiąże.

b) Bursa w Tarnopolu.

Zarząd Bursy w roku sprawozdawczym, jak zresztą i w latach ubiegłych, starał się nie tylko o zaprowadzenie racjonalnej gospodarki w zakładzie, ale przede wszystkim zwracał baczną uwagę na to, by powierzona jego pieczy młodzież znajdowała w bursie, prócz zdrowego i dobrego pożywienia, także należytą opiekę i nadzór pedagogiczny.

Czynami Zarządu Bursy kierowała więc zawsze myśl dostarczenia możliwie najhigieniczniejszego i najprzyjemniejszego pomieszczenia dzieciom koleżków, żeby nie odczuwały boleśnie rozłąki z domem rodzinnym.

Uwzględniając potrzeby higieny, zainstalowano w roku sprawozdawczym, kosztem około 2.000 zł., 8 porcelanowych muszel i 3-cią wannę w łazience, wskutek czego wychowanki korzystały 2 razy na miesiąc, począwszy od maja, z ciepłej kąpieli (przedtem raz na miesiąc) i z natrysków w dowolnej ilości.

Wychowanki korzystały też w lecie z kortu tenisowego, w zimie zaś ze ślizgawki na podwórzu Bursy.

W czasie tegorocznych ferij letnich Zarząd Bursy przeprowadził gruntowny remont wewnątrz budynku, a mianowicie: 1) wstawił nowe podłogi deszczułkowe w 4 salach, 2) teracową posadzkę na korytarzu, 3) odmalował wewnątrz cały budynek, 4) odlakierował okna i drzwi, 5) wstawił 4 piece, 6) zakupił 18 łóżek, 7) 50 krzeseł, 8) 50 szafek nocnych.

Lawestycje te pochłonęły 13.000 zł. Dokonanie remontu umożliwił Zarząd Główny Z. P. N. S. P. dzięki udzieleniu zakładowi znacznej pożyczki, i uszczerzeniu czynszu za najem lokalu dla Podkomisji Z. P. N. S. P. Pozostałą część wydatków pokryto jeszcze krótkoterminową pożyczką.

Prócz tego Bursa korzystała z subwencji Wydziału Opieki Społecznej przy tutejszem województwie, oraz Magistratu miasta Tarnopola, i dzięki tej pomocy, jak i rocznym wkładkom zogniskowanego nauczycielstwa, można było dokonać tych niezbędnych rzeczy, za co też na tem miejscu Wydział Bursy wszystkim ofiarodawcom składa serdeczną podziękę.

W roku sprawozdawczym było 58 wychowanek, z tego dzieci nauczycieli i utrzymywanych przez nauczycieli około 60 proc., reszta dzieci urzędników, rolników i 2 repatrjantki.

Do szkół powszechnych uczęszczały 4 wychowanki, do gimnazjum 9, do seminarjum naucz. 45. Wszystkie przeszły do następnej klasy, z wyjątkiem dwu. Egzamin dojrzałości złożyło 6 seminarzystek i 1 gimnazjalistka.

Oplata miesięczna za utrzymanie w Bursie wynosiła 60 zł., dzieci nauczycieli-związkowców korzystały ze zniżki 8.5%, 4 wychowanki otrzymały 50% zniżkę, 4 wychowanki otrzymały 58.5%-zniżkę, a 1 wychowanka otrzymała 70%-zniżkę, gdyż na jej utrzymanie łożyła „Samopomoc” koleżanek z bursy.

Wszystkie zniżki przedstawiały miesięcznie kwotę 420 zł., czyli, rzecz można, że bursa utrzymywała 7 wychowanek bezpłatnie.

Stan zdrowotny wychowanek w roku sprawozdawczym był naogół dobry, a wychowanki zostawały prawie stale pod bezinteresowną opieką lekarza zakładowego, dr. Szelonga.

Вид на Кембриджский Университет.

Сцена из лекции в Кембридже. На заднем плане видна доска с надписями.

W skład Zarządu Bursy wchodził: honorowy prezes Bursy, kol. Władysław Heilman, ponownie wybrany przewodniczący kol. Józef Tennenbaum, zastępca prezesa kol. Jan Żłobicki, sekretarka kol. Zofja Zubrzycka i skarbnik kol. Władysław Siwy.

Poza wymienionem Prezydum do Wydziału należeli kol. kol.: Sagan-ski Florjan, Dłużniewska Stan., Partyka Bron., Pirzański Józef i Mączarowski Antoni, a jako zastępcy: Władyczówna Stan. i Kwaczyński Władysław.

Komisję rewizyjną stanowili: kol. kol. Garbiakowa Stan., Burkiewicz Emil i Jan Pastuszenko.

Kuratorem Bursy jest prezes Ogniska, kol. Józef Czabanowski.

Jak w roku ubiegłym, tak i w okresie sprawozdawczym Wydział odbywał co tydzień posiedzenia, na których omawiano i załatwiono wszystkie sprawy, dotyczące rozwoju Bursy i potrzeb jej wychowanków.

Szczegółowe zestawienie rachunków dochodów i rozchodów Bursy przedstawia się następująco:

L. p.	D O C H O D Y	Kwota		L. p.	R O Z C H O D Y	Kwota	
		zł.	gr.			zł.	gr.
1	Oplaty uczenic	33.801	88	1	Niedobór z r. 1926/7	136	70
2	Zwroty Ogniska Naucz.	314	—	2	Mięso i tłuszcz	8.354	98
3	Subwencje Województwa	1.300	—	3	Pieczywo	4.310	91
4	Magistratu	400	—	4	Cukier, mąka i inne wi- ktuały	4.041	21
5	Wkładki Członków Bursy	781	—	5	Masło, jaja, śmietana i ja- rzyna	4.966	70
6	Wartość zabitych wieprzy	1.087	—	6	Stużba	2.246	60
7	Starostwo na odzież dla 2 repatriantek	80	—	7	Opał	3.152	—
8	Pożyczka Zarządu Główn.	7.500	—	8	Światło	1.830	75
9	Czynsz Podkomisji Związku P. N. 1928—1932	350	—	9	Ziemniaki	617	20
10	Czynsz Podkomisji za 5 lat	2.500	—	10	Miód	201	25
	Razem	48.113	88	11	Utrzymanie budynku	1.070	25
	Niedobór	2.028	98	12	Asekuracja budynku	13	21
				13	Mleko	1.847	20
				14	Inwestycje	10.890	57
				15	Inwentarz	4.244	—
				16	Lekarz	200	—
				17	Apteczka podręczna	51	94
				18	Zwrot Ognisku za kort tenis	350	—
				19	Kasa Chorych	299	15
				20	Zakupno wieprzy	421	—
				21	Portorja i wydatki kance- laryjne	102	85
				22	Ubranie i obuwie 2 repa- trjantek	194	39
	Razem	50.142	86		Razem	50.142	86

Zestawienie powyższe jest wymownym obrazem pełnego życia bursy, które pod troskliwą opieką Podkomisji Zarządu Głównego i Ogniska w Tarnopolu rozwija się pomyślnie i działalnością swoją przynosi niemałe korzyści nauczycielstwu i społeczeństwu.

17. KSZTAŁCENIE NAUCZYCIELI.

1. SEKCJA KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI.

1) W składzie Zarządu Sekcji Kształcenia Nauczycieli zaszła w roku sprawozdawczym zmiana na stanowisku przewodniczącego, mianowicie b. przewodniczący, kol. dr. Tadeusz Kupczyński został kuratorem O. S. Krakowskiego; przewodnictwo objął kol. Karol Makuch, sekretarzem został kol. Aleksander Patkowski.

2) W okresie sprawozdawczym czynnych Kół S. K. N. było 20 — w następujących miejscowościach: Cieszyn — 13 czł.; Krotoszym — 16 czł.; Kraków — 31 czł.; Koźmin — 12 czł.; Lwów — 25 czł.; Łowicz — 7 czł.; Mysłowice — 9 czł.; Niezawa — 13 czł.; Łomża — 9 czł.; Ostrowiec — 25 czł.; Ostrzeszów — 7 czł.; Płock — 16 czł.; Siennica — 11 czł.; Sosnowiec — 18 czł.; Sandomierz — 11 czł.; Zgierz — 12 czł.; Zamość — 7 czł.; Miechów — 46 czł.; Krośno — 24 czł.; Ostróg — 23 czł. Razem członków 365.

3) Sekretariat Sekcji załatwił w korespondencji z Kółami 1308 pism. (Cyfra ta obejmuje pisma zbiorowe, jak okólniki, upomnienia w sprawie wkładki i t. p.)

4) Działalność Zarządu S. K. N.:

a) Przygotowano program pracy dla wszystkich Kół S. K. N., uwzględniając w pierwszym rzędzie kształcenie nauczycielstwa;

b) Wystosowano do Ognisk i Oddziałów Powiatowych Związku w miejscowościach, w których są seminarja nauczycielskie — apel, zachęcający do organizowania Kół S. K. N.

c) Pośredniczono w wyjazdach nauczycielstwa na kursy wakacyjne do Niemiec i w wycieczkach zbiorowych do Austrii, Danji i Niemiec.

d) W dn. 31 stycznia i 1 lutego 1928 r. zwołano Zjazd Nauczycieli Zakładów Kształcenia Nauczycieli Szkół Powszechnych. W Zjeździe wzięło udział 75 osób. (Dyrektorzy i nauczyciele seminarjów i szkół ćwiczeń oraz przedstawiciele władz szkolnych). Na Zjeździe wygłoszono następujące referaty:

„Kształcenie nauczycielstwa szkół powszechnych w świetle ustawy o ustroju szkolnictwa a nasze postulaty” — kol. dr. Henryk Rowid z Krakowa.

„Kształcenie nauczycielstwa szkół powszechnych zagranicą” — p. Marja Dzierzbicka z Warszawy.

„Organizacja pracy wychowawczej w zakładach kształcenia nauczycieli” — kol. Marja Jaworska ze Lwowa.

Koreferaty na powyższy temat wygłosili kol. kol.: J. Kisielewska z Płocka i B. Kubski z Siennicy. W związku z referatami uchwalono rezolucje, które były drukowane w czasopiśmie Sekcji, „Ruchu Pedagogicznym” w numerze 2 i 3 z lutego i marca 1928 roku. Rezolucje te przesłano również władzom szkolnym. Nadto na posiedzeniu Zarządu S. K. N. z delegatami Kół, odbytem po Zjeździe w dniu 1 lutego b. r., wytyczono plan pracy. Postanowiono zwoływać 1) Zjazdy nauczycieli poszczególnych przedmiotów, a — w szczególności pedagogicznych, polonistycznych i nauki o Polsce współczesnej. 2) Zjazd redaktorów pism pedagogicznych wydawanych przez Związek P. N. S. P., oraz opracować program współpracy nauczycieli seminarjów z nauczycielami szkół ćwiczeń i dążyć do rychłego zniesienia ustawy sanacyjnej, krzywdzącej szkołę i nauczycielstwo. Postanowiono w przyszłej pracy Sekcji wysunąć na plan pierwszy zagadnienia pracy wychowawczej.

e) Wakacyjne Kursy Uniwersyteckie:

(Patrz: Sprawozdanie z kursów wakacyjnych).

5) Działalność Kół:

Koło w Cieszynie: Przewodniczący: kol. Koźdoń Andrzej, Zastępca — kol. Cienciąła Jerzy, sekretarz — kol. Guńka Karol, skarbnik — kol. Skrzypek Teofil. Na 2 posiedzeniach zastanawiano się: a) nad projektem ministerjalnym

kształcenia nauczycieli, b) ustalono program pracy na przyszłość, c) wygłoszono referat „Kształcenie nauczycieli zagranicą”, d) urządzono kurs introligatorско - tekturowy.

Koło w Koźminie: Przewodniczący — kol. Czernik Józef, sekretarz — kol. Sajdak Paweł, skarbnik — Schewrich Jerzy. Koło odbyło 3 zebrania z aktualnymi referatami pedagogicznymi. Nadto Koło prowadzi W. K. N. z grupy geograficzno - przyrodniczej.

Koło we Lwowie: Przewodnicząca — kol. Jaworska Marja, sekretarka — kol. Smulikowska Marja. Praca Koła szła w następujących kierunkach: 1) urządzanie kursów dokształcających dla nauczycielstwa, 2) ocena programów ministerjalnych, 3) referaty i dyskusje na tematy pedagogiczne. Koło prowadziło następujące kursy dwuletnie: matematyczno - fizyczny, humanistyczny i geograficzno - przyrodniczy. W czasie wakacji odbyły się w Skolem dwa kursy kwalifikacyjne, kurs rysunkowy oraz kurs oświaty pozaszkolnej dla słuchaczy seminarjów. W Kole omawiano w roku sprawozdawczym program języka polskiego, przyrody i matematyki. Wygłoszono kilka referatów. Nawiązano kontakt z Ogniskami Związku P. N. S. P. na terenie Wschodniej Małopolski, rezultatem czego było zorganizowanie Kół w Krośnie i Stanisławowie. Koło pozostawało w kontakcie również z okolicznymi Sekcjami Pedagogicznymi, dokąd na życzenie tych Sekcyj wysyłało prelegentów z referatami na tematy pedagogiczne, np. kol. Smulikowska Marja mówiła w Jarosławiu na temat: „Nowoczesne prądy pedagogiczne”.

Koło w Łomży: Przewodniczący — kol. Kochański Bolesław, sekretarz — Piotrowski Konstanty, skarbnik — Piórkowski Julian. Koło zainicjowało i uruchomiło W. K. N. z grupy matematyczno-fizycznej, nadto odbywały się kursy 5-dniowe podczas ferjy Bożego Narodzenia i Wielkiejnocy oraz kurs 4-tygodniowy podczas wakacji letnich, zorganizowano szereg lotnych odczytów naukowych z literatury, historii, pedagogji i t. p. dla nauczycielstwa związkowego oraz wygłoszono szereg prelekcji o charakterze propagandowym na temat ustroju szkolnictwa.

Koło w Miechowie: Przewodniczący — kol. Gunia Franciszek, sekretarz — kol. Dendura Franciszek, skarbnik — kol. Pałczyński Aleksander. Zwołano 7 posiedzeń oraz uwzględniono w czasie ferjy Wielkanocnych jedenastodniowe kursy dokształcające ze śpiewu, gimnastyki, robót ręcznych, rysunków i kartografji.

Koło w Sandomierzu: Przewodnicząca — kol. Wyrwiczówna Florentyna, zastępczyni — kol. Domagalina Leontyna, sekretarka — kol. Szmidówna Marja, skarbnik — kol. Jaroń Stanisław. Na posiedzeniach, których było 8, rozpatrywano sprawy, związane z realizacją kursu robót ręcznych, oraz uchwalono redagowanie czasopisma o charakterze zawodowym. Nadto postanowiono opracowywać na posiedzenia sprawozdania z pism pedagogicznych.

Koło w Sosnowcu: Przewodniczący — kol. Tylman Wacław, wice-przewodniczący kol. Zięba Antoni, sekretarz — Czajkowski Teodor, skarbnik — Bujakowski Jan. Na 6 posiedzeniach Zarządu omawiano między innymi sprawę roli seminarjów w przyszłym ustroju szkolnictwa, sprawę warunków bytu dziecka Zagłębia i t. p. Na ogólnych zebraniach członków wygłoszono szereg referatów na tematy, związane z zagadnieniami, poruszanymi na zebraniach Zarządu Koła. Wygłaszano również referaty treści pedagogicznej dla Ognisk Związku P. N. S. P. tamtejszego powiatu.

Pozostałe Koła sprawozdań nie nadesłały.

Praca Sekcji Kształcenia Nauczycieli, tak w Centrali jak i w Kółach prowincjonalnych natrafia na trudności z powodu braku ludzi, którzyby chcieli względnie mogli poświęcić większą ilość czasu zagadnieniom, wysuwany przez Sekcję. Dlatego Zarząd Sekcji na tem miejscu apeluje do Oddziałów Powiatowych i Ognisk, aby przyczyniały się do organizowania Kół S. K. N. na terenie swojej działalności, dążąc do wytworzenia współpracy z nauczycielstwem zakładów kształcenia nauczycieli.

2. WAKACYJNE KURSY UNIWERSYTECKIE.

Wakacyjne Kursy Uniwersyteckie, powołane do życia przez Zarząd Główny Związku jeszcze w roku 1913, rozwijają się coraz pomyślniej dzięki systematycznej i planowej pracy, zmierzającej do postawienia ich na wysokim poziomie zarówno naukowym, jak i organizacyjnym.

Rok rocznie Wakacyjne Kursy Uniwersyteckie gromadzą z całej Polski szukających źródeł wiedzy Kolegów i Koleżanki, którzy czerpać mogą w sposób bezpośredni metody i wskazania dla pogłębienia swego zawodowego wykształcenia i samokształcenia. Same placówki, w których odbywają się kursy: Zakopane i Wejherowo pociągają rzesze uczestników. Modro-zielony Baltyk i ten piaszczysty brzeg polskiego morza, oraz niebośięzne Tatry, owe granitowe strażnice Polski, to dwa miejsca pełne silnych wrażeń, w których Koleżanki i Koledzy czerpać mogą wiedzę i równocześnie po całorocznej, zmudnej pracy w szkole wypocząć i nabrać sił do dalszej twardej służby nauczycielskiej.

A) X Wakacyjny Kurs Uniwersytecki w Wejherowie

podobnie jak w latach ubiegłych, rozpoczął się w dniu 4-ym lipca 1928 r. uroczystym nabożeństwem w kościele parafjalnym, poczem uczestniczki i uczestnicy kursu, prelegenci i zaproszeni goście zebrali się w sali budynku Seminarjum Nauczycielskiego, gdzie nastąpiło otwarcie kursu. Kierownik kursu kol. Mayer powitał serdecznie zebranych, przedstawił im doniosłość dalszego kształcenia się nauczycieli, trudności, jakie w pracy swej napotyka kształcące się nauczycielstwo i złożył życzenia jak najskuteczniejszej pracy w atmosferze szczerego koleżeńskiego współżycia, jak również miłego wytchnienia po ciężkiej pracy w szkole.

X Wakacyjny Kurs Uniwersytecki w Wejherowie.

Imieniem miasta powitał zebranych przedstawiciel Magistratu, sędziwy p. Ciebierowski, który w krótkich, lecz silnych słowach opowiedział historję Wejherowa, poczem przemówił serdecznie do uczestników przewodniczący Komisji Zarządu Głównego w Toruniu, kol. J. Ciomborowski. Nie mogąc

osobiście wziąć udziału w otwarciu kursu, kurator Okręgu Szk. Pomorskiego p. Szewcym przesłał listownie życzenia jaknajlepszych wyników pracy i wyraził przekonanie, że kurs ten przyczyni się nie tylko do pogłębienia wiedzy uczestników, lecz także do utrwalenia się wśród nauczycielstwa, a za jego pośrednictwem wśród szerokich warstw społeczeństwa świadomości o wielkim znaczeniu morza polskiego dla bytu politycznego i gospodarczego Rzeczypospolitej.

Program kursu objął następujące tematy wykładów:

1. **Sprawa morską w Polsce** — Dyrektor Ligi Morskiej Adam Uziębło, Warszawa.

(Dzieje polskiego morza, znaczenie morza pod względem geograficznym, gospodarczym, handlowo-przemysłowym i politycznym, rozwój żeglugi, handel morski, znaczenie państwowo-twórcze morza).

2. **Szkoła twórcza i jej wielcy poprzednicy** — prof. Henryk Rydzewski, Warszawa.

(Poglądy na zjawiskopracy dawniej a dziś, zadanie szkoły twórczej, szkoły wychowawcze w starożytności, rozwój historyczny szkoły twórczej, problem realizacji szkoły twórczej, szkoła daltońska).

3. **Typy filozofii** — prof. dr. Ignacy Mysłicki, Warszawa.

(Co to jest filozofia, typy filozofii: historyczny, metafizyczny, teoretyczny, naukowy, encyklopedyczny).

4. **O głównych stanowiskach etycznych** — prof. dr. Władysław Tatariewicz, Warszawa.

5. **Poradnictwo w szkole powszechnej** — prof. dr. Stefan Błachowski, Poznań.

6. **Socjologia narodu** — prof. Florjan Znaniecki, Poznań.

7. **Idea względności w filozofii** — prof. dr. I. Mysłicki.

8. **Psychologia doświadczalna w zarysie** — prof. H. Rydzewski.

Wszystkie te wykłady nie tylko kształciły i rozwijały umysły słuchaczy, ale co więcej — budziły szlachetny zapał do wiedzy i głębokie zainteresowanie tak poważnymi zagadnieniami, jak sprawa morską w Polsce, albo rozwój i przyszłość szkoły twórczej u nas i zagranicą.

XI. Wakacyjny Kurs Uniwersytecki w Zakopanem.

Na Kurs pomorski przybyło nauczycielstwo prawie ze wszystkich województw Rzeczypospolitej w liczbie 70 osób. Poszczególne województwa były reprezentowane następująco: łódzkie — 8 osób, kieleckie — 9, wołyńskie — 6, śląskie — 8, warszawskie — 6, lwowskie — 5, lubelskie — 7, krakowskie — 9, nowogrodzkie — 2, pomorskie — 3, białostockie — 4, stanisławowskie — 1, poleskie — 2. Tylko woj. wileńskie, poznańskie i tarnopolskie nie były reprezentowane.

W związku z wykładami uczestnicy Kursu odbyli szereg miłych wycieczek naukowych i rozrywkowych, dzięki którym poznali całe piękno Ł. zw. Szwajcarii Kaszubskiej i wybrzeża morskiego.

Uczestniczka W. K. U. kol. J. I. pisze do nas:

Najgłębiej jednak utwalić się musiały w pamięci wycieczki do przeszklonych jezior kaszubskich — Rekowa, Białego i Raďuńskiego (okolice Kartuz). Tam jest cisza, tam piękno i ukojenie! Urocze i piękne są miejscowości, leżące w okolicy Kartuz, a w pobliżu Wejherowa — lasy sosnowe, rozkosznie wśród jarów szemrzące potoki, gdzie nigdzie jeziora, a przytem cały szereg starych, ale pięknych kapliczek, ufundowanych jeszcze za czasów Jana Kazimierza (Kalwarja Wejherowska), tworzą pieszczące oko widza widoki. Na półwyspie helskim byliśmy dwukrotnie — raz wielkim i wygodnym statkiem, drugi raz koleją. A ponieważ pogoda dopisywała, wszystkie wycieczki udały się doskonale — widzieliśmy olbrzymią latarnię morską i poznaliśmy dziką potęgę Wielkiego Morza u brzegów Jastarni, gdzie zacny i ukochany prelegent p. Uziembło, miał wykład „o twórczej i niszczyielskiej sile morza“.

Przy zwiedzeniu miast poznaliśmy Gdynię, Orłowo, Oksywię, Zopoty, Oliwę i Gdańsk. Tam bardziej, niźeli gdzie indziej odczuwaliśmy nakaz doby obecnej. — Bądź silnym, twórz nową i wielką Polskę, pracując nad podniesieniem ducha obywatelskiego wśród nieświadomych“.

Mieszkanie mieliśmy naprawdę wygodne (gmach wejherowskiego Seminarjum Naucz.) — sypialnie duże i jasne, czyste, obszerne i dobrze urządzone umywalnie.

Zakończenie kursu odbyło się dnia 28 lipca. Nastrój był podniosły i uroczysty. Na jakąś rzewną i serdeczną nutę rozdzwoniły się serca nasze. Tyle pięknych chwil spędziło się na Kursie w Wejherowie, tak szybko upłynął nam czas! To też pożegnanie było długie i serdeczne.

Przemówienia naszego kierownika Kursu, prelegentów jak i słuchaczy cechowała powaga i głębokie wzruszenie — *Praca zakreślona na wielką skalę, została dokonana. — Żegnaj nam, piękna ziemia kaszubska, żegnajcie wszyscy, cóście szukali na Kursie wiedzy i odpoczynku — żegnajcie!* — lecz na krótko, bo za rok znówu zgromadzimy się razem“.

B) XI. Wakacyjny Kurs Uniwersytecki w Zakopanem.

W bieżącym roku Zarząd Główny postanowił zorganizować kurs w Zakopanem na odmiennych aniżeli dotychczas podstawach. Chcąc dać nauczycielstwu jasny obraz ścierania się prądów i kierunków zarówno naukowych jak i społecznych i politycznych zaprosił do wygłoszenia referatów prelegentów reprezentujących nieraz wręcz odmiennie kierunki polityczno - społeczne. Nadto Zarząd Kursu wprowadził w tym roku nowość w postaci dyskusji nad niektórymi prelekcjami.

Na Kursie były omawiane następujące zagadnienia:

1. Zagadnienie konstytucyjne w Polsce — rektor dr. Esterreicher i poseł M. Niedziałkowski.

2. Budżet państwa polskiego — dr. Byrka, przewodniczący komisji budżetowej Sejmu i Przełom w polityce gospodarczej świata — poseł dr. Diamand.

3. Tatrę w kulturze polskiej — Andrzej Strug i prof. Mieczysław Limanowski.

4. Społeczno - oświatowe zadania nauczycielstwa — p. J. Jaworska i Kazimierz Maj.

5. System daltoński — referaty nauczycieli angielskich.

6. Wartości wychowawcze w koedukacji — M. Jaworska.

7. Funkcja społeczna nauczyciela w historii i teraźniejszości — prof. Stanisław Kot.

Po każdym wykładzie odbywała się dyskusja, w której brali udział liczni słuchacze. Najwyższa liczba biorących udział w dyskusji była 14, najniższa 2. Poza to wygłoszono następujące referaty:

Dr. Passendorfer — Z geologii Tatr.

Prof. Goetel — Ochrona przyrody i Tatrzański Park Narodowy.

Prof. Fischer — Wskazówki do badań nad etnografią Polski ze szczególnem uwzględnieniem Podhala.

Oprócz wykładów pp. Kota, Jaworskiej, nauczycieli angielskich, dotyczących zagadnień szkolnych i pedagogicznych, które były przedmiotem dyskusji, wygłosili nadto prelekcje: prof. Dąbrowski p. t. Organizacja nauki polskiej zagranicą, (m. in. o badaniach i pracowniach psychotechnicznych) i generał prof. Kukiel — „Tadeusz Kościuszko jako wódz narodu“ i „O ks. Józefie Poniatowskim i generale Dąbrowskim“.

Niezależnie od tych wykładów kol. Malicki w jednogodzinnym referacie poinformował zebranych o Sanatorjum i warunkach leczenia się, poczem pod jego kierownictwem i kol. Malickiej uczestnicy zwiedzali Sanatorjum. Zwiedzono również dokładnie pod kierownictwem prof. Fischera i dra Passendorfera. — Muzeum Tatrzańskie.

Kurs odbył następujące wycieczki:

3/8 Gubałówka.

4/8. dolina Strążyska, Białego, Sarnia Skala.

5/8. dolina Kościeliska (wąwóz Krakowski, Smocza grotka, źródło Gószczyńskiego, groty: Mylna, Oblazkowa, Raptawicka).

6/8 zwiedzono Mauzoleum Kasprowicza.

7/8 dolina ku Dziurze i grotka.

8/8 dolina Małej Łąki, Łysanki.

9/8 Nosal, dolina Jaszczurówki.

10/8 dolina Jaworzynki, kopa Magóry, grotka Magóry, Skupniowy Upiaz.

13—14 Morskie Oko (hala Gąsienicowa, Czarny Staw, Kościelec, Stawy Gąsienicowe, Zmarzły Staw, Zawrat, Świnica, Morskie Oko przez Zawrat, Świstówkę (i Spieglasową), Czarny Staw nad Morskiem Okiem).

17/8 Gubałówka.

18/8 Kopieniec Wielki.

20/8 Antałówka.

22/8 dol. Olczyńska — Jaszczurówki.

23/8 Giewont przez Halę Kondratową.

Wycieczki te i w. in. odbywały się pod przewodnictwem kol. Gotkiewicza i Wiśniewskiego z Krakowa.

Kurs liczył stałych 75 uczestników (na zgłoszonych 86). Z tego Kuratorjum białostockie dało uczestników 4, warszawskie 11, krakowskie i kieleckie 9, woj. lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie 21, łódzkie 10, poznańskie 2, pomorskie 5, wileńskie, nawożródzkie 3, wołyńskie 2, lubelskie 7, śląskie 1. Razem 75. Kierowali kursem kol. Smulikowski i Mayer.

3. SEKCJA POWSZECHNYCH UNIWERSYTETÓW REGIONALNYCH.

Ubiegły okres sprawozdawczy zaznaczył się w pracach Sekcji Powszechnych Uniwersytetów Regionalnych Zw. P. N. S. P. nowymi znacznymi postęпами. Oprócz organizowanych—jak co roku—kursów, wycieczek naukowych i zjazdów regionalnych zasługują na podkreślenie trzy nowe momenty: 1) rozpoczęcie akcji regionalistycznej przez czynniki państwowe i zdecydowane popieranie przez nie prac społecznych w tym kierunku, 2) zainicjowana organizacja prasy prowincjonalnej w myśl ideologii regionalizmu polskiego oraz 3) ukazanie się w druku pierwszych dwóch tomów Biblioteki Regionalnej. Powyższe etapy rozwoju ruchu regionalistycznego zupełnie już wyraźnie zaznaczają drogi, jakimi w dalszym ciągu ruch ten będzie się posuwał. Na szczególną przytem uwagę zasługuje zainteresowanie się ideologią regionalistyczną czynników państwowych, a szczególnie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, co niewątpliwie w dużym stopniu przyczyni się do realizacji postulatów programu naszego regionalizmu. Współdziałanie prasy prowincjonalnej uważaliśmy zawsze za niezbędny czynnik we wszelkich poczynaniach regionalnych. Zapoczątkowane zaś wydawnictwo Biblioteki Regionalnej stać się powinno gruntem, na którym oprze się wszelka akcja, zmierzająca do podniesienia życia prowincji polskiej.

Nauczycielstwo związkowe, krocząc w pierwszym szeregu pracowników społecznych na terenie, znajdzie w dokonanych pracach Sekcji P. U. R. wiele ułatwień i tem owocniej będzie mogło nieść swój trud w trwałej i mocnej budowie naszej państwowości.

A. Organizacja Sekcji P. U. R.

Sekcja Powsz. Uniwersytetów Regionalnych Z. P. N. S. P. jest autonomiczną jednostką przy Zarządzie Głównym Z. P. N. S. P., opartą na regulaminie.

Na czele jej stoi Zarząd i Rada Naukowa. Zarząd inicjuje i realizuje prace Sekcji, którym Rada Naukowa, złożona z fachowców poszczególnych dziedzin nauki, nadaje kierunek.

Zarząd składa się z siedmiu osób, zamieszkałych w Warszawie; nadto wchodzi doń z urzędu wszyscy przewodniczący poszczególnych Powszechnych Uniwersytetów Regionalnych. Przewodniczącym Zarządu jest kol. Aleksander Patkowski.

Do Rady Naukowej wchodzi wybitni fachowcy, znawcy różnych dziedzin terenowej pracy badawczej. Przewodniczącym jest prof. dr. Tadeusz Brzeski.

W okresie sprawozdawczym Zarząd i Rada Naukowa odbyły 3 wspólne posiedzenia; Prezydium — 1 posiedzenie.

B. Powszechne Uniwersytety Regionalne.

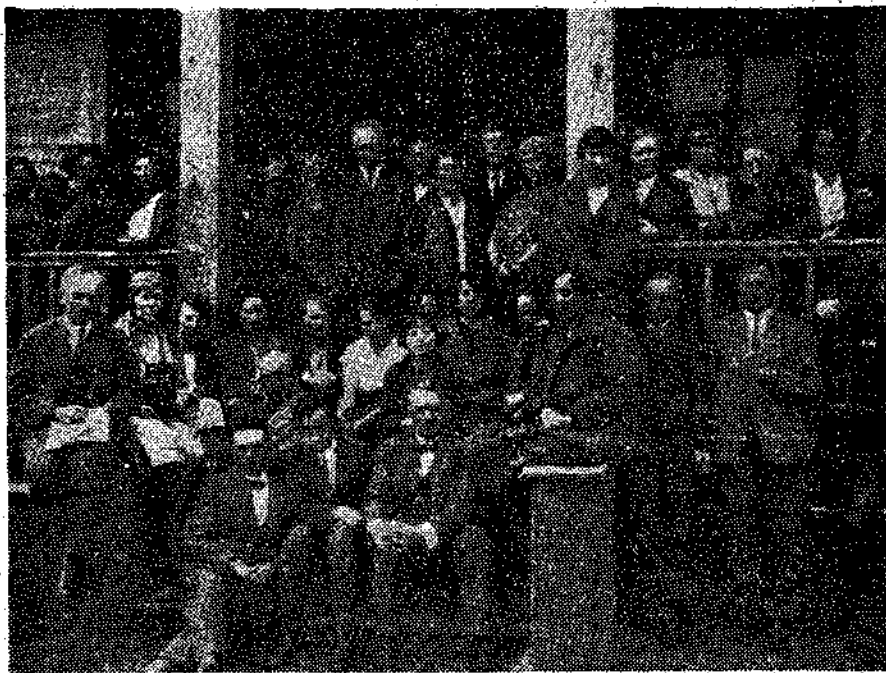
1) Powszechny Uniwersytet Regionalny im. St. Konarskiego w Sandomierzu, istniejący od roku 1922, posiada Zarząd w składzie następującym: kol. Edward Szyłko — przewodniczący, kol. Piotr Puton — zast. przewodniczącego, kol. Regina Kwiatkowska — sekretarka i kol. Stanisław Jaroń — skarbnik.

W dniach 20 i 21 maja r. b. z inicjatywy P. U. R. im. St. Konarskiego odbył się w Sandomierzu dwudniowy zjazd regionalny, poświęcony sprawom kulturalno-oświatowym i gospodarczym terenu kielecko-radomsko-sandomierskiego. Po dyskusji nad wygłoszonymi referatami uchwalono: 1) zwrócić się do Magistratu m. Sandomierza, aby wczere m. iast innych wyznaczył nagrodę i ogłosił konkurs na dzieło, związane z przeszłością Sandomierza i ziemi sandomierskiej! 2) w celu zabezpieczenia dokumentów i zabytków historycznych oraz pamiątek rodzinnych, związanych z przeszłością Sandomierszczyzny, zwrócić się do odpowiednich czynników, aby zecheiały powołać do życia kursy archiwalne w Sandomierzu dla wykształcenia pracowników, którzyby przeprowadzili inwentaryzację dokumentów i zabytków, znajdujących się w instytucjach oraz rękach prywatnych; 3) w związku ze zbliżającą się setną rocznicą powstania listopadowego, powołać komitet organizacyjny, któryby: a) przygotował wykaz miejscowości w b.

województwie sandomierskiem, gdzie się rozgrywały walki powstańców, b) umieścić w miejscowościach, pamiętnych stoczonymi walkami, tablice ku pamięci i chwale poległych, c) zajął się przygotowaniem i wydaniem pracy p. t. „Udział b. województwa sandomierskiego w powstaniu listopadowym”; 4) w związku z przypadającą w r. 1930 400-setną rocznicą urodzin Jana Kochanowskiego uchwalono powołać Komitet organizacyjny, któryby się zajął przygotowaniem na r. 1930 ogólnopolskich sobót w Czarnolesiu oraz wystąpił do Rady i Magistratu m. Radomia o wyznaczenie nagrody za pracę, związaną z Janem Kochanowskim; 5) uchwalono dalej popularyzować wśród miejscowego społeczeństwa inicjowaną przez województwo wystawę regionalną w Kielcach oraz delegować do komitetu wystawowego dwóch przedstawicieli P. U. R. im. St. Konarskiego, wreszcie 6) uznano za konieczne powołanie do życia organu ruchu regionalistycznego w Świętokrzyszczynie i w tym celu powołano komisję, której zadaniem było ustalić formę i charakter wymienionego organu.

Stosownie do tej ostatniej uchwały wybrana komisja zebrała się w dniu 3 lipca r. b. w Radomiu i po przedyskutowaniu sprawy postanowiła, by naczelnym organem ruchu regionalistycznego Świętokrzyszczyny był Rocznik Województwa Kieleckiego p. n. „Pamiętnik Świętokrzyski”. Nadto przyjęto, by wychodzącemu w Radomiu miesięcznikowi p. n. „Nasze Drogi” nadać charakter pisma regionalistycznego i uczynić je organem Powszechnego Uniwersytetu Regionalnego im. St. Konarskiego, rozszerzając jego zasięg i organizując zespół współpracowników na terenie Świętokrzyszczyny.

2) Powszechny Uniwersytet Regionalny im. Stanisława Staszica w Sosnowcu istnieje od grudnia 1926 r. Zarząd składa się z następujących osób: inż. W. Krzyżkiewicz — przewodniczący, kol. St. Słabiak — zast. przewodn., kol. Zbiegniewski — sekretarz, kol. Gebicki — skarbnik.

Wycieczka regionalna po Wileńszczyźnie i Nowogródzczyźnie
(w schronisku Pol. Tow. Krajozn. nad Świtezią w dn. 25 lipca 1928.).

3) Powszechny Uniwersytet Regionalny im. Stefana Żeromskiego w Lublinie zorganizowany został w końcu r. ub. przez tamtejszą Komisję Zarządu Głównego Z. P. N. S. P. Zarząd P. U. R. im. St. Żeromskiego stanowią kol. kol.: 1) Kazimierz Grafczyński z Lublina, 2) Jan Łomott z Puław, 3) Antoni Madej

z Lublina, 4) Janina Komornicka z Lublina, 5) Florentyn Kotliński z Piasków Luterskich, 6) Władysław Kunicki z Lublina i 7) Aniela Pirozanka z Chełma.

Jednocześnie niemal przy Tow. Przyjaciół Nauk w Lublinie powstała Komisja Regionalistyczna, z którą P. U. R. im. St. Żeromskiego nawiązał ścisły kontakt; wspólnymi siłami rozpoczęto wydawanie czasopisma p. n. „Region Lubelski”.

4) Powszechny Uniwersytet Regionalny im. Walerjana Łukasiewskiego w Zamościu, powołany do życia przez Oddział Powiatowy Związku P. N. S. P., wydał w r. bież. Nr. 1 „Biblioteki Powszechnego Uniwersytetu Regionalnego im. W. Łukasiewskiego” p. t. „Zamość, gród kanclersko-hetmański” w opracowaniu kol. M. Pieszki.

5) Powszechny Uniwersytet Regionalny im. Stanisława Staszica w Hrubieszowie istnieje od maja r. b. Do Zarządu wchodzi kol. kol.: Leon Pięta, M. Hubertówna, A. Spaltenstein i Fr. Doten. Program działalności, ustalony po zorganizowaniu P. U. R., obejmuje m. in.: 1) opracowanie monografii powiatu hrubieszowskiego, 2) wydanie poradnika wycieczkowego powiatu i 3) założenie ogrodu biologicznego w Hrubieszowie.

6) Powszechny Uniwersytet Regionalny w Rzeszowie jest w stadium organizacji, którą na miejscu zajmuje się kol. Józef Lebedowicz, b. słuchacz kursu regionalnego w Zakopanem i członek Sekcji P. U. R.

7) Powszechny Uniwersytet Regionalny im. Stanisława Witkiewicza w Zakopanem zorganizował w czasie ferij letnich r. b. dwutygodniowy czwarty z kolei kurs uniwersytecki, poświęcony wycieczkom geograficzno-przyrodniczym po Podhalu. Szczegółowe sprawozdanie — patrz „Głos” Nr. 29 z dnia 20 września 1928, str. 461.

8) Powszechny Uniwersytet Regionalny m. Adama Mickiewicza w Trokach zorganizował w lipcu r. b. 1-szy 2-tygodniowy kurs w Trokach, poświęcony antropogeografii ziem b. W. Księstwa Lit., oraz wycieczkę naukową po Wileńszczyźnie i Nawogródzczyźnie. Szczegółowe sprawozdanie — patrz „Głos” Nr. 27 — 28 z dnia 9 września 1928, str. 436 — 438.

Nadto Podkomisja Zarządu Głównego Z. P. N. S. P. w Tarnopolu przystąpiła do organizacji Powz. Uniwersytetu Region. na Podolu, a Komisja Zarządu Gł. Z. P. N. S. P. w Brześciu n. B. — na Polesiu, gdzie prace w tym kierunku rozpoczęto w porozumieniu z miejscowym Kuratorem O. S.

C. Ruch regionalny a władze państwowe.

Idea regionalizmu i jej hasła znalazły żywe zrozumienie w sferach państwowych. Wyrazem tego jest przedewszystkiem okólnik Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 30 listopada 1927 r. do wojewodów w sprawie studjów nad stosunkami województw, jako jednostek regionalnych i wojewódzkich programów działania. Okólnik ten wychodzi z założenia, że każde województwo jest nie tylko jednostką podziału administracyjnego, ale także jednostką regionalną, posiadającą własną indywidualność i swoje własne życie, podaje program badań nad stosunkami w poszczególnych województwach i kładzie mocny nacisk na „celowe koordynowanie wysiłków wszystkich czynników, działających na terenie, do możliwie pełnego rozwoju wszystkich sił twórczych, tkwiących w społeczeństwie”.

Coraz większe zainteresowanie budzi również regionalizm wśród państwowych czynników oświatowych, jak inspektoraty szkolne i kuratorja, które w wielu wypadkach współdziałają z nauczycielstwem w propagowaniu idei regionalistycznej.

D. Ruch regionalny w prasie i życiu politycznym.

Przenikając stopniowo w życie naukowe, społeczne, państwowe i gospodarcze, ruch regionalny musiał również znaleźć swój wyraz i w prasie, a tem samem i w życiu politycznym. Hasła, rzucone w programie regionalizmu polskiego,

wywołały duże zainteresowanie prasy, szczególnie wileńskiej, poznańskiej i lwowskiej.

Szczegółowe zestawienie wszystkich nader obfitych wzmianek i artykułów na temat regionalizmu poda trzeci tom „Biblioteki Regionalnej”, przygotowywany obecnie do druku.

E. Organy ideowe ruchu regionalnego.

Powstały nowe czasopisma, które, przyjmując za podstawę program regionalizmu, rozwijają jego założenia i szukają dróg do ich realizacji na danym terenie. Takimi pismami są: „Źródła Mocy” w Wilnie, „Nasz Kraj”, organ regionalizmu państwowego w Wilnie, „Życie Włocławka i Okolicy”, przekształcone obecnie na „Życie Kujawskie” we Włocławku, „Region Lubelski” w Lublinie, „Nasze Drogi” w Radomiu, „Kronika Powiatu Rohatyńskiego” w Rohatynie.

F. Wydawnictwa.

W ubiegłym okresie Sekcja P. U. R. rozpoczęła realizować jeden z zasadniczych swych postulatów programowych, jakim jest Biblioteka Regionalna. Staraniem Sekcji wydane zostały pierwsze jej dwa tomy: 1) „Muzea regionalne, ich cele i zadania” w opracowaniu zbiorowym i 2) „Kalendarz obrzędowy ludu polskiego” — praca prof. d-ra Eugenjusza Frankowskiego. Pierwsza z tych książek obejmuje szereg prac wybitnych uczonych polskich, które były czytane i dyskutowane przed oddaniem do druku na 13 posiedzeniach współpracowników. Druga zawiera zwyczaj obrzędowy ludu wiejskiego, zanikające dziś coraz bardziej, ułożone w formie kalendarzowej z 26 ilustracjami, stanowiąc doskonałe vademecum przy badaniach folklorystycznych.

Obecnie przygotowuje się do druku 3-ci tom Biblioteki Regionalnej p. t. „Regionalizm polski”. A nadto z działu terenowego „Monografia powiatu mieleckiego” (wzór monografii powiatowej), — jako tom 4-ty i „Monografia powiatu jasielskiego”, jako tom 5-ty. Jednocześnie przy współdziałaniu Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach przygotowuje się do wydania pierwszy rocznik „Pamiętnika Świętokrzyskiego”.

Z innych wydawnictw o charakterze regionalnym wymienić należy broszurę programową, wydaną przez lubelski Urząd Wojewódzki, p. t. „Regionalizm lubelski” oraz Nr. 1 Biblioteki Powszechnego Uniwersytetu Regionalnego im. Walerjana Łukasińskiego w Zamościu p. t. „Zamość, gród kanclersko-hetmański” w opracowaniu kol. M. Pieszki.

Bibliotekę Regionalną przyjęła prasa polska nader życzliwie, pokreślając wszędzie jej duże znaczenie dla rozwoju naszego życia kulturalnego na prowincji, co jest najlepszym dowodem jej aktualności oraz zachętą do kontynuowania wydawnictwa.

Obok wymienionych podać należy, że staraniem Komitetu Witkiewiczowskiego Sekcji udało się w r. b. zrealizować wydanie fundamentalnej pracy prof. d-ra Kazimierza Kosińskiego p. t.: „Stanisław Witkiewicz”, liczącej 542 str. druku.

G. Regionalizm i szkoła.

Obok artykułów w prasie pedagogicznej, odczytów przez radio i t. p. na temat uwzględnienia czynnika regionalistycznego w nauczaniu szkolnym, zaznaczyć wypada pierwszą realizacją myśli Stanisława Witkiewicza, do której Sekcja nawoływała wielokrotnie. Ukazał się pierwszy zeszyt czytanek regionalnych Stanisława Tynca i Józefa Gołąbka p. t. „Beskid Zachodni i Podhale (Górale Polscy). Do regionalistycznych założeń nawiązują również czytanki Stanisława Maykowskiego: „Będziem Polakami”.

H. Organizacja prasy prowincjonalnej.

Młody na naszym gruncie ruch regionalistyczny w dużej mierze uzależnia swój dalszy rozwój od prasy prowincjonalnej. Doceniając należycie rolę prasy

w tym kierunku, Sekcja P. U. R. zwołała w grudniu r. ub. zjazd przedstawicieli pism prowincjonalnych dla omówienia: a) zadań prasy prowincjonalnej i b) jej organizacji dla łatwiejszego skoordynowanego działania — zarówno programowego jak i co do materialnych udogodnień.

Po referatach i dyskusji wybrano Komitet, który upoważniono do wydania drukiem broszury sprawozdawczej ze zjazdu wraz z referatem d-ra Ernesta Łunńskiego, dyr. Wyższej Szkoły Dziennikarskiej w Warszawie, p. t. „Rola prasy prowincjonalnej w podnoszeniu życia umysłowego i społecznego prowincji”. Broszura będzie przesłana wszystkim czasopismom prowincjonalnym, poczem Komitet zwoła walny zjazd prasy prowincjonalnej z udziałem przedstawicieli władz państwowych dla omówienia zasad organizacyjnych oraz konkretnych form dalszego współdziałania prasy prowincjonalnej z ruchem regionalnym.

I. Stosunki z zagranicą.

Sekcja utrzymuje w dalszym ciągu stosunki z ruchem regionalistycznym zagranicą, o czym była mowa w sprawozdaniu z roku ubiegłego. Zaznaczyć należy w roku sprawozdawczym życzliwą wymianę korespondencji z takimi przedstawicielami ideologii regionalizmu włoskiego, jak dyr. Giuseppe Lombardo-Radice i dyr. Giovanni Orocioni. Z niemieckich regionalistów utrzymuje stały kontakt z Sekcją p. Adolf Weitzel z Frankfurtu nad Menem. Pisze on obecnie większą pracę porównawczą, obrazującą współczesny ruch regionalistyczny w Europie; w pracy tej uwzględniony będzie również polski ruch regionalistyczny; Francuscy regionaliści niejednokrotnie zwracają się z pismami do Sekcji. Ostatnio Sekcja otrzymała zaproszenie do Bretanii na obrady o charakterze międzynarodowym.

4. POWSZECHNY UNIWERSYTET KORESPONDENCYJNY.

Jeszcze jeden rok pracy organizacyjnej, rok doświadczeń praktycznych powziętej przed czterema laty inicjatywy, dostosowanie zamierzeń metodycznych do realnych potrzeb jak najszerszych warstw samouków.

Stopniowo, a nieomylnie sprawdzają się przewidywania organizatorów P. U. K., że najlepsze wskazówki do pracy dadzą sami uczniowie, — to też ich uwagi i projekty w znacznej mierze są zastosowywane w organizacji nauczania.

W okresie sprawozdawczym został wykończony zakres szkoły powszechnej, a w szczególności następujące kursy:

1. Rachunki i metodyka arytmetyki,
2. Język polski i metodyka,
3. Historia powszechna i polska i metodyka,
4. Nauka o Polsce i fizyka.

Kursy te bądź jako materiał pomocniczy dla nauczycieli, bądź jako wykłady dla dorosłych liczą obecnie do 200 uczestników.

Metodyczno - pedagogiczny kurs, stając się nieaktualnym dla nauczycieli niewykwalifikowanych, zyskuje abonentów wśród szerszego ogółu wychowawców, poszukujących w swej pracy pedagogicznej sprawdzianów wskazówek teoretycznych.

Wyższy Kurs Nauczycielski

składa się z grup:

Ogólna:

Nauka o Polsce,
Pedagogika,
Dydaktyka,
Psychologia.

Humanistyczna:

Gramatyka języka polskiego,
Historja literatury polskiej,
Historja powszechna i polska.

Przyrodniczo-geograficzna:

Botanika,
Zoologia,
Chemia,
Geografia i

Matematyczno-fizyczna:

Fizyka,
Geometria,
Algebra.

Zakończono opracowanie prawie wszystkich przedmiotów daje możliwość (w myśl nowego Statutu z dnia 1 i 2 lipca 1928 roku) kombinowanych zapisów na oddzielne przedmioty i grupy.

Zwraca uwagę i zyskuje popularność Katalog podręcznej biblioteczki pedagogicznej, ułożonej specjalnie dla studujących zakres W. K. N.

Katalog uwzględnia wszystkie nowości księgarskie i doskonale orientuje w wyborze i cenach podręczników i lektury.

Świeżo wydany program **Powszechnego Uniwersytetu Korespondencyjnego** (Warszawa, Chmielna 33 — 5) wyczerpująco informuje o zakresie działalności tej Instytucji, metodzie nauki, warunkach zapisu i t. d.

18. OŚWIATA POZASZKOLNA.

A. WYDZIAŁ OŚWIATY POZASZKOLNEJ.

Szczegółowy wykaz i zestawienia cyfrowe pracy społeczno-oświatowej Ognisk i Oddziałów Pow. podane będą w n-rze 6 „Polskiej Oświaty Pozaszkolnej” z r. b.

a) Działalność ogólna.

W zeszłorocznym sprawozdaniu Wydziału Oświaty Pozaszkolnej Z. P. N. S. P., zestawiając porównawczo działalność nauczycielstwa związkowego na polu społeczno-oświatowym za trzyletni okres istnienia W. O. P., podkreśliłszy moment stałego pogłębiania się i utrwalania tej działalności. Od doraźnych form oddziaływania oświatowego przechodzimy stopniowo do systematycznej pracy na kursach lub szkołach dla dorosłych, do planowej akcji odczytowej, stałych zespołów teatralnych, śpiewaczych i t. p. Dodatni ten objaw spotyka się zwłaszcza tam, gdzie przeprowadzono kursy instruktorskie dla nauczycielstwa i gdzie samorzady powiatowe współdziałają z nauczycielstwem lub organizacjami społ.-oświatowymi, zasilając je finansowo. W roku ubiegłym po wyborach do władz komunalnych, w czasie których wielu z nauczycieli weszło do rad gminnych i miejskich oraz sejmików powiatowych, to współdziałanie tem wyraźniej występuje, wpływając korzystnie na rozwój akcji oświatowej. Wydział O. P. przedsięwziął zwołanie konferencji nauczycieli-samorządowców, żeby omówić naszą rolę w samorządach i skoordynować wysiłki w kierunku stałego dążenia do podnoszenia kulturalnego prowincji. Przeprowadzono rejestrację członków Związku, pracujących w samorządach, i obecnie czyni się przygotowania do konferencji, która odbędzie się przed Zjazdem Delegatów.

Drugą sprawą, która się ściśle wiąże z rozwojem prac społeczno-kulturalnych nauczycielstwa związkowego, było przygotowanie broszury instrukcyjno-programowej, w której podane będą zasadnicze wskazówki, dotyczące pracy społecznej nauczycielstwa wraz z nowo opracowanymi regulaminami dla poszczególnych ogniw organizacyjnych, bibliografia i t. p. Będzie to podręczna książeczka dla pracowników społeczno-oświatowych na terenie Związku.

Dalej, przygotowany został statut T-wa Przyjaciół Szkoły Powszechnej, po zalegalizowaniu którego W. O. P. przystępuje do organizowania oddziałów T-wa, aby stworzyć wśród szerokiego ogółu społeczeństwa czynnik współpra-

cy z nauczycielem i aby móc przez organizację tę żywiej i skuteczniej oddziaływać.

Organizacja pracy społeczno-oświatowej na terenie Związku coraz natarczywiej domaga się instruktorów oświatowych. W. O. P. czyni w tym kierunku intensywne starania. Sprawa ta jest bliska realizacji.

Skład Wydziału O. P. jak i skład Prezydium nie uległy zmianom w okresie sprawozdawczym.

Prezydium W. O. P. odbyło 7 posiedzeń; plenarne zebranie W. O. P. odbyło się jedno.

Biuro Wydziału załatwiło spraw zgórą 750.

b) Komisje Oświaty Pozaszkolnej.

1. Białostocka — przewodn. kol. Michał Motoszko, Białystok, ul. Sobieskiego 30.
2. Kielecka — przewodn. kol. A. Sendek, Kielce, ul. Karczewska 4.
3. Krakowska — przewodn. kol. Wł. Sienko, Kraków, Rynek Gł. 29.
4. Lubelska — przewodn. kol. Feliks Popławski, Lublin, Zamojska 11, m. 11.
5. Lwowska — przewodn. kol. Alfred Stebnicki, Lwów, Hetmańska 4.
6. Łódzka — przewodn. kol. Klemens Bilski, Łódź, ul. Andrzeja 4.
7. Poleska — przewodn. kol. Karol Kurpiewski, Brześć n/Bugiem, ul. Krzywa 88.
8. Pomorska — przewodn. kol. Józef Turek, Toruń, Żeglarska 6.
9. Poznańska — przewodn. kol. Michał Kopeć, Skalmierzyce Nowe.
10. Śląska — przewodn. Stanisław Rzeszowski, Katowice, ul. św. Andrzeja 6.
11. Warszawska — przewodn. kol. Kazimierz Maj, Warszawa, Marszałkowska 123.
12. Wileńska — przewodn. kol. Stanisław Dobosz, Wilno, ul. Trzeciego Maja 13, m. 7.
13. Wołyńska — przewodn. kol. Andrzej Kowalski, Krasne, p. Demidówka, pow. Dubno.

Akcja oświatowa na terenie poszczególnych Komisji O. P. będzie podana w sprawozdaniu szczegółowym w „Pol. Oświacie Pozaszk.”

c) Działy pracy Wydziału O. P.

1. Instrukcyjno-organizacyjny.

Dla omówienia sprawy samokształcenia w pracy oświatowej W. O. P. zorganizował w Warszawie w dniu 8.XII r. ub. konferencję na temat: „Samokształcenie jako jedna z form pracy w dziedzinie oświatowej”. Sprawozdanie z przebiegu konferencji podane zostało w „Pol. Oświacie Pozaszk.” nr. 1 z r. b., str. 30 — 32.

W czasie ferij letnich r. b. odbył się z ramienia W. O. P. w Zakopanem dwutygodniowy kurs instruktorski, poświęcony działalności społecznej nauczyciela. Praca na kursie była prowadzona systemem konferencyjnym, co niezmiernie korzystnie wpływało na jej ożywienie i zainteresowanie uczestników. Szczegółowe sprawozdanie — patrz „Polska Oświata Poz.” Nr. 4 z r. bież.

W charakterze instrukcyjnym wyjeżdżali na teren w okresie sprawozdawczym:

a) kol. Aleksander Patkowski — do Lublina, Zamościa, Wilna i Sandomierza;

b) kol. Kazimierz Maj — do Ostrowi Mazowieckiej, Łomży, Ostrowca, Rawy Mazowieckiej, Poznania i in.

2. Dział prasowy.

Organem Wydziału O. P. jest „Polska Oświata Pozaszkolna” (adres Redakcji — Warszawa, Wspólna 23, m. 12, tel. 503-50; administracja: Świętokrzyska 30, m. 11, tel. 269-49). Wychodzi jako dwumiesięcznik w 2.500 egz.

Na łamach „P. O. P.” roztrząsane są zagadnienia teoretyczne z dziedziny społeczno-oświatowej, podawane są wskazówki praktyczne, sprawozdania z dokonanych prac oraz informacje z pracy oświatowej w kraju i zagranicą.

W okresie sprawozdawczym znajdujemy następujące artykuły: „Zagadnienie życia politycznego w pracy społecznej” — nap. Eustachy Nowicki, „Oświata pozaszkolna jako zagadnienie polityki państwowej” — nap. Al. Patkowski, „Podstawy i metody samokształcenia” — nap. Helena Radlińska, „Zagadnienia teoretyczne kształcenia dorosłych” — nap. Antoni Konewka, „Samorząd a organizacja czytelnictwa powszechnego” — nap. Eustachy Nowicki, „O programie oświaty pozaszkolnej” — nap. Eustachy Nowicki, „W sprawie ustawy o gminnych bibliotekach publicznych” — nap. Jadwiga Filipkowska-Szemplińska i in.

Nadto podawane były w dalszym ciągu materiały do odczytów na temat zagadnień życia państwowego Polski współczesnej. Ogłoszone zostały następujące opracowania: a) „Nauka o Polsce”, b) „Organizacja, stan pracy oświatowo-kulturalnej i jej zadania w Polsce”, c) „Higiena polskich miast i wsi”, d) „Drogi i komunikacja w Polsce”, e) „Prawo i sprawiedliwość w Rzeczypospolitej Polskiej”, f) „Przemysł ludowy i handel na wsi”, g) „Organizacje zawodowe, ich rola i znaczenie”, h) „Obywatele Rzeczypospolitej Polskiej”.

d) Instytut Oświaty i Kultury im. Staszica.

Działalność Instytutu Oświaty i Kultury im. Staszica skupiała się w dziedzinie czytelnictwa i bibliotekarstwa. Opracowano szereg nowych katalogów jak dla referentów oświatowych przy ogniskach, katalog podręcznej biblioteki oświatowej, bibliotek wędrownych dla gmin i t. d., na podstawie których Instytut kompletuje i organizuje biblioteki według zapotrzebowań terenu.

Obecnie Zarząd Instytutu przystępuje do reorganizacji tej instytucji, przekształcając ją na T-wo Przyjaciół Szkoły Powszechnej.

B. WIEJSKI UNIWERSYTET LUDOWY W SZYKACH.

W czwartym roku pracy Wiejskiego Uniw. Ludowego w Szycach zgłosili się słuchacze z następujących okolic:

Województwo	Powiat	Chłopcy	dziewcz.	Województwo	Powiat	Chłopcy	dziewcz.
Białostockie	Białystok	1	—	Lubelskie	Puławy	1	1
	Kieleckie	—	3		„	Tomaszów lubel.	—
„	„	1	—	„	Zamość	2	1
	„	1	—	Lwowskie	Krosno	1	—
„	Jędrzejów	1	—		„	Przeworsk	1
„	Kielce	2	3	„	Rzeszów	1	—
„	Miechów	—	1	Łódzkie	Łowicz	2	2
„	Olkusz	2	3		„	Piotrków	—
„	Opatów	1	2	„	Skiermiewice	—	2
„	Sandomierz	3	1	„	Słupca	1	1
„	Włoszczowa	1	1	„	Turek	—	1
Krakowskie	Pilzno	1	—	„	Toruń	—	1
	Lubelskie	1	—	Pomorskie	„	—	—
„	„	1	—	„	„	—	—
	„	1	1	Warszawskie	Błonie	1	4
„	Hrubieszów	1	—	„	Płońsk	1	—
„	Janów lubel.	1	—	„	Pułtusk	—	1
„	Konstantynów	1	—	„	„	—	—
„	Krasnystaw	2	7	Wołyńskie	Dubno	—	1
„	Lubartów	4	5	„	Łuck	1	—
				9 województw	35 powiatów	36	44

Wiek słuchaczy sięgał od 18 do 30 lat, przeciętnie 22, słuchaczek zaś od 17 — 32, przeciętnie 20 lat.

Przed przybyciem na Kurs na 36 słuchaczy pracowało w Kołach Młodzieży 29 oraz 10 w innych organizacjach; zaś na 44 słuchaczki było 35 członkin Kół Młodzieży.

Główna część słuchaczy korzystała ze stypendjów, udzielonych przez Związki Młodzieży Wiejskiej lub Sejmiki lub ze zniżek i kredytów, udzielonych przez dyrekcję W. U. L. Niestety jednak dotąd znikoma tylko ilość stypendjów została nam wpłacona przez Sejmiki, mimo próśb i upomnień.

Przygotowanie szkolne kursistów było następujące:

	chłopcy	dziew- częta	U W A G I
samoucy	2	—	
1—4 oddz. szk. pow.	11	21	jeden ze szkołą amerykańską, 4 z rosyjską, jeden z rokiem gimnazjum
5—7 „ „ „ „	8	10	jeden z rokiem Seminarjum
gimnaz. częściowo	1	5	3, 4, 5 i 6 klas gimnazjum
Szkoła roln. rocz.	12	7	jeden z nich nadto 2 lata szk. kadeckiej jeden z 3 kl. gimn.
„ „ handlowa	—	1	6 klas
różne kursy	2	—	
razem	36	44	

Na obu ostatnich kursach były reprezentowane następujące szkoły rolnicze: Bratne, Dobryszycy, Janowice, Łowicz, Miętno, Pilzno, Podzamcze, Okszów, Rożnica, Trościanice, Trzyciąż; zaś żeńskie: Imbramowice, Gołotczyzna, Kościelec, Mokoszyn, Trzepowo.

Synów rolników było 35, a córek 43, poza tem jeden syn urzędnika, jedna żona urzędnika, jeden syn robotnika, kilkoro z młodych już miało swój rzemieślniczy zawód, wielu nie miało jeszcze decyzji co do wyboru zawodu

Co do wyznania, obok 78 katolików był jeden prawosławny i jedna bezwyznaniowa. Wszyscy tym razem byli tylko polskiej narodowości.

Na kursie męskim odbyły się wykłady na tematy:

Dzieje powszechne i Polski tygodniowo	8
Piśmiennictwo polskie (literatura)	6
Przyroda	3
Podróże	3
Gospodarstwo społeczne	2
Zagadnienia obywatelskie	2
Zagadnienia gospodarcze wsi	1
Kultura ludowa	1
Rodzina	1
Zdrowie	1
Spółdzielczość	1
zaś godziny nauki i inne zajęcia:	
Mowa polska	4
Rachunki	3
Śpiew	4
Referaty, dyskusje, gazety	2
Gimnastyka	6

razem godzin 48 tygodniowo

Na kursie żeńskim wykładano: o 3 godziny mniej historii, o 2 godziny mniej literatury, o jedną śpiewu na rzecz „Rodziny”, zdobnictwa i czytania. Historję wykladał p. Adam Polewka.

Wykłady gościnne wygłosili u nas: prof. Pomorski, Stan. Thugut, M. Jaworska, inż. Zalewski i Nowoleccy, a dr. Seefeldt z Dornfeldu prowadził przez miesiąc gimnastykę Bukha.

Dyrektor W. U. L. wyjeżdżał z odczytami do Polskiego Radja, z publicznym odczytem do Krakowa; na wojewódzki zjazd młodzieży wiejskiej w Kielcach, na spółdzielczy kurs wakacyjny do Bukowiny i do Kasy Stefczyka w Białym Kościele. Poza tem dyrektor brał udział w konferencji nad oświatą rolniczą w Min. Roln., oraz w wakacyjnym kursie kultury i języka duńskiego w Kopenhadze, a przy tej sposobności zwiedzał Uniwersytety Ludowe w Danji. Dyrektorka brała czynny udział przy organizowaniu grupy Zw. Mł. Wiej. R. P., udając się na dożynki w Spale, brała również udział w zebraniach miejscowego Koła Młodzieży.

Teatr nasz „Samorodny” występował z produkcjami w Ojcowie, Krakowie i Warszawie.

Konkursy w ogrodzie warzywnym na żeńskim wiosennym Kursie urządzono i w tym roku z dużym pożytkiem, ale już grupowo, a nie indywidualnie.

Wycieczek na obydwóch Kursach było razem 18 w bliższe i dalsze okolice, ważniejsze z nich były: na Babią Górę, na Śląsk, na zjazd młodzieży do Warszawy.

Odwiedziło W. U. L. w tym czasie około 450 osób, a razem z uczestnikami zjazdu Związku byłych słuchaczy i uroczystości udekorowania orderem dyrektora — około 700 osób. Między nimi byli: wojewoda Korsak dwukrotnie, senator prezes Nowak, wiceprezes pos. Zygm. Nowicki, kurator krakowski dr. Kupczyński, T. U. R. z Krakowa z posłem Bobrowskim, prof. Mikułowski-Pomorski, St. Thugut, dr. Seefeldt z Dornfeldu, Rigmor Hansen z Danji, Korski-Grove z Ameryki, Akad. Młodzież Ludowa i t. p.

19. SPRAWY PRASOWO-WYDAWNICZE.

Wzorem lat ubiegłych podajemy w zwięzłym streszczeniu sprawozdanie ze stanu i rozwoju naszych czasopism.

„GŁOS NAUCZYCIELSKI”,

centralny organ Związku Pol. Naucz. Szkół Powsz., wychodzi co tydzień.

W roku sprawozdawczym „Głos” redagował kol. Roman Tomczak, od września r. b. — Komitet redakcyjny.

Nakład wynosi 40.000 egzemplarzy tygodniowo.

Z całym naciskiem musimy podkreślić, że pismo nasze poświęcamy nie sprawom pedagogicznym, (na to przeznaczony jest dodatek miesięczny do „Głosu Naucz.” p. t. „Praca Szkolna”), lecz sprawom szkolnictwa oraz organizacyjnym i służbowo - zawodowym sprawom nauczycielstwa, przytem posiada ono charakter przede wszystkim informacyjny.

Na numer „Głosu” składały się działy: 1) Artykuły wstępne. 2) Kronika parlamentarna; 3) Przegląd prasy; 4) Ciernie i głogi; 5) Z życia organizacji; 6) Dział informacyjno - organizacyjny; 7) Kronika bieżąca; 8) Oświata pozaszkolna; 9) Kącik radjowy, 10) Z żalobnej karty; 11) Odpowiedzi Redakcji; 12) Kronika zagraniczna i 13) Przegląd wydawniczy.

Artykuły wstępne wyrażały ideologię i postulaty Związku oraz jego stanowisko w sprawach polityki szkolnej, ustroju szkolnictwa oraz w innych aktualnych sprawach. W tym też dziale informowaliśmy naszych czytelników o wysiłkach naszej organizacji w kierunku spełnienia postulatów Związku oraz usuwania krzywd nauczycielstwa.

Z innych tematów poruszaliśmy: ruch spółdzielczy a nauczycielstwo, założenia ekonomiczne rozwoju szkolnictwa w Polsce, kształcenie nauczycielstwa szkół powszechnych, sprawa przedszkoli, nauczyciel a gruźlica, rola nauczyciele w pracy społecznej, międzynarodowy duch a narodowe wychowanie i inne.

W Kronice parlamentarnej znajdowało odbicie życie naszego parlamentu w tych momentach, które miały związek ze szkołą powsz. i z nauczycielem. Od czasu do czasu ukazujący się **Przegląd prasy** informował kolegów o stanowisku prasy w stosunku do aktualnych postulatów Związku i zagadnień życia szkolnego. „**Cierpie i głogi**” — to obrazki z życia, odtwarzające krzywdę i niedolę nauczyciela. Dział „**Z życia organizacji**” dawał zwięzły rys działalności rozmaitych jednostek organizacyjnych Związku, a **Dział informacyjno-organizacyjny** dokładne informacje, a także wskazówki, mające na celu wytworzenie z naszej organizacji mocnej spójni w karnej i solidarnej gromadzie. W Kronice bieżącej znalazły miejsce sprawy poprawy naszego bytu, okólniki, rozporządzenia władz oraz różne informacje i zawiadomienia.

Inne działy w miarę możliwości spełniały swoją rolę. **Kącik radjowy**, z radością powitany przez licznych radjosluchaczy, niestety, musieliśmy z powodu braku miejsca zredukować do minimum: podajemy w nim obecnie tylko program wykładów pedagogicznych przez radjo. O podawaniu w każdym numerze całotygodniowego programu radjowego (jak tego sobie życzą niektórzy czytelnicy) mowy być nie może z wyżej wspomnianego powodu. Również z powodu braku miejsca nie możemy dawać szczegółowych recenzji z książek, i w ostatnich czasach ograniczyliśmy się tylko do sygnalizowania o ukazaniu się nowej książki.

Trudność pogodzenia takich dwóch sprzeczności, jak niewielki rozmiar „**Głosu**” i nadmiar materiału do druku w tece redakcyjnej — jest stałą bolączką redakcji, na którą, niestety, tymczasowo zaradzić nie można, jak również nie można uwzględnić życzeń tych kolegów, którzy w listach do redakcji domagają się zmiany „**Głosu**” na dziennik.

W roku sprawozdawczym Redakcja „**Głosu Naucz.**” ogłosiła konkurs na temat: „**Nauczyciel, jako wychowawca i obywatel**”. Nadesłano 54 prace, nagrodzono 3.

„PRACA SZKOLNA”.

Pismem, poświęconem praktyce pedagogicznej — jest miesięcznik p. t. „**Praca Szkolna**”, wychodzący w Warszawie pod redakcją dr. Marji Librachowej, jako dodatek do „**Głosu Nauczycielskiego**”.

W roku ubiegłym powiększono rozmiary pisma do dwu arkuszy druku (zamiast jednego), w roku bieżącym dano lepszy papier, satynowany, co podniosło znacznie zewnętrzny wygląd pisma.

W ostatnim (grudniowym) numerze z r. 1927 Redakcja podała pewien plan na rok bieżący i plan ten stopniowo jest realizowany. W dziale teoretycznym wymienić należy rozpoczęty cykl artykułów pod ogólnym tytułem: „**Współczesne kierunki psychologii i ich znaczenie dla pedagogiki**”. Artykuł dr. Odrzywolskiego z tego cyklu pierwszy był drukowany w Nr. Nr. 4 i 5 (kwiecień — maj). W związku z tymże planem powstają również artykuły: dr. J. Szmydtówny: „**O charakterze**” (Nr. 3, 4) i art. dr. M. Librachowej: „**Charakterystyki szkolne**” (Nr. 6 — czerwiec).

W dziale praktycznym — poza licznymi artykułami — (Móścisz: „**O naucz. geografii**”, dr. Młodowskiej: „**O zastosowaniu planu daltońskiego w szk. powsz.**”), rozpoczęto w Nr. 5-ym (maj) drukować lekcje w oddz. połączonych, nagrodzone na konkursie Pracy Szkolnej; ogółem na 27 prac nadesłanych nagrodzono 3, a wyróżniono i zakwalifikowano do druku 5 prac. Wszystkie te prace drukowane będą w „**Pracy Szkolnej**” ze względu na potrzeby szkół wyższego stopnia organizacyjnego.

W Nr. 2-gim (lutym) redakcja podała czytelnikom ankietę w sprawie dzieci najzdolniejszych w tej myśli, że uda się zebrać tą drogą materiał statystyczny, nadający się do opracowania. Oczekiwania te zawiodły, nadeszło bowiem zaledwie około 30 ankiet z jednego powiatu dzięki współdziałaniu miejscowego inspektora.

W porozumieniu z Państw. Inst. Meteorol. „**Praca Szkolna**” wydała w ciągu roku 7 notatników ściennych do spostrzeżeń fenologicznych (dodatki —

wkładki do numerów pisma] wraz z wyjaśnieniami (artykułami) p. Rudzińskiej, dotyczącymi zbierania i notowania obserwacji, które pod kierunkiem nauczyciela robić mogą uczniowie wyższych oddziałów szk. powsz., lub sami nauczyciele.

W dziale „Ogłosy” nauczycielstwo zabiera głos w sprawie aktualnych zagadnień wychowawczych, dydaktycznych itp.

W dziale sprawozdawczym ukazuje się **Przegląd czasopism obcych** (zaprenumerowanych przez Redakcję) i **Przegląd czasopism polskich**, co drugi numer — na zmianę.

Sprawozdania z książek i korespondencje z czytelnikami dopełniają treści pisma.

Redakcja w najbliższym czasie zamierza: a) dokończyć cykl artykułów: „Współczesne kierunki psychologii”, b) zamieścić szereg artykułów dr. Antoniewiczówny „O ogrodach szkolnych” (art. pierwszy w Nr. wrześniowym), c) powierzyć komuś opracowanie materiału, zebranego z ankiety, d) powrócić do sprawy **charakterystyk szkolnych**, dając drugi schemat dopełniający oraz zamieszczając charakterystyki, o ile będą nadsyłane. Należałoby również rozszerzyć dział sprawozdawczy.

Szersze plany i ich realizacja bardzo są utrudnione ze względu na szczególnie rozmiary pisma. Dużo materiału odkłada się z numeru na numer, dużo artykułów czeka na swoją kolej i często traci na aktualności. Chcąc w tych warunkach zrealizować plan, zgóry zakreslony, zrezygnować trzeba, niejednokrotnie z artykułów, nadsyłanych przygodnie, co znowu zraża piszących, którzy długo czekać muszą na swoją kolej.

„RUCH PEDAGOGICZNY”

jest organem Sekcji Kształcenia Nauczycieli, wychodzi, jako miesięcznik; poświęcony jest zagadnieniom kształcenia nauczycielstwa szkół powsz. oraz teorii zagadnień pedagogicznych i dydaktycznych.

Pismo redaguje kol. Henryk Rowid (Kraków, Lelewela 4.).

„SZKOŁA SPECJALNA”

— kwartalnik, organ Sekcji Szkolnictwa Specjalnego, poświęcony zagadnieniom wychowania dzieci anormalnych. Redaguje dr. Marja Grzegorzewska.

W okresie sprawozdawczym raz jeszcze potwierdziła się potrzeba tego pisma dla szerokich sfer nauczycielstwa, żywo korzystającego z zawartych w „Szkoł Specjalnej” wskazówek i wiadomości.

„POLSKIE ARCHIWUM PSYCHOLOGJI”

„Polskie Archiwum Psychologii” — kwartalnik, poświęcony zagadnieniom psychologii teoretycznej pod redakcją profesora d-ra Józefy Joteykówny do dn. 24 kwietnia 1928 r., t. j. do dnia śmierci nieodżałowanej s. p. redaktorki.

W wydanych dotychczas numerach kwartalnika, wychodzących rok drugi (tom I-szy 1926/1927 r. i tom II-gi 1927/1928 Nr. 1-szy) umieszczone zostały: oprócz kroniki światowej, sprawozdań z książek i czasopism, oraz sprawozdań z posiedzeń Koła Psychologicznego następujące artykuły:

Dr. prof. Józefa Joteyko — Jedność szkolnictwa ze stanowiska psychologii i potrzeb społecznych. — Postulaty szkoły twórczej na prawach struktur psychicznych. — Losy naszej młodzieży, a reforma ustroju szkolnictwa.

Dr. Marja Grzegorzewska — Struktura psychiczna czytania wzrokowego i dotykowego. — Struktura wyobrażeń suragotowych u niewidomych. — Kongres Międzynarodowej Ligi Nowego Wychowania.

Ks. M. Dybowski — Zależność wykonania od cech procesu woli.

Dr. Zofja Sikorowska — O braku jednolitości klasy szkolnej w świetle badań inteligencji dzieci w szkole powszechnej.

Dr. Franciszek Baumgarten — VIII Międzynarodowy Kongres Psychologów w Gronindze (Holandja).

Stefan Bałachowski — Badania z zakresu rozwoju pamięci liczb i zdolności rachunkowych.

Marja Kaczyńska — Zagadnienia psychologiczno - wychowawcze na 1-szym Powsz. Kongresie Dziecka (Genewa 1925).

Marja Strasburger — Rozwój uczuciowy młodocianej pracownicy.

Ludwik Jaxa - Bykowski — Kilka spostrzeżeń statystycznych nad jedną klasą gimnazjum galicyjskiego z ostatniego dziesiątka lat ubiegłego stulecia.

S. M. Studencki — Psychotechnika a psychologia ogólna.

Michał Wawrzynowski — Laboratorium psychologiczne prof. d-ra Ramschburga w Budapeszcie. — Kilka spostrzeżeń nad zachowaniem się dzieci normalnych i anormalnych w stosunku do siebie.

J. Myślicki — Obchód 250-lecia zgonu Spinozy w Hadze.

Adela Stefanowicz - Moskiewiczowa — Selekcja dzieci podejrzanych o niedorozwój umysłowy.

Dr. Stefan Szuman — Obserwacje, dotyczące tak zwanego synkretycznego spostrzegania u dziecka.

Dr. Z. Sikorowska i Dr. Z. Lipszycowa — Analiza psychologiczna testu analogji.

Piotr Zygmunt Dąbrowski — Ideowość zawodowa naszej młodzieży seminaryjnej.

O wartości wydawnictwa „Polskie Archiwum Psychologii” świadczy najlepiej zainteresowanie świata uczonych i społeczeństwa, zarówno u nas, jak też zagranicą. Niewątpliwie, że wartość naukowa tego czasopisma poręczała osoba redaktorki, ś. p. prof. d-r Joteykówny — tak wybitnej uczoney, znanej i wysoko cenionej w świecie naukowym zagranicą. Wyrazem odczucia niepowetowanej straty, jaką poniósł świat naukowy przez śmierć p. prof. Joteykówny, było wiele i wiele listów kondolencyjnych do Redakcji od najwybitniejszych uczonych w dziedzinie nauk psycholog.-pedagogicznych z krajów europejskich i St. Zj. Ameryki Północnej. Strata tem dotkliwsza dla Polski, tworzącej dopiero kadry uczonych w tym dziale naukowym, w którym prof. Joteyko była postacią najwybitniejszą. Szkoda nadto wielkiej Obywatelki, która swą głęboką wiedzę oddała na usługi demokratycznej myśli pedagogicznej, uzasadniając naukową potrzebę przebudowy szkolnictwa, opartego na tradycyjnych wzorach minionej epoki ustroju społecznego.

Dla orientacji dodać jeszcze należy, że „Archiwum” liczyło w roku sprawozdawczym 691 prenumeratorów, a 111 odbiorców zagranicą. Nakład wynosił 1.500 egzemplarzy.

„POLSKA OŚWIATA POZASZKOLNA“.

„Polska Oświata Pozaszkolna” uwzględniała w r. szk. 1927/28 z zagadnień ogólnych przede wszystkim te, które oświeślały pracę oświatową z punktu widzenia potrzeb ogólnie - społecznych i wiązały ją z rozległym polem twórczości społecznej.

Z artykułów tego rodzaju ukazały się: Dr. Eust. Nowickiego — Zagadnienia życia politycznego w pracy oświatowej. O program oświaty pozaszkolnej w Polsce, Al. Patkowskiego — Oświata pozaszkolna jako zagadnienie polityki państwowej, K. Kornidowicza — Przystosowanie społeczne młodzieży.

Wiele stosunkowo miejsca poświęcono zagadnieniom organizacji bibliotekarstwa powszechnego: artykuły J. Filipkowskiej - Szemplińskiej — W sprawie ustawy o gminnych bibliotekach publicznych, dr. Eust. Nowicki. — Samorząd a organizacja czytelnictwa. Odrebną część stanowią materiały, dotyczące pracy społeczno - oświatowej w Polsce, orjentujące czytelników w całokształcie wysiłków polskich na tem polu; wiadomości z ruchu oświatowego w kraju i zagranicą oraz przegląd literatury i pism oświatowych.

W planie Redakcji na rok najbliższy jest większe, niż dotąd, wyzyskanie doświadczeń kolegów, prowadzących pracę na terenie, przez pociągnięcie ich do bezpośredniego współpracownictwa w czasopiśmie.

Redaktorem pisma jest dr. Eustachy Nowicki. Adres Redakcji: — Wspólna 23 m. 12; Administracji — Świętokrzyska 30 m. 11.

Warunki prenumeraty: rocznie 8 zł., pojedynczy numer 1 zł. 50 gr.

„KSZTAŁT I BARWA“.

W roku 1927 Związek wydał staraniem Centralnej Komisji Rysunkowej Rocznik VI „Kształtu i Barwy”. Jest to zeszyt o artystycznym wyglądzie, o 40-tu stronach druku, na kredowym papierze, z ozdobną okładką i winiętą czołową projektu art. mal. A. Harland - Zajączkowskiej, z jedną tablicą barwną, z 16 reprodukcjami i licznymi artykułami fachowemi.

W czerwcu 1928 r. ukazał się w „Głosie Nauczycielskim” bezpłatny dodatek staraniem Centralnej Komisji Rysunkowej i Redakcji „Kształtu i Barwy”, poświęcony praktyce szkolnej p. t. „Rysunki w Szkole”. Dodatek ten wydany w przededniu otwarcia 6-go Międzynarodowego Kongresu w Pradze zawiera: referat Henryka Cieśli, wygłoszony na wyżej wspomnianym Kongresie p. t. „Sztuka w szkole, jako czynnik, zbliżający narody”, dalej lekcję praktyczną w oddziale III-cim kol. M. Smulikowskiej p. t. „Kwiat z bajki” oraz kol. M. Małskiego „Pierwsze lekcje praktycznego przedstawiania przestrzeni w klasie 6-jej powszechnej, lub 2-giej średniej, — oraz St. Matzkego „Ocena dzieła St. Szumana p. t. „Sztuka dziecka“.

Redaktorem był kol. Stanisław Matzke. Adres Redakcji i Administracji: Lwów, Ogińskiego, Gmach Skarbka, brama 5.

Cena pojedynczego zeszytu 3 zł. 80 gr. — a dla członka C. K. R. bezpłatnie.

„ROBOTY RĘCZNE“.

Pismo, poświęcone sprawie nauczania robót ręcznych, a pośrednio i rysunków. Celem pisma jest podniesienie poziomu nauczania tego przedmiotu przez wskazywanie przyczyn istniejących niedomagań, oraz roli, jaką ten przedmiot może i powinien odegrać w wychowaniu.

Służy też jako pośrednik w dzieleniu się z czytelnikami doświadczeniem, nabytym w praktyce szkolnej i życiu przez innych, oraz zawsze służy chętnie wszystkim kolegom i czytelnikom wskazówką i radą.

W pierwszym roku wydawnictwa „Roboty Ręczne” wychodziły jako kwartalnik, obecnie w drugim roku — wychodzą jako dwumiesięcznik.

W drugim roku swego istnienia „Roboty Ręczne”, oprócz bardzo obszernego działu bibliograficznego, działu sprawozdawczego z życia Sekcji, przeglądu wydawnictw i czasopism i kąciaka praktycznego, umieściły szereg artykułów, jak:

W Snopek — Wychowawcze i praktyczne znaczenie nauki rysunków. Guzek Wojciech — Roboty z drutu i blachy w szkole ogólnokształcącej. Pększyc Fr. — Roboty nożykowe z drewna i roboty piłkowe. Gabrjel St. — Zarys rozwoju wrażliwości dziecka na barwę i formę. Sadowska H. — O zdobieniu skóry. Dunin-Sułgustowska M. — Roboty z situ. Snopek W. — O należne stanowisko nauczyciela i nauki robót ręcznych. Malec St. — Roboty ręczne jako środek koncentracyjny nauk przyrodniczych. Rajewska W. — Nauka i nauczyciel r. r. wobec wymagań higieny. Ligaszewski A. — Jak ubieramy choinki. Mikuła J. — Klocki architektoniczne. Waskow J. — O pięknie i rysunkach. Snopek W. — Przed Walnym Zjazdem Sekcji N. R. R. Ligaszewski A. — Praca ręczna w programach gimnazjalnych. Rajewska W. — Wyobraźnia dziecka, a początkowe nauczanie rysunków. Malec St. — Jak należy wykonywać przyrządy szkolne. K. Cz. — Czy tylko dwa wymiary, czy to, co dziecko widzi. (Art. dyskusyjny). Tor J. — Czy tylko dwa wymiary? (Art. dyskusyjny). Wier-

ciak Zygmunt. — Jak budować detektor? — i wiele innych fachowych i bardzo cennych artykułów.

Na przyszłość pismo uzupełnione będzie kącikiem przyrodniczym, bardziej rozszerzonym kącikiem dla radioamatorów, działem recenzji i działem słownictwa technicznego.

Dążeniem Sekcji N. R. R. i Redakcji pisma jest, by „Roboty Ręczne“, wychodzące obecnie jako dwumiesięcznik, mogły stać się miesięcznikiem, a tem samym bardziej odpowiadać celowi.

Pismo redaguje kol. **Wiktor Snopek**.

Wydawcą imieniem Związku P. N. S. P., administratorem i redaktorem odpowiedzialnym jest kol. **Stanisław Prochera**.

Pismo wychodzi w nakładzie 3000 egzemplarzy.

Obecnie, niezależnie od stale wzrastającej ilości członków Sekcji N. R. R. (około 500 czł.), otrzymujących „Roboty Ręczne“ bezpłatnie, stale wzrastająca ilość prenumeratorów, których pismo liczy już około 600, świadczy, iż wydawnictwo to, służące dobrej sprawie i zapełniające lukę w tej dziedzinie nauczania i wychowania, budzi zainteresowanie i staje się coraz bardziej potrzebne. To też wierząc w poparcie zamierzeń Sekcji przez ogół kol. i kol., wierzymy w rozwój pisma i spełnienie przez niego zadań, do jakich zostało powołane.

Adres Redakcji: Wiktor Snopek — Tomaszów Maz. — Seminarjum (skrzynka pocztowa 35).

Adres Administracji: Warszawa, ul. Marszałkowska 123 II p.

Członkowie Sekcji N. R. R. otrzymują pismo bezpłatnie.

Prenumerata roczna dwumiesięcznika wynosi 6 złotych.

Na życzenie Administracja pisma wysyła numery okazowe.

„PŁOMYK“ I „PŁOMYCZEK“.

Przez szereg dawniejszych lat wzrost liczby prenumeratorów „Płomyka“ z roku na rok stawał się coraz bardziej imponującym, natomiast w ubiegłym roku szkolnym dało się zauważyć pewne osłabienie tego tempa, chociaż ogólna liczba prenumeratorów podniosła się o piętnaście procent.

Rok szkolny 1927/28 zostanie natomiast przełomowym dla jakościowego rozwoju obu pism. W tym roku objętość „Płomyka“ została podniesiona o 50%, a „Płomyczka“ o 100%, przyczem „Płomyczek“, który był tylko dodatkiem, stał się samodzielnym pismem pod redakcją Janiny Porazińskiej. „Płomyk“ w dalszym ciągu został pod redakcją Heleny Radwanowej.

Organizatorem i wydawcą „Płomyka“ i „Płomyczka“ jest kol. Józef Włodarski.

W „Płomyczku“ kilka pierwszych stron otrzymało druk dużymi czcionkami, przez co pismo to stało się odpowiednie nawet dla zaczynających czytać.

W celu utrzymania kontaktu z nauczycielstwem i rodzicami, Komitet urządził zebranie osób najbardziej interesujących się pismami i szeroko poddano krytyce zarówno dotychczasowe zmiany, jak i projekty na przyszłość.

Zebrani zaaprobowali dokonane przez Komitet inowacje i wysunęli kilka drobnych życzeń.

Z prac dłuższych beletrystycznych były drukowane w „Płomyku“: „Wesoła gromada“ J. Porazińskiej, „Staś Kaszuba“ M. Bogusławskiej, „Córka latarnika“ B. Pawłowicza, „Ptaki przelotne“ W. Sieroszewskiego, „Przygody kolegi“, szereg artykułów naukowych i opisowych (między innymi: „Skarby piaszczyńskiego wzgórze“ M. Gerson - Dąbrowskiej, „Czego ślimak dzieci nauczył“ M. Stypińskiej i inne); szereg mniejszych obrazków scenicznych oraz dwa większe: „Królowa zimy“ H. Koppji i „W lesie“ J. Grudzińskiej; poza tem opowiadania, wiersze, stale prowadzone działy wiadomości bieżących (Zbliża i zdaleka), różnaitości (To i owo), rozrywek, recenzji (O książkach) itd.

W „Płomyczku“ najwięcej miejsca siłą rzeczy zajęły powiastki i wiersze, jak „Pamiętnik Stachurki“ H. Radwanowej, „Reksio i Pucek“ J. Grabowskiego,

„Bajka o kurce, co zniosła złote jajko” L. Wiszniewskiego, „W ogródku” Z. Dłużewskiej. Poza to „Piomyczek” wypełnił ogromną lukę, jaką jest brak łatwych, krótkich obrazków scenicznych dla najmłodszych; rocznik 27/28 zawiera takich komedylek dwanaście, oprócz tego szereg gier, zabaw, dział rozrywek umysłowych.

Jako specjalne wkładki do „Piomyka”, oprócz barwnego kalendarza, dodano 16 fotografur o treści historycznej, a prócz tego upominek gwiazdkowy w postaci książki K. Konarskiego pod tytułem „Opowieści słoneczne”. Książki tej rozdano 26 tysięcy egzemplarzy.

Do „Piomyczka” dołączono na gwiazdkę wielobarwną loteryjkę obrazkową, a oprócz tego kolorowy obrazek A. Kędzierzkiego — Łowiczanka z pajakiem.

Jedną z najważniejszych prac, które „Piomyk” podejmie w bieżącym roku, to należyte uczczenie dziesięciolecia odzyskania niepodległości. „Piomyk” w tym celu, poza programem obchodu i materiałem do wykonania tego programu, rzuci wśród młodzieży inicjatywę pracy dla ojczyzny, możliwej do wykonania przez młodzież i nad działem tej pracy będzie czuwał. Łączy się z tem dążenie „Piomyka” do przedstawienia swym czytelnikom Polski współczesnej, jej dążeń, jej dotychczasowego 10-letniego dorobku. W tym celu, poza szeregiem artykułów, zostaną wydrukowane barwne tablice statystyczne. Rozpoczęto też wybitną akcję w kierunku organizowania muzeów szkolnych, kładąc nacisk na krajowe okazy.

„Piomyk” w roku ubiegłym liczył 25 tysięcy prenumeratorów, „Piomyczek” 29 tysięcy (nakład „Piomyka” 28 tysięcy, „Piomyczka” 31 tysięcy). Z prenumeraty wpłynęło ogółem od 1 lipca 1927 roku do 30 czerwca 1928 r. złotych 420.745,51 gr. (w tem na P. K. O. — 334.251,66 gr., na miejscu 86.497,85).

Prenumerata wynosiła rocznie za sam „Piomyk” 14 zł., sam „Piomyczek” 9 zł., za oba łącznie 18 zł.

Ze względu na zwiększone koszty wydawnicze, spowodowane w roku 1928/29 dwubarwnym drukiem „Piomyczka”, prenumerata na rok 1928/29 została nieco podniesiona, a więc: „Piomyk” rocznie 14 zł., „Piomyczek” — 11 zł.; oba pisma łącznie 21 zł.

Adres Redakcji i Administracji: Warszawa, Świętokrzyska 18. Telefon 322-18; Konto P. K. O. 6880.

„WIEDZA I ŻYCIE”.

Pismo to, dzięki umiejętnemu doborowi materiału staje się wprost niezbędną lekturą o charakterze ogólnie naukowym. W okresie sprawozdawczym ukazały się między innymi prace: prof. Biedowskiego R., prof. Dembowskiego, prof. Gumpłowicza, dr. Grołowskiego, dr. A. Hertza, dr. St. Lenkowskiego, prof. St. Poniatowskiego, prof. dr. T. Zielińskiego, prof. dr. L. Wertenstein.

Liczba prenumeratorów „Wiedzy i Życia” stale wzrasta. Dowiadujemy się ostatnio, że wydawnictwo zdecydowało znacznieszą zniżkę dla Ognisk związkowych — uzależniając to jedynie od dostatecznej ilości zgłoszeń prenumeratorów ze strony Ognisk.

Oprócz pism, wyżej wymienionych, — wydają jednostki organizacyjne Związku na prowincji następujące pisma:

„MIESIĘCZNIK PEDAGOGICZNY”,

wychodzący w Cieszynie i służący omawianiu zagadnień pedagogicznych na terenie województwa śląskiego.

„OGNISKOWIEC”,

organ Komisji Śląskiej Związku w Katowicach; zajmuje się omawianiem spraw organizacyjnych i zawodowo-służbowych, dotyczących życia nauczycielskiego w województwie śląskim.

„ŻYCIE SZKOLNE“ (Włocławek).

W r. sprawozdawczym powiększono objętość czasopisma z 40 do 48 — 56 stron, w niektórych numerach, jak w grudniowym 1927 r., kwietniowym i czerwcowym 1928 r. ilość stron dochodziła do 60. Oprócz tego wprowadzono druk ekonomiczny, co również wpłynęło na rozszerzenie rozmiarów pisma. Cena prenumeraty pozostała niezmienną. W pierwszym roku istnienia (1922) pojedynczy numer liczył tylko 24 str.; w r. 1923 powiększony został do 32 str., a w r. 1924 do 40 str.

Najwięcej artykułów drukowano z zakresu pedagogiki, psychologii, dydaktyki i metodyki. Zagadnieniom konferencyj rejonowych „Życie Szkolne”, jako ich organ, poświęciło wiele miejsca. Rozpisana była w tym celu ankieta; odpowiedzi na nią pozwoliły na opracowanie pewnej syntetycznej całości.

W każdym numerze drukowano po kilka lekcji praktycznych w formie protokołów, sprawozdań, projektów, fragmentów, szkiców, wskazówek. Starano się uwzględnić wszystkie przedmioty i wszystkie oddziały szkoły powszechnej. A więc umieszczone były lekcje z gramatyki, przeprowadzone przez prof. Szobera w oddz. II, III, IV, V i VI we Włocławku i Toruniu, lekcje nauki czytania i pisania, opracowanie czytanek, wypracowań, ćwiczeń ortograficznych. Bogato też była reprezentowana historia i Polska współczesna, — szczególnie pod tym względem odznaczają się prace słuchaczy W. K. N. w Toruniu pod kierunkiem M. Orłowa. Poza tem dużo jest lekcji z rachunków i przyrody.

Oprócz artykułów o treści powyższej poruszano sprawy aktualne, jak ustrój szkolnictwa, kształcenie nauczycieli itp.

Komitet redakcyjny stanowią: Bełżecki Stanisław (Radom), Gąsiorowski Stanisław, Gumuła Stanisław (Lublin), Mittkova Bronisława, Nowicki Walery, Piechurski Józef, Puławska Idalja, Szczepaniec Jan.

Nakład pisma: 1800 — 2000 egz. Ilość prenumeratorów — 1600.

Cena prenumeraty: rocznie 9 zł. 50 gr., półrocznie 5 zł. 25 gr.

„NASZ GŁOS“

miesięcznik, organ Komisji Zarządu Głównego w Poznaniu, poświęcony jest w pewnej części sprawom organizacyjnym i zawodowym (komunikaty Komisji, sprawozdania z działalności Ognisk i Oddziałów pow., omawianie stosunków służbowych itp.), następnie zagadnieniom szkolnym, wychowawczym, dydaktycznym, oświatowym i społecznym. Przedewszystkiem łamy „Naszego Głosu” poświęcone są sprawom, z którymi nauczycielstwo Poznańskiego ma bezpośrednie do czynienia. Wszystkie spostrzeżenia i doświadczenia, wpływające na tutejszym terenie, są omawiane wiernie i rzeczowo.

W czwartym roku swego istnienia „Nasz Głos”, oprócz różnych komunikatów, sprawozdań, recenzji, nekrologów itp., umieścił następujące artykuły:

A. Panasówna — Pamięć i jej kształcenie. E. Groele — Plan i próba rozbioru utworu poetyckiego w 7-iej klasie. Rumiński (Eres) — Uwagi metodyczne o wierszu. Szwarc — Metoda profilów psychologicznych. Szwarc — Uzdolnienie, wychowanie, a ustrój szkoły Jotes — Metoda de Sancts'a. Bienkiewiczowa — Dzwonek szkolny. Szwarc. — Sposoby badań cech indywidualności. A. Panasówna — Metoda rachunków. Eg. — Uwagi o nauczaniu historii. S. — Kultura estetyczna i wychowanie. Bienkiewiczowa — Dlaczego źle mówimy. Szwarc — Krótka metoda Rossolimo i uwagi krytyczne o metodzie profilów psychologicznych Rossolimo. Wł. Łanoszka — W sprawie nauczania historii. — Wł. Łanoszka — Ujemne strony naszej przeszłości w nauce historii. Fr. Świebocki — Autorytet w wychowaniu. Szwarc — Zagadnienie zmienności wewnątrz - osobniczej, a metoda testów. L. Bandura — O kształceniu woli. Rumiński — Książka w Polsce. L. Kaczyński — Jak uczyć historii, aby była wyrazem myśli twórczej i odpowiadała tendencjom biologicznym dzieci. L. Bandura — Lektura domowa. Menzel — Szkoła twórcza a nauka języka polskiego. Fr. Zych — Z prasy wakacyjnej. Pod znakiem min. projektu o ustroju szkol-

nym. Nowe i oryginalne poglądy na ustrój szkolny. Wejrzenie w ustrój szkolny, proponowany przez T. N. S. W. Projekt ustawy o ustroju szkolnym w ogniu pocisków „Przeglądu Pedagogicznego”. Chrześcijańskie metody. Jan Suchanek — Odpowiedzialność nauczycielstwa, a uprawnienia samorządowych organów szkolnych. Kopeć — Nasze najpilniejsze prace oświatowe. Kopeć — Jak prowadzić pracę oświatową.

W następnym okresie „Nasz Głos” pozostanie nadal organem, idącym po dotychczasowej linii.

Pismo redaguje kol. Franciszek Zych, wraz z komitetem redakcyjnym, a redaktorem odpowiedzialnym i administratorem jest kol. Franciszek Świebocki.

W okresie sprawozdawczym nakład powiększył się do 1300 egzemplarzy. Większość prenumeratorów składa się z członków Związku, podlegających Komisji Poznańskiej. Koszta pokrywa się wyłącznie z prenumeraty.

Adres Redakcji: Franciszek Zych, Poznań, Skryta 10, II piętro.

Adres Administracji: Franciszek Świebocki, Poznań, Kraszewskiego 19.
P. K. O. 208,262.

Prenumerata z przesyłką: rocznie 5 zł. Nr. pojed. 50 gr.

„GŁOS WARSZĄWSKI”,

organ Oddziału Warszawskiego Związku, wychodzi jako miesięcznik. Aczkolwiek wyszły dopiero 4 numery tego wydawnictwa, to jednak stwierdzić należy, iż rozwija się ono planowo i pragnie utrzymać wyższy poziom.

Redaguje kol. Piotr Wysocki.

Wychodzą ponadto pisma związkowe, zajmujące się także żywo sprawami społeczno - regionalnymi. Do tych należą:

„Głos Międzyrzecki” — Międzyrzec, Podlaski.

„Głos Zamojszczyzny” — Zamość.

„Gazeta Powiatu Łukowskiego” — Łuków.

„Nasze Drogi” — Radom.

„Zew Szkoły” — Krasnystaw.

„Północ Szkolne” — Płock.

Sześć pism ostatnich wydają nasze Oddziały powiatowe samodzielnie, lub też wspólnie z innymi placówkami oświatowymi; notujemy je chętnie jako wynik pewnej ruchliwości skromnych ogniw organizacyjnych.

CZ. II. RUCH ZWIĄZKOWY.

Dział czysto organizacyjnej pracy związkowej z każdym rokiem zajmuje skromniejsze miejsce w sprawozdaniu ogólnem. Wpływają na to zjawiska różniczkowania i decentralizacji pracy, znamionujące każdą, ideowo dojrzałą i mocno w życie wrośniętą organizację.

Zwolna właściwa organizacyjna działalność związkowa staje się jednoczącą z kształtowaniem jedynej dla danego środowiska uspołecznionej grupy obywatelskiej, a jest to dorobek, sumowany na innem miejscu sprawozdania. Związkowiec a nauczyciel, zdolny trud swój oddać na rachunek dobra ogólnego, to jeden i ten sam człowiek; gdzie zaś powstaje ośrodek pracy oświatowo-kulturalnej, tam istnieje Ognisko i naodwrot.

Równoległe z tem postępuje różniczkowanie i decentralizacja pracy związkowej, czynnie zaangażowanej w interesy środowisk, którym służy. Różnica w bogactwie i charakterze treści, widniejąca w sprawozdaniach poszczególnych Komisji wojewódzkich Zarządu Głównego, wynika z odmiennych warunków lokalnych, sprzyjających rozwojowi różnych dziedzin pracy związkowej. Na tle tych odmiennych warunków, dzięki codziennemu głębszemu uwzględnianiu ich przez realnie pracujące nauczycielstwo związkowe, dokonywa się różniczkowanie organizacji wojewódzkich, pewnego rodzaju regionalizm naturalny, pełen społeczno - obywatelskiej i zawodowo - służbowej treści.

Przygotowany na X Zjazd Delegatów projekt zmian statutu Związku P. N. S. P. wprowadza na szeroką skalę zasadę decentralizacji i wzmocnionej odpowiedzialności organizacji wojewódzkich, traktując zmianę tę jako sankcję faktu, już w znacznym stopniu dokonanego.

Sprawozdania z pracy Komisji Zarządu Głównego, nie dające się ująć w żadną ogólną statystykę, poza stałymi schematami ruchu i ilości Ognisk i członków, wyraźnie charakteryzują poziom środowisk, nastroje służbowo-szkolne i zależne od nich jeszcze krzewienie się idei związkowej tak wśród dawnego nauczycielstwa miejscowego, jak i jego najmłodszych, niezorjentowanych zastępów.

Nie mamy złudzeń, ani zamiaru ogarnąć kiedykolwiek całe nauczycielstwo szkół powszechnych, jakkolwiek nie wyrzekamy się dalszego rozrostu tam, gdzie nie doszliśmy jeszcze do stanu nasycenia. Jako wykładnik pewnych żywych prądów społecznych i państwowych, Związek grupować musi ludzi jednego stałego typu, a wyłączać wszystkich tych, którzy mogliby wprowadzić do jego szeregów jakiegokolwiek wroga im hasła.

Dlatego liczby nasze czytać należy nie tylko pod kątem mniej lub więcej skutecznej propagandy, ale i coraz ściślej dokonywanego wyboru, coraz konsekwentniej stosowanej akcji usuwania z zespołów związkowych żywiołów niepożądanych.

Nie ukrywamy też, że w stosunkach organizacyjnych gra pewną rolę przykry, lecz dla zdrowia organizacyjnego konieczny moment skreślenia członków wyjątkowo niekarnie zachowujących się w stosunku do obowiązków organizacyjnych. Wypadki to nieliczne, jednak zasadniczo dopuszczalne nawet

względem osób, czy placówek zasłużonych pod pewnymi względami, jeśli postępowanie ich stanowi dla otoczenia ujemny przykład.

Zwolna też punkt ciężkości przesuwając się będzie z siły ilościowej na moc i zwartość jakościową, na gatunek materiału ludzkiego, z którego składać się ma największa zawodowa organizacja pracowników umysłowych w Polsce. W tym kierunku ambicje Związku nie znają żadnych ograniczeń. Jak każda poważna, ideowa i twórcza instytucja, Związek w swoich szeregach stworzyć musi siłę moralną jednolitą, stawiać wymagania z każdym rokiem wyższe i dalej sięgające. Łączyć one muszą w sposób harmonijny potrzebę pracy lokalnej, często nawet samotnej, ze zrozumieniem wielkich wspólnych celów organizacyjnych i społecznych, osiągalnych jedynie na drodze zbiorowej woli. Jak od dobrego żołnierza związkowca, nasza armia oczekuje od swoich członków zarówno indywidualnej samodzielności, jak karnego stosunku do całej organizacji. Każda z dziedzin umysłowego i gospodarczego życia Polski stać się musi w pewnym zakresie dziedziną naszej pracy; każda w przyszłość zakrojona inicjatywa wychowawczo - kulturalna odwołuje się do współdziałania nauczycielstwa związkowego. Najważniejsze postulaty szkolne i oświatowe znajdują się jakoby pod moralną opieką Związku, a w powodzeniu ich zainteresowane jest zarówno całe szkolnictwo, jak i los poszczególnych jego pracowników.

Wysoka i wierna sobie idea związkowa stworzenia moralnie czystej, intelektualnie rozwiniętej i państwowo cennej rzeszy nauczycielskiej w Polsce, dawać będzie kierunek naczelny wszelkim lokalnym pracom organizacyjnym. Przyjdzie może już w niedalekiej przyszłości chwila, że bez różnicy stopnia i nazwy szkoły ogólnokształcącej skupią się wokoło naszych haseł wszyscy wartościowi jej pracownicy.

Jedynie ścisła, wymowna i istotnie oświetlająca całość organizacyjną metoda sprawozdawcza, to oparte na liczbach zestawienia. Podajemy te jedynie, w których dać możemy cyfry bezwzględne, zaczerpnięte z ewidencji ogólnej. Wśród zestawień zwracamy uwagę na charakterystyczne pozycje w ruchu Ognisk i członków, zwłaszcza dla województw kresowych, pozycję, z których wynika fakt wyrównywania się koniecznych strat organizacyjnych przez znaczny przyrost ilości członków tam szczególnie, gdzie mamy jeszcze teren mało zorganizowany, względnie organizowany pod hasłem walki ze Związkiem.

Liczyby ewidencyjne Związku P. N. S. P. dają obraz pomyślny w zestawieniu z ogólną liczbą nauczycieli szkół powszechnych na rok 1927/28, zwłaszcza, jeśli porównamy je z danymi z r. 1926/27. Znaczny stosunkowo wzrost wykazują województwa pomorskie, śląskie, wołyńskie, poleskie, nowogródzkie i wileńskie. Olbrzymia przewaga związkowców na tej tak zrazu odpornej ziemi, to wynik bojowego, ofiarnego i mężnego stosunku związkowej gwardji kresów zachodnich do podjętej pracy.

Dziś stoimy na progu nowego okresu działalności organizacyjnej, ujętej w odmienne formy statutowe. X Zjazd Delegatów już niesie nam opinię nie poszczególnych Ognisk, lecz Walnych Zgromadzeń ogólnopowiatowych, na podstawie przeprowadzonej przez IX Zjazd Del. zmiany Statutu, dotyczącej wyboru i liczby delegatów. X Zjazd Delegatów stwierdzi, w jakim stopniu Zgromadzenia powiatowe, pod moralnym kierownictwem Zarządów Oddziałów Powiatowych dorosły do wielkiej roli ciał wyborczych i wnioskodawczych. Delegaci X Zjazdu stają, jak zawsze przed bogactwem wielkich zadań związkowych, przed trudnym stanowiskiem na polu czysto zawodowych, a ogólnopństwowych zagadnień.

Przyszłość organizacyjna przynieść nam powinna dalsze pogłębienie, samodzielność i odpowiedzialność organizacji okręgowych, oraz wzmożoną powagę Oddziałów powiatowych, rozbudowę instytucji ogólnopowiatowych, tych, tak mocnych podwalin budowy organizacyjnej.

1. DZIAŁALNOŚĆ KOMISYJ, PODKOMISYJ, ODDZIAŁÓW POWIATOWYCH I OGNISK.

Sprawozdanie niniejsze zostało swoiście opracowane przez poszczególne Komisje Zarządu Głównego na podstawie materiałów, zawartych w kwestjonariuszach, przysłanych przez Oddziały powiatowe i Ogniska. Komisje scharakteryzowały same swoją działalność, jej zdobycze, braki i zakreśliły program pracy na przyszłość.

O różnicach, wynikających z odmiennych warunków, już pisaliśmy. W szczerą włożonego trudu nigdy nie wątpimy. Różnorodność w opracowaniu, nie dając może dość materiału dla porównawczych przekrójów, ma za to wartość żywego, lokalnego kolorytu. Dlatego też zachować musieliśmy znaczny rozmiar niektórych sprawozdań. Zagadnienia pracy oświatowo-kulturalnej, kształcenia nauczycieli, porady prawnej, jakkolwiek mają miejsce w sprawozdaniu ogólnym Sekcji Zarządu Głównego, pozostawiamy w treści poszczególnych sprawozdań, z którymi są ściśle zrośnięte.

W ciągu roku sprawozdawczego 1927 czynną była świeżo zorganizowana Podkomisja woj. nowogródzkiego, której terenem pracy są powiaty, wydzielone z Kuratorów białostockiego i poleskiego i włączone do Kuratorjum wileńskiego. W ciągu działalności swej Podkomisja, z kolegami Bereśniewiczem i Regulskim na czele, zlustrowała szereg Ognisk, kładąc szczególnie nacisk na poprawność stosunków finansowych. Praktyka organizacyjna doprowadziła jednak wkońcu do skomasowania pracy organizacyjnej obydwóch województw nowogródzkiego i wileńskiego, które ściśle związane są interesami służbowo-prawnymi i wymagają intensywnej opieki prawnej w Wilnie. Dane, dotyczące Oddz. pow. i Ognisk woj. nowogródzkiego znajdują się zatem w sprawozdaniu Komisji Zarządu Głównego w Wilnie.

Sprawozdanie statystyczne zamieszczone na końcu niniejszego działu ujmujemy sumiennie w szereg liczbowych zestawień i wykresów w sposób nie dopuszczający niedomówień ani przesady. Układ niektórych tabel i wykresów jak liczba członków Związku na tle ogółu nauczycieli jest zgodny z układem statystyki państwowej i został z całą dokładnością ujęty w sprawozdaniu.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZWIĄZKU P. N. S. P. W BIAŁYMSTOKU.

Działalność Komisji nie może wykazać się większymi rezultatami pracy organizacyjno - kierowniczej, ponieważ:

- 1) utraciła instruktora w osobie kol. Stefana Kaliny, który przeniósł się do Warszawy, a w miejsce jego nie zdołała uzyskać odpowiedniej siły.
- 2) przez likwidację Kuratorjum Okr. Szk. w Białymstoku sprawy ważniejsze przeniosły się do siedziby Kuratorjum Okr. Szk. Warszawskiego.

Mimo różnych trudności praca Komisji w roku sprawozdawczym znalazła swój wyraz w żywym ruchu organizacyjnym, w przyroście placówek związkowych i członków, a liczne i częste udziały członków Komisji w Zjazdach i Zgromadzeniach Oddziałów i Ognisk wzmacniały i powiększały dorobek organizacyjny dziś już tak znaczny niemal w każdej dziedzinie.

Punkt ciężkości pracy przenosimy na sprawozdanie z bogatej działalności Oddziałów powiatowych i Ognisk.

Skład Komisji Z. G. stanowią: 1) Motoszko Michał — przewodniczący; 2) Kalina Stefan — sekretarz; 3) Zasłona Konstanty (Szczuczyn Lidzki); 4) Wyrwicz Adolf (Łapy); 5) Jonkałtys Hieronim (Augustów); 6) Rycerz Edward (Siemiatycze); 7) Bernas Tomasz (Narajki); 8) Klepacki Bolesław (Białystok); 9) Szalay Jan (Barszczew).

Liczebnie stan organizacyjny na terenie działalności Komisji przedstawia się następująco:

Lp.	POWIATY	Ilość Ognisk	Ilość członków w powiecie	Lp.	POWIATY	Ilość Ognisk	Ilość członków w powiecie
1	Augustów	5	142	8	Ostrów	13	161
2	Białystok	13	271	9	Sokółka	10	204
3	Bielsk	16	305	10	Suwałki	5	117
4	Grodno	10	183	11	Szczuczyn	8	130
5	Kolno	10	144	12	Wolkowysk	11	154
6	Łomża	12	174	13	Wysokie-Maz. . . .	10	129
7	Ostrołęka	9	130		Razem	132	2.244

Powyższe dane statystyczne, ujęte według stanu z mies. września b. r. są inne, aniżeli podaliśmy w ogólnem zestawieniu ewidencyjnym z dnia 30 czerwca 1928 roku.

Z działalności Oddziałów powiatowych.

Oddziały powiatowe istnieją we wszystkich 13 powiatach; sprawozdania ze swej działalności nadesłało 5 Oddziałów, t. j.: 1. Augustów, 2. Białystok, 3. Łomża, 4. Ostrów-Mazowiecka, 5. Szczuczyn — obejmujących razem 51 Ognisk o 878 członkach.

Informacje o stanie organizacyjnym i działalności Ognisk w swym rejonie podał tylko **Oddział powiatowy w Augustowie**, mianowicie w 4 Ogniskach jako dobry, w 1 Ognisku słaby.

Konferencje rejonowe odbywają się w gminach, w charakterze półurzędowym, przeważnie 5 razy w roku; przewodniczący konferencji są wybierani przez nauczycielstwo.

Zebrań Zarządów Oddziałów powiat. odbywają się 3 — 4 razy, Zebrania Walne 1 raz w roku.

Na zebraniach omawiano sprawy: organizacyjne, budowę szkół, prace społeczne, budżety szkolne, pomoc materialną kolegom, najem lokalu, utworzenie W. K. N., lustrację Ognisk, kasę „Samopomocy”, wychowanie fizyczne i inne.

Lustrację Ognisk przeprowadził **Oddział Powiatowy w Białymstoku**, delegując 2 kolegów-lustratorów do 3 Ognisk.

Przy Oddziałach powiatowych istnieją: 1 Sekcja O. P.; 1 Referat Prawny, 1 Sekcja Kształcenia Nauczycieli, 1 Sekcja Pedagogiczna.

Oddział Powiatowy w Łomży zorganizował W. K. N. z grupy fizyko-matematycznej.

Oddział Powiatowy w Augustowie wykazuje poważne prace: prowadzi kursy wieczorowe dla dorosłych w liczbie 27 o 3 stopniach; posiada bibliotekę o 851 tomach, urządzony lokal, a w nim inwentarz wartości około 600 zł., zorganizował i prowadzi „Stowarzyszenie Spółdzielcze”, „Dom Nauczycielski”, współdziała pomyślnie z miejscowymi władzami szkolnymi i samorządowymi, uzyskując od nich również poparcie w pracy oświatowej.

Wszystkie 5 Oddziałów zajmują się ściąganiem składek 1% na budowę „Domów Związkowych” i Burs, bądź też współdziałają w tej sprawie z inspektorami szkolnymi i prowadzą ewidencje.

Życie w Ogniskach.

Stan liczbowy w dniu 30 czerwca b. r. na terenie działalności Komisji: Ognisk ogółem 133 w 13 powiatach, obejmujących razem 2263 członków. Oddziałów powiatowych 13.

W okresie sprawozdawczym ubyłó 48 Ognisk i 2 Oddziały powiatowe, z czego 40 Ognisk i 2 Oddziały powiat. zostały włączone do Komisji w Wilnie wskutek przyłączenia powiatów: Lida, Nowogródek, Słonim i Wołożyn do Ku-

ratorium Okr. Szk. w Wilnie, 3 Ogniska złączone z Ogniskami innymi, 5 Ognisk rozwiązanych.

Nowych Ognisk przybyło 17, a mianowicie w powiatach: Grodno 3, Augustów 3, Suwałki 4, Bielsk Podl. 2, Ostrołęka 2, Białystok 1, Ostrów Mazowiecka 1, Szczuczyn 1, oraz 2 Oddziały powiatowe: w Grodnie i⁴ Augustowie.

Sprawozdań nadeszło 44 Ognisk i 5 Oddziałów powiatowych. 3 Ogniska nadeszły tylko sprawozdania z działalności Sekcji Oświaty Pozaszkolnej.

Pracę na polu oświaty pozaszkolnej (Sekcje i Referaty O. P.) pod firmą własną prowadzi 10 Ognisk, reszta współdziała w tym kierunku w różnym stopniu z innymi towarzystwami. Choć szczegółowych danych w tym kierunku Ogniska nie przedłożyły, to jednak przegląd sprawozdań wykazuje, że członkowie Ognisk biorą żywy udział we wszystkich organizacjach, związkach i stowarzyszeniach oświatowych, społecznych i ekonomicznych, istniejących na terenach swej pracy.

Kursy dla swych członków i wogóle nauczycielstwa prowadziły 3 Ogniska, na które uczęszczało 60 słuchaczy.

Biblioteki posiadają 23 Ogniska, obejmujące 1240 tomów, z czego 5 Ognisk ponad 100, 10 Ognisk ponad 200.

Prenumeratę pism pedagogicznych związkowych i innych wykazuje 22 Ogniska, z ogólną liczbą 62 egzemplarzy; innych pism 6 Ognisk w 8 egzempl.

Sekcje teatralne i chórów ludowych zorganizowały i prowadzą 23 Ogniska. Odegrano w nich ponad 100 przedstawień.

Nadto przy Ogniskach istnieją Sekcje:

Prawno - służbowa — 3, Pedagogiczna — 3, Języka esperanto — 2, Referatowa, Towarzyska, Spółdzielcza, Prasowa, Samokształceniowa, Wycieczkowa, Sekcja L. O. P. P., Przeciwalkoholowa, Wychowania Fizycznego i inne.

Samopomoc finansową dla swych członków w postaci Kas Pożyczkowo-Oszczędnościowych prowadzi 3 Ogniska.

Znamiennym społecznie, a dla sprawy oświaty i nauczycielstwa dodatnim objawem jest poważny wzrost liczby członków Związku w Radach gminnych miejskich i wiejskich.

Według nadesłanych sprawozdań z terenu 39 Ognisk tylko, 24 nauczycieli - związkowców zasiada w samorządzie i tak np. w Białymstoku 4 (przedtem 1), w Grodnie 1, w Łomży 1. Z tych 24 nauczycieli - radnych 13 jest w 8 Radach miejskich, 10 w 10 Radach wiejskich, czyli, że w Radach miejskich jest stosunkowo, a nawet liczebnie więcej nauczycieli, niż w Radach gmin wiejskich.

Członkami Sejmików Powiatowych jest 5 członków Związku w 3 miastach, z których 1 jest członkiem Wydziału Sejmiku.

Żywszy ruch organizacyjny w formie organizowania i powstawania nowych Ognisk wzmógł się w powiatach Grodno, Augustów i Suwałki.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZWIĄZKU P. N. S. P. W KIELCACH.

Skład Komisji Zarządu Głównego Zw. P. N. S. P. w Kielcach w roku 1927/28 był następujący:

1) Antoni Łazarczyk, przewodniczący (Ostrowiec, pow. Opatów).

2) Antoni Sędek, sekretarz (Kielce).

3) Jan Mazurkiewicz, skarbnik (Kielce).

Członkowie: 4) Antoni Sławeta (Kielce), 5) Jan Gębski (Skarżysko), 6) Henryk Krynicki (Chmielnik, pow. stopnicki), 7) Franciszek Lipowski (Nakło, pow. włocławski), 8) Tadeusz Sobolewski (Deszno, pow. jedrzejowski), 9) Jan Stadnicki (Zawichost, pow. sandomierski), 10) Stanisław Nicosi (Olkusz), 11) Adam Tużnik (Wierzbnik, pow. iłżecki), 12) Antoni Leśniowski (Kozienice), 13) Edmund Müller (Zawiercie) i 14) Stanisław Pociąg (Opoczno).

Chwilowo pełnili obowiązki zastępców kol. J. Filipczak z Radomia i T. Wachelko z Dąbrowy Górniczej.

Działalność organizacyjna.

W okresie sprawozdawczym Komisja odbyła 6 posiedzeń plenarnych i 9 posiedzeń Wydziału Wykonawczego. Na zebraniach tych były omawiane następujące sprawy:

- 1) Lustracja Ognisk i Oddziałów Powiatowych.
- 2) Akcja za szkołą jednolitą.
- 3) Pragmatyka nauczycielska.
- 4) Zniżki godzin przy wysłudze lat.
- 5) Budowa w Busku lecznicy dla reumatyków.
- 6) Sprawa pomocy lekarskiej.
- 7) Wyższy Kurs Nauczycielski w Kielcach.
- 8) Sekcja Robót Ręcznych.
- 9) Ograniczenie pisaniny w szkolnictwie powszechnem.
- i 10) Sprawy gospodarcze szkolnictwa i nauczycielstwa.

Zadaniem Komisji Wojewódzkiej jest przede wszystkim troska o podtrzymanie i sprawne działanie organizacji związkowych na terenie województwa, stąd też lustracje Ognisk i Oddziałów Powiatowych były jedną z najbardziej palących potrzeb. Jednak brak ludzi, rozporządzających czasem, nie pozwolił na przeprowadzenie w całej pełni lustracji wszystkich Ognisk i Oddziałów, więc ograniczyliśmy się do tych środowisk organizacyjnych, w których chwilowa nieczynność wymagała poprawy stosunków i ożywienia tętna działalności związkowej. Do lustracji Ognisk i Oddziałów zostali wybrani kol. A. Łazarczyk i J. Stadnicki, jako lustratorzy główni z ramienia Komisji, oraz członkowie z poszczególnych powiatów, jako lustratorzy na swych terenach. W okresie sprawozdawczym były przeprowadzone lustracje w Radomiu i w powiecie radomskim, w pow. opoczyńskim, w pow. koneckim, w pow. pińczowskim przez kol. J. Stadnickiego, A. Łazarczyka, J. Gębskiego i B. Kubskiego. Kol. A. Łazarczyk wizytował następujące Oddziały: Będzin, Kielce, Koźnice, Iłże, Opatów, Pińczów, Radom, Sandomierz i Zawiercie. W innych powiatach były dokonane lustracje okolicznościowe przez członków Komisji. Lustracje przyczyniły się do ożywienia pracy i konsolidacji placówek związkowych.

Akcja za szkołą jednolitą.

Propaganda za szkołą jednolitą stanowiła jeden z głównych wysiłków Komisji, mający za zadanie uświadomienie najszerszych warstw społecznych o przyszłym ustroju szkolnictwa. Na skutek wezwań Zarządu Głównego Komisji Kieleckiej wydała odezwy do wszystkich Ognisk i Oddziałów z prośbą o wszczęcie energicznej akcji za szkołą jednolitą. Odąd w różnych miejscowościach zaczęły się odbywać zebrania rodzicielskie i wiece, które uchwały rezolucje, domagające się natychmiastowego zniesienia niższych klas gimnazjalnych, podniesienia stopnia organizacyjnego szkół nisko zorganizowanych i wydanej pomocy ze strony Państwa i samorządów szkolnych na rzecz szkolnictwa powszechnego. Koroną wszystkich tych zgromadzeń był wiec w Kielcach, zwołany na dzień 10 kwietnia r. b., który ściągnął przeszło 2.000 rodziców do sali Teatru Polskiego. Sprawę referował kol. Maj z Warszawy przy współudziale kolegów miejscowych. Mimo gorących przemówień przeciwników reformy szkolnej, olbrzymią większością została uchwalona rezolucja, domagająca się jednolitości szkoły w duchu i według projektu Związku P. N. S. P. Analogiczne uchwały w sprawie jednolitego ustroju szkolnego nadesłały: Ognisko w Bielinach, Oddział Powiatowy w Końskich, Oddział Powiatowy w Pińczowie, Ognisko w Kijach, Chroberzu, Opatowcu, Koszycach, w Kazimierzy Wielkiej i w Górach, oraz Oddziały Powiatowe w Opatowie, w Sandomierzu, w Stopnicy (Busk), w Miechowie i w Będzinie (Sosnowiec). Ognisko w Częstochowie wspólnie z Oddziałem Powiatowym wydało jednolitośćkę z dn. 26 czerwca 1927 roku p. t. „Szkoła powszechna“, która dosadnie i przekonująco porusza zagadnienia jed-

politego systemu szkolnictwa oraz traktuje o racjonalnem wyposażeniu szkół powszechnych w budynki, w przyrządy i w pomoce naukowe. W roku bieżącym Ognisko w Częstochowie zorganizowało 24 czerwca „Dzień szkoły powszechnej”, na który złożyły się:

- a) nabożeństwo pod Jasną Górą,
- b) pochód przez miasto,
- c) zawody gimnastyczne i
- d) wieczorem przedstawienie i koncert w sali Straży Ogniowej,
a w dniach 24, 25, 28 czerwca wystawa prac młodzieży szkolnej.

Sprawy służbowe.

Pragmatyka nauczycielska była omawiana i poddawana gruntownej analizie na kilku posiedzeniach. W wyniku ustalono, że nowa pragmatyka nauczycielska znosi w niektórych punktach dotychczasowe uprawnienia nauczycielskie, zwłaszcza w art. 58, 60. Mnogość artykułów o odpowiedzialności dyscyplinarnej stwarza z ustawy kodeks karny, co wysoce poniża godność nauczycielską. Przy przenoszeniu stałych nauczycieli nie należałoby kierować się opinią Rady Szkolnej Powiatowej, wzgl. Miejskiej ze względu na to, że bardzo często decydującym powodem do przeniesienia będzie nie „dobro szkoły”, ani „zmiana organizacji szkoły”, lecz względy uboczne; by w stan nieczynny mógł być przeniesiony nauczyciel stały (i ewent. zwolniony) tylko na orzeczenie Komisji Dyscyplinarnej odpowiedniej instytucji; by stosunek służbowy nauczycieli tymczasowych nie mógł być rozwiązany „każdej chwili”, a tylko wówczas, kiedy nauczyciel pełni obowiązki niezadowolniająco; domagać się stosowania ustawy z dn. 17 lutego 1922 r., gdyż obecnie wypłacana kwota za mieszkanie jest niewystarczającą na opłacenie choćby najgorszego nawet mieszkania dla nauczyciela (lki); przeciwdziałać władzom szkolnym przeciwko wprowadzeniu powtórnego egzaminu i używaniu w dokumentach terminu „egzamin pierwszy”, który stwarzał jedynie szablon, a utrudniał rzeczywistą pracę nad specjalizowaniem się w wybranym kierunku. Uchwalono też domagać się od Rządu niższej godzin, dla starszych nauczycieli w tym samym stosunku, co i w szkolnictwie średnim, t. j. po 15 latach o 1 godz., po 20 latach — o 2 godz. i po 25 latach — o 3 godz. mniej tygodniowo.

Samopomoc lecznicza.

Na skutek zabiegów Komisji Wojewódzkiej wszczęto sprawę budowy lecznicy związkowej dla chorych nauczycieli — reumatyków w Busku Kieleckim. Praktyka wykazuje, że corocznie w Busku leczy się zgórą 200 osób z pośród nauczycielstwa szkół powszechnych, którzy drogą muszą opłacać pensjonaty, prywatne. Sprawa została przychylnie potraktowana przez Zarząd Główny, który na posiedzeniu w Krakowie 30 czerwca 1927 r. powziął uchwałę przystąpienia do budowy lecznicy w Busku, obecnie zakupił od Rządu tytułem długoletniej dzierżawy parcelę, a z wiosną 1929 roku przystąpi do budowy własnego gmachu na wykupionej parceli.

Na kilku posiedzeniach Komisji omówiona była wadliwa organizacja opieki lekarskiej nad chorem nauczycielstwem w wielu powiatach. Ponieważ pomoc lekarska obejmuje wszystkich funkcjonariuszy państwowych, przeto winna ona docierać do najdalszych zakątków, gdzie pracuje nauczyciel (ka). Postanowiono domagać się zaangażowania tych lekarzy umówionych na prowincji, o ile zachodzi potrzeba. Karty porad winny być u kierowników szkół, a nie u inspektorów szkolnych, by uprzystępnić korzystanie z tychże szerszemu ogółowi nauczycielstwa, nie jak dotychczas—tylko zamieszkałym w pobliżu inspektorów szkolnych. Rachunki za porady i lekarstwa winny być regulowane w ten sposób, by 25% pokrywali pacjenci, a 75% — skarb Państwa.

Kształcenie nauczycielstwa.

Podczas wakacji w roku 1925 uruchomiono w Kielcach Wyższy Kurs Nauczycielski z grupy humanistycznej, na który w ciągu 2-ech następujących wa-

kacji uczęszczało około 40 słuchaczy z całego województwa kieleckiego. W sierpniu 1927 roku Kurs był wizytowany przez delegata Ministerstwa W. R. i O. P. — p. Tarkowskiego, który wydał o kursie bardzo dobrą opinię. W roku ubiegłym Komisja Wojewódzka podjęła starania o przyznanie Kursowi praw publiczności i zezwolenie na składanie egzaminów ratalnych, co umożliwiłoby Kursem rozwój na przyszłość. Sprawa ta była na dobrej drodze do pomyślnego załatwienia, jednak utknęła w Kuratorjum Krakowskiem, które do tegoż Kursu odnosiło się nieprzychylnie i podcięło jego egzystencję. Kurs został zlikwidowany.

Działalność Sekcji.

Od czerwca 1926 roku istnieje przy Komisji w Kielcach Sekcja Nauczycieli Robót Ręcznych. W myśl regulaminu Sekcji na terenie Komisji Wojew. mają powstać Koła miejscowe wszędzie, gdzie zespół pracujących w tej dziedzinie na to pozwala. Koła miejscowe w Kielcach utworzono pod kierownictwem kol. Jana Stanka, naucz. sem. nauczyciel. męski. Staraniem Koła w roku ubiegłym odbył się zjazd specjalistów i sympatyków w tej dziedzinie, który między innymi, postanowił domagać się:

- 1) Zaopatrywania szkół w odpowiednie przyrządy, materiały i narzędzia;
- 2) wydatnej pomocy w dokształcaniu się nauczycielstwa na polu pracy ręcznej;
- 3) ograniczenia kompletu uczniów na jedną lekcję do liczby maksymalniej 20 — 25 jednorazowo.

W sprawach gospodarczych postanowiono domagać się mieszkań w naturze w myśl ustawy z dn. 17.II.1922 r., gdyż dodatkowy jest niedostateczny w stosunku do istotnych cen mieszkań.

Od Zarządu Głównego uchwalono domagać się wcielenia w życie „koleżeńskie pomocy doraźnej”, opartej na statucie obejmującej całą Rzeczpospolitą.

Z powodu zalegania w Kuratorjum Krakowskiem całymi miesiącami najżywniejszych spraw nauczycielskich i zbyt ciężo przeciążania pracą tegoż Kuratorjum ze względu na wielką liczbę nauczycielstwa w województwach krakowskiem i kieleckiem, kilkakrotnie podejmowano uchwały, stwierdzające potrzebę otwarcia Kuratorjum, szkolnego w Kielcach dla woj. kieleckiego.

Działalność Oddziałów powiatowych i Ognisk.

Na terenie województwa kieleckiego istniało w roku sprawozdawczym 17 Oddziałów powiatowych, oraz 204 Ognisk. Powiat olkuski nie posiada Oddziału, lecz Ognisko w Olkuszu, skupia zarazem działalność Ognisk w powiecie. Do wszystkich Oddziałów i Ognisk zostały wysłane kwestionariusze sprawozdawcze, z których dotychczas otrzymano: 6 od Oddziałów i 74 od Ognisk. Nadeszły sprawozdania następujące Oddziały powiatowe: Kielce, Kozielnica, Opatów, Opoczno, Sandomierz i Zawiercie. Otrzymało sprawozdania od następujących Ognisk:

- 1) Z pow. będzińskiego: Będzin, Cieladź, Dąbrowa Górnicza, Grodziec, Niemce, Rogoźnik, Siewierz i Porąbki.
- 2) Z pow. częstochowskiego: Częstochowa, Kamienica Polska, Mstów, Lipiec i Mykanów.
- 3) Z pow. ilżeckiego: Ilża, Kazanów i Wąchock.
- 4) Z pow. jędrzejowskiego: Małogoszcz, (tylko 1 Ognisko).
- 5) Z pow. kieleckiego: Kielce, Daleszyce, Dąbrowa, Łopuszno, Morawica i Suchedniów.
- 6) Z pow. koneckiego: Końskie, Chlewiska, Fałków, Niekliań, Przedbórz, Radoszyce i Skarżysko - Kamienna.
- 7) Z pow. kozielnickiego: Brzeźnica, Głowaczów i Magnuszew.

- 8) Z pow. miechowski: Miechów, Iwanowice, Książ Wielki i Proszowice.
- 9) Z pow. olkuskiego: Jangrot (tylko 1 Ognisko).
- 10) Z pow. opatowskiego: Opatów, Czyżów, Ćmielów, Wojciechowice, Ostrowiec, Waśniów, Iwaniska, Kunów, Ożarów, Raków i Lasocin.
- 11) Z pow. opoczyńskiego: Opoczno, Brzustowiec, Białaczów i Żarnów.
- 12) Z pow. pińczowskiego: Góry, Koszyce, Jurków.
- 13) Z pow. radomskiego: Radom, Białobrzegi, Błotnica, Rogów, Stromic, Wyśmierzyce i Wołanów.
- 14) Z pow. sandomierskiego: Koprzywnica, Sławno, Wilczyce.
- 15) Z pow. stopnickiego: Nowy Korczyn, (tylko 1 Ognisko).
- 16) Z pow. włoszczańskiego: Dzierżgów, Kurzelów, Lelów i Słupia.
- 17) Z pow. zawierciańskiego: Zawiercie (tylko 1 Ognisko).

Ogniska, które nadesłały sprawozdania, odznaczają się intensywną pracą tak w organizacjach nauczycielskich, jako też i w instytucjach samorządowych i społecznych.

Ogniska w powiatach: bedzińskim, częstochowskim i w zawierciańskim, jako w ośrodkach przemysłowych, skupiają w sobie dużą ilość członków, licząc nieraz około 150 osób. Stąd też i praca w tych Ogniskach jest bardzo różnorodna i podzielona na sekcje i podsekcje. Mamy tam sekcje samokształcenia, odczytów, wycieczek, porad prawnych i sportu. Wiele jednak Ognisk narzeka na przeciążenie pracą w szkole i niemożliwość wykonywania podjętych przez siebie prac. Również zbyt małe wynagrodzenie nauczycielstwa w stosunku do wydatków na terenie najdroższym, a także w stan biernej apatii.

W sprawozdaniach Ognisk z powiatów mniej przemysłowych, a więcej rolnych, kładzie się poważny nacisk na udział nauczycielstwa w organizacjach społecznych, jako to: w związkach młodzieży, w zespołach śpiewaczych, w straży ogniowej, w komitetach budowy domów ludowych i na kursach dojeżdżających dla młodzieży wiejskiej. Z wielu sprawozdań jaskrawo przebija utyskiwanie na przeładowanie pracy w szkole i zupełny brak czasu na częstsze zbieranie się w celu normalnego prowadzenia przyjętych na siebie obowiązków. Jedynie konferencje rejonowe pozwalają tutaj nauczycielstwu od czasu do czasu się skupiać i podejmować pracę zbiorową.

Ogniska: w Kazanowie, w Wąchocku, w Bielmach, w Dąbrowie pod Kielcami, w Morawicy, w Łopuszynie, w Magnuszewie i w Głowaczowie na konferencjach rejonowych organizowały odczyty i referaty, omawiały sprawy lokalno-oświatowe, prowadziły Samopomoc Koleżeńską i uchwalaly wytyczne działalności dla swych członków. Propagandę za szkołą jednolitą Ogniska te prowadziły na zebraniach rodzicielskich. Identyczną do wyżej wspomnianych działalność prowadziły Ogniska: w Końskich, w Skarżysku-Kamiennej, w Ćmielowie, w Lasocinie, w Ostrowcu, w Sandomierzu, w Koprzywnicy, w Dzierżgowie, w Lelowie, w Moskarzewie i w Słupia, podejmując nadto akcję w sprawach, związanych z wyborami do samorządów gminnych i miejskich, jak również biorąc czynny udział w kooperatywach i stowarzyszeniach miejscowych. Ogniska: w Jurkowie, w Górach i Miechowie pracują nad ujednostajnieniem podręczników szkolnych, nad uruchomieniem pisma w miejscowości, oraz wyciągają swe siły przy organizowaniu zebrań i wieców, propagując jednolitą szkołę powszechną. Ogniska: w Błotnicy, w Rogowie, w Stromicu, w Wołanowie, w Białaczowie, w Brzustowcu i w Opocznie, wzmacniają swą pracę organizacyjną i z nową energią prowadzą działalność w Dozorach Szkolnych w Radach Gminnych i w Radach Szkolnych Powiatowych, jak również podejmują zebrańcia samorządowych, jak też na zgromadzeniach i wiecach rodzicielskich.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZWIĄZKU P. N. S. P. W KRAKOWIE.

I. Obszar działalności.

Komisja Krakowska obejmuje działalnością swoją województwo krakowskie. Po przyłączeniu woj. kieleckiego do obszaru Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego, Komisja załatwia również sprawy prawno-służbowe z tego rejonu.

II. Skład Komisji.

Skład Komisji Krakowskiej, ustalony na posiedzeniu dnia 3 czerwca r. b., jest następujący:

Ciężobka Jan (Kraków) przewodniczący, Ścisławski Walerjan (Kraków) zastępca przewodniczącego, Inglot Franciszek (Kraków) sekretarz, Hojak Stanisław (Kraków) zastęp. sekretarza, Schlenker Henryk (Kraków) skarbnik, Mazurkiewicz Józef zast. skarbnika, Breitmaierowa Alfreda (Jasło), Chendyński Henryk (Dębica), Figiel Jan (Tarnów), Klich Jan (Żywiec), Mróz Stanisław (Nowy Targ), Pałka Stanisław (Bochnia), Tryhubczak (Biała).

III. Praca Komisji.

Praca Komisji Krakowskiej była nieco utrudnioną w okresie sprawozdawczym z powodu zdekompletowania Zarządu Komisji. — Pracę biurową prowadził kol. Szado, którego Zarząd Główny zamianował wojewódzkim referentem porady prawnej. Poza tem pracowały Sekcje, a skład ich i rezultat pracy przedstawia się następująco:

Sekcja Wdów i sierót.

Praca tej Sekcji polega na badaniu zgłoszeń wdów i sierót o zasiłki z funduszu im. St. Nowaka przy pomocy osobnych kwestionariuszy, zaopatrywanych opinią i wnioskiem przez Zarządy Ognisk, oraz na sumarycznym przedkładaniu tych wniosków Zarządowi Głównemu. Przewodniczący dyr. Krzanowski, sekretarjat prowadzi kol. Schlenker Henryk.

Sekcja Oświaty pozaszkolnej.

Działalność S. O. P. na terenie Komisji nie wykazuje należytej sprawności, albowiem Sekcja ta nie rozporządza żadnymi funduszami. Należałoby się postarać u Z. Gł., aby Sekcje wojewódzkie były zaopatrywane w odpowiednie fundusze na ten cel. Przewodniczący kol. Ścisławski.

Sekcja Pomocy Doróżnej.

Pomoc Doróżna liczy obecnie 960 członków. Premja ubezpieczeniowa wynosi 320 zł. W r. 1928 wypłacono już 8 premij ubezpieczeniowych po 320 zł., t. j. ogółem 2.560 zł., w r. 1927 wypłacono 6 premij w łącznej kwocie 1.920 zł. Wskazaniem jest ożywić tę Sekcję przez masowe wpisywanie się członków, co automatycznie wpłynie na wysokość premij. Również byłaby wskazana rewizja regulaminu. W każdym razie jest to najtańsze ubezpieczenie za opłatą około 3 zł. 30 gr. rocznie. Przewodniczy kol. Sienko, sekretarz kol. Mazurkiewicz.

Sekcja Szkół Doksztalających.

Praca odbywa się w trzech kierunkach: 1) organizacyjnym, zmierzającym do objęcia swoją siecią całej Rzeczypospolitej, 2) prawno-służbowym, dążącym do wywalczenia nauczycielstwu tych szkół jak najlepszych warunków materialnych i wreszcie 3) w kierunku podniesienia poziomu szkół doksztalających.

Porozumieniu z ogółem Kolegów, pracujących w szkołach doksztalających, stoi na przeszkodzie brak własnego organu; Zarząd Sekcji przeprowadził w tym celu na zjeździe delegatów tych szkół uchwałę, wzywającą do stworzenia miesięcznika „Szkolnictwo Doksztalające”. Przewodniczy kol. Leon Patyna, sekretarz kol. Inglot.

Sekcja Kształcenia nauczycieli nie pozostawała zawsze w ścisłym kontakcie z Komisją Zarządu Głównego, mimo że organem tej Sekcji jest „Ruch Pedagogiczny”. Przewodniczącym jej jest prof. sem. naucz. męsk. Serwin.

Na przyszłość Sekcję należy związać organicznie z Komisją i w tym celu przeprowadzić jej reorganizację.

Sekcja Obrony Prawnej.

Jedną z najżywoźniejszych agend Zarządu Komisji jest Sekcja Obrony Prawnej. Z powodu zamarcia działalności istniejącej dawniej Sekcji Porady Prawnej Zarząd Główny powołał osobnego referenta w osobie kol. Szado, który od 4 — 7 po poł. urzęduje stale w biurze Komisji i udziela zarówno ustnych jak i pisemnych porad i pomocy w sprawach służbowych. Ponieważ sprawy należy rozpatrywać kolegialnie, zbierają się miejscowi członkowie Komisji raz w tygodniu dla omówienia spraw najważniejszych. Ma to i tę dobrą stronę, że uczestniczący w tej Sekcji członkowie Komisji szkolą się w stosunkach prawnosłużbowych i przy wyjazdach do Ognisk mogą udzielać na miejscu porad, o które często proszą delegata członkowie Związku.

Działalność lustratorsko-organizacyjna.

Ponieważ częste, bezpośrednie zetknięcie się członków Komisji ze związkowem nauczycielstwem wydaje najlepsze korzyści, należy dążyć do tego, aby na każde Zgromadzenie członków Ognisk, czy Oddziałów powiatowych mogli wyjeżdżać delegaci Komisji w celu utrzymania żywego kontaktu z ogółem członków, informować się o pracach, podejmowanych przez Ogniska, podtrzymywać je i pogłębiać, oraz nadawać im kierunek zgodny z ideałami przewodniami organizacji.

Ważną bardzo sprawą są lustracje Ognisk Związku P. N. S. P. Sprawna działalność komórek organizacyjnych zależy nietylko od ruchliwości czynników miejscowych, ale także od częstych a celowo dokonywanych lustracji.

Podzielono cały teren działalności Komisji na rejony lustracyjne w następujący sposób: kol. Figłowi Janowi powierzono nadzór nad Ogniskami i Oddziałami Powiatowymi w powiatach: Dąbrowa, Brzesko, Pilzno; Breitmajerowej w powiatach Gorlice — Grybów; Pałce Stanisławowi: Tarnów — Wieliczka; Broszkiewiczowi: Limanowa, Nowy Targ, Jasło; Chendyńskiemu: Mielec — Ropczyce; Klichowi: Biała, Maków, Chrzanów, Tryhubczakowi: Żywiec — Oświęcim; Mrózowi: Nowy Sącz; Scisławskiemu: Bochnia, Myslenica, Wadowice; Ciężobce: Kraków — powiat i Kraków — miasto.

W sprawach natury prawnej lub ogólnej Komisja wysyła delegacje do władz szkolnych. Członkom organizacji udziela się porad bądź ustnie w biurze Komisji, bądź w drodze korespondencji.

Systematyczna praca Ognisk i Oddziałów powiatowych znajduje swój wyraz w szczegółowym zestawieniu, sporządzonym na podstawie przesłanych kwestjonariuszy.

Ilość Ognisk w powiatach i liczbę członków wykazuje poniżej zamieszczona tabelka według stanu z miesiąca września b. r.

L. p.	POWIATY	Ilość Ognisk	Ilość członków w powiec.	L. p.	POWIATY	Ilość Ognisk	Ilość członków w powiec.
1	Biała	2	199	12	Myslenice	1	94
2	Bochnia	6	348	13	Nowy-Sącz	7	245
3	Brzesko	6	257	14	Nowy-Targ	6	210
4	Chrzanów	6	331	15	Oświęcim	2	143
5	Dąbrowa	2	150	16	Pilzno	3	113
6	Gorlice	2	151	17	Ropczyce	4	166
7	Grybów	1	110	18	Maków	4	169
8	Jasło	2	187	19	Tarnów	1	247
9	Kraków	9	701	20	Wadowice	4	281
10	Limanowa	2	185	21	Wieliczka	2	184
11	Mielec	6	190	22	Żywiec	3	245
Razem. . . .						81	4906

III. Działalność Oddziałów powiatowych i Ognisk.

Województwo Krakowskie na ogólną liczbę zorganizowanych 22 powiatów i 1 miasto Kraków liczy 19 Oddziałów powiatowych, 4 Ogniska, obejmujące cały powiat (Kraków miasto, Grybów, Mysłenice i Tarnów) i 81 Ognisk z ogólną liczbą członków 4.903.

Oddział Biała posiada 2 Ogniska: Biała i Kęty, obejmujące ogólną liczbę członków 199. Przy Ognisku w Białej istnieje Sekcja Doksztalcania Nauczycieli i Oświaty Pozaszkolnej. Ognisko urządziło wycieczkę, połączoną z prelekcją, i współpracuje z towarzystwami lokalnymi. Ognisko Kęty organizowało Karasy, wycieczki i pracuje na polu oświatowym z innymi towarzystwami miejscowymi.

Oddział Bochnia obejmuje 6 Ognisk, liczących 348 członków; przy Oddziale zorganizowana Samopomoc koleżeńska z kapitałem 1.100 zł. Przy Ognisku Bochni są zorganizowane: Sekcja oświaty pozaszkolnej, biblioteczna i czytelniana. Ognisko prenumeruje wszystkie pisma związkowe oraz współdziała z towarzystwami oświatowymi i społecznymi. Ognisko Mikluszewice prowadzi Sekcję oświaty pozaszkolnej, oraz prenumeruje „Ruch Pedagogiczny” i „Oświatę Pozaszkolną”, urządza lekcje, referaty, kursy i współpracuje z innymi towarzystwami. Ogniska Niegowic i Wiśnicz Nowy prenumerują „Oświatę Pozaszkolną” i współpracują z innymi towarzystwami.

Oddział Brzesko liczy 6 Ognisk, członków 257, przy Oddziale jest koleżeńska Samopomoc z kapitałem 278.81 zł. Przy Ogniskach są zorganizowane Sekcje: oświatowa, biblioteczna, pedagogiczna, wycieczkowa, radiowa i kinowa. Ogniska Brzesko, Wojnicz, Czchów i Zakliczyn prenumerują wydawnictwa związkowe i współpracują w samorządzie gminnym. Wszystkie Ogniska urządzają pogadanki pedagogiczne.

Oddział Chrzanów liczący 327 członków obejmuje 6 Ognisk. Przy Oddziale jest zorganizowana Samopomoc koleżeńska z kapitałem 115.05 zł. Sekcje: oświaty pozaszkolnej, samopomocy, zabawową i wycieczkową posiada Ognisko Chrzanów. Wszystkie Ogniska prenumerują „Polską Oświatę Pozaszkolną”, „Ruch Pedagogiczny” — Ogniska Krzeszowice i Trzebinia, zaś „Kształt i Barwę” — Ognisko Jaworzno, które posiada bibliotekę, składającą się z 450 tomów. Członkowie Ognisk współpracują z innymi towarzystwami.

Oddział Dąbrowa liczy członków 150, Ognisk 2. Ognisko Dąbrowa prenumeruje „Ruch Pedagogiczny” i „Oświatę Pozaszkolną”, zaś Ognisko w Wierzychowicach „Ruch Pedagogiczny”. Prowadzi również lekcje i referaty.

Oddział Gorlice obejmuje na terenie powiatu 2 Ogniska, członków liczy 151. Obydwa Ogniska mają zorganizowane Sekcje oświaty pozaszkolnej, prenumerują „Oświatę Pozaszkolną” i „Ruch Pedagogiczny”. Ognisko Biecz prenumeruje „Życie Szkolne” i „Szkole i Wiedzę”; prócz tego Ogniska posiadają biblioteczkę, składającą się ze 150 tomów.

Ognisko Grybów posiada członków 110. Przy Ognisku istnieje Sekcja kształcenia nauczycieli, Ognisko prenumeruje „Archiwum Psychologii”, „Ruch Pedagogiczny” oraz szereg innych pism. Akcja w sprawie jednolitej szkoły powszechnej zajmuje w działalności Ogniska poczesne miejsce.

Oddział Jasło obejmuje 2 Ogniska z ogólną liczbą członków 187. Ognisko Jasło prowadzi żywą pracę w Sekcjach: oświatowej, prawno - służbowej, naukowej i wycieczkowej; prenumeruje wszystkie pisma związkowe. Oprócz pracy w Sekcjach Ognisko Jasło urządzało wycieczki i lekcje, na których wygłaszano referaty. Ognisko Żmigród ma Sekcję muzyczną i prowadzi akcję w sprawie propagandy szkoły powszechnej.

Ognisko Kraków - miasto z liczbą członków 402. Przy Ognisku zostały zorganizowane Sekcje: odczytowa, biblioteczna, wycieczkowa, towarzyska i wychowania fizycznego kobiet. Przy Ognisku jest Kasa Samopomocy Koleżeńskiej z kapitałem zł. 7.823.87. Ognisko prenumeruje różne pisma pedagogiczne, oraz wydawnictwa związkowe. Członkowie Ogniska współpracują w samo-

rzędzie miejskim. Zorganizowano więc w sprawie jednolitej szkoły powszechnej. Ognisko posiada bibliotekę, liczącą 1.787 tomów.

Kraków - powiat liczy Ognisk 8 o 296 członkach. Ognisko Kraków Podmiejski i Rybna ma utworzoną Sekcję oświaty pozaszkolnej. Ognisko Skawina posiada sekcje: porady prawnej, samopomocy i wycieczkową. Ogniska prenumerują „Oświatę Pozaszkolną”, „Ruch Pedagogiczny”, „Kształt i Barwę” oraz wiele innych pism. Ogniska Kraków - Podmiejski, Branice, Czernichów, Rybna i Skawina zorganizowały wiece, propagujące jednolity ustrój szkolny.

Oddział Limanowa posiada Ogniska 2, członków 185. Przy Ognisku istnieją Sekcje: oświatowa, muzyczna, rysunkowa, regionalna i wycieczkowa. Ognisko Mszana Dolna posiada Sekcję oświaty pozaszkolnej, Ognisko Limanowa posiada bibliotekę, składającą się z 600 tomów. Obydwa Ogniska prenumerują pisma związkowe. Członkowie Ogniska w Limanowej wchodzi w skład samorządów gminnych jako radni.

Oddział Maków liczy członków 168 w zorganizowanych 4 Ogniskach. W sprawie jednolitości szkolnictwa podjęły pracę Ogniska: Maków, Sucha i Zawoja, organizując wiece, oraz zebrania rodzicielskie. Ogniska prenumerują „Oświatę Pozaszkolną”, „Szkołę specjalną”, „Roboty Ręczne”. W Ognisku Makowie istnieją sekcje: samokształceniowa, wycieczkowa i porad prawnych, zaś w Ognisku w Suchej Sekcja oświaty pozaszkolnej. Ogniska: Maków i Jordaków prowadzą lekcje i referaty.

Oddział Mielec w 6 Ogniskach zorganizował 190 członków. Praca Ognisk zorganizowana jest w sekcjach. Ognisko Mielec posiada Sekcję humanistyczno-przyrodniczą, matematyczną, rysunkową i śpiewu, w Ognisku w Padwi Narodowej jest Sekcja oświaty pozaszkolnej, samopomocy, biblioteczna i regionalna. W Radomsku - Wielkim sekcja ogrodnicza, Wadowicach Górnych Sekcja oświaty pozaszkolnej. Ogniska posiadają biblioteki, prenumerują „Oświatę Pozaszkolną”, „Ruch Pedagogiczny” i wiele innych pism związkowych. W powiecie były zorganizowane wiece w sprawie jednolitej szkoły powszechnej.

Ognisko Myślenice ma członków 96. Posiada Sekcję oświaty pozaszkolnej i zabawową, prenumeruje „Ruch Pedagogiczny” i „Oświatę Pozaszkolną”, przeprowadzono wiece w sprawie jednolitości szkolnictwa.

Oddział Nowy - Sącz posiada Ognisk 7, członków 243. Przy Ogniskach są zorganizowane Sekcje: rysunkowa, gospodarczo - zabawowa, budowy domu naucz. i oświaty pozaszkolnej. W Ogniskach w Nowym Sączu i w Gródku nDunajcem prowadzone są lekcje, referaty i kursy. Ognisko Nowy - Sącz zorganizowało wiece w sprawie ustroju szkolnictwa.

Oddział Nowy Targ wraz ze Spiszem i Orawą liczy Ognisk 6, członków 210. Przy Oddziale zorganizowano Sekcję oświaty pozaszkolnej oraz Sekcję handlową; w Ogniskach: Nowym-Targu i Krościenku istnieją Sekcje: oświaty pozaszkolnej, zaś w Ognisku Zakopanem Sekcja wykładowa. Ogniska prenumerują wszystkie wydawnictwa związkowe. Ogniska Czarny-Dunajec i Zakopane posiadają biblioteki liczące ogółem 448 tomów, poza tym w tych Ogniskach prowadzone są lekcje i referaty. Członkowie Ognisk: Nowy Targ i Czarny - Dunajec współpracują z innymi towarzystwami. W sprawie propagandy jednolitości szkolnictwa zorganizowały wiece Ogniska: Czarny-Dunajec i Zakopane.

Oddział Oświęcim posiada 2 Ogniska, liczące 143 członków. Przy Oddziale zorganizowane są Sekcje: oświaty pozaszkolnej i biblioteczna. W Ognisku Oświęcim istnieją Sekcje: krajoznawcza i oświaty pozaszkolnej, a w Ognisku w Zatorze ekonomiczna, biblioteczna i wzajemnej pomocy. Ogniska prenumerują pisma pedagogiczne. Ognisko Zator przeprowadziło propagandę w sprawie szkoły jednolitej.

Oddział Pilzno liczy członków 113, Ognisk 3. Przy Oddziale istnieją Sekcje: oświaty pozaszkolnej i porady prawnej. Ogniska Pilzno i Brzostek mają zorganizowane Sekcje: oświaty pozaszkolnej, teatralną i biblioteczna.

Ogniska prenumerują: „Oświatę Pozaszkolną” i „Ruch Pedagogiczny”, prócz tego Ognisko Brzostek — „Wiedzę i życie” i „Kształt i Barwę”. Członkowie wyżej wspomnianych Ognisk współpracują z innymi towarzystwami.

Oddział Ropczyce posiada Ognisk 4, członków liczy 166. Przy Oddziale zorganizowane są Sekcje: porady prawnej, wycieczkowa, teatralna, oświaty pozaszkolnej i biblioteczna. W Ognisku **Dębicy** istnieją Sekcje: biblioteczna, samopomocy koleżeńskiej i wycieczkowa. Wspomniane Ognisko prenumeruje „Oświatę pozaszkolną”. Ognisko **Sędziszów** „Roboty Ręczne”; w Ognisku **Wielopole-Skrzyńskim** prowadzone są lekcje i referaty. Ponadto członkowie Ognisk współpracują z innymi towarzystwami. Ogniska: Dębica, Sędziszów, Wielopole - Skrzyńskie odbyły wiece, zebrania rodzicielskie i zgromadzenia propagandowe w sprawie ustroju szkolnictwa.

Ognisko Tarnów skupia całe nauczycielstwo powiatu. Członków liczy 247; ma zorganizowane sekcje: dokształcającą, wycieczkową, muzyczną, zabawową, biblioteczną, oraz Wyższy Kurs Nauczycielski. Prenumeruje pisma: „Ruch Pedagogiczny” i „Oświatę Pozaszkolną”. Członkowie pracują w samorządach jako radni.

Oddział Wadowice liczy Ognisk 4, członków obejmuje 279. Przy Oddziale jest zorganizowany kurs dla analfabetów. Ognisko **Kałwarja Zebrzydowska** posiada Sekcję kulturalno - oświatową. Ogniska prenumerują pisma pedagogiczne i literackie. W sprawie jednolitości szkolnictwa odbyły się zebrania i wiece, zorganizowane przez wyżej wspomniane Ogniska.

Oddział Wieliczka obejmuje 2 Ogniska, liczy członków 184. Praca Ognisk jest zorganizowana w Sekcjach. Ognisko **Wieliczka** posiada sekcję biblioteczną, wycieczkową i oświaty pozaszkolnej. Ognisko **Dobczyce** — biblioteczną, samopomocy finansowej, oraz porad prawnych. Obydwa Ogniska posiadają biblioteki z ogólną ilością 672 tomów. Ognisko **Wieliczka** przeprowadziło propagandę w sprawie jednolitej szkoły powszechnej.

Oddział Żywiec liczy Ognisk 3, członków 245. Przy Oddziale zorganizowana Kasa Samopomocy Koleżeńskiej z kapitałem 2.820 zł. Ognisko **Milówka** posiada Sekcje: biblioteczną, odczytową i wycieczkową. Ogniska prenumerują pisma: **Jeleśnia** — „Oświatę Pozaszkolną”, **Milówka** — „Szkołę Specjalną” i „Oświatę Pozaszkolną”. W sprawie ustroju szkolnictwa propagandę przeprowadziło Ognisko **Jeleśnia**. We wszystkich Ogniskach prowadzone są kursy i odczyty. Członkowie Ognisk współpracują z innymi towarzystwami.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZWIĄZKU P. N. S. P. W LUBLINIE.

Ogólny kierunek pracy.

Komisja Wojewódzka w Lublinie, jako agenda Zarządu Głównego posiada dwa rodzaje prac: poruczone i lokalne. Pierwszy dział obejmuje czuwanie nad egzekwowaniem wpłat zaległych składek, organizowanie pomocy i obrony prawnej, wykonywanie wszelkich uchwał Zarządu Głównego. Ten rodzaj spraw nie wymaga dużego poświęcenia czasu i energii, natomiast dział spraw lokalnych przedstawia nad wyraz szerokie pole do pracy.

Zadanie Komisji polega na pobudzeniu terenu do pracy, zakreszonej statutem i potrzebami życia. Komisja rozumiejąc, iż sama nie zdoła opanować całego terenu, oraz zdając sobie dokładnie sprawę, że jej rola musi polegać na wydobywaniu wartości organizacyjno-społecznych jednostek u samego dołu — położyła nacisk na zorganizowanie i usprawnienie działalności Oddziałów Powiatowych. Środkami do tego celu były liczne zjazdy powiatowe, zjazdy prezydów Ognisk, okólniki, jazd lustratorów i t. d. Członkowie Komisji starali się dotrzeć do samego terenu pracy, do możliwie wszystkich zakątków, by swym osobistym wpływem zachęcać i pobudzać do pracy, by udzielać rad i wskazówek kolegom i koleżankom w ciężkiej walce życiowej o lepsze jutro.

Drugim działem pracy były zagadnienia ściśle zawodowe, jak niesienie kolegom i koleżankom pomocy materialnej i prawnej. Tutaj musieliśmy wcho-

dział w stosunki z władzami szkolnymi w różnych sprawach kolegów i koleżanek. Ten mało widoczny, często niewdzięczny wysiłek członków zabierał Komisji bardzo dużo czasu. Około 20% wszelkich pism — to odpowiedzi, udzielone członkom w sprawach osobistych. A ileż energii trzeba było włożyć w same interwencje.

Trzecim działem pracy w bieżącym roku była sprawa podporządkowania szkolnictwa władzom administracyjnym. Dzięki naszej pracy spopularyzowaliśmy w społeczeństwie Lubelszczyzny postulat niezależności szkolnictwa.

Aczkolwiek nie jest jeszcze dobrze na naszym terenie, to jednak ożywienie nauczycielstwa w porównaniu z rokiem ubiegłym jest bardzo znaczne, a działalność Ognisk i Oddziałów intensywniejsza. Wierzymy, iż rok przyszedł przynieść nam dalsze spotęgowanie tej działalności.

Kształcenie nauczycieli.

Pędu do samokształcenia nie mogą zaspokoić państwowe W. K. N., dlatego też Komisja pragnąc przyjść z pomocą członkom, zorganizowała w roku 1926 prywatny **Wyższy Kurs Nauczycielski**. Na początku czynne były dwie grupy: humanistyczna i przyrodniczo-geograficzna, poczem w roku 1927 uruchomiono matematyczno-fizyczną i robót ręcznych. Kurs jest tak pomyślany, że słuchacze dwie-trzy niedziele w miesiącu poświęcają na pracę; poza tem wykłady dłuższe są w czasie ferij świątecznych i letnich. W ciągu dwu lat przewiduje się całkowite wyczerpanie programu i przeprowadzenie wkońcu egzaminu. Egzamin z pierwszych dwu grup odbędzie się na wiosnę 1926 roku. Ogólna liczba słuchaczy na wszystkich grupach wynosi 186, w tem na humanistycznej 45, przyrodniczo-geograficznej 33, fizyko-matematycznej 50, robót ręcznych i rysunków (dwa komplety) 58. Koszta prowadzenia kursu ponoszą słuchacze; na grupie humanistycznej wynoszą one 125 zł., przyrodniczej i matematycznej 135 zł., robót ręcznych i rysunków 200 zł. w stosunku rocznym. Wkładki członkowskie do 1 stycznia 1928 r. wynosiły 10,927 zł. 50 gr., wydatki 10,345 zł. 40 gr., na rok następny pozostało 627 zł. 10 gr.

Kierownikiem kursu jest dyr. B. Szwarczyk, grupy robót i rysunków prof. J. Mikula.

Kurs posiada własną bibliotekę, zakupioną z subwencji w wysokości 650 zł., otrzymanej od Wydziału Powiatowego Sejmiku Lubelskiego. Pozatem Rada Szkolna Miejska w Lublinie ofiarowała kursowi własną bibliotekę, liczącą 600 tomów dzieł przeważnie treści pedagogicznej.

Doceniając rolę spółdzielczości w wychowaniu i przebudowie życia społeczno-gospodarczego, oraz pragnąc przyjść członkom z praktyczną pomocą — Komisja przy finansowej pomocy Kuratorjum O. S. Lubelskiego zorganizowała w dniach 19, 20 i 21 maja **Kurs Wychowania Spółdzielczego** w szkole. W kursie wzięło udział 60 nauczycieli z powiatów: lubelskiego, garwolińskiego, puławskiego i chełmskiego. Kurs prowadzili kol. kol. Fr. Dąbrowski, M. Szczawińska, inż. Lepkowski z Warszawy, oraz C. Wycech i F. Popławski z Lublina.

Mówiąc o samokształceniu musimy podkreślić pracę Komisji w kierunku reorganizacji konferencji rejonowych. Komisja odbyła w tej sprawie kilkanaście posiedzeń, opracowała cały szereg wskazań, oraz próbowała wejść w porozumienie z Kuratorjum w celu posunięcia o krok naprzód tak ważnych, a zaniebanych spraw. Komisja nosiła się z zamiarem zwołania zjazdu przewodniczących konferencji rejonowych, jednakże z przyczyn technicznych musiała odłożyć zjazd do roku 1929.

Oświata pozaszkolna.

Rola Komisji w tej dziedzinie szła w trzech kierunkach: pobudzania nauczycielstwa, Ognisk i Oddziałów do pracy społeczno-oświatowej, pośredniczenia między Oddziałami, organizującymi metodyczne kursy dla nauczycieli, pracujących w oświacie pozaszkolnej, a Centralnem Biurem Kursów dla Dorosłych i wreszcie współpracy z referatem oświaty pozaszkolnej przy Kuratorjum.

Komisja wpływała na Oddziały Powiatowe, ażeby weszły w porozumienie

z Wydziałami Powiatowymi, Radami Szkolnymi Powiatowymi, oraz organizacjami społeczno-oświatowymi danego powiatu i stworzyły przy Wydziałach Powiatowych Komisje Oświaty Pozaszkolnej. W roku sprawozdawczym w większości powiatów takie komisje powstały.

Kursy metodyczne dla nauczycieli w roku 1927/28 były zorganizowane: w Biłgoraju, Tomaszowie Lubelskim, Lublinie, Węgrowie, Siedlcach, Janowie Lub., Sokółowie i Puławach.

Przewodniczącą Sekcji Oświaty Pozaszkolnej przy Komisji była p. M. Kormornicka.

Regionalizm.

Na początku roku szkolnego 1927/28 Komisja powołała do życia referat regionalny pod przewodnictwem kol. Kazimierza Grafczyńskiego. Zadaniem referatu było powołanie do życia **Powszechnego Uniwersytetu Regionalnego w Lublinie i Oddziałów w Lubelszczyźnie**. W pierwszym rządzie trzeba było uświadomić nauczycieli o zadaniach regionalizmu. W tym celu wygłaszano referaty na zjazdach nauczycielstwa. W roku sprawozdawczym odbyły się zjazdy powiatowe, całkowicie lub częściowo poświęcone zagadnieniom regionalizmu: w Siedlcach 31.I, Lubartowie 12.II, Kraśniku 26.II, Hrubieszowie 18.II i 29.IV, Zamościu 5.V, Puławach 6.V. Na zjazdach tych programowe referaty wygłosili kol. St. Gumuła i K. Grafczyński.

Powszechny Uniwersytet Regionalny powstały: w Lublinie im. **Stefana Żeromskiego**, Zamościu im. **Łukasieńskiego**, Hrubieszowie im. **Staszica**. P. U. R. w Zamościu zorganizował jednodniowy **Kurs Regionalny**, wydał pracę p. t. „**Zamość — Gród Hetmański**”.

P. U. R. w Lublinie opracowuje instrukcję regionalną, współdziała w wydawnictwie „**Region Lubelski**”; brał udział w sprowadzeniu zwłok Żeromskiego do Nałęczowa, zorganizował jedną wycieczkę po Lublinie.

Referat prawno-służbowy.

Wykonując uchwałę IX Walnego Zjazdu Związku i polecenie Zarządu Głównego — Komisja powołała do życia referat pomocy i obrony prawnej pod przewodnictwem kol. C. Wycecha. Obronę przed Komisją Dyscyplinarną wnosi kol. mec. Władysław Czarnecki.

Obronca Komisji występował przed Komisją Dyscyplinarną w obronie 11 osób, przyczem w 6 wypadkach osiągnięto całkowite uniewinnienie lub zmniejszenie kary. Poza tem referat obrony prawnej udzielił kilkadziesiąt porad w sprawach dyscyplinarnych, emerytalnych, uposażeniowych i t. d.

Niezmiernie dużo czasu pochłaniają Komisji interwencje w różnych sprawach u władz szkolnych. W roku sprawozdawczym Komisja interwenjowała w sprawach 186 osób, przyczem w bardzo wielu wypadkach w jednej sprawie interwenjowano parę razy. W wielu wypadkach udało się nam uzyskać zrealizowanie naszych postulatów, w niejednym wypadku uchroniliśmy naszych członków przed utratą posady i pomogliśmy niejednokrotnie w krytycznej chwili przez uzyskanie zapomogi. Jeśli chodzi o rodzaj spraw — na pierwszym miejscu co do ilości należy postawić zaliczki i zapomogi głównie kuracjuszy, na drugim przywrócenie na zajmowane stanowisko, na trzecim różne doznane krzywdy ze strony władz szkolnych i samorządowych.

Komisja kilkakrotnie występowała do Kuratorjum w sprawie masowego zwalniania nauczycieli tymczasowych, podejrzanych o gruźlicę; okazało się bowiem, że z tego tytułu zwolnień najwięcej przypada na województwo lubelskie.

Sprawy organizacyjne.

Komisja Wojewódzka obejmuje swą działalnością teren 19 powiatów województwa lubelskiego. Na omawianym obszarze istnieje 206 Ognisk, 17 Oddziałów Powiatowych i 2 Pododdziały w Parczewie i Kraśniku. Na ogólną liczbę 5340 nauczycieli należy do organizacji 4316 członków, co stanowi 80,8% (dane według stanu z 30/6.1928).

Komisja położyła w roku sprawozdawczym nacisk na zorganizowanie i pobudzenie do żywej działalności Oddziałów Powiatowych. W tym celu Komisja wysyłała swych przedstawicieli na Zjazdy Powiatowe i Zjazdy Prezydów Ognisk. Zjazdów Powiatowych odbyło się 20, Zjazdów Prezydów Ognisk 4, na które Komisja wysyłała swych przedstawicieli. Poza tem członkowie Komisji wyjeżdżali do paru Ognisk w różnych sprawach organizacyjnych. Na zjazdach wygłaszano przedewszystkiem referaty organizacyjne, pozatem o regionalizmie, oświacie pozaszkolnej, podporządkowaniu szkolnictwa władzom administracyjnym i t. p.

Nie będąc w możności docierania do pracy w terenie, oraz pragnąc powołać do pracy organizacyjnej szerszy ogół działaczy związkowych — Komisja powołała do życia lustratorów okręgowych. Zadaniem lustratora jest kontrolowanie i pobudzanie do pracy przedewszystkiem Oddziałów Powiatowych. Każdy lustrator, a jest ich w województwie 21, ma powierzony swej pięcy jeden Oddział Powiatowy.

Lustratorzy Okręgowi przy Komisji Zarządu Głównego w Lublinie

L.P.	POWIATY	NAZWISKO LUSTATORA	ADRES
1	Białgoraj	Obalek Ludwik	Majdan Górny
2	Biała Podlaska	Wasyłuk Marcin	Biernaty
3	Chełm	Dąbrowski Aleksander	Duplewice
4	Radzyń	Witczyński Władysław	Szczebrzeszyn
5	Garwolin	Twardoń Franciszek	Szanawy
6	Hrubieszów	Kosmala Stanisław	Włostowice
7	Janów Lubelski	Ślusarz Edward	Chełm
8	Kraśnik (Pododdział)	Lindner Romuald	Białgoraj
9	Konstantynów	Grabowski Ludwik	Lublin
10	Krasnostaw	Furman Włodzimierz	Międzyrzec
11	Lubartów	Jusko Jan	Chomećiska Duże
12	Lublin	Lomott Jan	Puławy
13	Luków	Dolega Stanisław	Górzno
14	Puławy	Świągost Franciszek	Siedlce
16	Siedlce	Czapski Władysław	Piława
16	Sokolów	Osieński Marjan	Ryki
17	Tomaszów Lubelski	Kania Józef	Łosice
18	Węgrów	Rusin Franciszek	Luków
19	Włodawa	Wadecki Zygmunt	Siedlce
20	Parczew (Pododdział)	Sabat Julian	Radzięcín
21	Zamość	Ulasiak Józef	Elżbietów
		Zygmunt Wincenty	Chełm
		Rumiński Stanisław	Suchowola
		Cybulski Franciszek	Szczebrzeszyn

Dnia 22 stycznia 1928 r. odbył się Zjazd Prezydów Oddziałów Powiatowych, poświęcony całkowicie i ściśle sprawom organizacyjnym. Z ramienia Zarządu Głównego brał udział w Zjeździe wiceprezes kol. J. Smulikowski, który wygłosił referat na temat: „Zagadnienie decentralizacji w pracy Związkowej”. Koreferat na powyższy temat ze specjalnem uwzględnieniem stosunków lubelskich wygłosił kol. C. Wycech.

W roku sprawozdawczym Komisja zorganizowała Zjazd Wojewódzki delegatów Ognisk i Oddziałów w dnach 13 i 14 maja 1928 r. Zjazd został poświęcony przedewszystkiem zagadnieniu podporządkowania szkolnictwa władzom administracyjnym. Na Zjeździe zostały wygłoszone referaty: mec. Wł. Czarnecki: „Podporządkowanie szkolnictwa władzom administracyjnym”; C. Wycech koreferat na powyższy temat ze szczególnem uwzględnieniem dekretu Prezydenta z dn. 26.1.1928 r.; kol. Grafczyński: „Regionalizm w nauczaniu i wychowaniu”; F. Popławski: Referat sprawozdawczo-organizacyjny. W wykonaniu uchwał

Zjazdu Komisja opracowała memoriał, przesyłając go ministrom, posłom z województwa, przewodniczącym Komisji Oświatowych Sejmu i Senatu, marszałkom izb ustawodawczych.

Wyjazdy członków Komisji na teren:

Węgrów — Zjazd Powiatowy 2.X.1927 r. kol. C. Wycech.

Siedlce — Zjazdy Powiatowe dn. 16.X.1927 i 31.I.1928 kol. kol. Telejko, Grafczyński i Wycech.

Biłgoraj — Zjazd Powiatowy 2.X.1927 kol. F. Popławski.

Tomaszów Lub. — Zjazd Powiatowy 22.X.1927 kol. F. Popławski. 8.XII.1927 Zjazd Prezydów Ognisk kol. C. Wycech i F. Cybulski.

Biała Podlaska — Zjazd Powiatowy 23.X.1927 kol. kol. Telejko i Tomczak.

Chełm — Zjazd Prezydów Ognisk 8.XII.1927 kol. Telejko, 29.IV.1928 kol. Gumuła i Popławski.

Parczew — Zjazd Pododdziału 11.XII.1927 kol. C. Wycech i Mikuła. Zjazd Pododdziału 31.I.1927 kol. Mikuła i Ryntflajsz.

Hrubieszów — Zjazd Powiatowy 31.I.1928 kol. C. Wycech i Wilczyński. Zjazd Prezydów Ognisk 18.III.1928 kol. St. Gumuła.

Zamość — Zjazd Powiatowy 11.XII.1928 kol. Telejko i Popławski. Zjazd Powiatowy 17.VI.1928 kol. J. Kosior. Zjazd Regionalny 5.V.1928 kol. Grafczyński i Gumuła.

Janów Podlaski — Zjazd Powiatowy 5.II.1928 kol. C. Wycech.

Lubartów — Zjazd Powiatowy 12.II.1928 kol. Grafczyński i Gumuła.

Kraśnik — Zjazd Pododdziału 26.II.1928 r. Grafczyński, Wycech i Ryntflajsz.

Garwolin — Zjazd Prezydów Ognisk 1.IV.1928 kol. C. Wycech.

Janów Lubelski — Zjazd Pododdziału 1.IV.1928 r. Telejko, Ryntflajsz.

Lublin — Zjazd Powiatowy 22.II.1928 Prezydium Komisji.

Skład osobowy Komisji Zarządu Głównego:

Przewodniczący — Czesław Wycech, Lublin, Długa 7. Zastępca — Feliks Popławski, Lublin, Długa 20. Sekretarz — Władysław Telejko, Lublin, Zamojska 11. Skarbnik — Eleonora Śmiłkowska, Lublin, Zamojska 12. Członkowie Komisji: z Lublina St. Gumuła, K. Grafczyński, J. Komornicka, J. Lachcik, J. Kosior, J. Mikuła, K. Ryntflajsz; z województwa kol. kol. Cybulski — Zamość, Chadaj — Garwolin, Hubertówna — Hrubieszów, Krzowska — Biała Podl. Kruczek — Łuków, Łomott — Puławy, Świągost — Siedlce, Sabat — Biłgoraj, Wyszkowski — Konstantynów.

Działalność Oddziałów Powiatowych i Ognisk.

Na 7 istniejących Oddziałów Powiatowych (powiatów 19) 8 następujących nadesłało kwestjonariusze sprawozdawcze: Hrubieszów, Lubartów, Puławy, Siedlce, Sokolów, Tomaszów, Zamość i Lublin.

Na 206 Ognisk, istniejących na terenie Komisji, sprawozdania nadesłało 71 Ognisk.

1. **Oddział pow. Hrubieszów** — posiada Ognisk 13, członków 220. Około 25 osób nie należy do Związku. Stan Ognisk zadowolający. Konferencje rejonowe odbywają się przeciętnie raz na 2 miesiące w każdym rejonie, obejmującym po dwie gminy. Walne Zgromadzenie Oddziału Pow. odbyło się 2 razy. Przy Oddziale istnieją sekcje: oświaty pozaszkolnej i Powszechny Uniwersytet Regionalny im. Staszica, uruchomiony w 1928 r. We wrześniu 1927 roku odbył się 4-dniowy kurs metodyki pracy oświatowej (prelegenci: pp. Komarnicka, Frelek i Godecki z C. B. K. D.).

Obecnie przygotowuje się prywatny W. K. N. z grupy humanistycznej. Wartość inwentarzowego majątku Oddziału wynosi 1875 zł.

Ogniska. Na 13 istniejących w pow. hrubieszowskim Ognisk sprawozdania nadesłały następujące 4 Ogniska: Miączyn, Grabowiec, Hrubieszów, Dołhobyczów. W Ogniskach tych odbyto razem posiedzeń Zarządów 12, Wal-

nych Zgromadzeń członków 15. W 4 Ogniskach istnieją Sekcje: oświaty pozaszkolnej (3), opieki nad biednymi dziećmi (1), chórów ludowych (1).

Istniejące we wszystkich 4 Ogniskach biblioteki liczą razem 254 tomów, oraz prowadzą prenumeratę wydawnictw związkowych. Zorganizowano razem 4 wiece oświatowe - propagandowe za szkołą jednolitą. W dwu Ogniskach istnieją Kasy Samopomocy Koleżeńskiej.

2. Oddział pow. Lubartów — liczy Ognisk 16, członków 234. Walny Zjazd Powiatowy odbył się. Przy Oddziale istnieją Sekcje: oświaty pozaszkolnej, regionalna, samokształceniowa i prawna.

Ogniska. Na 16 Ognisk powiatu lubartowskiego, następujące 6 przysłały kwestjonariusze sprawozdawcze: Kamionka, Serniki, Spiczyn, Czemierniki, Niemce i Luszawa. Praca tych 6 Ognisk przedstawiała się jak poniżej: posiedzeń Zarządów odbyło się razem 35, Walnych Zgromadzeń członków 31; Sekcje są następujące: teatralna (1), oświaty pozaszkolnej (2), samokształceniowe (2). Istnieją 4 biblioteki Ognisk, liczące razem 71 tomów. Dwa Ogniska zorganizowały 4 wiece propagandowe za szkołą jednolitą. Dwa Ogniska posiadają Kasy Pożyczkowo - Oszczędnościowe z kapitałem obrotowym 200 zł. w dn. 1.I 1928 r.

3. Oddział pow. Puławy — liczy Ognisk ogółem 17, członków 342. Zebrania Ognisk mają miejsce przeciętnie 3 — 4 razy do roku. Zebranie Walne Oddziału było 1. Lustrowano Ogniska Opole i Drzewce. Przy Oddziale Pow. istnieją Sekcje: luźniatorów, samokształceniowa, oświaty pozaszkolnej i regionalna. Oddział udzielił poparcia dla kursu robót ręcznych (zimowy), kursu oświaty pozaszkolnej i ogródków szkolnych. Oddział rozporządza niewielką kwotą, przeznaczoną na zapomogi doraźne.

Ogniska. Na 17 Ognisk sprawozdania nadeszło 8: Kurów, Józefów, Gołęb, Baranów, Szczekarków, Żyrzyn, Niezabitów, Nałęczów. Dorobek ogólny tych 8 ognisk przedstawia się, jak poniżej: Posiedzeń Zarządów odbyło się razem 35, Walnych Zgromadzeń członków 41. Sekcje: oświaty pozaszkolnej (3), regionalne (2), samokształceniowe (3), muzyczna (1), teatralna (1) i prawna (1). Ogniska prenumerują znaczną ilość egzemplarzy wydawnictw związkowych, Biblioteki w 6 Ogniskach posiadają razem 557 tomów. W 3 Ogniskach zorganizowano 3 wiece propagandowe za szkołą jednolitą. Istniejące przy 4 Ogniskach Kasy Samopomocy Koleżeńskiej posiadały łącznie 4.473 zł. kapitału obrotowego.

4. Oddział pow. Siedlce — liczy Ognisk 14, członków 253 osoby. Odbyło 4 zebrania Delegatów Ognisk i 2 Walne Zgromadzenia Powiatowe. Zlustrowano 5 Ognisk. Wydział Wykonawczy Zarządu Oddziału odbył 11 zebrań. Przy Oddziale istnieje referat porad prawnych. Biblioteka Oddziału liczy 150 tomów. Kasa Samopomocy posiada 20.000 zł. kapitału obrotowego.

Ogniska. Na 14 Ognisk, istniejących w Oddziale Siedlce, sprawozdania nadeszło 4 Ogniska: Żeliszew, Siedlce, Przesmyki, Domanice. Posiedzeń Zarządu w wymienionych 4 Ogniskach razem odbyło się 29, — Walnych Zgromadzeń członków Ognisk 29. W Ogniskach tych czynne były następujące sekcje: krajoznawcza (1), artystyczna (1), samokształceniowa (1), towarzyska (1), kulturalno - oświatowa (1), oświaty pozaszkolnej (1). Ogniska prenumerowały wszystkie pisma związkowe. W istniejących przy 3 Ogniskach bibliotekach znajduje się razem 48 tomów. 3 Ogniska zorganizowały 4 wiece oświatowe, poświęcone propagandzie szkoły jednolitej. Istniejąca przy jednym Ognisku Kasa Samopomocy posiadała 100 zł. kapitału obrotowego.

5. Oddział pow. Sokolów — liczy Ognisk 9, członków 251. Zlustrowano z ramienia Oddziału 4 Ogniska. Przy Oddziale istnieje Sekcja Oświaty Pozaszkolnej. Zorganizowano kursy dokształcające dla rzemieślników. Biblioteka Oddziału liczy 700 tomów.

Ogniska. Na 9 Ognisk sprawozdania nadeszło tylko 2 Ogniska: Karczew i Sokolów, w których razem odbyło 39 posiedzeń Zarządów, oraz 17 Zgromadzeń Walnych Ognisk. Istniejąca przy Ognisku Sokolów Sekcja Oświa-

ty Pozaszkolnej zorganizowała 1 wiec oświatowy, poświęcony propagandzie szkoły jednolitej.

6. Oddział pow. Tomaszów — liczy Ognisk 11, członków 228. Nie należy do Związku 12 osób. W okresie sprawozdawczym przeprowadzono tylko 2 lustracje Ognisk. Przy Oddziale istnieje Sekcja Oświaty Pozaszkolnej i lustratorska. Oddział zorganizował przy udziale C. B. K. D. 5-cio dniowy kurs metodyki pracy oświatowej pozaszkolnej. Odbyły się dwa Walne Zjazdy Powiatowe oraz jeden Zjazd Prezydów Ognisk.

Ogniska. Na 11 Ognisk sprawozdania nadesłały tylko 2 Ogniska: Majdan Górny i Krynice, które razem odbyły posiedzeń Zarządu 10, Walnych Zgromadzeń 11. Istniała 1 sekcja Oświaty Pozaszkolnej. Wieców oświatowych na terenie obydwu Ognisk zorganizowano 25. Kasę Samopomocy posiadają obydwa Ogniska.

7. Oddział pow. Zamość — liczy Ognisk 13, członków 257. Nie należy do Związku 30 osób. Zarząd Oddziału odbył 10 posiedzeń. Walnych zgromadzeń Oddziału w okresie sprawozdawczym odbyło się 3.

Przy Oddziale istnieją Sekcje: oświaty pozaszkolnej, lustratorów, spółdzielcza, prasowa i zorganizowany w 1928 r. P. U. R. im. Łukaszyńskiego, który wydał broszurę - monografię p. t. „Zamość, gród Hetmański”, znajdującą się na składzie w Oddziale Powiatowym. Oddział zorganizował W. K. N. dwuletni oraz jednodniowy kurs regionalny, uzyskując na ten ostatni 500 zł. zasiłku od sejmiku zamojskiego. Spółdzielnia nauczycielska przy Oddziale posiada 15 tysięcy złotych kapitału.

Oddział pow. zorganizował 12 zebrań rodzicielskich i wieców oświatowych, celem propagandy ustroju szkoły jednolitej. W tymże celu Oddział wydał 4 dodatki do „Ziemi Zamojskiej”, p. t. „Szkoła Powszechna”, które w 1.500 egzemplarzach rozeszły się w powiecie.

Ogniska: na 13 Ognisk sprawozdania przysłały 3 Ogniska: Suchowola, Wysokie i Stary Zamość, które w okresie sprawozdawczym odbyły posiedzeń Zarządów 13, Walnych Zgromadzeń 18.

Ogniska posiadają Sekcje: pedagogiczną (1), oświaty pozaszkolnej (1) i prenumerują pisma związkowe. Istniejące przy 2 Ogniskach biblioteki liczą razem 26 tomów. Wszystkie 3 Ogniska zorganizowały razem 22 wiece oświatowe, mające na celu propagandę szkoły jednolitej.

8. Oddział pow. Lublin — liczy Ognisk 17, w tem jedno zorganizowane w okresie sprawozdawczym — (Konopnica — dn. 18.II.1928 r.). Członków razem 468. W okresie sprawozdawczym Zarząd odbył pełnych posiedzeń 12, posiedzeń Prezydów Zarz. Oddz. 3. Walnych Zgromadzeń 1. Posiedzenie Prezydów Ognisk odbyło się w okresie sprawozdawczym 1. (11.IX.1927). Oddział zorganizował 5-cio dniowy kurs dla instruktorów z dziedziny oświaty pozaszkolnej (15. — 19.XII.1927) subwencjonowany przez Kuratorium (500 zł.). Przy Oddziale zorganizowana została Sekcja lustratorów (5 osób), która w okresie sprawozdawczym dokonała 19 lustracji, a więc wszystkie Ogniska zlustrowano — a w 2 wypadkach lustrowano Ogniska po 2 razy. Oddział posiada własną biblioteczkę — liczącą 70 tomów (zapoczątkow. w 1927 r.). Ogniska istnieją we wszystkich gminach (17) powiatu. Na 635 nauczycieli zatrudnionych w mieście i powiecie, do Związku należy 468; do Stow. Ch. Nr. 60 — 80. Reszta to żywiol niezorganizowany. Na wyższy kurs w Lublinie uczęszcza 89 osób, z tego wszyscy na związkowym kursie.

Ogniska: Sprawozdania z działalności na ogólną ilość 17 Ognisk — nadesłało 11 Ognisk; Lublin, Chodel, Piaski, Bełżyce, Bychawa, Piotrków, Piotrowice, Jaszczów, Brzeziny, Wojciechów, Zemborzyce, Wólka, Krzczonów, Mełgiew. Ogniska odbyły: posiedzeń Zarządów — 82, Walnych Zebrań 85. Posiadały Sekcje: oświaty pozaszk. (4), robót i rysunków (1). Kursów zorganizowano 24 komplety, słuchaczy było 721 osób. Pism prenumerowano znaczną ilość, zwłaszcza „Płomyka”.

5 Ognisk posiadają biblioteki w łącznej ilości 740 tomów. Wieców oświatowych było 6 w 2 Ogniskach. Ogniska Bychawa i Bełżyce posiadają Kasy Samopomocy. (Bychawa 165 zł. kapitału). Ognisko Lublin wydało jednodniówkę, poświęconą propagandzie szkoły jednolitej. Praca Oddziału szła w okresie sprawozdawczym w kierunku lustracyjnym, celem ożywienia i podniesienia wartości organizacyjnej Ognisk. W porównaniu z poprzednimi latami w pracy Oddziału samego, jak również Ognisk daje się zauważyć świadomość pracy zbiorowej, co podnosi wartość organizacyjną Ognisk.

Poniżej wymienione Oddziały sprawozdań ze swej pracy nie przysłały. Zestawiamy więc jedynie wyniki prac tych Ognisk, które sprawozdania nadesłały z terenu wspomnianych Oddziałów pow.

Oddział pow. Biała Podl. Na 4 istniejące Ogniska sprawozdania nadesłało 2: Łomazy i Biała Podl., które odbyły posiedzeń Zarządów 12, Walnych Zgromadzeń 11. Stan Oddziału wzmocnił się dzięki korzystnej zmianie stosunków służbowych.

Oddział pow. Biłgoraj. Na 7 Ognisk w powiecie sprawozdania nadesłały 2 Ogniska: Józefów i Łukowa — Babice, które odbyły posiedzeń Zarządu 9, Walnych Zgrom. 5. Prenumerują pisma. Zorganizowały 5 wieców oświatowych. Istniejące w obydwu Ogniskach Kasy Samopomocy posiadały razem w dn. 1.1.28 r. 1.100 zł. kapitału obrotowego. Biblioteka Ogniska Józefów liczy 70 t.

Ogniska w okresie sprawozdawczym zorganizowały 83 kursy wieczorowe dla dorosłych. Oddział zorganizował 5-o. dniowy kurs oświaty pozaszk. Oddział wydaje pismo: „Echo Biłgorajskie”. Praca Oddziału ożywna.

Oddział pow. Chełm. Na 14 czynnych Ognisk sprawozdania nadesłały 4 następujące: Bukowa, Staw, Liszno i Rejowiec, które razem odbyły 8 posiedzeń Zarządu i 15 Walnych Zgromadzeń. Posiadały 3 Sekcje oświaty pozaszkolnej, oraz prenumerowały pisma związkowe. Istniejące w 3 Ogniskach biblioteki liczyły 580 tomów. Dwa Ogniska zorganizowały 2 razy wiece rodzicielskie w sprawie szkoły jednolitej.

3. **Oddział pow. Garwolin.** Na 16 Ognisk w powiecie sprawozdania przysłało 3 Ogn.: Trojanów, Ułęż i Łaskarzew, które odbyły razem 11 posiedzeń Zarządów, oraz 13 Walnych Zgromadzeń. Ognisko Ułęż prenumerowało pisma pedagogiczne. Dwa Ogniska odbyły 7 wieców oświatowych, poświęconych szkole jednolitej. Ognisko Łaskarzew posiada bibliotekę z 230 tomami.

4. **Oddział pow. Janów Lub.** Na 15 Ognisk w powiecie sprawozdania nadesłało 6 Ognisk: Kosin, Zaklików, Zakrzówek, Potok Wielki, Wilkołaz i Janów Lubelski, które odbyły 23 posiedzenia Zarządów, oraz 13 Walnych Zgromadzeń. Sekcje: kulturalno - oświatowa (1), organizacyjna (1). Prenumerata pism. Istniejące przy 3 Ogniskach biblioteki liczą razem 226 tomów. Trzy Ogniska zorganizowały 5 wieców oświatowych. Ognisko Zakrzówek zorganizowało kolonje letnie dla 84 dzieci górnośląskich i 10 gdańskich.

5. **Oddział pow. Konstantynów.** Na 7 Ognisk w powiecie sprawozdania nadesłało 3 Ogniska: Łosice, Konstantynów i Sarnaki, w których łącznie odbyło się 18 posiedzeń Zarządów oraz 19 Walnych Zgromadzeń członków. W Ogniskach tych istniały Sekcje: Oświaty pozaszkolnej (1), samokształceniowa (2), wycieczkowa (1). Ognisko Łosice prenumerowało kilka egzemplarzy pism, posiadało bibliotekę z 25 tomami oraz zorganizowało 5 wieców oświatowych w sprawie propagandy szkoły jednolitej.

6. **Oddział pow. Łuków.** Na 12 Ognisk w powiecie sprawozdania nadesłało 3 Ogniska: Mysłów, Tuchowicz, Trzebieszów, które odbyły 6 posiedzeń Zarządu, 14 Walnych Zgromadzeń. Prenumerowały pisma. Istniejące w 2 Ogniskach biblioteki liczyły 369 tomów. W Ogniskach odbyło się w 1927 r. 100 wieców oświatowych. Oddział łukowski od dłuższego czasu wykazuje sprężystą działalność organizacyjną i społeczno-oświatową.

W r. 1927 zorganizował 2 kursy wakacyjne: 4 tygodniowy końcowy fizyko-matematyczny i 6-tygodniowy śpiewu i wychowania fizycznego. Kursy miały

uprawnienia kursów państwowych. Oddział prowadzi W. K. N. (grupa humanistyczna). Działają przy Oddziale Łuków: Kasa Samopomocy, Sekcja oświaty pozaszkolnej, którą łącznie z władzami samorządowymi prowadzi 10 Ognisk, z których 9 dobrze i sprawnie działa. Oddział współpracuje z innymi organizacjami społeczno-oświatowymi, wydaje „Gazetę Powiatu Łukowskiego”. Oddział posiada swój własny lokal, w którym skupia się życie związkowe. Oddział posiada swego przedstawiciela w Sejmiku i 3 członków w Radzie Miejskiej.

7. Oddział pow. Radzyń. Na 8 Ognisk w powiecie sprawozdanie nadeszło 2: Wołyń i Radzyń, w których odbyto posiedzeń Zarządów 8, Zgromadzeń Walnych zaś 9. Istniejące w obydwu Ogniskach biblioteki liczą razem zaledwie 25 tomów. Ognisko Radzyń odbyło 4 wiece oświatowe. Ognisko Wołyń prenumerowało kilka pism pedagogicznych.

8. Oddział pow. Węgrów. Na 9 Ognisk w powiecie sprawozdania nadesłały 3 Ogniska: Wyszaków, Węgrów, Miedzna, które razem odbyły posiedzeń Zarządów 16, Walnych Zgromadzeń zaś 11. Prenumerata pism. Sekcje: metodyczno-pedagogiczna (1), samokształceniowa (2), regionalna (1), teatralna (1), oświaty pozaszkolnej (2). Istniejące przy tych Ogniskach biblioteki liczyły 44 tomów. Trzy Ogniska zorganizowały 4 wiece oświatowe. Ognisko Wyszaków posiada Kasę Samopomocy ze 130 zł. kapitału obrotowego.

9. Oddział pow. Włodawa. Na 5 Ognisk, istniejących w powiecie, sprawozdania nadesłało 2 Ogniska: Romanów i Włodawa, które odbyły posiedzeń Zarządów 14, oraz Walnych Zgromadzeń 13. Prenumerowały pisma pedagogiczne. Ognisko Romanów posiadało Sekcję dramatyczną, Ognisko zaś Włodawa Sekcje: samokształceniową, samopomocy i oświaty pozaszkolnej. Zorganizowało 2 wiece oświatowe, posiada bibliotekę z 39 tomami, oraz Kasę Samopomocy z 2.391 zł. kapitału obrotowego.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZWIĄZKU P. N. S. P. WE LWOWIE.

Kompetencja Komisji Lwowskiej rozciąga się na trzy województwa, stanowiące razem 60 powiatów. W ramach Komisji zostały utworzone trzy Podkomisje, t. j. przemyska, tarnopolska i stanisławowska. Zarząd Komisji składa się z 26 członków. Prezasura spoczywa w rękach kol. Deszberga Romualda, sekretarzem zaś jest kol. Pachorek Tadeusz.

Celem usprawnienia całokształtu pracy, Komisja powołała do życia następujące Sekcje:

- 1) Sekcję Kształcenia Nauczycieli.
- 2) Sekcję Oświaty Pozaszkolnej.
- 3) Sekcję Prasową.
- 4) Sekcję Wdów i Sierót.
- 5) Sekcję Rysunkową.
- 6) Sekcję Burs.
- 7) Sekcję Porad Prawnych i Interwencyj.

Działalność Komisji i Sekcji.

Sekcja Kształcenia Nauczycieli.

- 1) Skład Zarządu jest następujący: Jaworska Marja — przewodnicząca, Smulikowska Marja — sekretarka, skarbnikiem jest Fent Bronisław.
- 2) Ilość członków 26.
- 3) Posiedzeń odbyto 16, odczytów 6.
„O szkole twórczej w Wiedniu” p. Goldfarbowa Regina.
„W sprawie nauczania języka ruskiego — Jaworska Marja.
„O kształceniu fachowym naucz.” — Jaworska Marja.
„System daltonski” — Jaworska Marja.
„Wychowanie przedszkolne u nas i zagranicą” — Smulikowska Marja.
„O szkołach szwajcarskich” — Gustowiczówna

Wszystkie te referaty wywołały ożywioną dyskusję i przyczyniły się do pogłębienia tematu przez słuchaczy.

W roku sprawozdawczym zorganizowano szereg kursów celem ułatwienia kolegom dalszego kształcenia fachowego. Mianowicie w lipcu i sierpniu odbyły się dwa równorzędne kursy przygotowawcze do egzaminów kwalifikacyjnych oraz jeden rysunkowy — wszystkie w Skolem. Ponadto kontynuowano kursy dwuletnie wyższe: matematyczno - fizyczny, geograficzno - przyrodniczy i humanistyczny. Nauka odbywała się w soboty i niedziele. Przeciętna frekwencja 35 osób, koszty przeciętne 45 zł.

Sekcja Pedagogiczna.

Sekcja Pedagogiczna przy Ognisku jest identyczną z Sekcją Kształcenia Nauczycieli Koła Lwowskiego, aby nie rozrabiać pracy. Odbyto 16 posiedzeń, 7 odczytów, 3 kursy wyższe dwuletnie; prowadzono 1 Kurs Oświaty Pozaszkolnej dla seminarzystek.

Bibliotekę, istniejącą przy Ognisku, rozszerzono, zaopatrzono w nowe wartościowe dzieła, stworzono dział pedagogiczny, oprócz prenumeraty czasopism pedagogicznych. W odczytach uwzględniono dział programowy i ogólnopedagogiczny. W bibliotece obok pedagogicznych dzieł są naukowe i beletrystyczne. Biblioteka liczy dzieł 800, tomów 820. Wszystkie są skatalogowane i oprawione. Bibliotekę prowadzi p. Zofja Czaplicka. Frekwencja jest dobra. Szczególniej korzystają koledzy miejscowi.

Sekcja Oświaty Pozaszkolnej.

Prowadzi skuteczną pracę na terenie samego miasta Lwowa. Istniejące od szeregu lat Kursy Początkowe dla Dorosłych rozszerzono w Szkoły dla Dorosłych. Gdy przed trzema laty była jedna taka szkoła, obecnie jest ich trzy. Ulokowano się w trzech punktach miasta, co umożliwia słuchaczom uczęszczanie do szkoły z odległych nawet przedmieść. Napływ uczniów coraz większy (obecnie przeszło czterysta). Prowadzenie szkół dla dorosłych jakkolwiek nie obejmuje całokształtu pracy oświatowej, jest podwaliną do dalszych prac. I tak, w tym roku zostaje uruchomiony Uniwersytet Powszechny, pierwszy w mieście. Racjonalne zorganizowanie szkół, intensywne prace zespołu nauczycielskiego spowodowały u władz szkolnych wydanie prawa odbywania egzaminów końcowych przed własną Komisją Egzaminacyjną.

Poza samą nauką urządza się przedstawienia, odczyty, zabawy towarzyskie, łącząc pracę ściśle szkolną z możliwością uprzyjemnienia wolnych chwil uczestnikom.

Szkoły nasze są wzorami na terenie Okręgu Szkolnego Lwowskiego, i nieraz różne osoby i inspektorowie zwracają się do nas o udzielanie im wskazań.

Obecnie jest 15 kompletów ze 178 godzinami tygodniowo nauki. Zajętych jest w szkołach 19 osób (w tem trzech kierowników), na kursach początkowych 4 osoby, w Uniwersytecie będzie wykładać 4 osoby. Całość organizuje i kieruje nią kol. **Sedlaczek Franciszek**.

Widocznym jest, że wyraźne określenie, co daje szkoła dla dorosłych, zachęca ludzi do korzystania z nauki, tak że placówki te cieszą się wzrastającą frekwencją. Uzyskuje się stałych słuchaczy, wykazujących wytrwałość, a skutki muszą być lepsze niż przy urządzaniu luźnych odczytów.

Sekcja Prasowa

pod kierownictwem kol. Opalka Mieczysława pozostaje w ścisłym kontakcie z miejscową prasą, informując ją obiektywnie o kwestjach szkolnych i nauczycielskich.

Sekcja Wdów i Sierot

pod kierownictwem kol. Deszbergowej Marii zajmuje się wdowami i sierotami po nauczycielach, starając się przyjść im z pomocą czy to w formie zapomóg, czy też wreszcie w formie pomocy w uzyskaniu odpowiedniej posady.

Sekcja Rysunkowa

pod kierownictwem kol. Malskiego Marjana łącznie z Centralną Komisją Rysunkową pracowała nad przygotowaniem wystawy na VI Międzynarodowy Kongres Rysunkowy wychowania artyst. i sztuki stosowanej, który odbył się w lipcu i sierpniu b. r. w Pradze.

Sekcja Burs

stara się usilnie o budowę własnego domu i w obecnym czasie czyni starania u władz m. Lwowa celem uzyskania odpowiedniego miejsca pod budowę.

Sekcja Porady Prawnej.

W roku bieżącym utworzono specjalną Sekcję Porady Prawnej, do której zaangażowana kol. Pachorka Tadeusza, magistra praw. Porad prawnych i interwencji udzielono blisko w 1.000 wypadkach. Były to porady osobiste i pisemne. Interwencje u władz szkolnych, w których brali udział kol. kol. Smulikowski, Deszberg, Jaworska, Wójtowicz, Czabanowski, Pachorek, Ukłęja, Gatnikiewicz i inni, odnosiły przeważnie pożądane skutki.

Życie Ognisk.

Z otrzymanych sprawozdań jako też z odbytych lustracji, które przedsięwzięli kol. kol. Smulikowski, Deszberg, Kolanko, Ukłęja, Czabanowski, Gatnikiewicz, Pachorek wynika, iż członkowie Związku biorą bardzo czynny udział w życiu społeczno - oświatowym, co wyraża się we współpracy w takich instytucjach, jak: Koła Młodzieży, Strzelec, L. O. P. P., Przysposobienie Wojskowe i Wychowanie Fizyczne, T. S. L., Teatry i Chóry Włosciańskie i t. d.

Również praca wewnętrzna w wielu Ogniskach jest bardzo aktywna, czego dowodem są liczne zebrania i najrozmaitsze Sekcje o różnorodnych celach.

Z Ognisk, które nadesłały sprawozdanie, 12 posiada biblioteki własne, stanowiące ogółem 1530 tomów, z czego na „Ognisko” lwowskie przypada 820 tomów, wartości około 4.000 zł.

Ognisko prenumeruje też sporo różnorodnych czasopism.

PODKOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO Z. P. N. S. P. W STANISŁAWOWIE.

Ogólna działalność.

W skład Podkomisji wchodzi: kol. Gatnikiewicz, kol. Gadzińska, kol. Jakiel (Stanisławów), kol. Tryszczyła Jan (Kołomyja), kol. Bielańska (Kalusz), kol. Markowski (Nadwórna), kol. Lewicki (Buczacz).

Do Podkomisji należą Ogniska w następujących miejscowościach: 1) Bohorodczany, 2) Bołszówce, 3) Buczacz, 4) Bukaczowce, 5) Bursztyn, 6) Dolina, 7) Horodenka, 8) Kalusz, 9) Kołomyja, 10) Kulaczkowce, 11) Kutry, 12) Nadwórna, 13) Otyńja, 14) Peczeniżyn, 15) Rohatyn, 16) Stanisławów, 17) Śniatyn, 18) Tłumacz, 19) Żurawno, 20) Żydaczów. (Inne Ogniska z terenu woj. Stanisławowskiego należą do Komisji lwowskiej i Podkomisji przemyskiej).

Z ramienia Podkomisji wyjeżdżali do poszczególnych Ognisk na Walne Zgromadzenia i lustracje: kol. Gatnikiewicz, Gadzińska, Jakiel. Na zebraniach przy współudziale delegatów, ustalano zreby pracy organizacyjnej, wytyczne dla pracy w oświacie pozaszkolnej, oraz dyskutowano o najkonieczniejszych potrzebach i bolączkach zawodowych i szkolnych.

Nie wszystkie jednak Ogniska wykazują znaczną działalność; są niektóre bardzo czynne, pełne inicjatywy, cieszące się nawet wpływami wśród sfer społecznych, osiągające ogromne rezultaty w działalności organizacyjnej, pedagogicznej i oświatowej; — ale są i takie, choć w mniejszości, których działalność ogranicza się tylko do zbierania wkładek. Ogniska te należy ożywić, pobudzić do wyteźonej czynności przez organizowanie zjazdów powiatowych i wojewódzkich, przez bardzo częste wyjazdy delegatów Podkomisji. Zarząd Podkomisji na przyszły rok będzie musiał spotęgować swą działalność, ażeby zcementować fundamenty organizacyjne na terenie województwa.

Biuro Podkomisji mieści się w wynajętym lokalu przy ul. Słowackiego 12; dyżury w dni powszednie w lokalu od godz. 6 do 7, a w niedziele od 11-ej do 12-ej, spełniali bardzo skrupulatnie członkowie Ogniska w Stanisławowie.

Działalność ogólna.

Sprawozdań nie przysłały 4 Ogniska. Własnych lokali Ogniska nie posiadają; 3 mają lokale wynajęte, 1 mieści się w Sokole, reszta tuła się po szkółkach. Ilość członków na terenie województwa stanisławowskiego wynosi 1122, w tem 302 mężczyzn, a 820 kobiet.

Ruch w Ogniskach: Posiedzeń Wydziału miał: Kałusz 20, Stanisławów 19, Rohatyn 14, Bukaczowce 5, Kołomyja 7, Kuty 7, Horodenka 6, Kułaczkowce 8, Nadwórna 5, Dolina 3, Tlumacz 3, Bohorodczany 5, Bołszowce 2, Otynja 5, Żydaczów 1, Buczacz 9, Bursztyn 1; Peczeniżyn i Żurawno ani jednego.

Walnych Zebrań miał: Stanisławów 5, Bołszowce 1, Buczacz 1, Tlumacz 1, Horodenka 1, Bohorodczany 2, Kołomyja 2, Kułaczkowce 1, Rohatyn 7, Bukaczowce 1, Dolina 1, Kuty 2, Kałusz 1, Nadwórna 1, Otynja 3, Żydaczów 1, Peczeniżyn, Bursztyn i Żurawno ani jednego.

Ogniska, prenumerują pisma pedagogiczne w ogólnej liczbie 56 egzemplarzy.

Ognisko w Stanisławowie zorganizowało czytelnię pedagogiczną, w której znajduje się 13 różnych czasopism. Czytelnia otwarta codziennie od 6-ej do 7½ wiecz.

Bibliotekę posiada Ognisko w Bohorodczanach; Bołszowcach, Nadwórnej, Kutach, Buczaczu. Największą i najruchliwszą bibliotekę posiada Ognisko w Stanisławowie; księgozbiór dzieli się na dział beletrystyczny i pedagogiczny.

Ustrój jednolity szkoły.

Sprawie tej poświęcono najwięcej czasu i sił. Starano się przekonać szerokie warstwy społeczne o konieczności realizacji postulatów ustroju jednolitego. Uświadamiano różnemi sposobami. Urządzono na terenie Podkomisji 67 wieców w sprawie ustroju jednolitego. Prelegenci spotykali się z ogólnym aplauzem, rezolucje uchwalano jednogłośnie z zapamiętem. Poszczególne idee tę szerzyli kol. M. Jakiel (41 wieców), kol. Gatnikiewicz, kol. Gadzińska, kol. Słuszkiewicz, kol. Miłocki.

Oprócz wieców drogą prasy informowano społeczeństwo o znaczeniu ustroju jednolitego, odpowiadano na zarzuty, rozrzucono ulotki w znacznej ilości, oraz broszurki propagandowe. W akcji prasowej wziął udział Komitet redakcyjny, a to kol. Gadzińska, Jakiel i Gatnikiewicz ze Stanisławowa, kol. Słuszkiewicz z Bohorodczan i kol. Tryszczyla z Kołomyi. Artykuły i sprawozdania umieszczano w Dzienniku Lwowskim, Kurjerze Stanisławowskim i Ziemi Stanisławowskiej.

Sekcje pedagogiczne.

Praca samokształceniowa odbywa się w Sekcjach Pedagogicznych i kołach rejonowych. Sekcje ped. w Ogniskach są w następujących miejscowościach: w Stanisławowie, Bohorodczanach, Kutach, Rohatynie, Kałuszu, Ku-

iaczkowcach. W sekcjach wygłaszano referaty, prowadzono lekcje przykładowe oraz dyskusje nad przeczytanymi dziełami i czasopismami. W Stanisławowie istniała też Sekcja Rysunkowa, która urządziła trzy kursy dla nauczycielstwa (metodyka ilustracji, kurs batikowania i rysunku perspektywicznego). Sekcję prowadzi kol. Frankowski. Kursy prowadzili kol. Misiotkówna i kol. Radwany. Sekcja Pedagogiczna w Stanisławowie zajęła się gorąco rejonowymi konferencjami, wprowadzając znaczne ulepszenia, które przyniosą bogatsze wyniki. Dalej Sekcja ped. propagowała zasady szkoły twórczej i psychologii doświadczalnej; stworzono „Koło szkoły twórczej”, które stara się wprowadzić nowe zdobycze do szkół. Sekcję tę prowadzi kol. Jakiel. Oprócz tego Sekcja zorganizowała Wyższy Kurs z grupy geogr.-przyrodniczej. Kurs prowadzi kol. dr. Chelińska. Na kurs uczęszczają koledzy z powiatu stanisławowskiego, kałuskiego, rohatyńskiego, bohorodczańskiego, tłumackiego i nadwórniańskiego. Na uwagę zasługuje też Ognisko w Bohorodczanach, które zgromadziło wielkie zbiory, przedstawiające bogactwa naturalne naszych ziem, oraz rozwój przemysłu rodzimego.

Prace oświatowo-społeczne.

Sprawa oświaty pozaszkolnej jest niezmiernie trudna do rozwiązania na naszym terenie. Zupełna obojętność samorządów, silnie rozwinięty szowinizm wśród ludności, przepracowanie nauczycielstwa nie pozwalają na zwiększenie wydajności pracy. Mimo to, jedynym elementem, pracującym w oświacie pozaszkolnej, jest nauczycielstwo. Pracuje ono niezmiernie w następujących towarzystwach i instytucjach: T. S. L., Sokół, Strzelec, Kasy Stefczyka, Tow. Ochrony Zwierząt, Przystosobienie Wojskowe, Tow. Przyjaciół Młodzieży, Spółdzielnie, Zw. Młodzieży Wiejskiej, T. U. R., Kółka rolnicze, Spółki mleczarskie, Kooperatywy, Straże ogniowe, M. T. R., Gwiazda, Tow. św. W. a Paulo, Liga morska i rzeczna, L. O. P. P., Harcerstwo, Stow. młodz. rękodziel. „Jedność”. Ostatnio zaczęły się rozwijać sekcje oświaty pozaszkolnej w Ogniskach i tak: w Stanisławowie, Nadwórnej, Kułaczkowcach, Bohorodczanach, Buczaczu, Otyjni, Rohatynie. Sekcje te w roku sprawozdawczym spotęgowały swą działalność; wygłoszono znaczną ilość odczytów, organizowano Koła Młodzieży, chóry, orkiestry, przedstawienia teatralne, biblioteki, Kasy Stefczyka, Spółki mleczarskie i t. d. Co zaś najważniejsze, zaprowadzono ewidencję pracy związkowców w innych towarzystwach. Najsilniej organizacyjnie ujęło tę sprawę Ognisko w Stanisławowie, dzieląc powiat na 10 rejonów, a jeden członek Sekcji utrzymywał stały kontakt z rejonem, co miesiąc go objeżdżał i współpracował z nauczycielstwem. Sekcję oświaty pozaszkolnej w Stanisławowie prowadził kol. Jakiel.

Kursy dla dorosłych prowadziło Ognisko w Stanisławowie — 4, Kołomyi — 1, Rohatynie — 1, Kułaczkowcach — 2. W Stanisławowie i Kołomyi w garnizonach wojskowych. Ognisko w Stanisławowie i Bohorodczanach prowadziło też akcję Ligi przeciwalkoholowej.

Członkowie Ognisk w olbrzymiej liczbie zasiadali w Radach gminnych, powiatowych, oraz w Radach szkolnych powiatowych.

Sekcje wycieczkowe.

Sekcje wycieczkowe istnieją w Stanisławowie, Kałuszu, Nadwórnej, Tłumaczu, Bohorodczanach. Większą wycieczkę zorganizowało Ognisko stanisławowskie i tłumackie. Odbyła się też wycieczka łodzią po Dniestrze do Horyhladów. Sprawy wycieczek zajmowali się kol. Misiotkówna i kol. Luter. Kolonją nauczycielską zajęło się Ognisko w Kutach, gdzie kol. Migocki prowadził kolonie w czasie ferij letnich. Uruchamia się też kolonie nauczycielskie w Delatynie.

Oprócz powyższych Sekcji Ognisko w Stanisławowie posiadało jeszcze Sekcję Obchodową, Sekcję dobroczynności, Związk. Koło L. O. P. P., Sekcję Samopomocy; w Bohorodczanach Sekcję Samopomocy; Kołomyja — Kasę Doróżnej Pomocy; Kułaczkowce — Sekcję Teatralną; Kałusz — Sekcję Kasy Naucz.

PODKOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZWIĄZKU P. N. S. P. W TARNOPOLU.

W skład Zarządu Podkomisji wchodzi: kol. Czabanowski Józef — prezes. Joch Antoni — zastępca prezesa, Blicharski Wojciech — sekretarz. Wszyscy trzej wymienieni członkowie mieszkają w Tarnopolu. Ponadto z poza Tarnopola do Wydziału powyższej Podkomisji należą: kol. Łabucki Marjan z Podwoleczysk, Dutkowski Piotr z Grzymałowa, Tomaszewski Marjan z Borek Wielkich koło Tarnopola, Biały Antoni z Jeziernej, Sawicki Franciszek z Czortkowa i Sozański Józef z Kopyczyniec.

Na terenie Podkomisji znajduje się 15 Ognisk, a mianowicie: Tarnopol, Zbaraż, Podwoleczyska, Brzeżany, Zborów, Jezierna, Złoczów, Trembowla, Budzanów powiat Trembowla, Czortków, Zaleszczyki, Borszczów, Kopyczyńce, Tłuste, powiat Zaleszczyki i Grzymałów — powiat Skalał. Pozostałe 6 Ognisk woj. tarnopolskiego należą do Komisji Lwowskiej, wzgl. Podkomisji Stanisławowskiej.

Ogólna działalność Podkomisji.

W roku sprawozdawczym z inicjatywy Podkomisji urządzono zjazd prezesów Ognisk, na którym poruszono najważniejsze sprawy, dotyczące rozwoju naszej pracy organizacyjnej, oraz związanej z nią pracy społecznej i kulturalnej. Między innymi Podkomisja wywarła silny swój wpływ na płacenie 1% wkładek na Domy Związkowe, i dziś nie istnieje ani jedno Ognisko na terenie Podkomisji, któreby wymienionych wkładek ściśle nie uiszczało.

Podkomisja w ciągu roku wysyłała kilkakrotnie swych delegatów na zebrania do poszczególnych Ognisk, a to: kol. Czabanowskiego Józefa do Złoczowa, Trembowli, Zborowa, Zbaraża i Krzemieńca Woł., zaś kol. Jocha Antoniego do Brzeżan, a Franc. Sawickiego i Artura Halkiewicza do Borszczowa. Na zebraniach tych nie pomijano nigdy tak ważnych spraw, jak kwestja jednolitości naszego szkolnictwa i spraw, dotyczących bezpośrednio życia organizacyjnego.

Dzięki czujnej pracy Podkomisji wysyłano delegatów przede wszystkim tam, gdzie zachodziła obawa dezorganizacji Ogniska, lub groziło jakieś inne niebezpieczeństwo. Poza tem starano się wzmóc działalność organizacyjną i pozyskać dla idei naszego Związku te powiaty, które dotychczas nie miały odwagi, czy też nie mogły zrozumieć doniosłości zrzeszania się nauczycielstwa pod egidą Związku. W tym kierunku Podkomisja poczyniła skuteczne kroki i przy wydatnej pomocy Ogniska w Czortkowie pobudziła do życia powiat borszczowski, gdzie założono Ognisko naucz., które daje nam rękojmię, że pójdzie w ślad za niektórymi silniejszymi Ogniskami tutejszej Podkomisji i z każdym rokiem wzrastać i wzmacniać się będzie. Jedynym powiatem na terenie Podkomisji, którego mimo naszych usilnych starań nie dało się poruszyć, to są Podhaje. Jednakże jest nadzieja, że i tam wkrótce powstanie Ognisko, bo miejscowe czynniki, paralizujące dotychczas działalność związkową, zrozumieją, że rzucanie kłód pod nogi Związkowi, to działanie szkodliwe nie tylko dla nauczycielstwa, ale przede wszystkim dla szkoły i przyszłości naszego narodu. Prócz tego nastąpiło połączenie Ogniska w Pomorzanach z Ogniskiem w Zborowie, a to jedynie z tego powodu, by nadać więcej tętna i życia mniejszym placówkom. Natomiast na terenie powiatu złoczowskiego przeniesiono siedzibę Ogniska z Krasnego do Złoczowa, ażeby w ten sposób dać możność większej ilości członków korzystania z organizacji, a tem samem większego rozwoju działalności.

Podkomisja znajduje się w ścisłym kontakcie korespondencyjnym ze wszystkimi Ogniskami, jej podlegającymi. W roku sprawozdawczym załatwiono kilkadziesiąt pism w różnych sprawach, dotyczących tak życia organizacyjnego, kulturalno- oświatowego, jako też i spraw osobistych, w których częstokroć bardzo pomocną i chętną okazała się Komisja lwowska z prezesem kol.

Deszbergiem na czele, który skutecznie i ku zadowoleniu zainteresowanych osób interwenjował w Kuratorium Włowskiem, o ile tego wymagały uzasadnione potrzeby szkoły i pojedynczych członków organizacji.

Jeśli chodzi o sprawy niesienia pomocy i ułatwień w dokształcaniu się kolegów, to i na tem polu Podkomisja poczyniła już bardzo wiele przygotowań i zabiegów, wskutek czego spodziewać się należy, że może w b. r. powstanie już na terenie Podkomisji prywatny 2-letni Wyższy Kurs Naucz., a podczas przyszłych wakacyj szkolnych odbędą się w Tarnopolu wykłady Powszechnego Uniwersytetu Regionalnego, którego celem będzie dać możność słuchaczom poznać dokładnie ziemię podolską. W tym kierunku wszczęto już akcję przygotowawczą i zrealizowanie jej znajduje się na najlepszej drodze.

Działalność poszczególnych Ognisk.

Na 15 Ognisk otrzymała Podkomisja 14 sprawozdań rocznych i tylko jedno Ognisko: Podwołoczyska, mimo kilkakrotnych upomnień, sprawozdania nie nadesłało. Naogół jednak przyznać można, że sprężystość organizacyjna na terenie Podkomisji przedstawia się dobrze. Z pośród Ognisk, które pod tym względem przodują, wymienić należałoby: Tarnopol, Czortków, Złoczów, Trembowla, Kopyczyńce, Brzeżany i inne. Prawie wszystkie z nich nie posiadają własnych lokali z wyjątkiem Tarnopola i Złoczowa, który w ub. r. zdobył się na ten naprawde w dzisiejszych warunkach krok niezmiernie ważny. Inne natomiast Ogniska, jak Brzeżany, Czortków, Trembowla są na drodze do zdobycia własnych pomieszczeń.

Pod względem liczebnym na pierwsze miejsce wysuwa się Ognisko Tarnopolskie. Przoduje ono także i w wielu innych kierunkach. Grępuje w sobie prawie wszystkich kol. i kol. narodowości polskiej z powiatu i miasta Tarnopola. Poza naszą organizacją bowiem stoi tu zaledwie 11 osób, z których 8 należy do Stow. Chr. Nar., zaś 3 nie należy do żadnej organizacji.

Pracę jego przytaczamy jako typową.

W ciągu roku odbyło się 7 posiedzeń Wydziału Ogniska, oraz 1 Walne Zgromadzenie członków. Przy Ognisku istnieją następujące sekcje: oświatowa, rysunkowa, biblioteczna i czasopism, oraz pożyczkowa. Z pośród pism prenumerowanych znajdują się wszystkie pisma związkowe, prócz wielu innych pedagogicznych i ogólnych. Biblioteka liczy ponad 600 tomów treści belewrystycznej i naukowej.

Podczas ubiegłych wakacyj Ognisko zorganizowało 4-tygodniowy kurs dokształcający dla nauczycieli z różnych powiatów. Ponadto Ognisko bierze udział w pracy społecznej i kulturalnej łącznie z innymi towarzystwami jak T. S. L., Strzelcem, Kołem Młodzieży, Wojew. Towarz. Krajoznawczem, L. O. P. P., T. O. nad Dzieckiem i Młodzieżą i t. p. Niektórzy członkowie Ogniska należą do Rady miejskiej i odgrywają tam niepoślednią rolę, występując w interesie i obronie szkolnictwa powszechnego. W Ognisku koncentruje się życie duchowe nauczycielstwa. Prócz bowiem odczytów, pogadanek i licznych zebrzań odbywają się tu także zabawy towarzyskie i różne uroczystości. Członkowie Ogniska posiadają własny kort tenisowy, a przed kilku miesiącami ze składek miejscowych członków zakupiono także i radjo, które stało się dalszym węzłem, jednoczącym członków organizacji.

Kapitał obrotowy posiadanej przez Ognisko Kasy Wzajemnej Pomocy wynosi ponad 5.150 zł., a z istniejącego zaś Funduszu pośmiertnego wypłaca się na koszt pogrzebu zmarłego członka kwotę 500 zł. Na ten też cel członkowie Ogniska płacą stałe wkładki miesięczne.

Z innych Ognisk, odznaczających się żywszą działalnością wymienić należy Ognisko w Czortkowie, które odbyło 6 posiedzeń i 1 Walne Zgromadzenie. Wygłoszono odczyty różnej treści, a przedewszystkiem z dziedziny pedagogii. Ognisko posiada własną bibliotekę, a członkowie jego pracują w różnych stowarzyszeniach, jak i w Domach ludowych, T. S. L., Kasie

Stefczyka i t. p. Ognisko zabiega obecnie o lokal dla przedszkola, posiada Kasę Samopomocy koleż., z której między innymi ofiarowało 50 zł. na łódź podwodną im. Marszałka Józefa Piłsudskiego. Działalności też tego Ogniska, w dużej mierze zawdzięczać należy powstanie **Ogniska w Borszczowie**.

Ognisko w Złoczowie odbyło 8 posiedzeń i 3 Walne Zgromadzenia, ponadto czyni przygotowania do zorganizowania odpowiednich sekcji przy Ognisku. Posiada Kasę Pożyczkową, poradnię i własny lokal.

Ognisko w Trembowli odbyło 11 zebrań Zarządu, a Walnych Zgrom. 3 w ciągu roku. Członkowie Ogniska prócz współpracy w innych towarzystwach biorą udział także i w mleczarniach spółdzielczych.

Ognisko w Grzymałowie, położone w jednym z najbardziej na wschód wysuniętych powiatów, ma jeszcze w swym środowisku pewne przeszkody, które jednak zwalcza i podtrzymuje organizację na odpowiednim stopniu.

Ognisko w Zbarażu odbyło 5 posiedzeń Wydziału i 2 Walne Zgromadzenia. Lokalu narazie nie posiada.

Ognisko w Kopyczyńcach, odbyło kilka posiedzeń i 1 Walne Zgrom., na których omawiano sprawy z dziedziny kultury i oświaty, oraz ekonomiczne. W roku sprawozdawczym Ognisko urządziło trzy kursy dla analfabetów, w których brało udział 75 uczniów. Wygłoszono 64 pogadanek różnej treści, oraz dano 61 przedstawień teatralnych. Ponadto członkowie Ogniska prowadzą chór, orkiestrę i urządzają zabawy ludowe. Są oni zarazem przewodniczącymi 5 Spółek mleczarskich, 6 Kas Stefczyka, a poza tem kierują kilkoma czytelniami T. S. L., 7 Kółkami Młodzieży, 3-ma organizacjami P. W. i 2-ma Strażami Pożarnymi. Pracę swą dla wymienionych towarzystw poświęcają bezinteresownie.

Liczne **Ognisko w Brzeżanach**, w ciągu roku sprawozdawczego odbyło 8 posiedzeń i 2 Walne Zgromadzenia członków, podczas których omawiano sprawy administracji, jednolitego ustroju szkolnictwa, oświaty pozaszkolnej i biblioteki nauczycielskiej. Poczyniono też wstępne przygotowania do stworzenia Sekcji przyrodniczej. Członkowie Ogniska współpracują z T. S. L., Sokołem, Strzelcem, Związkiem Pracy Obywatelskiej Kobiet i innymi. Pod względem niesienia pomocy finansowej swym członkom Ognisko to przoduje innym. Kapitał bowiem obrotowy jego kasy wynosi 12 tys. złotych.

Z pozostałych Ognisk na terenie Podkomisji najbardziej czynnym jest **Ognisko w Tlustem**, pow. Zaleszczyki, które szczególnie rozwinęło pracę na terenie Kółek Rolniczych.

Ognisko w Podwoleczyskach oraz w Jeziornej współpracuje indywidualnie przez swych członków z różnymi organizacjami kult.-oświatowymi.

Ognisko w Zaleszczykach założone w r. 1907, liczy 39 członków, w tem 20 mężczyzn i 19 kobiet. Przewodniczący: kol. Jan Zieliński. W roku sprawozdawczym odbyły się dwa posiedzenia Zarządu i 1 Walne Zgromadzenie, na których omawiano sprawę wynajęcia lokalu, kupna radja, założenia biblioteki. Kasy Samopomocy, organizacji Sekcji rysunk. oraz kursu dla analfabetów i dorosłych, który Ognisko prowadziło bezinteresownie.

Ognisko posiada Sekcję rysunkową i oświaty pozaszkolnej; prenumeruje wydawnictwa związkowe i współpracuje we wszystkich towarzystwach kulturalno - oświatowych. Dwóch członków zasiada w Radzie gminnej.

Reasumując sprawozdanie z działalności poszczególnych Ognisk, należy nadmienić, że nauczycielstwo związkowe cieszy się ogólną sympatją i poważaniem szerokich warstw społecznych za pracę oświatową i udział w samorządach gminnych i szkolnych.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZWIĄZKU P. N. S. P. W ŁODZI.

Na całokształt pracy organizacyjnej w okresie sprawozdawczym złożyły się:

1) Działalność Komisji w kierunku pogłębienia ideologii Związku i podniesienia sprężystości organizacyjnej Oddziałów Powiatowych i Ognisk;

2) Działalność w dziedzinie Oświaty Pozaszkolnej (zobacz sprawozdanie Wydziału Oświaty Pozaszkolnej);

3) Obrona praw członków i likwidowanie zatargów z władzami;

4) Działalność Oddziałów Powiatowych i Ognisk.

Działalność organizacyjna.

Współdziałalność członków Komisji w zjazdach powiatowych nauczycielstwa oraz wzmoczone lustracje z ramienia Komisji i Oddziałów Powiatowych — oto środki, które w minionym okresie sprawozdawczym przyczyniły się wielce do pogłębienia ideologii Związku, bliższego oświetlenia jego zadań i celów oraz umożliwiły kontrolę pracy organizacyjnej i bezpośrednie poznanie potrzeb poszczególnych środowisk.

W zrealizowaniu swych zadań Komisja miała do pokonania w tym okresie cały szereg trudności, jak zbyt szczupła liczba członków Komisji, ich nadmierne przeciążenie pracą, długotrwała choroba kol. przewodniczącego Kl. Bilskiego. Jednakże prezydium Komisji starało się zawsze uczynić zadość potrzebom poszczególnych placówek, wziąć bezpośredni udział w zjazdach powiatowych przez swych delegatów. Na rozległym obszarze 13-u powiatów wojew. łódzkiego, często przy bardzo utrudnionych warunkach komunikacyjnych, członkowie Komisji uczestniczyli w 16-tu dorocznych zjazdach nauczycielstwa na terenie 11-tu powiatów, oraz zlustrowali 10 Oddziałów Pow. i kilka większych Ognisk. Udział w zjazdach powiatowych i lustracje Oddziałów i Ognisk pozwoliły Komisji wczuć się w tętno życia i potrzeby poszczególnych placówek organizacyjnych, potraktować je indywidualnie, co w znacznym stopniu ułatwiło krystalizację życia organizacyjnego Oddziałów Powiatowych i Ognisk.

Działalność oświatowa.

Praca Komisji, Oddziałów Powiatowych i Ognisk w dziedzinie oświaty pozaszkolnej na terenie województwa łódzkiego wykazuje niesłabnące tempo. Na terenie 103 Ognisk, które nadesłały sprawozdania (na ogólną liczbę 185 Ognisk), odbyło się przeszło 170 kursów dla dorosłych z udziałem blisko 5.000 słuchaczy, około 800 odczytów, 400 przedstawień i t. p. Nauczycielstwo związkowe wspomnianych wyżej Ognisk współpracowało w 60 Strażach Pożarnych, 55 Kółkach Rolniczych, 40 Kołach Młodzieży Wiejskiej, 20 Kasach Stefczyka, 30 instytucjach spółdzielczych, w 20 wypadkach w Związku Strzeleckim i t. d. (Szczegółowe sprawozdanie zamieszczamy osobno na innem miejscu — w „Polskiej Oświacie Pozaszkolnej“).

Porównyując wyniki liczbowe pracy w dziedzinie oświaty pozaszkolnej z wynikami lat ubiegłych, należy stwierdzić, że udział nauczycielstwa w pracy społeczno - obywatelskiej postępuje stale naprzód.

Pomoc prawna.

Obrona praw członków, interwencje, likwidowanie zatargów z władzami spoczywały w rękach prezydium Komisji. Przeprowadzał je z ramienia prezydium przewodniczący, kol. Bilski, zaś w ostatnich miesiącach okresu sprawozdawczego, wobec jego choroby, kol. kol. H. Ochędalski i St. Somorowski. Ogółem interwenjowano u władz szkolnych i wojewódzkich II-giej instancji w 130 wypadkach, w tem załatwiono pozytywnie około 110 spraw.

Stosunek władz II-giej instancji do poczynań Komisji był zyczliwy. Mn.iej pomyślnie układały się stosunki na terenie poszczególnych powiatów z władzami pierwszej instancji. Bardzo często Oddziały powiatowe spotykały się

z dużym niezrozumieniem dla swej działalności, a poszczególni inspektorowie szkolni absolutnie nie doceniali znaczenia współpracy Związku dla rozwoju szkolnictwa. Rok sprawozdawczy był pierwszym rokiem działania pragmatyki służbowej i stąd często wynikały nieporozumienia z braku znajomości pragmatyki ze strony inspektorów szkolnych, a nawet czynione były próby interpretowania poszczególnych artykułów pragmatyki w kierunku szkodliwym dla nauczycielstwa.

Działalność Oddziałów powiatowych i Ognisk.

Na terenie województwa łódzkiego istnieje 13 Oddziałów Pow. i Ognisko w Łodzi z prawami Oddziału pow. Organizacja związkowa obejmuje wszystkie powiaty, liczące 185 Ognisk z 3,963 członkami. Sprawozdanie nadesłało 12 Oddziałów i 105 Ognisk.

1) **Oddział powiatowy w Brzezinach:** Ognisk 12. Kwestj. sprawozdawczych nadesłało Ognisk 6 — brak sprawozdań z 6 Ognisk. Nadesłały sprawozdania Brzeziny, Jeżów, Mroga Dolna, Rogów, Stryków, Tomaszów Mazowiecki. Od czerwca 1928 r. nowy Zarząd Oddz. Pow.: przewodn. Jan Olczyk, sekr. Stanisława Bielawska. Lustracja Oddz. Pow. z ramienia Komisji odbyła się 12.II 1928. Ostatni Zjazd powiatowy naucz. z udz. delegata Komisji, kol. Bytnara, odbył się 3.VI 1928 r. Działalność organizacyjna w większości Ognisk — słaba. Duże ożywienie organizacyjne wykazuje Ognisko w Tomaszowie Mazowieckim.

2) **Oddział powiatowy w Kaliszu.** Ognisk 14. Kwestj. sprawozd. nadesłało Ognisk 6 — brak sprawozdań od 8 Ognisk. Nadesłały sprawozdania: Ceków, Chocz, Godziesze, Iwanowice, Kamień, Stawiszyn. Przewodn. Oddziału: J. Górski, sekr. Miecz. Zeltman. Liczny zjazd powiatowy nauczycielstwa z udziałem delegatów Komisji kol. Bilskiego i Ochędalskiego odbył się 14 i 15 stycznia 1928 r. Lustrację Oddziału powiatowego z ramienia Komisji przeprowadził w dniu 20.V.28 r. kol. Bytnar. Żywotność organizacyjna w większości Ognisk duża, w pozostałych słabsza. Na podkreślenie zasługuje działalność Sekcji Oświaty Pozaszkolnej — 34 kursów dla dorosłych z 1.018 słuchaczami. Subsydium Sejmiku Powiatowego na pracę w dziedzinie oświaty pozaszkolnej wyniosło 6.000 zł., dalsze fundusze zapewnione. Przewodniczący Sekcji O. P. kol. Władysław Bieda. Ilość lustracji, odbytych z ramienia Oddziału Powiatowego do dnia 20.V.28 r. — dziewięć.

3) **Oddział powiatowy w Kole.** Ognisk 13. Kwestj. sprawozd. nadesłało Ognisk 7 — brak sprawozdań z 6 Ognisk. Nadesłały sprawozdania: Babiak, Brudzew, Grzegorzew, Kłodawa, Koło, Sompolno, Umień. Przewodniczący Oddziału Powiatowego kol. Ziembowicz, sekretarz kol. Żarkiewicz. Rozmach organizacyjny niektórych Ognisk trochę osłabił. Wybijają się w powiecie 4 Ogniska. Zachodzi konieczna potrzeba lustracji Ognisk przez Oddział Powiatowy. Lustracja Oddziałów Powiatowych z ramienia Komisji Zarządu Głównego odbyła się 2.X.1927 r. Zjazd powiatowy nauczycielstwa z udziałem delegata Komisji kol. H. Ochędalskiego odbył się 20.XI 1927 r.

4) **Oddział powiatowy w Koninie.** Ognisk 13. Kwestj. sprawozd. nadesłało Ognisk 9 — brak sprawozdań od 4 Ognisk. Nadesłały sprawozdania: Brzeźno, Gosławice, Kramsk - Wysokie, Konin, Piorunów, Ślesin, Stare Miasto, Tuliszków, Władysławów. Przewodniczący Oddziału: kol. J. Gryboś, sekretarz: kol. Edw. Klemczyński. Lustracja Oddziału Powiatowego i zjazd pow. nauczycielstwa z udziałem delegatów Komisji kol. kol. T. Wasilewskiego i J. Bytnara, odbyły się 23.X.1928 r., następny zjazd powiatowy z udziałem członka Komisji kol. St. Somorowskiego był w styczniu 1928 r. Zarząd Oddziału stara się nawiązać ściślejszy kontakt z podległymi Ogniskami.

5) **Oddział powiatowy w Łasku.** Ognisk 20. Kwestj. sprawozd. nadesłało Ognisk 5 — brak sprawozdań od 13 Ognisk. Nadesłały sprawozdania: Górką Pabjanicka, Lutomiernik, Pabjanice, Sędziejowice i Widawa. Przewodniczą-

cy Oddziału Powiatowego kol. Eug. Mieszkowski. Działalność Zarządu Oddziału Powiatowego i Ognisk nie zaznacza się wybitnie. Nawiązanie kontaktu Oddziału Powiat. z Komisją i Ogniskami jest palącą potrzebą.

6) **Oddział powiatowy w Łęczycy.** Ognisk 13. Kwestj. sprawozd. nadesłało Ognisk 7 — brak sprawozdań od 6. Nadesłały sprawozdania: Grabów, Łefmierz, Łęczycza, Piątek, Poddebice, Wartkowice, Witonia. Przewodniczący Oddziału Powiatowego kol. Józef Lux. Lustracja Oddziału Powiatowego z ramienia Komisji odbyła się 7.VI 1928 r. Lustracje Ognisk przez Oddział Powiatowy w toku. Praca w Ogniskach ożywia się.

7) **Oddział powiatowy w Łodzi.** Ognisk 14. Kwestjonariuszy sprawozdawczych od Ognisk nie otrzymaliśmy wcale, co Komisja z przykrością stwierdza. Zapewne Zarząd Oddziału Powiatowego zapomniał je rozesłać w swoim czasie. Koniecznym jest nawiązanie kontaktu Zarządu Oddziału z Komisją i Ogniskami, zwołanie zjazdu powiatowego w najbliższym czasie, lustracje Ognisk i t. p.

8) **Oddział powiatowy w Piotrkowie.** Ognisk 19. Kwestj. sprawozdawczych otrzymaliśmy 7 — brak sprawozdań od 12 Ognisk. Nadesłały sprawozdania: Bujny Szlacheckie, Druzbice, Kamięnsk, Kluki, Moszczenica, Piotrków, Szydłów. Ożywienie w działalności Ognisk w okresie sprawozdawczym słabsze, aniżeli w latach ubiegłych. Lustracja Oddziału Powiatowego z ramienia Komisji odbyła się 25.III 1928 r. Oddział Powiatowy przed tym terminem zlustrował 9 Ognisk. Doroczny zjazd powiatowy nauczycielstwa z udziałem delegatów Komisji, kol. kol. Biłskiego i J. Kurasia odbył się 23 października 1927 r. następny zaś z udziałem delegata Komisji H. Ochędalskiego z wiosną b. r. Przewodniczący Oddziału Powiatowego kol. Joworowski, sekretarz Aleksy Bartosz.

9) **Oddział powiatowy w Radomsku.** Kwestj. sprawozd. nadesłało Ognisk 8 — brak sprawozdań od 10 Ognisk. Nadesłały sprawozdania: Brzeźnica, Kobieje, Koniecpol, Radomsk, Radziechowice, Wielgomłynny, Gidle, Żytno. Od marca b. r. nowy Zarząd Oddziału Powiatowego: przewodniczący K. Syczyński, sekretarz St. Tanarek. Stan organizacyjny Ognisk zadowolający. Prace w dziedzinie oświaty pozaszkolnej skupia Sekcja Oświaty Pozaszkolnej. Przewodniczący Sekcji O. P. kol. K. Kupczyński. Lustrację z ramienia Komisji Zarządu Głównego przeprowadził w dniu 18.III b. r. kol. Bytnar, udział w Zjeździe powiatowym nauczycielstwa brał przewodniczący Komisji Kl. Biłski. Podkreślić należy dokonanie lustracji prawie wszystkich Ognisk przez Oddział Powiatowy i wydatne zmniejszenie się zaległości Ognisk na rzecz Zarządu Głównego.

10) **Oddział powiatowy w Sieradzu.** Ognisk 14. Kwestj. sprawozd. nadesłały wszystkie Ogniska. Skład Zarządu Oddziału Pow.: M. Sołhaj — przewodniczący, H. Sierosławski — viceprzewodniczący, Antoni Ławiński — sekretarz. Członkowie Oddziału Powiatowego i kol. kol. lustratorzy powiatowi zlustrowali wszystkie Ogniska. Na terenie powiatu w okresie sprawozdawczym odbyło się 32 kursów dla dorosłych z 800 słuch. Pracę w dziedzinie oświaty pozaszkolnej subsyduje Sejmik Powiatowy. Lustracja Oddziału Powiatowego z ramienia Komisji odbyła się 13.II b. r. Zjazd pow. nauczycielstwa, z udziałem delegatów Komisji kol. kol. Kl. Biłskiego i H. Ochędalskiego odbył się 6.V b. r. Stwierdzić należy, na podstawie przesłanych danych i poczynionych spostrzeżeń, że powiat sieradzki pod względem organizacyjnym w okresie sprawozdawczym wysunął się na czoło innych powiatów.

11) **Oddział powiatowy w Słupcy.** Ognisk 13. Kwestj. sprawozd. nadesłało Ognisk 9 — brak sprawozdań od 4 Ognisk. Nadesłały sprawozdania: Ciążęń, Kazimierz Biskupi, Kleczew, Młodojewo, Ostrowite, Słupca, Trąbczyn, Wilczyn, Zagorów. Skład Zarządu: J. Trzebuchowski — przewodniczący, St. Kumosa — sekretarz. Lustracja Oddziału Powiatowego i liczny zjazd pow. nauczycielstwa przy udziale delegata Komisji, kol. Bytnara, odbyły się

ostatnio w dniu 17.VI b. r. Zarząd Oddziału przeprowadza lustrację Ognisk. W większości Ognisk działalność ożywiona. Oplacanie wkładek mies. na rzecz Zarządu Głównego regularne. W okresie sprawozdawczym odbyło się na terenie 9 Ognisk 15 kursów dla dorosłych z 400 słuchaczami.

12) **Oddział powiatowy w Turku.** Ognisk 4 — sprawozdań również 4. Nadesłały sprawozdania: Dobra, Jeziorsko, Turek, Uniejów. Kursów dla dorosłych 16, słuchaczy przeszło 350. Stan organizacyjny Ognisk dobry. Zarząd Oddziału Powiatowego dokonywa lustracji. Oplacanie wkładek regularne. Na zjazdy pow. nauczycielstwa w okresie sprawozdawczym wyjeżdżali do Turku kol. kol. Bilski, Ochędalski, Sajda.

13) **Oddział powiatowy w Wieluniu.** Ognisk 16. Kwestj. sprawozd. nadesłało Ognisk 6. Nadesłały sprawozdania: Działoszyn, Dziętkowice, Ożarów Wiel., Kieleczygłów - Siemkowice, Praszka, Sokolniki. Zarząd Oddz. Pow.: R. Maron — przewodniczący, W. Swosowski — sekretarz. Działalność organizacyjna w wielu Ogniskach ożywiona. Udział w organizacjach społecznych i samorządowych i praca w dziedzinie oświaty pozaszkolnej. Na terenie 6 Ognisk 14 kursów dla dorosłych o 400 słuchaczach. Lustracja Oddziału Powiatowego i liczny zjazd pow. nauczycielstwa z udziałem delegata Komisji kol. Bytnara odbyły się w dniu 10.VI b. r.

14) **Łódź - miasto.** Członków 470. Działalność Ogniska w kierunku dokształcania nauczycielstwa — kursy uzupełniające i W. K. N. oraz w kierunku rozwoju placówek gospodarczych — zakup księgarni naucz. Z okazji 10-lecia istnienia szkolnictwa Ognisko w Łodzi urządziło z dużym nakładem pracy wystawę szkół powszechnych, wydało „Jednodniówkę” dla młodzieży i dla starszych. W roku 1927 — w czasie wakacji — Ognisko zorganizowało 19 grup kursów uzupełniających, których kierownikiem pedagogicznym był przewodniczący Komisji kol. Bilski.

Przy Ognisku istnieją następujące sekcje: 1) szkół specjalnych, naucz. szkół zawodowych, towarzyska i czytelniana. Ognisko posiada dużą bibliotekę o 1540 tomach. Czytelnia jest zaopatrzona we wszystkie pisma związkowe. 4 pisma codzienne, 6 tygodników i 4 różne.

Charakterystyka ogólna pracy Oddziałów Powiatowych na terenie działalności Komisji Łódzkiej przedstawiałaby się w okresie sprawozdawczym następująco:

1) Pod względem sprężystości organizacyjnej, ożywienia życia związkowego wysunęły się na czoło powiaty: **Sieradz, Radomsk, Słupca, Kalisz, Wieluń, Łęczyca.**

2) Inne powiaty jak: **Piotrków, Koło, Konin i Turek** starają się dotrzeć im kroku.

3) Słabsze pod względem organizacyjnym były: **Brzeziny, Łódź - powiat i Łask.**

Pisma: Ogniska prenumerowały: 35 egz. „Ruchu Pedagog.”, 90 egz. „Polskiej Oświaty Pozaszkolnej”, 80 egz. „Szkoły Specjalnej”, 95 egz. „Szkoły i Nauczyciela” (pismo to w lutym zostało zlikwidowane), 30 egz. „Wiedza i Życie”, 10 egz. „Życie Szkolne”, 12 egz. „Polskie Archiwum Psychologii”.

Biuro Komisji Zarządu Głównego w Łodzi mieści się przy ul. Andrzeja nr. 4 III p. Czynne jest w godzinach popoł. od 4 — 7 w poniedziałki, środy, piątki i soboty. Prezydium Komisji odbywa posiedzenia w piątek każdego tygodnia od godz. 4 — 6 wiecz.

Skład osobowy Komisji Łódzkiej.

1) Bilski Klemens — przewodniczący, Łódź, ul. Podmiejska 21 — Dom nauczycielski.

2) Ochędalski Henryk — wice-przewodn., Łódź, ul. Szpitalna 10 (szkoła).

3) Somorowski Stanisław — czł. Komisji, Łódź, ul. Wólczanska 253.

- 4) Sajda Józef — czł. Komisji, Pabjanice, ul. Łaska.
 - 5) Wasilewski Tomasz, czł. Komisji, Łódź, Żeromskiego 3.
 - 6) Kuras Józef, czł. Komisji, Łódź, Szosa Konstantynowska 20.
 - 7) Fiszer Stefan, czł. Komisji, Piotrków, Aleje 3-go Maja 3 — 6.
 - 8) Charszewski Zygmunt, czł. Komisji, Kalisz, Polna 7 — m. 11.
 - 9) Bytnar Jakób — sekretarz Kom., Łódź, Nowo-Marysińska 1—3.
- Adres korespondencyjny Komisji Łódzkiej: Łódź, Andrzeja 4. III p.

Tel. 47.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZWIĄZKU P. N. S. P. W BRZEŚCIU N/B.

Całokształt pracy związkowej Komisji Poleskiej w ciągu roku sprawozdawczego stanowił:

- I. Utrzymanie na należytych poziomie sprawności organizacyjnej Oddziałów Powiatowych i Ognisk i zachowanie linii ideowej Związku.
- II. Propaganda w obronie niezależności szkolnictwa.
- III. Sprawy uposażeniowe nauczycielstwa.
- IV. Obrona prawno-służbowa członków.
- V. Oświata pozaszkolna (sprawozdanie oddzielne).
- VI. Dalsze samokształcenie się nauczycielstwa.

Działalność ogólna.

Rozległe i błotniste tereny Polesia i wypływające z nich niedogodne warunki komunikacyjne zmusiły Komisję położyć główny nacisk na zjazdy powiatowe i walne zebrania Ognisk, które odbywały się z udziałem delegatów Komisji i zastępowały zjazdy wojewódzkie. Omówienie odmiennych warunków pracy w poszczególnych powiatach Polesia daje bowiem lepsze rezultaty, niż dotychczasowe walne zjazdy wojewódzkie. W ciągu roku sprawozdawczego odbyły się zjazdy powiatowe i ogniskowe we wszystkich miejscowościach województwa poleskiego. Liczny udział na zjazdach nauczycielstwa związkowego z najbardziej odległych zakątków Polesia i poważne traktowanie wszystkich aktualnych zagadnień, dotyczących całokształtu wysiłków Związku, świadczy o coraz to większym wyrobieniu społecznym i organizacyjnym tutejszego nauczycielstwa. Zjazdy powiatowe w Stolnie, Prużanach, Łunińcu, Sarnach, Kamieniu-Koszyrskim, Kobryniu, Drohiczynie, jak również i walne zebrania Ognisk odbyły się z udziałem kol. kol. Kurpiewskiego, Jawtuchowicza, Mruka, Kosteckiego i Tkaczyka z Brześcia, kol. Bożowskiego z Sarn i kol. Niedźwiedzkiego z Pińska. Wszystkie powiaty województwa poleskiego są już objęte naszą organizacją. Cały teren Polesia został podzielony na tak zwane rejony lustracyjne, które mają przydzielonych specjalnych lustratorów związkowych, działających z ramienia Komisji. Na kurs społeczno-organizacyjny do Zakopanego została delegowana przez Komisję, jako stypendystka, kol. Bronisława Brydakówna z Kobrynia. Pism do Komisji wpłynęło 252, okólników wydano 3, komunikatów 3. Posiedzeń plenarnych Komisji odbyło się 2, posiedzeń Wydziału Wykonawczego 8. Komisja posiada własny lokal, w którym znajduje się biuro oraz internat dla przyjezdnych. Lokal ten mieści się w centrum miasta przy ul. Długiej Nr. 23. Przy Komisji istnieją następujące sekcje i referaty: 1) organizacyjna, 2) prawno-służbowa, 3) oświaty pozaszkolnej, 4) prasowa. Obecnie jest już w stadium organizacji sekcja kształcenia nauczycieli. Sekcja ta w związku z systemem ratalnym egzaminów dla eksternów z W. K. N., jaki został wprowadzony w życie przez Ministerstwo Oświaty, przystąpiła do zorganizowania W. K. N. w Brześciu n/B., na którym będzie przerabiana I-sza rata egzaminu, t. j. dział „A” programu Państwowego Wyższego Kursu Nauczycielskiego.

Sprawa podporządkowania szkolnictwa władzom administracyjnym dyskutowana była na wszystkich zjazdach powiatowych i zebraniach Ognisk i ujęta w jednomysłne uchwały w obronie niezależności szkolnictwa.

Sekcja Porad Prawnych.

Z obrony prawnej, jaka jest zorganizowana przy Komisji, korzystało w ciągu roku sprawozdawczego sześć osób, które otrzymały bezpłatnie obrońców z Brześcia i z Warszawy. Ponadto udzielono w biurze Komisji porad prawnych w 37 wypadkach.

Przy Komisji jest zaangażowany prawnik, który prowadzi wszelkie sprawy członków Związku, skierowane do niego drogą organizacyjną. Oprócz tego w sprawach zwolnień, przeniesień, urlopów dla chorego nauczycielstwa, szkanowania przez niektórych inspektorów członków naszej organizacji, zapomóg, emerytur, egzaminów i t. d. prezydium Komisji interwenjowało u władz w 75 wypadkach. Rezultat interwencji, szczególnie, gdy chodzi o Kuratorium, był przeważnie pomyślny.

Skład osobowy Komisji.

W dniu sprawozdawczym w skład Komisji wchodzi następujące osoby: kol. Kurpiewski Karol — przewodniczący (Brześć n/B.), kol. Kamiński Szymon — sekretarz (Brześć n/B.), kol. Jawtuchowicz Piotr (Brześć n/B.), kol. Kalinowska Zofja (Brześć n/B.), kol. Skorupa Edward (Drohiczyn), kol. Niedźwiedzki Józef (Pińsk), kol. Bożowski Bohdan (Sarny), kol. Bodakowska Marja (Kamień-Koszyrski), kol. Brydakówna Bronisława (Kobryń), kol. Kotowski W. (Stolin), kol. Kasprzycki Antoni (Domaczewo).

Działalność Oddziałów powiatowych i Ognisk.

Oddziały powiatowe istnieją w Brześciu n/B., Drohiczynie, Łuniniec, Pruzanach, Kamieniu-Koszyrskim i Stolinie. Sprawozdanie nadesłał Oddział powiatowy w Brześciu n/B. Do Oddziału należy 6 Ognisk. Ogólna ilość członków w wymienionych Ogniskach 238. Przedmiotem dyskusji na zebraniach były: sprawy organizacyjne i zawodowe, podporządkowanie szkolnictwa władzom administracyjnym, oświata pozaszkolna, kształcenie nauczycieli i uposażenie. Przy Oddziale istnieje Sekcja O. P. Praca kulturalno-oświatowa napotyka trudności komunikacyjne. Sejmik powiatowy udzielił subsydjum na prowadzenie oświaty pozaszkolnej 3.500 zł. Do Urzędu Dyscyplinarnego z pośród członków Związku należy 5 osób, do Komisji Kwalifikacyjnej 2, do Sejmiku 1. Organizacja objęta cały powiat, nie należy do Związku 55 osób.

Brak sprawozdań innych Oddziałów Powiatowych tłumaczymy tem, iż czynności Oddziałów powiatowych z braku ludzi i ciężkich warunków komunikacyjnych pełnią jeszcze ciągle Ogniska powiatowe. Wspomniana powyżej działalność objazdowa dąży do uruchomienia czynności ogólnopowiatowych.

Ognisk na terenie działalności Komisji jest 50; sprawozdania nadesłały 20 Ognisk: Kuchocka Wola, Wiczówka, Pruzana, Bereza Kartuska, Radczyk, Dawidgródek, Motol, Wielka Głusza, Chocieszów, Dąbrowice, Sarny, Czuczewice W., Mikaszewice, Iwacewice, Różana, Łunin, Brześć n/B., Kamieniec Litewski, Wysokie Litewskie, Dywin.

Ilość Ognisk i członków w poszczególnych powiatach przedstawia się następująco:

L. p.	Powiaty	Ilość Ognisk	Ilość członków w powiecie	L. p.	Powiaty	Ilość Ognisk	Ilość członków w powiecie
1	Brześć n/Bugiem	6	217	6	Łuniniec	8	104
2	Drohiczyn	3	99	7	Pińsk	8	138
3	Kamień-Koszyrski	4	92	8	Prużana	6	137
4	Kobryń	2	93	9	Sarny	2	82
5	Kosów-Poleski	6	80	10	Stolin	5	91
Razem						50	1133

Tabela powyższa ujmuje ilość członków według stanu z września 1928 r.

Łączna praca Ognisk, nie licząc natężonej wszędzie działalności oświatowo-kulturalnej, wyraża się w następujących liczbach, które należy traktować proporcjonalnie do niepełnej ilości sprawozdań. Poszczególnych sekcji 13, wśród nich teatralnych 5, spółdzielczych i samopomocy 2, pedagogicznych i samokształcenia 5, porady prawnej 1. Bibliotek 8, z ogólną ilością tomów przeszło 1800. (Sam Brześć ma dużą bibli. na 1.105 tomów). W samorządach gminnych i powiatowych pracuje 6 członków Związku, co na stosunki kresowe stanowi już duży krok naprzód. Walnych zgromadzeń Ognisk przeciętnie 3 — 2. Zebrań Zarządów znacznie więcej.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZWIĄZKU P. N. S. P. W KATOWICACH.

Sprawozdanie z działalności Komisji za rok ubiegły obejmuje trzy działy:

- I. Sprawozdanie z działalności Komisji i jej Sekcji za rok 1927/28.
- II. Sprawozdanie z ruchu i życia Ognisk za rok 1927 i I półrocze 1928.
- III. Sprawozdanie z pracy związkowców na terenie kulturalno oświatowym i społecznym za rok 1927/28.

L. Działalność Komisji i Sekcji.

Zeszloroczny Walny Zjazd Członków powołał Komisję w następującym składzie: Prezes: kol. Szafran, wiceprezesi: kol. Zebro i Zajchowski, sekretarz: kol. Błasiński, skarbnik: kol. Stachowski. Członkami byli koledzy: Syska, Kłapa, Zajchowska, Kuliga, Rzeszowski, Dietrichówna, Linca, Gonet, Kozicki, Błach, Wlekiński, Walewski, Lacheta i Mazak.

W ciągu roku charakter pełnionych funkcji niektórych członków Komisji uległ zmianie. Ponieważ koledzy Szafran i Kłapa przeszli do administracji szkolnej, obowiązki prezesa przejął drugi wiceprezes, kol. Zajchowski, zaś przewodnictwo Sekcji prawniczej w miejsce dotychczasowego kol. Kłapy objął kol. Cieślak.

Przy Komisji utworzono następujące Sekcje: prawną, pedagogiczną, szkolną, organizacyjną, oświaty pozaszkolnej, muzyki i śpiewu, robót ręcznych i kobiet. Nadto w ciągu roku powstały: Sekcja Rad Rodzicielskich i Szkół Specjalnych.

W roku sprawozdawczym Komisja odbyła 3 posiedzenia pełnej Komisji, 4 ścisłej Komisji i 5 posiedzeń Prezydium. Razem odbyło się 12 posiedzeń. Tematem obrad były kwestje, związane z potrzebami szkolnictwa w wojew. śląskiem, wpisów do szkół mniejszości, pracy społecznej, kulturalno-oświatowej, wyborów do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej oraz żywo interesujące sprawy związkowe.

Punktem wyjścia z działalności Komisji były dyrektywy ostatniego Zjazdu, streszczające się we wnioskach i rezolucjach, które Komisja wręczyła p. wojewodzie w pierwszych dniach po Zjeździe.

Ogółem Komisja była 4 razy w delegacji u wojewody w kwestjach ogólnych, niezależnie od tego członkowie Prezydium odbywali częste konferencje z naczelnikiem Wydziału dr. Regorowiczem. Korzystając z pobytu p. Prezydenta na Śląsku przedłożyliśmy memorjał, uzasadniając konieczność unifikacji Śląską z resztą Rzeczypospolitej w dziedzinie szkolnictwa.

Komisja urzędowała w lokalu wynajętym w Katowicach przy ul. Andrzeja 6, gdzie dotąd mieści się biuro Komisji, otwarte codziennie w godzinach popołudniowych między 16-tą a 19-tą. Niezależnie od tego urzędowały Sekcje: w poniedziałki: prawna oraz Administracja i Redakcja Ogniskowca, we wtorki: muzyki i śpiewu, w środy — Prezydium Komisji, w czwartki — Sekcja kobiet i oświaty pozaszkolnej, w piątki — Sekcja szkolna i organizacyjno-illustratorska, w soboty — Rad rodzicielskich.

Biuro Komisji w roku sprawozdawczym wysłało do Zarządu Głównego 44 pism, do Ognisk 109, innych 269. Razem wysłano 422 pism. Wpłynęło do Komisji 959 pism. A więc przez dziennik nadawczy w roku sprawozdawczym

przeszło 1381 pism. Jeżeli porównamy z rokiem 1925/26, to ruch korespondencyjny wzmożił się o 778 pism, zaś w porównaniu z rokiem ubiegłym o 383 pism. Należy zaznaczyć, że były wypadki, że pod jedną liczbą przesłaliśmy 1200 listów (z Sekcji rad. rodz.) oraz po 125,84, a bardzo często po 42 pisma.

Praca Komisji zależnie od jej charakteru skupiała się w odpowiednich Sekcjach. I tak:

Sekcja Prawna.

obejmowała różnorodne sprawy, związane z całokształtem szkolnictwa. Dotyczyła przeważnie rozstrzygnięć władz szkolnych w sprawie uposażenia, przeniesienia na emeryturę, dodatku za kierownictwo, czynszów mieszkaniowych, należności za pole i t. p. Ze względu na niejasność odnośnych postanowień niektóre wymagają dłuższego czasu celem wyświetlenia stanowiska prawnego. W całości załatwiono w ciągu roku 150 spraw, nie licząc drobniejszych rzeczy, jak interwencje i t. p.

Referat prawny prowadził kol. Kłapa do 1 lutego 1928 r., zaś od powyższego terminu kol. Cieslar. Zapewniono sobie współpracę prawników, pracujących w tej dziedzinie. Porady adwokatów zasięga się od wypadku do wypadku. Sekcja prawna w porozumieniu z Prezydym Komisji interwenjowała wzgl. rozpatrzyła następujące sprawy:

1. Sprawa dodatku dla sił kontraktowych.
2. Przemianowania nauczycieli pomocniczych i kontraktowych na tymczasowych, (przemianowanie dokonywa się obecnie stopniowo po inspekcji każdego z osobna).
3. Ustalenia wszystkich nauczycieli (lek), którzy posiadają odpowiednie warunki na podstawie ustawy z 1.XII 1927 r. Wydział Oświecenia czekał na rozporządzenie wykonawcze i dopiero obecnie przygotowuje stabilizację.
4. Dodatek kierowniczy i funkcyjny oraz równoważnik za pole dla kierowników tymczasowych.
5. Wydanie dekretów przez władze tym, którzy służą od szeregu lat na Śląsku, a dekretów dotychczas nie posiadają (załatwione).
6. Sprawa czynszów za mieszkania dla nauczycieli w budynkach gminnych (w toku).
7. Rozpatrzone szereg rzekomo mylnych zarządzeń władz (potrącenia po kilku latach dodatku emeryt., cofnięcie dekretów nominacyjnych na nauczycieli stałych, nie mających egzaminu kwalifik., przegrupowanie przy weryfikacji, wydanie karty porady i t. p.) Przeważną ilość dało się załatwić pomyślnie w W. O. P.
8. Interwenjowano w W. O. P. w kilkudziesięciu sprawach, dotyczących zatargu z Inspektoratem, przeniesienia podczas choroby, zwrotu kosztów przeprowadzki, zwolnienia ze służby etc. i żądano ponownego rozpatrzenia spraw.

W związku z uchwałą IV. Walnego Zjazdu Wojew. który nałożył na członków obowiązek organizowania Opiek klasowych i Rad rodzicielskich powstała przy Komisji w roku bieżącym

Sekcja Rad Rodzicielskich

której przewodniczącym jest kol. Błaśński, sekretarz kol. Święch. Zadaniem Sekcji Rad Rodzicielskich jest:

- a) zainteresowanie ogółu kolegów i koleżanek zagadnieniem współpracy domu ze szkołą i zachęcanie do organizowania Opiek klasowych i Rad rodzicielskich przy szkołach;
- b) udzielanie zainteresowanym: rad, wskazówek i pomocy w kontynuowaniu współpracy domu ze szkołą na terenie Rad rodzicielskich;
- c) nadawanie odpowiedniego kierunku pracy w Opiekach i Radach przez przygotowanie całorocznego programu pracy i udzielanie szczegółowych informacji o sposobie wykonania tego programu;
- d) zaznajomienie tego ogółu rodziców o potrzebach szkoły, wychowa-

nia i nauczania przez umieszczanie odpowiednich artykułów w prasie codziennej.

W tym celu Sekcja rozesała pod imiennym adresem wszystkim członkom program pracy na rok szkolny 1927/28 oraz Regulamin dla Rad rodzicielskich. Na lamach Ogniskowca w informatorze Sekcji Rad rodz. podawano szczegółowe instrukcje, omawiające sposób wykonania programu. Wygłoszono z ramienia Sekcji referat: „O Radach rodzicielskich” w Ogniskach: Nikiszowiec, Świątchłowice, Wielki Chelm, nadto na I. Zjeździe b. wychowanków Sem. męsk. w Mysłowicach oraz na zebraniu nowo-przybyłego nauczycielstwa do szkolnictwa w wojew. śląskiem. Poza tem na zebraniach rodzicielskich w Wielkiej Dąbrowce, Zgodzie, Szarleju wygłoszono referat na temat: „Dom a szkoła” orz na jednym z wieców rodzicielskich „O szkole jednolitej”.

Jak wynika z wykazu statystycznego Ognisk, na terenie działania Komisji istnieje 95 Rad rodzicielskich. Sprawozdanie nadesłały tylko 42 Rady. Po zestawieniu sprawozdań wynika, że wygłoszono 106 referatów, odbyto 148 ogólnych zebrań rodziców, 116 Rad rodz., 68 Wydziałów Rad, 216 Opiek klasowych. Należy zaznaczyć, że w Radach rodz. pracują także nauczyciele z drugiej organizacji oraz z poza organizacji. Dla orientacji podaję zestawienie cyfrowe: na 42 przewodniczących Rad rodz. którymi są kierownicy szkół, do Związku należy 29, do Stowarzyszenia 3, poza organizacjami 10. Na 260 Opiek kl. (którymi są wychowawcy klas) do Związku należy 205, do Stowarz. 41, niezorganizowanych 14. Nie wszystkie Rady rodzicielskie przesyłały sprawozdania, nie przy każdej szkole dotąd istnieją Rady rodz., jednakże zagadnienie współpracy domu ze szkołą zatacza coraz większe kręgi, skutki współpracy domu ze szkołą tak dobitnie podkreślają potrzebę tworzenia Rad rodzicielskich, że mamy nadzieję, iż rozpiętość sieci Rad rodz. w przyszłym roku znacznie się wzmoże.

Również w bieżącym roku szkolnym powstała przy Komisji

Sekcja Robót Ręcznych

której przewodniczącym jest kol. Gonet, naucz. robót ręcznych Seminarjum męsk. w Mysłowicach. Sekcja odbyła 2 posiedzenia. Kolega Gonet urzędował na miejscu w Mysłowicach. W ciągu roku sprawozdawczego kilkadziesiąt sił nauczycielskich zasięgało informacji, dotyczących robót ręcznych. Przewodniczący chętnie udzielał wskazówek, demonstrowanych modelami i całym urządzeniem pracowni.

Sekcja robót ręcznych stwierdza, iż w kierunku spopularyzowania nauki robót ręcznych w ogromnej mierze przyczynił się obecnie W. O. P. — organizując kurs dokształcający robót ręcznych przy Państw. Semin. naucz. męsk. w Mysłowicach, na który uczęszcza około 50 osób. Kurs ten prowadził kol. Gonet.

Sekcja Muzyki i Śpiewu.

prowadzona dotąd przez kol. Linca, z powodu szczerpłego terenu działania w ramach tylko Związku, narazie zlikwidowała swe czynności. Natomiast przewodniczący Sekcji kol. Linca przystąpił do zorganizowania Związku Nauczycieli Muzyki i Śpiewu w wojew. śląskiem. Prezesem Związku Nauczycieli Muzyki i Śpiewu jest kol. Linca, który również prowadzi chór nauczycielski w Katowicach.

By koleżanki mogły spełnić rolę, do jakiej są powołane na Śląsku, na poprzednim Zjeździe powołano przy Komisji

Sekcję Kobiet

której przewodniczącą została kol. Dietrichówna, a sekretarką kol. Jarosówna. W okresie sprawozdawczym odbyły się 2 zebrania Zarządu oraz 3 zebrania delegatów o charakterze dyskusyjno - informacyjnym, na którym były 3 referaty: „Kobieta wobec wyborów” wygłoszony przez kol. Dietrichównę, „Uspo-

lecznienie kobiety" przez p. Weyher - Szymanowską, oraz: „Rola społeczna nauczycielki na Śląsku" przez kol. Ogiętlową.

W okresie sprawozdawczym wpłynęło do Sekcji 21 pism, wyszło 19. Nadto udzielano osobistych informacji lub porad. Sekcja interwenjowała w sprawie kursu gospodarstwa domowego oraz w sprawie chorej kol. Kozi-mówny.

Sekcja kobiet przy Komisji skierowała swe wysiłki w bieżącym roku głównie w kierunku tworzenia Sekcyj kobiet przy Ogniskach, których narazie zdołano zorganizować 14. Praca Sekcji kobiet skupiała się głównie w towa-rzystwach kulturalno - oświatowych.

Sekcja Szkolnictwa Specjalnego.

jest najmłodszą z Sekcyj Komisji Śląskiej, gdyż zorganizowaną została dopiero w lutym b. r. Liczy ona 27 członków z trzech działów szkolnictwa specjalne-go, a mianowicie: z działu dla dzieci upośledzonych umysłowo, upośledzonych moralnie i głuchoniemych. Przewodniczącym Sekcji jest kol. Roman Maza-nek, do Zarządu zaś wchodzi: kol. Ponikło Józef, jako przedstawiciel działu dla moralnie upośledzonych, kol. Roik Leopold z działu dla głuchoniemych, kol. Baranowski Marjan, jako sekretarz i kol. Rzeszótkowa Stanisława jako skarbniczka Sekcji.

W ciągu niespełna czterech miesięcy istnienia Sekcja odbyła dwa zjazdy w Katowicach. Na zjazdach zajmowano się kardynalnymi potrzebami szkolnictwa specjalnego w województwie śląskim, a mianowicie:

1. sprawą unormowania stanu prawnego szkolnictwa specjalnego na Śląsku,
2. sprawą uruchomienia prawnie istniejących i organizowania nowych szkół specjalnych dla umysłowo upośledzonych,
3. sprawą wyłączenia szkół specjalnych z pod niefachowego nadzoru in-spektorów i wizytatorów szkół powszechnych oraz utworzenia w Wy-dziale Oświecenia Publicznego Oddziału względnie referatu dla szkol-nictwa specjalnego,
4. sprawą umożliwienia szkolnictwu specjalnemu na Śląsku korzystania z opieki i nadzoru ze strony wizytatora szkół specjalnych przy Min. W. R. i O. P.,
5. sprawą zapewnienia szkolnictwu specjalnemu dostatecznego dopływu wykwalifikowanych sił nauczycielskich,
6. sprawą zapewnienia szkołom specjalnym dla umysłowo upośledzonych fachowej opieki lekarskiej ze strony lekarza psychopatologa,
7. sprawą utworzenia przy szkołach specjalnych oddziałów dokształcają-cych dla upośledzonej umysłowo młodzieży pozaszkolnej i wreszcie,
8. sprawą unormowania stosunków prawnie - służbowych nauczycielstwa szkół specjalnych zgodnie z obowiązującą pragmatyką służbową i usta-wą uposażeniową.

Te zasadnicze postulaty Sekcja przedłożyła w dwóch memoriałach Wy-działowi Oświecenia Publicznego. Jakkolwiek Sekcja nie może się narazie po-szczycić pozytywnymi rezultatami swej pracy, niemniej jednak może żywić uzasadnioną nadzieję, że przy dalszych wysiłkach zdoła pokonać trudności i doprowadzi, zwłaszcza wobec życzliwości p. naczelnika Wydziału, do zreali-zowania swych postulatów i postawienia szkolnictwa specjalnego na Śląsku na odpowiedniej wyżyźnie.

Poza temi zabiegami w sprawach szkolnictwa specjalnego u władz szkolnych, Sekcja dąży do nawiązania bliższego kontaktu ze światem lekar-skim, w szczególności zaś z lekarzami Zakładu Psychiatrycznego w Rybniku. i te usiłowania doprowadzą niewątpliwie do pożądanych wyników, a to w pe-stacji owocnej współpracy medyczno - pedagogicznej na niwie opieki nad anor-malnymi.

Sekcja organizacyjno - lustratorska.

W drugim roku swego istnienia Sekcja organizacyjno - lustratorska wykazała dużo wczucia się w gruntowniejsze zajęcie się losem Ognisk w celu ich podniesienia ideowego i materialnego. Pewne trudności przeżywała Sekcja w związku ze zmianami personalnymi w swym składzie. Przestali pracować w Sekcji: kol. Pszczółka, Gutowski i kol. Tomczakówna. Komisję Śląską podobnie jak w roku ubiegłym podzielono na 7 rejonów:

I. rejon cieszyński, prowadzony przez kol. Skrzypka, a obejmujący 7 Ognisk, został zlustrowany w całości. W II. rejonie katowickim prowadzonym przez kol. Stachowskiego na 4 Ogniska zlustrowano 3. W III-cim rejonie król-huckim, gdzie przewodniczącym jest kol. Łaszczok, na 7 Ognisk zlustrowano 5. IV. pszczyński kol. Hejnera, obejmujący 5 Ognisk ma zlustrowanych 4 Ogniska. Rejon V. rybnicki kol. Kiery na 7 Ognisk ma zlustrowanych 3 Ogniska, zaś rejon VI. kol. Skoczka, na 6 Ognisk 2 Ogniska. W rejonie VII. kol. Błasińskiego w tarnogórskim na 5 Ognisk zlustrowano 3 Ogniska.

W okresie sprawozdawczym powstało na terenie Komisji 5 nowych Ognisk, a to: w Istebnej, Lipinach, Pszowie, Czerwionce i Wielkiej Dąbrowce. Z ogólnej liczby 42 Ognisk, tegoroczną działalnością organizacyjno - lustratorską objęto 28 Ognisk — czyli 66 proc.

WYKAZ OGNISK ZLUSTROWANYCH.

Nazwa rejonu	Nazwisko i Imię oraz adres lustratora	Rejon lustratora
Województwo Śląskie	Kuliga Wojciech, przewodniczący Sekcji lustratorsko-organizacyjnej	Cały obszar województwa
	Błasiński Stanisław sekretarz Sekcji	
Rejon I Cieszyński	Skrzypek Teofil Cieszyn	Cieszyn, Skoczów, Ustroń, Zebrzydowice, Bielsko, Czechowice, Strumień, Istebna.
Rejon II Katowicki	Stachowski Antoni Katowice-Ligota	Katowice, Mysłowice, Szopienice, Ginowice.
Rejon III Królewsko-Hucki	Łaszczek Jan Kochłowice szk. II	Król-Huta, Michałkowice, Siemianowice, Kochłowice, Welnowice, Nowa - Wieś, Lipiny.
Rejon IV Pszczyński	Hejnar Józef Mikołów	Pszczyna, Golasowice, Mikołów, Wielki - Chelm, Tychy.
Rejon V Rybnicki	Kiera Jan Kopalnia Ema	Rybnik, Wodzisław, Knurów, Jastrząb - Zbrój, Brzeziny Śląskie, Czerwionka, Pańów.
Rejon VI Świętochłowicki	Skarek Józef Świętochłowice	Świętochłowice, Bielszowice, Nowy Bytom, Ruda, Chropaczów, Nowe Hajduki.
Rejon VII Tarnogórski	Błasiński Stanisław Mysłowice	Tarnowskie Góry, Lubliniec, Szarlej, Wielkie-Piekary, Psary, Wielka - Dąbrowka.

U w a g a. Ogniska, wydrukowane tłustym drukiem, lustrwane w roku sprawozdawczym.

Wydawnictwa Komisji.

Jak w latach poprzednich, i w tym roku na terenie Komisji wychodziły dwa pisma związkowe: „Miesięcznik Pedagogiczny“, wydawany w Cieszynie, i „Ogniskowiec“ dwutygodnik w Katowicach. Pierwszy porusza zagadnienia

fachowe z dziedziny pedagogiczno - metodycznej, drugi poświęcony jest sprawom organizacyjnym, oraz sprawom szkolnictwa w tutejszem województwie. „Miesięcznik Pedagogiczny”, założony przez Polskie Towarzystwo Pedagogiczne w r. 1891, rozchodzi się po całej Polsce i zagranicą. Liczba abonentów wynosi: 2.000. Pismo wysyła się między innymi: na Śląsk Cieszyński (500), na Śląsk Górny (250), do Czechosłowacji (320), do Brazylii (2 egzemplarze), do Chin (2 egzemplarze), do Leningradu (1 egzempl.), do Londynu (1 egzempl.), do Paryża (1 egz.)

„Ogniskowiec”, wychodzący od lat 4, drukowany jest w nakładzie 1.700 egz., i rozchodzi się głównie w górnośląskiej części woj. śląskiego, gdzie prenumerata jest dla członków obowiązkowa. W tym roku do „Ogniskowca” były załączone dwa referaty z zeszłego Zjazdu: „Warunki realizacji szkoły jednolitej na Śląsku”, „Rola nauczyciela na tle stosunków szkolnych na Śląsku” oraz praca kol. Syski: „O traktowaniu uczniów szczególnie zdolnych”.

II. Z ruchu i życia Ognisk.

Życie związkowe skupia się w ramach Ognisk, gdzie na zebraniach miesięcznych wygłaszano referaty z dziedziny psychologii, metodyki i najnowszych zdobyczy wiedzy. Niektóre Ogniska organizowały lekcje pokazowe, zastanawiały się nad metodami pracy pozaszkolnej.

Na 42 Ognisk 36 posiada Sekcje, z których na podkreślenie zasługują. Sekcje oświaty pozaszkolnej, pedagogiczne, teatralne, wycieczkowe, muzyki i śpiewu, samopomocy koleżeńskiej, prawne, gospodarcze, Sekcja kobiet. Sekcje powyższe, skupiające w sobie czynne jednostki, stanowiły główny ośrodek życia organizacyjnego i pracy ogniskowej.

Na zebraniach miesięcznych poza referatami z dziedziny pracy zawodowej omawiano szereg innych spraw, związanych z życiem organizacji i potrzeb lokalnych. Między innymi roztrząsano okólniki Zarządu Głównego, Komisji Śląskiej, poruszano sprawy Kasy Samopomocy Koleżeńskiej, sprawy służbowe nauczycielstwa, uposażeniowe, wpisów dzieci do szkół mniejszości, organizowania Rad Rodzicielskich, sprawę współpracy ze związkami miejscowymi i t. d. W roku sprawozdawczym odbyło się 209 zebrań Zarządów Ognisk, 119 zebrań miesięcznych (walnych), razem 328. Przeciętnie na każde Ognisko wypada 7 zebrań. Przyczem najwyższa ilość odbytych zebrań wynosi 23 (Król-Huta); najniższa 2.

Poza „Głosem Nauczycielskim” wraz z „Pracą Szkolną” oraz „Ogniskowcem”, Ogniska prenumerują także wszystkie pedagogiczne wydawnictwa związkowe. Nadto Ognisko w Tychach abonuje pisma zagraniczne: „Education Moderne” i „Schulreform”. Prócz tego 7 Ognisk posiada własne biblioteki z 615 tomami.

Celem uprzyśpieszenia członkom dalszego kształcenia się organizowano przy Ogniskach wyższe kursy naucz. (prywatne). I tak przy Ognisku w Katowicach powstały 3 wyższe kursy nauczycielskie. Słuchacze W. K. N. z grupy humanistycznej złożyli z końcem kwietnia b. r. egzamin przed Komisją państwową. Niezależnie od organizowania W. K. N. tworzone kursy robót ręcznych, gimnastyki i kursy kwalifikacyjne.

Prócz składek do Zarządu Głównego i Komisji, których wysokość jest ustalona, członkowie wpłacają także składki na potrzeby Ogniska. Najwyższa składka dla Ogniska wynosi 1,90 zł., najniższa 20 gr. Przeciętnie miesięczna składka do Ogniska wynosi 0,58 zł. Na fundusz wdów i sierot im. St. Nowaka zebrano 279,30 zł.

Na 42 Ogniska Sekcje Samopomocy Koleżeńskiej posiada 10 Ognisk. Fundusz stanowią bądź udziały, wpłacane ratami w ciągu roku szkolnego a zwrotne z końcem każdego roku, jak np. w Ognisku Wodzisławie, lub posiadają stały fundusz, zebrany z imprez, przedstawień.

To wewnętrzne życie Ognisk, tak bogate w treść, rozwijające się na

podłożu ideologii związkowej, było silnym czynnikiem, wpływającym na wzrost naszej organizacji. Według stanu z dnia 30 czerwca b. r. na terenie Komisji, jak już wspominałem, istnieją 42 Ogniska. Organizacja nasza liczy 1.790 członków. Od 1 lipca 1927 do 30 czerwca b. r. liczba naszych członków zwiększyła się o 231. Stosunek liczebny nauczycielstwa związkowego do nauczycielstwa szkół powszechnych przedstawia się następująco. Na 4096 nauczycieli szkół powszechnych Związek nasz liczy 1.970, do Stowarzyszenia Ch. N. należy około 1.100, do szkolnictwa mniejszościowego około 586, poza organizacją jest około 665. Procentowo Związek liczy 43 proc. całego nauczycielstwa, Stowarzyszenie 27 procent, nauczycielstwa mniejszościowego 13 procent, dżicy, t. j. stojący poza organizacjami 17 procent. Podkreślam, że nie przywiązujemy zbytnej wagi do stanu liczebnego, lecz do aktywności naszych członków. Rozpoczęliśmy życie organizacyjne nie wysoką cyfrą, lecz pracą. A pozycja nasza w życiu społecznym, narodowym na Śląsku zdejmowała niejednym bielmo uprzedzeń do Związku, wskazując, że miejsce dla nich jest w szeregach nauczycielstwa związkowego. W roku 1924 liczyliśmy 1221 czł., 1925 r. 1364 czł., 1926 r. 1414 czł., 1927 r. 1658 czł., 1928 r. 1790 członków. Zestawiona ilość członków w poszczególnych latach została podana według stanu z końcem każdego roku. Widać stały wzrost naszej organizacji, co jest dowodem jej żywotności, a nie kurczenia się.

Zkolei przystępujemy do III części sprawozdania.

III. Działalność związkowców na terenie kulturalno-oświatowym i społecznym.

Już niejednokrotnie, jako organizacja, określiliśmy nasz stosunek do tak ważnego zagadnienia, jakim jest dla nas dziedzina kulturalno - oświatowa i społeczna w tutejszem województwie. Praca nasza musi mieć wyraźny charakter pracy kresowej, a nauczyciel wszystkie walory kresowca.

Nauczyciel musi się zdobyć na maximum wysiłku, by praca w szkole dała wynik zadowalający. Z taką samą energią nakładem wysiłku i poświęcenia musi oddać się pracy pozaszkolnej.

Nie do pomyslenia jest stan w tutejszem województwie, aby nauczyciel wycofał się z życia społecznego, wyrzekł się współpracy w organizacjach i towarzystwach polskich.

Praca w szkole i poza szkołą to dwie strony medalu, które, dopełniając się wzajemnie, przedstawiają w całości wartość danego pracownika - kresowca. Komisja, jako centralna władza nauczycielstwa związkowego w tutejszem województwie, utrzymuje stały kontakt z władzami wojewódzkimi, oraz organizacjami społecznymi i kulturalno - oświatowymi. Członkowie Komisji współpracują z niemi. I tak: koledzy Zajchowski i Syska należą do Komisji Oświatowej przy Zarządzie Gł. Związku Powst. Śląskich, do Zarządu Okręg. „Strzelca” oraz Związku Legionistów należy kol. Zajchowski. Kolega Syska jest członkiem Zarz. Okręgowego Rady naczelnej Z. O. K. Z. oraz prezesem Związku Kooperatystów w wojew. śląskiem. Kol. Mazak jest członkiem Zarządu Okręgowego Czerwonego Krzyża i przewodniczącym Oddziału Młodzieży przy Czerw. Krzyżu. Koleżanka Zajchowska jest przewodniczącą Komisji Oświatowej przy Zarządzie Głównym Towarzystwa Polek, kol. Rzeszółtko jest przew. Komisji Ośw. przy Zarządzie Gł. Strzelca w Katowicach, kol. Linca wchodzi w skład Zarządu Wojewódzkiego T. U. R., kol. Błach i Pogorzelski są członkami wojewódzkiego Zarządu T. C. L., kol. Stachowski jest prezesem Związku Śl. Kół Śpiewających na okręg Katowice, także członkiem Zarządu Okr. Z. O. K. Z., kol. Żebroń jest wiceprezesem Cieszyńskiej Macierzy Szkolnej. To współdziałanie centralnych władz tutejszych organizacji przechodzi na teren całego województwa.

Z organizacji tych zasługują na podkreślenie: Komisje oświatowe przy Zarządzie Gł. Związku Powstańców Śląskich, Strzelca, Legionistów, Tow.

Gimnastyczne „Sokół” Związek Harcerstwa Polskiego, Z. O. K. Z., L. O. P. P. i t. d. W ujęciu globalnem związkowcy pracują z 1208 jednostkami organizacyjnymi, nowych jednostek organizacyjnych stworzono w roku sprawozdawczym 171.

Z jakim ostatecznie bilansem pracy naszej stajemy wobec społeczeństwa śląskiego? Niechaj mówią za nas cyfry.

W roku sprawozdawczym ogłoszono 2.542 referaty, a więc o 999 referatów więcej, niż w zeszłym roku. Nauczycielstwo związkowe urządziło 897 przedstawień, Sekcje dramatyczne przy Ogniskach odegrały 42 sztuki — razem urządzono 939 przedstawień t. j. o 223 przedstawień więcej niż w roku ubiegłym. Członkowie Ogniska prowadzą 20 orkiestr, przy Ogniskach mamy 4 orkiestry związkowe — razem 24 orkiestry — o 10 orkiestr więcej niż w zeszłym roku.

W tym roku związkowcy prowadzili 327 kursów, t. j. o 198 kursów więcej. Urządzono wyłącznie przez członków Ogniska 416 wieczornic i obchodów, współpracowano przy urządzeniu 610 wieczornic. Brało udział w tegorocznych wyborach do Sejmu i Senatu w charakterze komisarzy obwodowych i okręgowych 230 kolegów, jako mężowie zaufania 136, czyli w tegorocznych pracach wyborczych było zaangażowanych 366 nauczycieli Z. P. N. S. P.

Jak wynika z tegorocznego sprawozdania z działalności Komisji, w życiu organizacyjnym Ognisk i pracy pozaszkolnej członków widać znaczny postęp w porównaniu z latami ubiegłymi. Nie powiem, byśmy wszystko zrobili. To, co dotąd zdziałaliśmy, to zaledwie część programu naszego posłannictwa. Przed nami stoi jeszcze cały ogrom pracy! Musimy powołać do życia nowe organa Komisji, względnie już istniejącym nadawać żywsze tętno, byśmy mogli objąć całokształt zagadnień, związanych z pracą nauczyciela kresowca, byśmy mogli je rozwiązać w duchu potrzeb państwowych.

Do Komisji Zarządu Gł., na rok 1928,29 zostali wybrani: Prezesem — kol. Zebrok, wiceprezesem — kol. Zajchowski i Syska, sekretarzem — kol. Błański, skarbnikiem — kol. Hejnar, jako członkowie — koledzy: Cieślar, Ogęgłowa, Kuliga, Stachowski, Dietrichówna, Mazanek Roman, Gonet, Rzeszowski, Prósłornicka, Wałkówna, Zajchowska, Ciejka, Kubiczek, Lipowczan, Kurpaska. Do Sądu Honorowego weszli koledzy: Stypa, Ryncarz, Wojnarski, Dyndowicz, Jegliński, Datkova, Świdarska.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZWIĄZKU P. N. S. P. W TORUNIU.

Praca Komisji Toruńskiej w roku sprawozdawczym była bardzo intensywna i musiała pokonywać poważne trudności w drodze konsolidacji organizacji wojewódzkiej. Komisja starała się przekonać nauczycielstwo pomorskie, że jedynie Związek P. N. S. P. dba o lepszą przyszłość szkolnictwa powszechnego. Gwałtowne ataki ze strony niektórych przedstawicieli kleru, oraz reakcyjnej prasy miejscowej musiała Komisja odpierać argumentami rzeczowemi, z których najskuteczniejszymi były przykłady żywej pracy.

Przeciwnicy Związku P. N. S. P. działali przeważnie wśród ludności miejskiej, starając się osłabić wpływy związkowe. Środowiska wiejskie bardziej krytycznie odnosiły się do bezpodstawnych zarzutów przeciwzwiązkowych i przechodziły nad nimi do porządku dziennego. Walka o prawdę hartowała jedynie wolę i sprawność organizacyjną, nadając jej coraz większą dośniość.

Rok sprawozdawczy był na Pomorzu przełomowym dla Związku P. N. S. P. Przybyło nam wielu nowych członków i liczne zastępy sympatyków z pośród miejscowego nauczycielstwa, które niezadługo już zapewne znajdą się w naszych szeregach, tem bardziej, że dziś już korzystają ze świadczeń związkowych.

Komisja w Toruniu posiada w śródmieściu przy ul. Żeglarskiej Nr. 6 własny, obszerny lokal, do którego śpieszą związkowcy, a nawet sympatycy o po-

radę w sprawach zawodowych. W biurze Komisji, nawet w święta wre życie organizacyjne i towarzyski, hotelik związkowy stanowi dla przybyłych wielkie udogodnienie.

W okresie sprawozdawczym od 1.VII 1927 r. do 30.VI 1928 przepłynęło przez biuro Komisji 2214 pism, z tego przyjęto 998, a wysłano 1216. Nadto wysłano odezwy organizacyjne, oraz wezwania na konferencje i zgromadzenia. W wielu wypadkach interwenjowano w Kuratorjum w sprawach służbowych oraz udzielano porad prawnych na drodze korespondencji lub ustnych konferencji. Zarząd Komisji wysyłał członków swych w celu zakładania nowych Ognisk i lustrowania już istniejących; nadto pośredniczono w nabywaniu podręczników i przyborów szkolnych; jednym z działań pracy Komisji była akcja przyjmowania, lokowania i oprowadzania wycieczek szkolnych i nauczycielskich, co spełniane było ochotnie ku zadowoleniu ogółu koleżeńskiemu.

W ciągu roku Komisja odbyła 12 posiedzeń Prezydium i 3 pełne zebrania, na których byli obecni wszyscy jej członkowie, reprezentujący prowincję. W pracy organizacyjnej pomagał wydatnie Zarząd Główny, delegując członków swych, posłów koł. Z. Nowickiego, L. Sudę i R. Tomczaka na trudniejsze placówki, gdzie staczać trzeba było o postulaty związkowe decydującą walkę.

Działalność Oddziałów pow. i Ognisk.

Na terenie Pomorza zorganizowanych jest 13 pow. z 23 Ogniskami:

Lp.	Powiaty	Ilość Ognisk	Ilość członków w powiecie	Lp.	Powiaty	Ilość Ognisk	Ilość członków w powiecie
1	Brodnica	2	28	8	Sępólno	2	29
2	Chelmno	1	18	9	Świecie	4	48
3	Chojnice (Ogn. Czersk)	1	11	10	Toruń	2	66
4	Działdowo	3	56	11	Tuchola	1	28
5	Grudziądz	1	45	11	Wąbrzeźno	3	39
6	Kartuzy (Ogn. Sierakowice)	1	15	13	Wejherowo	1	24
7	Lubawa	1	14		Ogółem	23	421

Z wyjątkiem 3 Ognisk: Grudziądza, Brodnicy i Lubawy wszystkie Ogniska nadesłały sprawozdania. Praca w Ogniskach była naogół ruchliwa i skuteczna i dotrzymywała kroku pracy Komisji w zakresie obrony i propagandy hasel związkowych.

Korzystnie uwytatnia się Ognisko w Tucholi, do niedawna nieliczne, dziś już wzmocnione i zdolne skupić wkrótce całe nauczycielstwo powiatu. W pracy Ogniska biorą czynny i światły udział koledzy z Seminarjum Naucz., którzy założyli poradnię w zakresie wszystkich przedmiotów dla nauczycieli, przygotowujących się do egzaminów. Z poradni korzystają liczne szeregi związkowe, a także z poza organizacji. Na posiedzeniach Ogniska przeprowadzane są lekcje wzorowe, odczyty i dyskusje w celu pobudzenia członków Ogn. do dalszego kształcenia się. Ruchliwość Ogniska w Tucholi stanowi najlepszą propagandę i promieniuje nawet na sąsiednie powiaty.

Dwa Oddziały pow., znajdujące się na dwóch przeciwległych krańcach Pomorza, w Działdowie i w Sępólnie, pracują intensywnie. Pierwszy skupił całe niemal nauczycielstwo w swoich 3 Ogniskach, drugi rozwija się zwolna, lecz stale, jakkolwiek zmagać się musi z miejscowym klerem.

Silny ruch związkowy panuje w pow. świeckim, gdzie mamy już 5 Ognisk, a przewidywanych jest kilka nowych w niedalekiej przyszłości. Inne powiaty też pracują wytrwale, jedno z Ognisk posiada już nawet własny lokal.

W chwili, gdy piszemy sprawozdanie, zostało zorganizowane Ognisko w Chojnicach, do którego ochotnie wstępuje nauczycielstwo i podejmuje pracę, tak potrzebną w środowisku dotychczas niezorganizowanym.

Ogółem wynika ze sprawozdań, że Walnych Zebrań Ognisk odbyło się 82, posiedzeń Zarządu 97 (przeciętnie na Ognisko 4 walne, 5 Zarządu). Ogniska posiadają Sekcje oświatowe, pedagogiczne, teatralne, oraz biblioteki z ogólną liczbą 262 książek.

8 Ognisk prowadzi pracę oświatową nad ludem, a 3 w wojsku, między innymi Ognisko w Grudziądzu. Inne organizują przedstawienia teatralne dla dzieci i dorosłych, współpracują z Tow. Teatrów Amatorskich, Związkami: przysposobienia wojskowego, Kółkami rolniczymi, Kasami Reiffeisena, Kołami śpiewackimi i t. p.

10 Ognisk bierze udział przez swych członków w samorządzie gminnym i szkolnym, 6 członków jest sołtysami, a 3 zastępcami sołt., 17 czł. ma mandat radnych gminnych, 1 jest członkiem Sejmiku pow., 3-ch nauczycieli wchodzi do Rad Szkolnych powiatowych, a wielu kolegów bierze udział w Radach Szkolnych miejscowych.

Kilka Ognisk dąży do stworzenia Samopomocy koleżeńskie, tak niezbędnej w dzisiejszych ciężkich finansowo czasach.

Skład Komisji Zarządu Głównego w roku sprawozdawczym przedstawiał się następująco:

1) Ciomborowski Jan, przewodniczący — Toruń, Grudziądzka 88. 2) Turtek Jan, sekretarz — Toruń, Żeglarska 6. 3) Piętowa Marja — Toruń. 4) Kwietnicki Jan — Toruń. 5) Stańkowska Zofja — Toruń. 6) Neumeuer Ferdynand — Grudziądz. 7) Paprocki Stanisław — Lianio. 8) Chrebelska Helena — Brodnica. 9) Raca Franciszek — Taszewskie Pole. 10) Polkówna Helena — Toruń. 11) Jaśkiewicz Adam — Toruń.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZWIĄZKU P. N. S. P. W POZNANIU.

Ogólna działalność.

Trudne i odpowiedzialne zadanie ma Komisja Poznańska. Odpowiedzialne, gdyż pracujemy w sąsiedztwie zasobnych w środki walki wrogów, którzy starają się zożydzić wszystko, co polskie. Trudne, gdyż wewnętrzni wrogowie postępu, a nawet pewne sfery nauczycielskie, które patrzą zawistnym okiem na wspaniały dorobek i rozwój Związku, nie przebijają w środkach, lecz kłamstwem i oszczerstwem walczą z nami przy pomocy wrogiej nam prasy. Mimo tych przeszkód, idea związkowa nie przestaje coraz głębiej zapuszczać swych korzeni, i wpływ nasz wśród patriotycznego społeczeństwa i nauczycielstwa daje się coraz wyraźniej odczuwać. Można nawet stwierdzić, że dzięki tej walce wchodzą w nasze szeregi jednostki ideowe, które stają się wzorem dla innych.

Pracę organizacyjną Komisji obrazują następujące dane. W roku sprawozdawczym załatwiono 864 pisma, nie licząc kilku okólników i setek odezw. Posiedzeń Komisji odbyło się 11, z czego 4 pełne. Bliższy kontakt z Ogniskami utrzymywała Komisja przez lustracje, których przeprowadzono 16, i zjazdy przedstawicieli Zarządów Ognisk. W kwietniu b. r. odbył się taki zjazd w sprawie usprawienia ściągania 1% na Domy Związkowe. Nowe Ogniska zorganizowano: w Krzywiniu, Dąbrowie Biskupiej, Wolsztynie i Nowym Tomysku, a Oddziały pow. w Kościanie i Koźminie.

Obrona praw członków, interwencje i likwidowanie zażargów z władzami spoczywały w rękach Wydziału Komisji, który dzięki licznym interwencjom w Kuratorjum usunął wiele krzywd, wyrządzonych nauczycielstwu przez rozmaite czynniki administracyjne. Poza tem, wykonywając polecenie Zarządu Głównego, zorganizowano przy Komisji obronę prawną, którą powierzono prawnikowi Komisji, kol. Zychowi. Obronę w sprawach sądowych i dyscyplinarnych powierzono mecenasowi posłowi Czesławowi Chmielewskiemu.

Ponieważ czasopisma związkowe, poświęcone ogólnym zagadnieniom pedagogicznym, oświatowym i organizacyjnym, nie mogą udzielać miejsca na omawianie mnóstwa spraw i zagadnień, przywiązanych do pewnego ograniczonego

terenu, niemniej jednak ważnych, aktualnych i domagających się dokładnego oświetlenia. Komisja wydaje dobrze rozwijający się miesięcznik p. t. „Nasz Głos”. Pismo to, stworzone własnym wysiłkiem, służy sprawom organizacyjnym i zawodowym, następnie zagadnieniom szkolnym, wychowawczym, dydaktycznym, oświatowym i społecznym. Wszystkie spostrzeżenia i doświadczenia, wpływające na tutejszym terenie, są omawiane wiernie i rzeczowo na łamach „Naszego Głosu”.

Wielką bolączką i stałą troską Komisji były podzielone ferie, dlatego usunięcie tej anomalji, krzywdzącej szkołę i nauczycielstwo, uważamy za wielki tegoroczny sukces Komisji.

W staraniach o poprawę bytu, szczególnie w staraniach o podniesienie dodatku mieszkaniowego, kilkukrotnie niższego niż w innych województwach i krzywdzącego podatku komunalnego, współpracowano z Urzędniczym Komitetem Międzyzwiązkowym z wynikiem połowicznie dodatnim, gdyż przynajmniej krzywdzący podatek komunalny został zniesiony.

Dnia 28 maja b. r. odbyło się w Poznaniu zebranie członków Komisji oraz prezesów Ognisk. Zebranie to, mające na celu omówienie spraw, występujących w poszczególnych powiatach, przyczyniło się do jednolitego ustalenia metod pracy i do wzmoczenia jej na całym terenie województwa, oraz odciażył pracę zjazdu wojewódzkiego, który odbył się w dniu następnym. Czwartą część członków i liczni goście wzięli udział w zjeździe, a wysoki poziom obrad wykazał, iż organizacja spoczywa na zdrowych podstawach. Wynikiem obrad był szereg wniosków o charakterze organizacyjnym, zawodowym, obywatelskim i wybór Komisji na rok następny. W skład Komisji weszli: kol. Zych — przewodniczący, Świebocki — sekretarz, Sumara — skarbnik, jako członkowie: Pernicki, Szwarz, Jasiewiczówna, Kopeć Michał, Werc, Grabowski, Wojciechowski, Wojnarowski, jako zastępcy: Łacki, Wandycz, Janicki i Krawczyk.

Działalność Ognisk.

Mimo licznych przeszkód Związek zatacza między nauczycielstwem woj. poznańskiego coraz szersze kręgi i zyskuje uznanie wśród władz i społeczeństwa. Dowodem rozwoju jest wzrost liczby Oddziałów pow., Ognisk i członków. Obecnie na terenie działalności Komisji posiadamy 3 Oddziały pow. 36 Ognisk z ogólną liczbę członków 1.034, z czego nauczycielek 507, a nauczycieli 527.

Mimo pozornie niewielkiego przyrostu ilości członków, stwierdzamy, iż idea związkowa zapuściła głębokie korzenie na tutejszym gruncie, albowiem należy wziąć pod uwagę znamienity fakt, że napływ koleżanek i kolegów, przeważnie związkowców z Małopolski, którzy tworzyli dotychczas znaczną większość, ustąpił niemal zupełnie, a nawet wielu wróciło do swych stron. Obecnie miejsce ubywa-ających Małopolan zajmują Wielkopolanie, co jest dowodem, iż organizacja nasza zaczyna się opierać na młodym, stałym i miejscowym elemencie. Podkreślamy przytem, że nowo wstępujący koledzy i koleżanki należą do najgorliwszych członków. Ognisk przybyło w ciągu roku stosunkowo więcej, w tem 1 nowoorganizowany powiat.

Na 36 Ognisk, podlegających Komisji, nadeszło sprawozdania 32. Wła- snych lokali Ogniska nie posiadają. Przeciętnie na jedno Ognisko przypadają 12 zebrań zarządu, 4 walne i 7 zwyczajnych zgromadzeń. Na zebraniach omawiana przedewszystkiem sprawy, związane z życiem organizacyjnym, sprawy zawodo- we, pedagogiczne, przeprowadzano lekcje wzorowe i wygłaszano referaty.

Praca większych i ruchliwszych Ognisk grupowała się w różnych sek- cjach. Najliczniej tworzone sekcje: pedagogiczne, oświaty pozaszkolnej, wy- cieczkowo-zabawowe, samopomocy, kształcenia nauczycieli, prasowe i biblio- teczne. Najintensywniej przy pomocy sekcji pracowały Ogniska: Odolanów, Bo- rek, Ostrów, Koźmin, Kościan, Poznań, Rawicz i Jarocin.

Każdy członek Związku na terenie Komisji otrzymuje organ Komisji „Nasz Głos”. Specjalne wydawnictwa Zarządu Głównego i różne pisma nauko-

we prenumerują Ogniska w poważnej liczbie. Najliczniej rozchodzi się „Ruch pedagogiczny”, „Polska Oświata Pozaszkolna”, „Szkoła Powszechna”, „Wiedza i Życie” i „Życie Szkolne”.

Biblioteki posiada 10 Ognisk, największą bibliotekę posiada Kościan — 601 tomów, potem Rydzyna 306 tomów, Koźmin 300, Rawicz 140, Bydgoszcz 132, Krotoszyn 62, Poznań 41, Ostrzeszów 37, Krobia 25, Września 11, Rogoźno 10.

Praca samokształceniowa rozwija się żywo drogą referatów, dyskusyj, lekcji pokazowych, wycieczek i różnych kursów, kilkumiesięcznych lub dwuletnich Wyższych Kursów Nauczycielskich, jak np. w Koźminie, Ostrowie, Wągrowcu i Poznaniu.

W pracy oświatowej pozaszkolnej większość Ognisk bierze czynny udział, współpracując najczęściej w licznych organizacjach, towarzystwach i kołach. Największy udział członków zaznaczył się w pracy w Kołach Młodzieży, Kółkach Rolniczych, Związku Obrony Kresów Zachodnich, Strzelcu, Związku Legionistów i Sokole.

Udział w życiu samorządu szkolnego i gminnego staje się coraz liczniejszy. W Radach Szkolnych miejscowych bierze udział 164 członków, w Radach Szkolnych Powiatowych 17. W kilku wypadkach członkowie nasi są sołtysami wsi.

Płatność wkładek i 1% na Sanatorium była naogół dobra. 1% zbierają płatnicy przy pomocy inspektorów. Nieco gorzej przedstawiała się z początku płatność 1% na Domy Związkowe. W kilku Ogniskach przyszło z tego powodu do przesilenia. Kilkudziesięciu opozycjonistów bez większej szkody opuściło nasze szeregi, gdyż napływ nowych ideowych członków wyrównał chwilowo powstałe luki. Członkowie Komisji i przedstawiciele Ognisk, zebrani w Poznaniu dnia 28 maja b. r., uchwalili jednogłośnie przestrzegać ściśle obowiązku ponoszenia ciężarów, uchwalonych przez ostatni Zjazd Delegatów w Warszawie.

Sprawy jednolitego ustroju szkolnictwa były poruszane na zebraniach rodzicielskich i wiecach.

Adres Komisji i Administracji „Naszego Głosu” Franciszek Świebocki, Poznań, ul. Kraszewskiego 19-I p.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZWIĄZKU P. N. S. P. W WARSZAWIE.

Ogólna działalność organizacyjna.

Praca Komisji Zarządu Głównego w Warszawie odbywała się w bardzo trudnych warunkach. Komisja nie mogła pracować normalnie, ponieważ mieści się ona kątem w lokali Zarządu Główn., aż nazbyt ciasnym na potrzeby naszej organizacji. Następnie członkowie Komisji są jednocześnie członkami w wielu innych organizacjach społecznych, są więc przepracowani, a pozyskanie nowych ludzi do pracy ideowej jest w dobie obecnej dość trudne. Tępn Komisji Warszawskiej jest jednym z największych, liczy 23 Oddziały powiatowe. Udział członka Komisji w zjeździe powiatowym niezawsze da się uskutecznić w ciągu jednego dnia, a ponieważ członkowie Komisji wszyscy bez wyjątku są czynnymi nauczycielami, przeto wyjazd na 2 lub 3 dni jest połączony z dużymi trudnościami, tem bardziej że zawiadomienia o zjazdach Oddziałów powiatowe nadsyłają najczęściej niemal w ostatniej chwili. Mimo to Komisja wzięła udział przez swych członków w następujących zjazdach: w Skierniewicach i w Lipnie był kol. Frysz, w Grójcu — kol. Chrościcki i Szymański, w Żyrardowie — kol. Chrościcki, w Mińsku Mazowieckim — kol. Maj, w Nieszawie — kol. Lerch, w Przasnyszu, — kol. Jędraszko. Z innymi Oddziałami Komisja utrzymywała kontakt drogą korespondencji, niekiedy porozumiewała się z Zarządem Głównym, który wysyłał swych członków na ważniejsze zjazdy. Z inicjatywy Komisji odbywały się w okresie sprawozdawczym wiece w sprawie jednolitości szkolnictwa. Zorganizowano również Wyższy Kurs Nauczycielski w Piaszczynie, który przesiłuchało 44 osoby. W organizację tego kursu dużo pracy włożył

członek komisji kol. Zygmunt Szymański. Komisja poświęciła wiele uwagi na doprowadzenie do porządku księgowości Oddziałów i Ognisk i uregulowanie składek członkowskich, szczególnie 1% na budowę Domów Związkowych. Przepagowaliśmy na zjazdach powiatowych związkowe Kasy Samopomocy. Jako rezultat — wszystkie niemal Oddziały powiatowe, istniejące na terenie Komisji, posiadają takie kasy zorganizowane, względnie w stadium organizacji. Z inicjatywy Komisji odbyły się lustracje Ognisk przez zarządy Oddziałów powiat. w Nieszawie, Włocławku, Kutnie i Sierpcu.

Obecnie przez Komisję został opracowany regulamin dla lustratorów i wkrótce będzie rozesłany do wszystkich Oddziałów. W Kursie społeczno-organizacyjnym w Zakopanem wzięli udział z terenu Komisji następujący koledzy i koleżanki: kol. Sliwka i Bryk z Ciechanowskiego, Lutyńska z Grójeckiego, Przybylska z Płońskiego, Suchodolska i Włodarczykówna z Mińska - Mazowieckiego, Machowski z Żyrardowa, Kazmierkiewicz z Rypińskiego, Włczyński ze Skierniewickiego, Prokoppówna z Warszawskiego. Komisja udzielała porady prawnej kolegom i interwenjowała u władz bądź bezpośrednio, bądź też przy pomocy Zarządu Głównego. Interwencje te dały wyniki dodatnie. Obecnie Komisja weszła w kontakt z Oddziałem m. st. Warszawy, którego członkowie kol. Gawski i Waleńta udzielają porad prawnych i dyżurują w lokalu Związku w środy w godzinach wieczornych.

Skład Komisji: Jędraszko Antoni — przewodniczący, Chrościcki Bronisław — wiceprzewodniczący, Korupczyńska Regina — sekret., Wiaderny Józef — skarbnik. Członkowie: Brzeski Adam, Ciesielski Piotr, Ciesielski Mieczysław, Frysz Faustyn, Lisicka Helena, Maj Kazimierz, Pawłowski Stefan, Lerch Władysław, Szymański Zygmunt.

Działalność Oddziałów Powiatowych.

Na terenie działalności Komisji istnieje 23 Oddziały powiatowe, obejmujące 238 ognisk z 4926 członkami.

Kwestionariusze sprawozdawcze nadesłało tylko 62 Ogniska, t. zn. około 25%. Sprawozdania roczne nadesłały nast. oddziały pow.: Grójec, Kutno, Maków, Płock, Sierp., Włocławek, Rypin, Lipno, Pultusk i Nieszawa.

Oddział powiatowy w Grójcu prowadzi pracę samokształceniową na konferencjach rejonowych, na których prowadzone są lekcje wzorowe i wygłaszane referaty. Pomimo trudności, czynionych przez przeciwników Związku, nauczycielstwo związkowe hierze udział we wszystkich organizacjach społecznych na terenie powiatu. Oddział zapoczątkował Kasę Samopomocy.

Oddział powiatowy w Kutnie poza pracą samokształceniową poświęca dużo uwagi organizacji. Zainicjował Kasę Samopomocy, zilustrował Ogniska. Lustracji dokonali z ramienia Oddz. pow. kol. kol.: Pawlikowski i Axman. Przy Oddziale są 2 Sekcje: 1) Oświaty pozaszkolnej, 2) Kasy Samopomocy. W roku sprawozdawczym zorganizowano 5-dniowy kurs oświaty pozaszkolnej.

Oddział powiatowy w Makowie. Praca normalna. Stosunki z władzami szkolnymi i administracyjnymi poprawne. Przy Oddziale jest Sekcja oświaty pozaszkolnej. Z inicjatywy Oddziału rozpoczęto w powiecie akcję oświatową wśród dorosłych. Wyniki tej akcji dobre.

Oddział powiatowy w Płocku. Skarży się na trudne warunki pracy. Jednakże zorganizowano kilka kursów, na których wykładali prof. St. Szober (kurs metodyczny gramatyki) i prof. G. Wuttke (kurs metodyczny geografii). Przy Oddziale jest Kasa Samopomocy, biblioteka i czytelnia. Władze szkolne w stosunku do pracy związkowej odnoszą się życzliwie.

Oddział powiatowy w Sierpcu. Praca normalna, jakkolwiek utrudniona z powodu szykan inspektora. Wskutek tego nauczycielstwo zawiesiło konferencje rejonowe w trzech rejonach. W styczniu r. b. odbyły się lustracje Ognisk

Lustratorzy: kol. kol. Tułodziecki Felicjan, Chojnacki Bronisław, Kołodziejski Franciszek, Switalski Maksymilian, Kilanowski Bolesław i Tuziński Bolesław.

Oddział powiatowy we Włocławku dużo uwagi poświęca pracy organizacyjno - zawodowej, samokształceniowej i społecznej; 10 kwietnia 1927 r. i w maju 1928 r. dokonano lustracji Ognisk. Lustrowali kol. kol. Nowicki Waleri i Szczepaniec Jan. Przy Oddz. jest Sekcja Oświaty Pozaszkolnej i Sekcja Propagandy ustnej i prasowej w sprawie realizacji sieci szkolnej, istnieje Kasa Samopomocy, biblioteka i czytelnia. Oddział jest w stałym kontakcie z władzami szkolnymi i organizacjami społecznymi.

Oddział powiatowy w Rypinie zorganizował Sekcję Porad i Kasę Samopomocy z kapitałem 1916 zł. 33 gr.

Oddział powiatowy w Lipnie posiada Kasę Samopomocy z kapitałem 5000 zł.

Oddział powiatowy w Pultusku posiada Kasę Samopomocy z kapitałem 4350 zł.

Oddział powiatowy w Nieszawie posiada Kasę Samopomocy z kapitałem 5.000 zł. Oddział przeprowadził lustrację Ognisk.

Praca Ognisk.

W roku bieżącym sprawozdania z pracy Ognisk nadesłały następujące Ogniska: z **Oddziału Błońskiego** — Błonie, Mszczonów, Skuły, Żyrardów; z **Oddziału Ciechanowskiego** — Młock, Opinogóra, Regimin; z **Oddziału Gostynińskiego** — Dobrzyków, Duninów, Gąbin, Łack, Rataje, Słubice; z **Oddziału Grójeckiego** — Biedów, Mogielnica; z **Oddziału Kutnowskiego** — Chodowo, Dąbrowice, Kutno, Żychlin; z **Oddziału Lipnowskiego** — Dobrzejewice, Lipno, Nowogród, Kikół; z **Oddziału Makowskiego** — Krasnosielc, Serock; z **Oddziału Mławskiego** — Dąbrowa, Mława; z **Oddziału Mińsko - Mazowieckiego** — Kołbiel, Latowicz, Mrozy; z **Oddziału Nieszawskiego** — Aleksandrów, Bądkowo, Boguszyce, Piotrków Kujawski; z **Oddziału Płockiego** — Płock, Bodzano-wo, Miszewo Murowane, Rogozino; z **Oddziału Płońskiego** — Płońsk, Skołatowo; z **Oddziału Przasnyskiego** — Dzierzgowo; z **Oddziału Radzyńskiego** — Ręczaje; z **Oddziału Rawsko-Mazowieckiego** — Rzeczyca; z **Oddz. Sierpeckiego** — Żuromin; z **Oddziału Skierniewickiego** — Maków, Doleck; z **Oddziału Sochaczewskiego** — Chodaków, Kampinos, Kozłów Biskupi; z **Oddziału Warszawskiego** — Młociny, Jabłonna, Pruszków, Wiazowna; z **Oddziału Włocławskiego** — Brześć Kujawski, Dobiegniewo, Lubień, Lubraniec, Włocławek; z **Oddziału Rypińskiego** — Obory; z **Oddziału Pultuskiego** — Pultusk; z **Oddziału Łowickiego** — Bolimów.

Ogniska organizowały lekcje wzorowe, konferencje, na których omawiano sprawy programów szkolnych, oświaty pozaszkolnej, jednolitości szkolnictwa, podporządkowania szkolnictwa władzom administracyjnym, sprawy lokalno - gospodarcze, samopomocy koleżeńskiej i wiele innych. W wielu Ogniskach istnieją Sekcje samokształcenia, oświaty pozaszkolnej, teatralne, spółdzielcze, wychowania fizycznego i inne. Poza tem nauczycielstwo związkowe bierze udział w Radach miejskich i gminnych, samorządach szkolnych, Strażach pożarnych, Przysposobienia wojskowego, Kółkach Rolniczych.

Pisma: Ogniska prenumerowały: „Ruch Pedagog.” 25 egzemplarzy, „Życie Szkolne” 16 egz., „Archiwum Psychologii” 4 egz., „Przyjaciela Szkoły” 3 egz., „Szkołę powszechną” 5 egz., „Teatr Ludowy” 2 egz., „Wiedzę i Życie” 15 egz., „Bibliotekę Dziel Pedagog.” 9 egz., „Roboty Ręczne” 4 egz., „Kształt i Barwę” 5 egz., „Przegląd Pedagog.” 1 egz., „Ziemię” 1 egz., „Szkołę i Nauczyciela” 2 egzempl.

Biblioteki w 57 Ogniskach posiadają 3365 tomów. Z nich Włocławek posiada 1.200 tomów, Kutno 316, Żyrardów 209 tom., Jabłonna 200 tom., Dobrzyków 150 tom., Piotrków Kujawski 150 tom. i w 28 pozostałych Ogniskach 1140 tomów.

Skład Komisji.

Dobosz Stanisław — przewodniczący, Jaworski Zygmunt — zastępca, Kaniok Stanisław — sekretarz, Radziewanowski Leon — skarbnik.

Członkowie: Sadowski Jan, Matowski Stefan, Jasiński Andrzej, Dracz Jan, Dobrowolski, Zastona Konstancy, Osuchowski Zygmunt, Tabisz Jan, Łyszczarczyk Leon, Niewiadomski Józef, Wardziak Marjan, Brzozecki Jan, Wałęwski Maksymilian, Bunimowa Helena, Konieczny Jan.

Działalność Komisji.

Komisja obejmuje swoją działalnością województwa wileńskie i nowogródzkie. W skład tych dwóch województw wchodzi m. Wilno i 15 powiatów.

W województwie wileńskim jest Oddziałów Powiatowych 7, Ognisk 86, członków 1167.

W województwie nowogródzkim Oddziałów Powiatowych 6, Ognisk 73, członków 1310.

Jako cel swej pracy postanowiła sobie Komisja

1. Utrzymanie ścisłego kontaktu z Ogniskami przez nadsyłanie odpisów protokółów, przez lustracje Ognisk i zjazdy powiatowe.
2. Pogłębienie pracy w Oddziałach.
3. Opanowanie terenów niezorganizowanych.
4. Porady prawne i interwencje u władz.
5. Pomoc koleżankom i kolegom w kształceniu się
6. Praca oświatowa.

Zjazdy organizacyjne.

Wszystkich powiatach odbyły się zjazdy powiatowe, poprzedzone zebraniem Zarządów Ognisk. Na zebraniach Zarządów jak i na walnych zjazdach byli zawsze przedstawiciele Komisji. Frekwencja na zjazdach pomimo ciężkich warunków komunikacyjnych była dobra. Na zjazdach organizowano Oddziały Powiatowe, kasy oszczędnościowo - pożyczkowe, omawiano programy pracy, oraz ich realizację. Odbyto 10 posiedzeń Wydziału Wykonawczego, dwa posiedzenia pełnego Zarządu Komisji i jedno zebranie prezesów Oddziałów Powiatowych.

W dniach 7, 8 i 9 czerwca odbył się VI-ty doroczny Zjazd Delegatów Ognisk województw wileńskiego i nowogródzkiego. Zjazd został bardzo licznie obsesany i wzbudził duże zainteresowanie. Na porządku dziennym poza sprawami czysto organizacyjnymi były referaty: „Źródła i cele szkoły twórczej”, „Niezależność szkolnictwa”, Sprawy uposażeniowe, „Praca oświaty nauczycielstwa”, „Jak ożywić i poprowadzić pracę w Ogniskach”.

Zjazd postanowił podjąć planową akcję w dziedzinie oświaty pozaszkolnej, powołując do współpracy organizacje ideowo pokrewne. Następnie powzięto cały szereg uchwał, które delegacja Komisji omówiła szczegółowo na konferencji z p. kuratorem Pogorzelskim.

Dokształcanie nauczycielstwa.

Komisja, chcąc ułatwić całemu szeregowi koleżanek i kolegów uzupełnienie przepisowych kwalifikacji oraz pogłębienie swej wiedzy, organizowała cały szereg kursów.

Razem prowadzono kursów 9, na które uczęszczało 336 słuchaczy.

W czasie feryj wielkanocnych uruchomiono następujące kursy:

1. Kurs rysunków i robót	słuchaczy 21
2. Kurs metodyczno - pedagogiczny	„ 28
3. Kurs humanistyczny	„ 16

W czasie feryj letnich prowadzono kursy czterotygodniowe przygotowane do egzaminu w terminie jesiennym:

1. Kurs humanistyczny	54 słuchaczy.

2. Kurs rysunków i robót	33	"
3. Kurs fizyko - matematyczny	40	"
4. Kurs śpiewu i gimnastyki	40	"
5. Kurs metodyczno - pedagogiczny A.	50	"
6. Kurs metodyczno - pedagogiczny B.	54	"

Od roku Komisja prowadzi dwuletni Wyższy Kurs Nauczycielski, grupa humanistyczna, na który uczęszcza 32 osoby. Obecnie organizują się inne grupy W. K. N.

Obrona i porady prawne.

Przy Komisji został zorganizowany referat porad i obrony prawnej. Zawarto umowę z adwokatem, który występuje jako obrońca w sprawach dyscyplinarnych. Referat udzielił całego szeregu porad, co świadczy o potrzebie takiego działu pracy.

Poza tem Komisja przeprowadziła cały szereg interwencji i konferencji z władzami szkolnymi w kwestjach zasadniczych i dotyczących poszczególnych członków.

Ze spraw zasadniczych poruszono:

1. Konkursy na stanowisko kierowników szkół.
2. Odprawy dla zwolnionych nauczycieli.
3. Powołanie instruktorów powiatowych oświaty pozaszkolnej.
4. Zwrot potrąceń emerytalnych dla nauczycieli tymczasowych.
5. Ustalenie nauczycieli — dekrety ustalenia.
6. Wywiązywanie się samorządów z obowiązków względem szkolnictwa.
7. Prenumerata i wysyłka Dziennika Urzędowego Kuratorjum O. S. W.
8. Zniesienie urzędu kierowników rejonowych.

Woj. wileńskie. Działalność Oddziałów Powiatowych i Ognisk.

Oddział powiatowy w Oszmianie. Skład Zarządu: Konieczny Jan, prezes, Muraszko Stanisław, sekretarz, Sawicki Włodzimierz, skarbnik. Powiat Oszmiański pod względem pracy organizacyjnej jest jednym z najruchliwszych powiatów na Wileńszczyźnie. Posiada kasę oszczędnościowo-pożyczkową, której kapitał wynosi 14.000 zł. Przy kasie istnieje fundusz zapomogowy, z którego są udzielane zapomogi zwrotne i bezzwrotne. Przy Oddziale jest księgarnia, która zaopatruje wszystkie szkoły na terenie powiatu w podręczniki i materiały piśmienne. Majątek Oddziału w postaci lokalu, maszyny do pisania i urządzenia biurowego wynosi około 2.000 zł. W czasie wyborów do Rad gminnych Oddział prowadził silną agitację, aby jak największą ilość kolegów przeprowadzić jako radnych. Rezultatem tego jest, iż w czterech gminach są koledzy-związkowcy radnymi, a jeden z nich wchodzi do Sejmiku Powiatowego. Sprawozdanie z działalności nadesłały Ogniska: Krewo, Murowana-Oszmiana, Grauzyszki, Soły, Smorgonie, Holszany, Kucewicze.

Wśród Ognisk daje się zauważyć pracę w dziedzinie dokształcania i oświaty pozaszkolnej, oraz współpracę z organizacjami społeczno - rolniczymi i przysposobienia rolniczego.

Oddział pow. w Molodecznie. Skład Zarządu: Niewiadomski Jan, prezes, Kanafajski Witold, sekretarz, Prokopowicz Józef, — skarbnik. Oddział liczy 115 członków, zorganizowanych w 8 Ogniskach. Stworzony niedawno, już w okresie sprawozdawczym, wykazuje wiele zrozumienia dla spraw organizacyjnych. Wyrazem tego są częste zebrania Zarządu Oddziału Pow. oraz dokonywane lustracje, w czasie których kładzie się wielki nacisk na właściwy sposób ujęcia pracy w Ognisku. Przy Oddziale powiatowym istnieje Kasa Samopomocy z okazałym, bo liczącym 10.000 zł. funduszem. Stosunki z władzami szkolnymi i samorządowymi są dobre.

Z Ognisk w powiecie sprawozdanie nadeszło tylko Ognisko w Gródku,

w którym znać również wysilek pracy związkowej. Członkowie urządzają przedstawienia i odczyty, oraz biorą czynny udział w pracach społeczno-oświatowych.

Należy życzyć im, aby praca ich wydała jak najlepsze rezultaty.

Oddział powiatowy w Postawach. Oddział Powiatowy w Postawach znajdował się dotąd w ciężkich warunkach organizacyjnych, gdyż dotychczas członkowie Zarządu stale pracowali w miejscowościach, oddalonych od Postaw. Obecnie większość członków Zarządu pracuje w Postawach, nadchodzi więc okres, w którym należy oczekiwać od Oddziału Postawskiego najbardziej wyteżonej pracy. Skład Zarządu Oddziału Powiatowego następujący: kol. Zdybek Stanisław — przewodniczący, kol. Kaniok Stanisław — sekretarz, kol. Ryżewski Rafał — skarbnik. Do Oddziału Powiatowego należy 8 Ognisk z liczbą 121 członków. Walne zebrania Zarządu Oddziału Powiatowego odbywają się co kwartał. Walne zjazdy powiatowe raz do roku, zebrania prezydów Ognisk 3 — 4 razy do roku. Ogniska odbywają przeciętnie walne zebrania raz na kwartał. Na zebraniach omawia się sprawy organizacyjne, samokształceniowe i oświaty pozaszkolnej. Dużą uwagę zwracają Ogniska na posiadanie własnego lokalu. Konferencje rejonowe odbywają się co miesiąc pod egidą Związku. Przewodniczącymi są prezesi Ognisk, pracujący w ośrodkach gminnych. Lustratorem jest kol. Wardziak. W zakresie sprawozdawczym połowa Ognisk została zlustrowana. Przy Oddziale Powiatowym istnieją sekcje: prawna, samokształceniowa i oświaty pozaszkolnej. Ogniska prowadzą kursy dla dorosłych, odczyty i przedstawienia. Żywa praca społeczną wykazują Ogniska: w Kobylniku i Hruzdowie, organizacyjno - zawodową w Miadziolu i Postawach. Ostatnie Ognisko wzrosło liczebnie w roku 1928 w trójnasób. Mimo trudności nie jest objętą organizacyjnie jedna tylko gmina Dzierkowszczyzna.

Oddział Brasławski. Ognisk 4, członków 35. Organizacja na terenie pow. brasławskiego po przejściu różnych wstrząszeń i załamania zaczyna się znowu budzić do życia, i mamy nadzieję, iż tym razem scementuje się tak mocno, że wszelka zła wola o nią się rozbije. W pracy związkowej i ruchliwości przoduje Ognisko w Dryświatach z kol. Milenkiewiczem na czele.

Oddział Powiatowy w Głębokiem. Przewodniczący — Waglewski Maksymilian. Ognisk 10, członków 134. Powiat, w którym przedtem organizacja upadła zupełnie, obecnie ożywia się dzięki energii i pracowitości prezydium Oddziału. Utworzono w ubiegłym roku zjazd powiatowy. Na zjeździe zorganizowano bibliotekę i omówiono cały szereg spraw organizacyjnych.

Z Ognisk sprawozdania nadeszły: Hermanowicze, Szarkowszczyzna, Łutki, Dzisna, Plissa, Jazno. Nie nadeszły sprawozdań: Głębokie, Prozoroki, Porpliszce, Dokszyce. Praca Ognisk koncentruje się w samokształceniu i pracy oświatowej pozaszkolnej. Prawie wszystkie współpracują z organizacjami społecznymi i samorządowymi. Kilku Kolegów wchodzi do samorządu gminnego, jako radni. Z pośród Ognisk wyróżniają się swą pracą Ogniska w Dziśnie i Jaźnie.

Powiat Wileńsko - Trocki. Oddział Powiatowy w stadium organizacji. Liczy członków 304 w 18 Ogniskach. Sprawozdanie nadeszło 9 Ognisk, praca ześrodkowuje się na polu samokształcenia — lekcje wzorowe, referaty, oraz w pracy pozaszkolnej kulturalno - oświatowej — urządzenie obchodów, organizowanie odczytów, kursów dla dorosłych i t. p. Ścisłejszych danych brak z powodu nienadesłania sprawozdań.

Oddział Powiatowy w Święcianach. Skład Zarządu: prezes — kol. Brzeziński Adolf, skarbnik — kol. Brzozeki Jan, sekretarz — kol. Baniewicz Ignacy. Oddział Powiatowy w Święcianach istnieje już od kilku lat, lecz w ostatnim czasie nie wykazał większej działalności z powodu braku ludzi do pracy w siedzibie Oddziału Powiatowego. Na terenie powiatu istnieje Ognisk 8, grupujących w sobie około 100 członków.

Sprawozdania przysłały Ogniska: w Hoduciszkach i Żeladzi. Drugie wykazuje się chlubną pracą w postaci roztoczenia opieki nad tymi, którzy ukończyli szkołę powszechną. Prenumerata szeregu pism pedagogicznych, zainteresowanie bieżącymi sprawami organizacyjnymi i kulturalno - oświatowymi stanowi spory dorobek Ogniska. Jeden z członków Ogniska wchodzi w skład Rady gminnej.

Oddział Powiatowy w Wilejce. Ognisk 10, członków 120. Skład Zarządu: Osuchowski Zygmunt — prezes, Paszkowski Tadeusz — sekretarz, Jaroszewicz Wiktor — skarbnik. Oddział, zorganizowany w lutym b. r., wykazał się już dużym zasobem pracy i sprężystością organizacyjną. Ma własny lokal, zakupił urządzenie biurowe, posiada Kasę oszczędnościowo - pożyczkową, której kapitał wynosi około 12.000 zł. W ciągu tak krótkiego terminu Zarząd zlustrował cały szereg Ognisk i unormował ściąganie jednego procentu na budowę Domów Związkowych, oraz zaprowadził ewidencję płacących. Sprawozdania nadesłały Ogniska: Kurzeniec, Ilja, Wiażyń, Kościeniewicz. Ogniska współpracują z organizacjami społecznymi i prowadzą pracę oświatową. Najintensywniej pracuje Ognisko w Kurzeńcu.

Ognisko odbyło w ciągu roku 4 walne zebrania, na których omówiono najważniejsze sprawy aktualne. Prenumeruje 8 pism treści pedagogicznej i naukowej. Ma własną bibliotekę i prowadzi kursy dla dorosłych.

Woj. nowogródzkie. Oddział Powiatowy w Nowogródku posiada koleżeńską Kasę Samopomocy, która rozporządza sumą 7.500 zł. O szerszej jego działalności, którą znamy z protokołów zebrań powiatowych, nie możemy obszernie napisać z powodu nienadesłania sprawozdania rocznego.

Z pośród 11 Ognisk, liczących 187 członków arkusze sprawozdawcze przysłały tylko: Osmołów i Niechniewicze. W obu znać żywe zainteresowanie organizacją i sprawami szkolnymi. W Niechniewiczach stworzono kurs języka białoruskiego i zorganizowano 2 większe wycieczki nad Świtez. Poza tem brano czynny udział w urządzaniu obchodów narodowych i okolicznościowych, oraz urządzano wieczory muzykalno - wokalne. W Radzie Gminnej zasiada jeden z członków Ogniska, wpływając odpowiednio na bieg spraw związanych z życiem szkolnym.

Oddział Powiatowy w Wołożynie. Skład Zarządu: Łyszczarczyk Leon — prezes, Cereługa Stefan — sekretarz, Trościanko Alfons — skarbnik. Pod względem siły organizacyjnej i żywotności, popartej planowo zakrojonym programem pracy, wysuwa się w województwie nowogródzkim na pierwsze miejsce Oddział Powiatowy w Wołożynie. Na 184 nauczycieli, pracujących na terenie powiatu, zrzeszonych jest 171 w 11 Ogniskach, a zatem 93%.

Stworzono w nim sekcje: samokształceniową i oświaty pozaszkolnej z planowym programem pracy, sekcję porad prawno - służbowych oraz Kasę Samopomocy. Pozornie niewiele, — lecz właśnie tyle, ile można było w krótkim stosunkowo czasie zrealizować. Uniknięto tym sposobem niepotrzebnego rozstrzelania się i umożliwiono konsekwentne pełne przeprowadzenie wytkniętej roboty, obejmującej cały powiat.

Stworzenie „wzorowego Ogniska” w siedzibie powiatu miało na celu danie przykładu planowej roboty, co istotnie udało się przeprowadzić, dzięki umiejętnej skupieniu pracy członków w odpowiednich kierunkach. Droga urządzania imprez różnego rodzaju zdobyto w ciągu kilku zaledwie miesięcy około 1.000 zł. na samokształceniową bibliotekę ogniskową — oraz drobniejsze sumy na inne aktualne cele. Prowadzenie kursów oświatowych dla policjantów, wojskowych i cywilnych dorosłych, oraz współpraca z miejscowymi organizacjami społecznymi była treścią roku sprawozdawczego, dającą obfite owoce. Dobre stosunki koleżeńskie w tem Ognisku pogłębiły się jeszcze przez urządzanie wspólnych wieczornic z okazji „święconego”, „opłatka” i t. p., tworząc z ogniskowiczów to, co zwiemy rodziną.

Żywy ten przykład nie pozostał bez echa, gdyż na terenie powiatu znać

ożywioną działalność w Ogniskach: **Zabrzeziu, Iwieńcu, Nalibokach i Trabach.** W pierwszym członkowie Związku dzielnie współpracują z Kasą Stefczyka, Strzelcem, Kołem Młodzieży Wiejskiej, Strażą Ogniową i Kółkami Rolniczymi. Poza tem żywotność organizacyjna przejawia się w omawianiu aktualnych spraw szkolnictwa na często urządzanych walnych zebraniach. O roli naszej organizacji na tamtejszym terenie mówi chociażby to, że Rada Gminna już drugi raz wybrała na wójta członka tamtejszego Ogniska.

Ognisko w Iwieńcu troszczy się o samokształcenie wśród swych członków, zdobywając fundusze na kompletowanie biblioteki. Prowadzi pracę oświatową wśród żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza, prenumeruje prawie wszystkie czasopisma związkowe, troszczy się o uświadczenie związkowe swych członków, oraz prowadzi wprost wzorowo własną kancelarię i kasę.

Ognisko w Nalibokach prowadzi czynną sekcję teatralną, współpracuje z organizacjami na każdym polu, prowadzi akcję propagandową wśród społeczeństwa w sprawach jednolitości i niezależności szkolnictwa, urządza wzorowe lekcje, wygłasza referaty i t. d.

Inne Ogniska dzięki lustracjom, dokonywanym przez Oddział Powiatowy, zaczynają również okazywać większą, niż w ubiegłym okresie sprawozdawczym żywotność, dając nadzieję, że w przyszłości zrównają się pod względem sprawności organizacyjnej z wyżej wymienionemi, tworząc z powiatu wzór skuteczności, oraz rozciągłości poczynań związkowych.

Oddział Powiatowy w Baranowiczach. Prezes — Bereśniewicz K., sekretarz — Hołowczyc. Liczy członków 168 w 11-tu Ogniskach. Odbył jedno posiedzenie Zarządu, oraz jedno walne zgromadzenie. Tematem obrad były sprawy organizacyjne oraz kwestja budowy Domu Nauczycielskiego w Baranowiczach. Oddział stworzył około 200 dzieł liczącą bibliotekę, oraz zorganizował kurs spółdzielczy i prowadził szeroko zakrojoną akcję lustracji, docierając do wszystkich Ognisk w powiecie i lustrując ich pracę. Sprawozdań poszczególnych Ognisk brak.

Oddział Powiatowy w Lidzie. Skład Zarządu następujący: skarbnik — Michniewski, sekretarz — Blinowski. Prezesa chwilowo brak. Liczy 257 członków, zorganizowanych w 18-tu Ogniskach. Zwołał 3 walne zebrania, omawiając na nich żywotne sprawy organizacyjne i inne, związane z wychowaniem i nauczaniem. Nawiązał kontakt ze Związkiem Kółek Rolniczych, Związkiem Inwalidów i Związkiem Osadników Wojskowych i Cywilnych, prowadząc wspólną akcję w kierunku społeczno - oświatowym. Przeprowadził kilka lustracji na terenie powiatu lidzkiego, docierając do Ognisk mało ruchliwych w celu pobudzenia ich działalności.

Celowość i żywość pracy Oddziału Powiatowego w Lidzie była w swoim czasie niezaprzeczoną. Obecnie działalność zahamowała się z powodu braku prezesa, a dalszy jej rozwój zależy od jednostek, które się znajdują u steru.

Z pośród Ognisk na pierwszy plan wybija się **Ognisko w Lidzie** pod przewodnictwem kół. Howorko Stefanji. Pracuje ono w kierunku oświatowym wśród nauczycielstwa i szerszego społeczeństwa: poza tem troszczy się o życie koleżeńskie swych członków, oraz prenumeruje czasopisma: „Życie Szkolne“, „Miesięcznik Pedagogiczny“ i „Ruch Pedagogiczny“, prowadzi konferencje rejonowe, wieczory literackie i lekcje wzorowe.

Oddział Powiatowy w Stołpcach. Na razie nieczynny. Na terenie powiatu praca związkowa jest dopiero w stadium organizacji. Prowadzenie jej utrudnia brak Oddziału, którego funkcje pełni czasowo miejscowe Ognisko. Informuje ono, iż poczyniono dość znaczne kroki na polu samokształcenia w kierunku ogólnokształcącym i dydaktyczno - pedagogicznym. Zainteresowanie sprawami miejscowemi znalazło zaspokojenie w postaci powołania jednego z członków Ogniska do Rady Miejskiej. Znaczący żywy współdziałanie z Kasą Stefczyka i Kasą Komunalną, oraz

akcje, mającą na celu zaznajomienie miejscowego społeczeństwa z wartością i znaczeniem jednolitości szkolnictwa.

Z Ognisk w powiecie dało sprawozdanie tylko Ognisko, pracujące od niedługo czasu w Nowym Świerżniu.

Oddział Powiatowy w Słonimie. Przewodniczącym Oddziału jest kol. Buninowa Helena. Oddział Powiatowy, pomimo usilnych starań kol. Buninowej, większej działalności nie wykazał, a to ze względu na brak ludzi, nadających się i chcących pracować w siedzibie Oddziału. Urządzono walny zjazd powiatowy, na którym omówiono sprawy oświaty pozaszkolnej, podporządkowanie szkolnictwa władzom administracyjno-politycznym i cały szereg spraw aktualnych. Ogniska sprawozdań nie nadesłały.

Oddział Powiatowy w Nieswieżu. Oddział obejmuje swoją działalnością Ognisk 7 z 196 członkami. Skład Zarządu: Schrejner Edward — prezes, Karpowiczówna Apolonja — sekretarz, Nowakowski Franciszek — skarbnik.

Oddział posiada własną bibliotekę, liczącą około 500 tomów, oraz 75 akcyj Banku Polskiego (własność członków), które częściowo są członkom spłacane i przejdą z czasem na własność Oddziału. Oddział odznacza się dosyć dużą ruchliwością w swej pracy nad doksztalcaniem ogółu koleżeńkiego.

KOMISJA ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZWIĄZKU P. N. S. P. W RÓWNEM.

Skład Komisji.

Bielec Wincenty, Buniakowski Bronisław, Chrusciel Rudolf, Gąsior Leon, Hermaszewska Antonina, Hoffman Jakób, Kowalski Antoni, Krzemień Józef, Nowak Augustyn, Petrykowski Stanisław, Piotrowicz Józef, Polański Zygmunt, Pytel Władysław, Sciebura Józef, Zingler Franciszek, Służewski Antoni, Teluk Jan, Wołcz Jan, Zeppowa Maryla.

Przewodniczący: Hoffman Jakób, zast. przewodniczącego; Krzemień Józef, sekretarz: Hermaszewska Antonina.

Ogólna działalność Komisji.

Działalnością swą Komisja obejmuje teren wojew. wołyńskiego, w którym istnieje 7 Oddziałów Powiatowych, 69 Ognisk.

Praca Komisji w b. r. nie mogła wydać nadzwyczajnych rezultatów, ponieważ z powodu warunków personalnych skład Prezydium Komisji zmienił się dnia 8 stycznia b. r. (rezygnacja przewodniczącego kolegi Krzemienia), poczem po raz wtóry zreorganizowało się Prezydium Komisji dnia 8 maja b. r., odkąd pozostaje w dotychczasowym składzie. Zmiana na stanowisku przewodniczącego Komisji Wołyńskiej w dniu 5 maja nastąpiła z tego powodu, że dotychczasowy przewodn. kolega Piotrowicz, nie mieszkając w Równem, lecz w Kowlu, nie był w możności załatwiać szeregu spraw wymagających osobistej interwencji w Kuratorjum.

Okres od maja był za krótki, by móc powziąć pewną linię wytyczną w pracy Komisji. Działalność Komisji rozciągnęła się w dwóch kierunkach: interwencje u władz szkolnych oraz zorganizowanie obrony i porady prawnej. W pierwszym wypadku t. j. interwencji u władz szkolnych było sporo z powodu stabilizacji, konkursów i przeniesień drogą służbową. Musimy przyznać, że niejednokrotnie koledzy, w sprawach których wypadło Komisji interwenjować, nie byli zadowoleni z wyników, gdyż niezawsze udało się Komisji wyjednać u władz zajęcia takiego stanowiska, któreby odpowiadało życzeniom kolegów.

Dzięki pomocy finansowej Zarządu Głównego, Komisja Wołyńska mogła zorganizować dział obrony i porady prawnej. Jak się w praktyce okazuje, dział ten był bardzo potrzebny, czego dowodem liczne zgłaszanie się koleżanek i kolegów o porady prawne, a także szczęśliwie przeprowadzone obrony w Sądzie Dyscyplinarnym.

Prace w Sekcjach.

W bieżącym roku szkolnym Komisja zamierza poprowadzić pracę w następujących Sekcjach:

a) organizacyjnej, czyli referacie lustracyjnym, któremu będą podlegali powiatowi lustratorzy, tym zaś lustratorzy rejonowi po kilku na powiat ze względu na zbyt wielkie obszary. Według planu, opracowanego przez Komisję, każde Ognisko będzie zlustrowane najmniej dwa razy w ciągu roku szkolnego, co przyczyni się do wzmocnienia produkcyjnej pracy Ognisk i Oddziałów Powiatowych. Przew. kol. Polański.

b) regionalnej, która nawiąże ścisły kontakt z wojewódzkim Komitetem Regionalnym. Praca tej sekcji nie jest jeszcze skonkretyzowana; skonkretyzowanie formy pracy nastąpi dopiero po uzgodnieniu organizacji prac w dziedzinie regionalizmu z wojewódzkim Komitetem Regionalnym. Wedle wszelkiego prawdopodobieństwa Sekcja regionalna wyłoni dwa wydziały, z których jeden obejmie tereny północno - zachodnie, tak zwane Polesie Wołyńskie, drugi zaś pozostały teren, teren loessowy. Sekcja wysyłać będzie kwestionariusze do pracujących kol. i koleż. (Przew. kol. Hoffman).

c) kształcenia dorosłych, (przew. kol. Jan Dec), przez ujęcie całościu pracy nad dorosłymi, pracy, prowadzonej przez koleżanki i kolegów na kursach dla dorosłych, na kursach wojskowych i wśród szeregowych policji państwowej. Dotychczasowe doświadczenia nakazują Komisji zwrócić baczniejszą uwagę na organizację kształcenia dorosłych.

c) społecznej (przew. kol. Hermaszewska). Dział ten będzie miał za zadanie iść w swe ręce życie społeczne młodzieży szkolnej przez propagowanie wśród koleżanek i kolegów idei zakładania spółdzielni uczniowskich względnie kas oszczędności.

e) samokształceniowej (przew. kol. Hoffman), której zadaniem będzie służenie koleżankom i kolegom radą i pomocą w dalszym kształceniu się. Sekcja powoła do życia wędrowną bibliotekę naukową.

Poza powyższymi działami, Komisja zamierza zwołać następujące zjazdy:

- 1) Zjazd prezesów Oddziałów powiatowych, 2) Zjazd lustratorów powiatowych i rejonowych, 3) Zjazd wojewódzki.

1-szy i 2-gi zjazd odbędą się w pierwszej połowie października b. r., 3-ci w marcu lub w maju następnego roku. Prócz tego postanowiono zorganizować ogólną wycieczkę na powsz. wystawę w Poznaniu, oraz kurs regionalny wakacyjny.

Na terenie działalności Komisji jest 10 zorganizowanych powiatów z 69 Ogniskami, liczącymi 1447 członków.

L. P.	Powiaty	Ilość Ognisk	Ilość członków w powiecie	L. P.	Powiaty	Ilość Ognisk	Ilość członków w powiecie
1	Dubno	8	134	6	Luboml	2	27
2	Horóchów	4	36	7	Luck	11	205
3	Kostopol	6	130	8	Równe	9	218
4	Kowel	2	132	9	Włodzimierz-Wołyński	8	122
5	Krzemieniec	13	245	10	Zdobnów	6	178
					Razem	69	1.447

Działalność Oddziałów Powiatowych.

Oddział Powiatowy w Lucku. Skład Zarządu: Kłaczkowski Piotr, przewodniczący. Orzelski Kazimierz, zast. przewodniczącego. Sikorski Edward, sekretarz i Redko Aleksy, skarbnik.

Oddział Powiatowy liczy 11 Ognisk, członków: 199. Jak widać z tej cyfry, większość Koleżanek i Kolegów należy do naszego Związku, gdyż na 330 na-

uczycieli, 199 należy do Z. P. N. S. P. Ze względów personalno - terenowych istnieje w Łucku ogólna Kasa Samopomocy (którą zresztą prowadzą członkowie Z. P. N. S. P.) z kapitałem 5.000 zł., z której korzystają tak członkowie Z. P. N. S. P. jak i Koleżanki i Koledzy, niestowarzyszeni w Z. P. N. S. P. Dokonano 5 lustracji Ognisk.

Przy Oddziale istnieje Sekcja Ośw. pozaszkolnej, w powiecie prowadząco 10 kursów dla dorosłych. I z kolegów jest członkiem Kom. kwalifikacyjnej. Pracowano nad stosunkiem gminy do szkoły, budżetami szkolnymi, organizacją nowych Ognisk.

Oddział Powiatowy w Zdobunowie. Skład Zarządu: Petrykowski Stanisław, prezes. Szezykliński Piotr, zast. prezesa. Pajda Józef, sekretarz. Humeńnik Mikołaj, skarbnik.

Oddział Powiatowy (jeden z najmniejszych na Wołyniu) liczy 5 Ognisk, członków: 167, (niezorganizowanych w Z. P. N. S. P. 70-tu). Pracuje nad zagadnieniami budowy szkół, budżetów szkolnych i gminnych i propagandy jednolitości szkolnictwa. Członkowie Oddziału biorą udział w Urzędzie Dyscyplinarnym, Wydziale pow. Sejmiku, Magistracie miasta Zdobunowa. Praca Oddziału postępuje normalnie.

Oddział powiatowy we Włodzimierzcu z siedzibą w Uściługu. Zarząd Oddziału stanowią: Wołcz Jan — przewodniczący. Strzelecki Franciszek — zast. przew. Mazur Marcin — sekretarz. Wnuk Stanisław — skarbnik.

Oddział posiada 9 Ognisk. Odbyły się 2 walne zgromadzenia pow. i 5 zebrań Zarz. Oddziału. Pracowano nad wszystkimi zagadnieniami organizacyjnymi: Kasą Samopomocy, spółdzielnią, biblioteką, oświatą pozaszkolną, ze skutkiem pozytywnym. Kasa Samopomocy rozporządza sumą 1.132 zł. Oddział w bardzo trudnych warunkach z wielką wytrwałością skupia nauczycielstwo, (133 związkowców, 40 proc. Organizacji), kontynuując wytrwałą pracę pierwszego swego Ogniska w Uściługu.

Oddział powiatowy w Krzemieńcu. Zarząd Oddziału: Sojebora Józef — przewodniczący. Buniakowski Bronisław — sekretarz. Ejsmund Konstanty — skarbnik.

Ognisk 9 z 260 członkami. Przy Oddziale jest Kasa Samopomocy z kapitałem 1.600 zł., Sekcja Doraźnej Pomocy, Samopomocy koleżeńskej, Sekcja Kształcenia Nauczycieli, oraz Biblioteka ze 126 tomami.

Z innych Oddziałów brak sprawozdań. Trudne warunki pracy i brak ludzi, zdolnych oddać się działalności organizacyjnej, doprowadzi do tworzenia wspólnych zarządów dla Oddziałów Powiatowych i Ognisk w miastach powiatowych.

Działalność Ognisk.

przejawia się we wszystkich dziedzinach życia kulturalno - społecznego Wołynia. Przedewszystkiem praca Ognisk zwrócona jest w kierunku samokształcenia przez referaty, lekcje pokazowe, zebrania dyskusyjne, członków Ognisk w różnych organizacjach, gdzie niejednokrotnie są istotnymi kierownicami pracy, np. Związek Młodzieży Wiejskiej, Kółka Rolnicze, Związek Strzelecki, Polska Macierz Szkolna, Sokół. Dalszym środkiem nawiązania kontaktu i oddziaływania na mieszkańców są przedstawienia amatorskie, których 7 zorganizowało Ognisko w Kółkach, 9 Ognisko w Kniakininie, 6 w Białokrynicy itd. Prawie we wszystkich siedzibach Ognisk zorganizowano kursa dla dorosłych, w większych garnizonach np. Dubno, Włodzimierz zorganizowano kursa dla szeregowych, a w Równem kursa przygotowawcze dla szeregowych, celem umożliwienia im złożenia egzaminu z siedmiu klas szkoły powszechnej i sześciu klas gimnazjalnych. Ogniska zebrały 9 bibliotek, sekcję wycieczkową, kilka sekcji teatralnych.

Ogniska prowadziły czynną propagandę idei szkoły jednolitej, urządziły 9 wieców, szereg zebrań rodzicielskich, z odpowiednimi referatami i rozdały setki propagandowych broszur w sprawie szkoły jednolitej.

Przed zamknięciem niniejszego działu nadesłało sprawozdanie ze swej działalności Ognisko w Kostopolu, wykazujące dość żywotną działalność w dziedzinie oświatowo - kulturalnej i akcji uświadamiającej społeczeństwo o ważności realizacji zagadnienia jednolitości szkolnictwa.

Dane powyższe należy brać w stosunku nadesłanych sprawozdań do ogólnej liczby Ognisk, które wykazałyby się mogły o wiele większą sumą pracy. Brakiem tej pracy jest właśnie nieumiejętność rejestrowania dla ogólnego przeglądu dorobku Związku na Wołyńiu. Poczucie wartości związkowej zaczyna jednak krzepnąć. Przykład wydaje swoje owoce, ilość Ognisk rośnie.

Rośnie też stosunek procentowy nauczycielstwa związkowego do ogółu nauczycielstwa szkół powsz. woj. wołyńskiego.

**

Zamykając dział sprawozdań Komisji Zarządu Głównego zwracamy się do rzeszy tych bezimiennych jeszcze, lecz pełnych dzielnego, śmiałego ducha, do tych najmłodszych, którym kiedyś przypadnie w udziale ująć w swe dłonie kierownictwo i odpowiedzialność za wielkie prace związkowe. Niech nie skąpią swoich zdolności i sił. Związek z radością wita młodych, którzy sięgają po trud i ster i pragnie widzieć ich zczasem na najwyższych stanowiskach.

2. ZESTAWIENIE STATYSTYCZNE Z RUCHU ORGANIZACYJNEGO.

Ilość miast administracyjnie wydzielonych i powiatów, objętych organizacją w każdym województwie.						Ilość Oddziałów powiatowych w poszczególnych województwach z podaniem siedziby Komisji Zarz. Gł.					
Województwo	Ogólna ilość		1926 - 1927		30.VI 1928	Województwo	Siedziba Komisji względnie *Podkomisji	porównawczo w latach według stanu			
	miast wydz.	powiatów	Ilość zorganizowan.					31.XII 1926 r.	31.XII 1927 r.	30.VI 1928 r.	
			miast wydz.	powiatów	miast wydz.						powiatów
Białostockie	—	13	—	13	—	13	Białostockie	Białystok	15	13	11
Kieleckie	—	17	—	17	—	17	Kieleckie	Kielce	15	17	17
Krakowskie	1	22	1	22	1	22	Krakowskie	Kraków	18	19	19
Lubelskie	1	19	1	19	1	19	Lubelskie	Lublin	15	16	17
Lwowskie	1	27	1	27	1	27	Lwowskie	Lwów	7	8	8
Stanisławowskie	—	16	—	16	—	16		*Przemyśl	—	—	—
Tarnopolskie	—	17	—	15	—	16	Stanisławowskie	*Stanisławów	1	1	1
Łódzkie	1	13	1	13	1	13	Tarnopolskie	*Tarnopol	—	—	—
Nowogródzkie	—	7	—	7	—	7	Łódzkie	Łódź	13	13	13
Poleskie	—	10	—	10	—	10	Nowogródzkie	Wilno	—	6	6
Pomorskie	2	18	2	11	2	13		*Baranowice	—	—	—
Poznańskie	2	35	1	26	1	27	Poleskie	Brześć n/B	6	6	6
Śląskie	—	8	—	8	—	8	Pomorskie	Toruń	1	2	2
Warszawskie	1	23	1	23	1	23	Poznańskie	Poznań	—	2	3
Wileńskie	1	8	1	7	1	8	Śląskie	Katowice	3	4	4
Wołyńskie	—	10	—	10	—	10	Warszawskie	Warszawa	23	23	23
							Wileńskie	Wilno	6	6	7
							Wołyńskie	Równe	6	7	7
Ogółem	10	263	9	245	9	249	Ogółem Oddziałów		129	143	146

**Ilość Ognisk
według województw**

Województwo	1926 r.	1927 r.	30.VI 1928 r.
Białostockie	122	126	133
Kieleckie	195	202	204
Krakowskie	78	81	81
Lubelskie	196	203	206
Lwowskie	59	61	61
Stanisławowskie	26	27	26
Tarnopolskie	20	20	21
Łódzkie	179	185	185
Nowogrodzkie	64	65	73
Poleskie	33	45	50
Pomorskie	14	18	23
Poznańskie	31	33	36
Śląskie	33	38	42
Warszawskie	237	237	238
Wileńskie	77	78	86
Wołyńskie	59	65	69
Ogółem Ognisk	1423	1.484	1.534

**Ilość członków
według województw**

Województwo	1926 r.	1927 r.	30.VI 1928 r.
Białostockie	2.024	2.154	2.263
Kieleckie	4.471	4.505	4.520
Krakowskie	4.848	4.944	4.903
Lubelskie	4.037	4.238	4.316
Lwowskie	3.192	3.279	3.279
Stanisławowskie	1.079	1.127	1.112
Tarnopolskie	1.049	1.081	1.115
Łódzkie	3.798	3.942	3.963
Nowogrodzkie	1.102	1.228	1.310
Poleskie	924	1.033	1.147
Pomorskie	273	348	427
Poznańskie	974	953	1.034
Śląskie	1.414	1.658	1.790
Warszawskie	4.710	4.681	4.926
Wileńskie	1.082	1.026	1.167
Wołyńskie	1.279	1.345	1.452
Ogółem członków	36.256	37.542	38.734

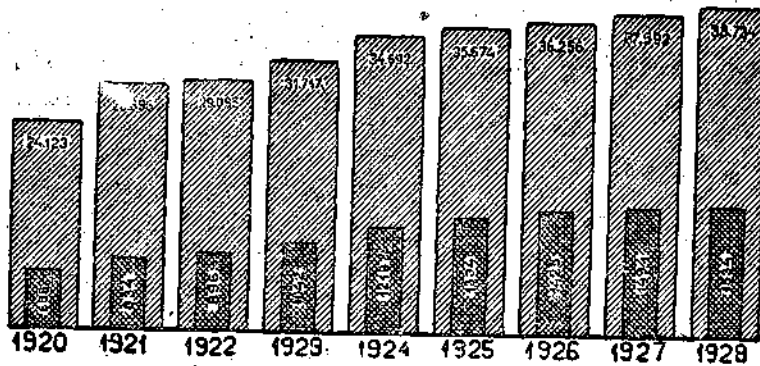
**Ruch Ognisk według wojew. porównawczo za rok 1926-1927
i I półrocze 1928**

WOJEWÓDZTWO	Ognisk było w roku 1926	w ciągu 1927 r.				Ogółem Ognisk w r. 1927	Ognisk było w roku 1927	w ciągu I półr. 1928 r.				Ogółem 30.VI 1928 r.
		nowe.	wzrost- wione	włączo- ne	rozwią- zane			nowe	wzrost- wione	włączo- ne	rozwią- zane	
Białostockie	122	7	3	—	6	126	126	8	1	2	—	133
Kieleckie	195	9	1	—	3	202	202	2	1	—	1	204
Krakowskie	78	3	—	—	—	81	81	—	—	—	—	81
Lubelskie	196	10	1	4	—	203	203	7	—	—	4	206
Lwowskie	59	2	—	—	—	61	61	—	—	—	—	61
Stanisławowskie	26	1	1	—	1	27	27	—	—	—	1	26
Tarnopolskie	20	—	—	—	—	20	20	1	—	—	—	21
Łódzkie	179	8	—	2	—	185	185	—	—	—	—	185
Nowogrodzkie	64	4	—	—	3	65	65	9	2	2	1	73
Poleskie	33	12	—	—	—	45	45	6	—	1	—	50
Pomorskie	14	4	—	—	—	18	18	5	—	—	—	23
Poznańskie	31	2	—	—	—	33	33	4	—	—	1	36
Śląskie	33	5	—	—	—	38	38	4	—	—	—	42
Warszawskie	237	6	1	2	5	237	237	1	1	—	1	238
Wileńskie	77	6	1	—	6	78	78	8	1	—	1	86
Wołyńskie	59	7	—	1	—	65	65	3	1	—	—	69
Ogółem	1.423	86	8	9	24	1.484	1.484	58	7	5	10	1.534

**Procentowe zestawienie ilości członków, Ognisk i Oddziałów
powiatowych od r. 1920 do I-go półrocza 1928 r. włącznie.**

	w roku 1920	w roku 1921	w roku 1922	w roku 1923	w roku 1924	w roku 1925	w roku 1926	w roku 1927	I półr. 1928
Procent. przyrost członk.	100%	119%	120%	131%	141%	144%	146%	150%	153%
Procent. przyrost Ognisk	100%	126%	136%	160%	177%	187%	194%	207%	211%
Procentowy przyrost Oddziałów powiatowych	—	—	100%	155%	165%	175%	209%	230%	236%
Ilość członk. przypadająca przeciętnie na 1 Ognisko	37	3	33	30	28	27	25	25	26

LICZBA CZŁONKÓW I OGNISK Z.P.N.S.P. W LATACH 1920-1928

CZŁONKOWIE

OGNISKA

Zestawienie ogólne przyrostu i ubytku Ognisk w latach 1926-1927 i I półr. 1928.

Ognisk było ogółem w r. 1926	W ciągu roku 1927 Ognisk	Ognisk było ogółem w r. 1927	W ciągu I półrocza 1928	Ognisk do 30.VI.1928. było ogółem
1.423	Przybyło 94 nowych 86 wznów. 8		Przybyło 65 nowych 58 wznów. 7	
	Ubyło 33 rozw. 24 włącz. 9		Ubyło 15 rozw. 10 włącz. 5	
	razem przybyło 61	1.484	razem przybyło 50	1.534

Zestawienie ogólne porównawcze za rok 1926, 1927 i I półr. 1928.

Wyszczególnienie	Ogółem w roku 1926	Ogółem w roku 1927	Ogółem w I półr. 1928
Ilość członków . . .	36.256	37.542	38.734
Ilość Ognisk . . .	1.423	1.484	1.534
Ilość Oddz. powiat. . .	129	143	146
Ilość Podkomisyj . . .	3	4	4
Ilość Komisyj Z. GŁ. . .	13	13	13
Organizacja obejmuje powiatów . . .	247	245	249
miast wydzielonych	10	9	9

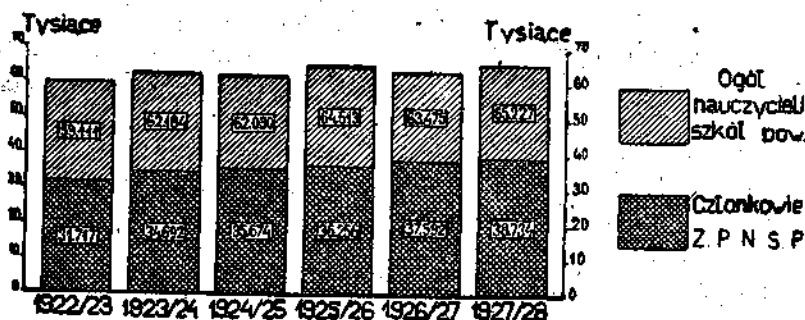
Zestawienie przyrostu i ubytku członków w poszczególnych województwach.

Województwo	przybyło ubyło		Rzeczywisty przyrost	przybyło ubyło		Rzeczywisty przyrost
	członków w roku 1927			członków w I półr. 1928 roku		
Białostockie . . .	694	614	Rzeczywisty przyrost	255	146	Rzeczywisty przyrost
Nowogrodzkie . . .				218	137	
Poleskie . . .	532	247		234	120	
Kieleckie . . .	545	511		247	232	
Krakowskie . . .	428	322		131	172	
Lubelskie . . .	748	347		324	246	
Lwowskie . . .				142	142	
Stanisław. . .	467	300		41	46	
Tarnopolskie . . .				62	28	
Łódzkie . . .	522	378		153	132	
Pomorskie . . .	152	77		123	44	
Poznańskie . . .	141	162		140	59	
Śląskie . . .	415	171		200	68	
Warszawskie . . .	598	627		419	174	
Wileńskie . . .	196	252		242	101	
Wołyńskie . . .	327	261	162	55		
Razem . . .	5.765	4.479	1.286	3.094	1.902	1.192

**Liczba członków Związku P. N. S. P.
na tle ogółu nauczycieli szkół powszechnych według
województw w/stanu z dnia 30 czerwca 1928 r.**

Województwo	Liczba nauczycieli szkół pow. ogółem	Liczba członków Z.P.N.S.P.	% w roku	
			1927/8	1926/7
Ogółem	65.227	38.734	59,3	59,2
Białostockie	3.136	2.263	72,2	72,2
Kieleckie	5.743	4.520	78,7	82,3
Krakowskie	5.745	4.903	83,8	84,9
Lubelskie	5.556	4.316	77,5	77,9
Lwowskie	6.310	3.279	52,1	52,1
Stanisławowskie	2.720	1.122	41,3	41,5
Tarnopolskie	2.829	1.115	39,5	38,1
Łódzkie	5.753	3.963	68,8	69,8
Nowogródzkie	1.740	1.310	74,4	71,2
Poleskie	1.598	1.147	72,3	69,9
Pomorskie	3.066	427	14,0	10,7
Poznańskie	5.598	1.034	18,3	17,9
Śląskie	3.853	1.790	46,4	43,2
Warszawskie	7.087	4.926	69,5	69,9
Wileńskie	2.192	1.167	52,8	49,7
Wołyńskie	2.192	1.452	66,9	64,2

**LICZBA CZŁONKÓW Z. P. N. S. P. NA TLE OGÓLU NAUCZYCIELI
SZKÓŁ POWSZECHNYCH W LATACH 1922-1928**

3. ZJAZDY ORGANIZACYJNE

Mimo koniecznej już i przeważnie stwierdzonej samowystarczalności Komisji Zarządu Głównego, członkowie Zarządu Głównego stale są wzywani przez Zarządy Oddziałów pow. i Ognisk do brania udziału w zjazdach organizacyjnych, wygłaszania referatów, wyjaśniania nieporozumień. Zwłaszcza Koledzy posłowie szczerze użyczają swych sił i czasu. Żniwo objazdowej pracy tego nielicznego grona jest znaczne, bo dochodzące do 50 wyjazdów, choć kierowali się oni zawsze tem, gdzie bytność ich była z jakichkolwiek powodów pożądana. Jasnym jest, że decentralizacji organizacyjnej przerzucić będzie w coraz mocniejszym stopniu ciężar obsłużenia zjazdów organizacyjnych na Zarządy Okręgowe i stworzy nowe formy informowania członków o wynikach działalności Zarządu Głównego.

Informacyjna prasa związkowa wyczerpuje coraz dokładniej bieżący dobrobek organizacji i stan prac, będących w toku. Ustawy, rozporządzenia władz szkolnych dostępne są w postaci redagowanych fachowo broszur każdemu związkowcowi; a w miarę rozwoju organizacji kształcą się zastępy młodych, dzielnych mówców, rzetelnych działaczy, zdolnych porwać słowem i czynem powierzone sobie placówki.

Podajemy Zjazdy z II półroczu 1927 r. i I półroczu 1928 r. ponieważ poprzednie znalazły już miejsce w sprawozdaniu poprzednim. Trudno przytem zarezerwować, czy z terenu województw wschodnich i kresowych przyszły po ewidencji Zarządu Głównego wszystkie echa objazdowej pracy członków Zarządu Głównego.

Prócz tego zaznaczamy, że brak tu Zjazdów, na których obecni byli członkowie Zarządu Głównego, lecz w charakterze przedstawicieli swojej Komisji wojewódzkiej. Zjazdy te są wymienione w sprawozdaniach Komisji.

Październik 1927.
Kol. Maj — Święciany, Siedlce, Piotrków; kol. Tomczak — Wołomin, Aleksandrów Kujawski, Biała Podlaska; kol. Nowicki — Augustów.

Listopad.
Kol. Smulikowski i kol. Suda — Tarnów; kol. Maj — Kozienice, Sosnowiec; kol. Nowicki — Augustów, Suwałki; kol. Tomczak — Pińczów, Rawa Mazowiecka.

Grudzień.
Kol. Ciesielski (z ramienia Zarządu Głównego) — Nowogródek; kol. Tomczak — Kielce; kol. Maj — Ostrów Mazowiecki.

Styczeń 1928 r.
Kol. Nowicki — Suwałki, Grodno; kol. Smulikowski i kol. Suda — Lublin; kol. Najmola — Włocławek; kol. Maj — Brześć n/B.; kol. Tomczak — Mińsk Mazowiecki; kol. Czabanowski — Krzemieniec.

Luty.
Kol. Smulikowski, kol. Nowicki, kol. Maj, kol. Dębrowski — Łomża (konferencja oświatowa); kol. Smulikowski — Zamość; kol. Mayer (z ramienia Z. G.) — Dubno.

Kwiecień.
Kol. Tomczak — Działdowo; kol. Smulikowski — Stanisławów; kol. Smulikowski i kol. Suda — Kraków, Tarnów; kol. Nowicki — Tuchola; kol. Nowicki i kol. Suda — Toruń.

Maj.
Kol. Nowicki — Kowel, Równe, Lida, Wilno; kol. Wawrzynowski — kol. Tomczak i kol. Wójtowicz — Lublin (Zjazd wojewódzki); kol. Maj — Rawa Mazowiecka, Opatów, Poznań; kol. Suda — Radom.

Czerwiec.
Kol. prezes Nowak — Katowice (zjazd wojewódzki); kol. Smulikowski i kol. Malicki — Jasto; kol. Maj — Nowogródek, Częstochowa; kol. Maj i kol. Tomczak — Wilno (Zjazd wojewódzki); kol. Tomczak — Wysokie Mazowieckie; kol. Nowicki — Pultusk.

Ogółem 50 wyjazdów.

4. KURS ORGANIZACYJNO-SPOŁECZNY.

W czasie od 5-go do 20-go sierpnia b. r. odbył się w Zakopanem kurs organizacyjno - społeczny dla działaczy związkowych i społecznych. W kursie uczestniczyło 48 osób (34 kol. i 14 koleż.).

Pochodziły one z województw: Warszawa (miasto) — 3 osoby; wojew.

warszawskie — 12; wileńskie — 4; pomorskie 3; białostockie — 3; kieleckie — 5; krakowskie — 1; łódzkie — 6; lubelskie — 6; stanisławowskie — 1; poleskie — 1; nowogrodzkie — 1. Uczestnicy kursu rekrutowali się z pośród czynnych pracowników społecznych (członkowie Rad Gminnych, Sejmików powiatowych, Rad Miejskich i t. p.).

Program kursu był następujący:

1. Ideologia, cele i zadania Zw. Pol. Naucz. Szk. Powsz. Wojew. Związku;
2. Dotychczasowy dorobek Zw. P. N. S. P.;
3. Struktura organizacyjna Związku;
4. Sprawy finansowe i gospodarcze;
5. Program działalności Związku na najbliższą przyszłość;
6. Program i organizacja pracy w Ogniskach, Oddziałach i Komisjach Wojew. Związku;
7. Czem jest oświata pozaszkolna;
8. Zadania Związku w dziedzinie oświaty pozaszkolnej;
9. Praca oświatowa wśród robotników;
10. Praca oświatowa i gospodarcza na wsi;
11. Zagadnienie wychowania społecznego;
12. Towarzystwo Przyjaciół Szkoły Powszechnej.

Kurs organizacyjno - społeczny.

(Wyjazd furami z przed pałacu w Brodach do Lanckorony).

Oprócz tego słuchacze kursu uczestniczyli w następujących wykładach Kursu Uniwersyteckiego Związku: 1. Konstytucja naszego państwa; 2. Budżet państwa; 3. Funkcje społeczne nauczyciela w historii i teraźniejszości; 4. Wychowawcze znaczenie koedukacji.

Metoda pracy na kursie była konferencyjna. Prelegenci w ten sposób przeprowadzali swe wykłady, iżby one zagajały i wywoływały dyskusję. Metoda ta przyjęła się i wydała dobre rezultaty. Niektóre konferencje na tematy, przewidziane programem, zagajali sami uczestnicy kursu, wygłaszając referaty, do których uprzednio przygotowali się. Wykłady i konferencje odbywały się w lokalu szkoły powszechnej w Zakopanem. W czasie pogody popołudniowe posiedzenia konferencyjne odbywały się na polanach leśnych.

W czasie trwania kursu odbyły się wycieczki: do dolin podtatrzańskich (Strążyska, Małej Łąki, Dolina Białego i inne); dwudniowa wycieczka w Tatry (Hala Gąsienicowa, Kościelec, Zawrań, Świnica, Dolina Pięciu Stawów Polskich, Morskie Oko); Muzeum Tatrzańskie w Zakopanem; Sanatorium Zw. P. N. S. P. Zakończenie kursu odbyło się w Brodach (majątek Związku), skąd zorganizowano jeszcze wycieczkę do Lanckorony.

Prelegentami na kursie byli pp.: kol. Stattlerówna, pos. M. Jaworska, pos. J. Smulikowski, pos. Z. Nowicka, T. Malicki, Kaz. Maj, Al. Patkowski, senator dr. Kopicński. Kierownikiem kursu był kol. Kaz. Maj.

W związku z doświadczeniem, które dały kursy tego typu w latach poprzednich i tem, które dał kurs tegoroczny, Wydział Oświaty Pozaszkolnej Związku P. N. S. P. postanowił uczynić z kursu pracy społecznej instytucję stałą, w tym sensie, iż każdego roku w czasie wakacyj letnich będzie się odbywał taki kurs. Jako metodę pracy na kursie stosować się będzie metodę konferencyjną i seminaryjną. W związku z tem do użytku kursu oddana będzie w roku najbliższym biblioteka, składająca się z książek, poświęconych teorii i praktyce pracy społecznej.

Stale miejscem przyszłych kursów będą Brody. Przez dziesięć miesięcy roku szkolnego odbywać się tam będą kursy związkowe rolniczo-społeczne, w czasie zaś ferij letnich — kursy pracy społecznej.

Z ZAŁOBNEJ KARTY.

Rzucając okiem wstecz, aby obejrzeć plon naszej półtorarocznej pracy i stwierdzić nasz dorobek, musimy zatrzymać się i nad cichym, spokojnym cmentarzem związkowym, nad zimnemi mogiłami, skromnie w krzyże przyozdobionemi, by tym wszystkim Drogim Koleżankom i Kolegom poświęcić choć kilka chwil wspomnień.

Odeszli od nas w zaświaty przeważnie nie wiekiem zmożeni, lecz pracą w okropnych warunkach dla zdrowia — przedwcześnie stargani. Ileż to świetlanych postaci, które były uosobieniem cnót obywatelskich, żywym wzorem zalet serca, umysłu i charakteru, porzuciło nasze szeregi związkowe na zawsze i przeszło w krainę wiecznego spokoju. Zabrała ich przeważnie gruźlica, owa straszna choroba nauczycielska, zabrały ich twarde i ciężkie warunki życia i pracy w wilgotnych, ciemnych, zagrzybionych izbach szkolnych i mieszkaniach nauczycielskich.

W roku sprawozdawczym zmarło 190 osób; z liczby tej 113 osób na gruźlicę (60%) i 30 osób na chorobę zakaźną.

Oto nazwiska tych, którzy od nas odeszli:

Augustyniak J., Antol Józef, Bojakowska Cecylja, Bańkowska Marja, Basiński Zygmunt, Budyński Jan, Błaska Julja, Biskupska Stefanja, Bogusz Józef, Bryszewska Janina z Przybylskich, Bogacka Józefa z Niewiarowskich, Basówna Kazimiera, Bunclerówna Marja Józefa, Bałaban Józef, Bernas Antoni, Banaś

Juljan, Burkiewicz Jan, Biedrońska Aniela, Bochniewiczowa Teresa z Wawrzyc-
kich Boratyńska Bolesława; Bartoszewski Antoni, Boroniówna Zofja, Czechak
Bronisław, Czajka Bronisław, Ciastowski Józef, Czernigiewiczowa Olimpia,
Choromański Henryk, Chrościcki Bolesław, Cześniowski Piotr, Dekanińska
Marja z Brzesińskich, Drewnicka Stefania, Dietrichowa Anna, Drozdówna Mar-
ja, Druzgałowa Zofja, Drzewiecka Elżbieta, Fawrel Bolesław, Fihouserowa Mar-
ja z Symczyków, Fedyk Piotr, Fabiańska Zofja, Fleszarówna Józefa, Firla An-
toni, Fiedlerówna Zofja, Gątaszewska Marja, Giebartowski Franciszek, Gniewa-
szewski Józef, Guniówna Elżbieta, Ginter Bernard, Gondehówna Marja, Gra-
bania Franciszek, Gaska Franciszek, Gajdówna Kazimiera, Gentkowski W., Gu-
zikowa Olga, Gołąb Kazimierz, Heczko Bogusław, Himmel Kazimierz, Hormung
Józef, Hnatow Tomasz, Horodyski Józef, Hołujówna Marja, Jastrzębska Julia
z Rozumkiewiczów, Jasińska Zofja, Jakubiec Jan, Janiszewski Władysław, Jo-
dłowski Kazimierz, **Dr. Prof. Joteykówna Józefa, redaktor „Polskiego Archiwum
Psychologii”**, Karolkiewiczowa Janina, Krawczykówna Helena, Kozińska Mar-
ja, Kamińska Eleonora, Kukurbianka Józefa, Knollowa Aleksandra, Kopczyński
Michał, Kasprus Jan, Krukowa Stefania Zofja, Kosierkiewiczówna Emilja, Ka-
mińska Helena, Kukulski Bronisław, Lewandowska Kazimiera, Lolzówna Wan-
da, Lochman Szczęsna, Leinkramowa Anna z Horowiczów, Lewandowska Jad-
wiga, Legerlutz Henryk Marjan, Lewandowski Jerzy, Lipski Ludwik, Lisiński
Stanisław, Lebediewa Barbara, Lytkowski Bronisław, Łopuchowa Zofja, Ma-
ritrowa Zofja z Frassów, Mayerowa Hanna z Solnickich, Mraczkówna Henryka
Wanda, Majochowa Zofja, Moszczyński Aleksander, Mikulski Jan, Maksymo-
wicz Józef, Matusiakowa Eugenia, Motylenko Aleksander, Martewicz Ignacy,
**Markowski Władysław, lekarz ordynator Sanatorium Z. P. N. S. P. w Zakropa-
nem**, Nowialis Kazimierz, Nowakówna Zofja, Mellen Bronisław, Macias Franci-
szek, Niemczyk Stefan, Nawrocka Marja Jadwiga, Nobis Antoni, Nowakowa
Stanisława, Nakielny Józef, Ossowski Paweł, Osiniakówna Józefa, Osiadacz Ze-
non, Olszewski Walenty, Ozimek Ludwik, Orłowski Jerzy, Pohlmanówna - Da-
niłowicz Marja, Podbielska Stanisława, Plucińska Zofja, Paulkunówna Lucja, Po-
stolak Władysław, Pocitnerowa Weronika, Pajtaszówna Zofja, Pengiel Klemens,
Pańczukowa Emilja ze Steinbachów, Pajak Stanisław, Pac Jan, Ptasznik Józef,
Rufkowski Zdzisław, Ryszkowski Józef, Rogulski Jan, Rocznik Tadeusz, Ró-
życka Zofja, Rabowa Antonina z Mesterczuków, Solecka Ludwika z Cwikliń-
skich, Swirad Piotr, Senktas Józef, Szewczyk Roman, Slavik Jan, Szczepański
Jan, Siatecka Stanisława, Starecki Kazimierz, Szymborska Janina, Szapejko
Marja, Skrzypek Piotr, Sarnowicz Antoni, Sawicki Henryk, Szczerbowa Anto-
nina, Steyerówna Janina, Starczewski Mikołaj, Scheres Fryderyk, Stojkowa
Kazmiera, Szykówny Bolesław, Szeligiewicz Antoni, Suchecki Adam, Stecków-
na Marja, Strusiński Stanisław, Stanićzek Jan, Sagan Stanisław, Sander Jakób,
Śniadała Piotr, Szostakowski Karol, Santer Ernest Karol, Solecki Jan, Trnka
Teodor, Taranowa Helena, Tańczech Jan, Tataara Jan Kanty, Tarnowska Mar-
ja, Umiński Franciszek, Urbanik Władysław, Wojtyłowa Antonina z Langów,
Wrotkowska Józefa, Wajdowiczówna Jadwiga, Walczak Kwiryn Ryszard, Wa-
syczuk Józef, Wójcik Andrzej, Wierdak Benedykt, Wiśniakowa Helena, Wypiór
Józef, Wojciechowska Weronika Jadwiga, Woldanowski Zygmunt, Wszółkowa
Marja, Węgrzycka Elżbieta z Sieków, Wiszniewski Władysław, Wieniawa-Dłu-
goszewska Sabina, Zaprział Stanisław, Ząbkówna Eugenia, Zattokalówna Jadwi-
ga, Żywocka Helena, Zarebianka Bronisława, Paprocka Zofja.

Cześć Ich drogiej pamięci!

CZ. III. SAMOPOMOC LECZNICZA.

1. SANATORJUM W ZAKOPANEM.

A. SPRAWOZDANIE DYREKCJI SANATORJUM Z. P. N. S. P. W ZAKOPANEM.

za czas od 1 września 1927 do 1 września 1928 r.

Obecny okres sprawozdawczy charakteryzuje wybitne ustabilizowanie się form pracy Sanatorjum w każdym kierunku. Instytucja ma już swoje wyrazne oblicze i dalszy jej rozwój będzie szedł zasadniczo do doskonalenia środków i zdobywania nowych, o ile w tej dziedzinie pracy się ukażą.

Niezmiennem jest jedynie zapotrzebowanie łóżek w Sanatorjum, i w tym kierunku z danych statystycznych, niestety, nie można wnioskować, że poprawiły się warunki nauczania w naszym szkolnictwie. Są ofiary i będą ofiary, dopóki nie zmieni się wygląd budynku szkolnego, wygląd mieszkania nauczyciela, dopóki nie zwiększy się wybitnie ilość etatów, co da rękojmię, że nauczyciel nie będzie się ugiął pod ilością godzin szkolnych, a izba szkolna nie będzie przeludniona.

Jak w ubiegłym roku sprawozdawczym, tak i teraz trzeba czekać na łóżko w Sanatorjum. Przewaga jest po stronie oddziału kobiecego, i na tych oddziałach oczekiwanie trwa do trzech miesięcy i więcej.

Organizacja pomocy lekarskiej zmieniła się w roku sprawozdawczym pod względem osobowym. Ubył z pośród nas ś. p. dr. Władysław Markowski, ordynator i roentgenolog, człowiek prawy i szlachetny. Miejsce jego zajął nowy lekarz roentgenolog dr. Lenartowska. Dla wygody i dobra pacjentów zaangażowaliśmy lekarza laryngologa, który niezależnie od badań lekarzy oddziałowych niesie pomoc w zakresie swej specjalności. - Zarazem otworzyliśmy oddział dentystyczny. Jak wynika ze sprawozdania lekarskiego, zakres pracy jest olbrzymi, o czem świadczy choćby statystyka zabiegów.

W dziale lekarskim proponujemy na rok przyszły rozszerzenie laboratorium do granic samodzielnego wykonywania wszystkich prac laboratoryjnych. W tym celu nabyliśmy dla laboratorium termostat i obecnie zmienimy personalny skład w ten sposób, że na miejsce etatowego medyka przyjmiemy lekarza - laboranta, który zarazem prowadzić będzie dział pracy naukowo-statystycznej Sanatorjum.

Lekarz, prowadzący obecnie laboratorium, będzie odciążony i zajmie się jedynie oddziałem.

Oddział rentgenowski wykwapowaliśmy również we wszystkie pomocnicze środki; w roku sprawozdawczym zakupiliśmy aparat projekcyjny do zmniejszania zdjęć.

Wszystkie oddziały pracy lekarskiej były w roku sprawozdawczym obficie zaopatrzone w instrumentarium

Poważnym brakiem, który w przyszłości musi być usunięty, jest konieczność otwarcia przy sali opatrunkowo - operacyjnej sali sterylizacyjnej dla instrumentów i opatrunków. Dotychczas korzystamy z uprzejmości sąsiedzkiej miejscowego szpitala klimatycznego, i na tem miejscu składam serdeczne podziękowanie panu dr. G. Nowotnemu za łaskawą i bezinteresowną pracę w tym kierunku.

Oddział lamp kwarcowych i elektro - medycyny wyekwipowany w zupełności. Zastępuje się jedynie części zużyte lub uszkodzone.

W dziale technicznym mamy do zakomunikowania, iż nasz zeszłoroczny postulat budowy chłodni został zrealizowany, i w tych dniach właśnie uruchomiliśmy chłodnię, wykonaną przez firmę Brown Boveri. Chłodnia składa się z pięciu kabin, w których umieszczono: maszynownię, przedchłodnię, kabinę dla mięsa, kabinę dla drobiu i ryb, kabinę dla nabiału. Urządzenia te wyekwipowaliśmy po europejsku, kabiny chłodnicze i przedchłodnia wyłożone są kafelkami, tak że niezależnie od podstawowej swej funkcji, chłodnia daje miłą gwarancję czystości.

W oddziale kotłowni we własnym zakresie **zaprowadziliśmy ulepszenia w kierunku wykorzystania pary przez system boilerów**, tak że mamy obecnie dodatkowy zapas wody gorącej z pary, która po wykonaniu swej pracy stawała się dawniej bezproduktywna. Należy zaznaczyć, że dużo się przy tem oszczędza węgla.

Na strychach rozmieściliśmy dwanaście aparatów przeciwpożarowych, na wszystkich korytarzach przy hydrantach po 50 metrów węża parcianego z wylotami mosiężnymi.

Przy elektrowni wykopaliśmy własną studnię dla zabezpieczenia stałego dopływu wody dla chłodnicy motoru. Wodę tę elektryczną pompą przerzucamy do chłodnicy, przez co zabezpieczyliśmy sobie stałość ruchu niezależnie od wodociągów miejskich i nie zużywamy cennej a nieobfitej wody wodociągowej dla naszych celów przemysłowych. Do zanotowania byłby charakterystyczny fakt, że elektrownia miejska, która dawniej nie chciała nam dostarczać prądu po niższej cenie, obecnie wchodzi z nami w pertraktacje i chce nam dostarczyć prądu po cenie naszej produkcji. Niestety i ta oferta jest nie do przyjęcia, albowiem elektrownia miejska dostarcza jedynie prądu w nocy, podczas gdy my pracujemy przez całe przedpołudnie specjalnie dla elektro-medycyny, chłodni i wyciągów.

Nasze urządzenia techniczne nie podlegały jeszcze kapitalnemu remontowi, jedynie w okresach przepisanych przeprowadza się rewizję wszystkich silników i maszyn, przyczem wymienia się poszczególne zużywające się części.

Sieć naszą elektryczną rozszerzyliśmy, dostarczając sąsiadom naszym, Bratniej Pomocy, prądu dla aparatu Roentgena.

Bratnia Pomoc opłaca jedynie cenę produkcji i spłaca instalację sieci.

W dziale gospodarczym i gospodarczo - technicznym **zelektryfikowaliśmy w zupełności irotowanie podłóg** przez nabycie odpowiedniej ilości aparatów elektrycznych. Poza tem uzupełnia się wszystkie urządzenia, ulegające zniszczeniu, jak naczynia i t. p.

Chlewnia rozwinęła się już w poważny dział pracy. Dział ten służy celom, o których poniżej wspominał. **Majątek Brody dostarcza jarzyn, owoców i mleka.**

Stronę intelektualną i rozrywkową oddaliśmy w lwiej części w ręce pacjentów, organizując ze swej strony wykłady i koncerty.

W czasie ferij zaangażowaliśmy absolwentkę Poznańskiej Szkoły Dekoracyjnej i urządziliśmy w Sanatorjum kurs rysunku i pracy zdobniczej.

Rok sprawozdawczy cechuje niesłychanie natężona praca w dziale ochrony chorego nauczycielstwa. Okólnik pana Ministra Dobruckiego, zmierzający w swej treści do ograniczenia chorób zakaźnych w szkole, oddał nauczycielstwo na pastwę biurokratycznego załatwiania spraw przez inspek-

torów szkolnych. Nikt z leczących się nie jest pewnym, czy w czasie trwania jego urlopu nie zostanie wyrwanym z Sanatorium przed Komisję lekarską, nikt nie jest pewnym swego jutra, nikt nie wie, czy dzień następny nie będzie dniem, w którym pracownik nie znajdzie się na bruku bez żadnego zaopatrzenia lub z śmiesznie małym zaopatrzeniem.

Podpisani wspólnie z Zarządem Głównym spowodowali natychmiast po ukazaniu się tego okólnika, w przeczcuciu, czem on grozi, konferencję w Ministerstwie, w czasie której Zarząd Główny złożył memorjał w tej sprawie. Niezależnie od tego, wnieśliśmy uroczysty protest przeciwko wzywaniu nauczycielstwa w czasie trwania kuracji przed wszelkie Komisje zdrowia. Po słynnym tym okólniku wytworzył się bowiem taki stan rzeczy, że nauczycielstwo nie mogło bez trwogi starać się o urlop, albowiem zamiast urlopu dla poratowania zdrowia, powoływano schorzałych przed komisje, niekwalifikowanych zwalniano, kwalifikowanych i stałych pensjonowano. Wytworzył się dalej taki stan rzeczy, że, o ile przed ukazaniem się okólnika nauczyciel nie mógł niejednokrotnie uzyskać od lekarza powiatowego wniosku na udzielenie urlopu z tych przyczyn, że wedle opinji pana lekarza nie był ostatecznie chorym, to po okólniku najzdrowszy w świecie drżał, czy nie będzie pociągnięty przed jakąś komisję — i zwolniony. W memorjale podkreśliśmy wyraźnie, że nie wolno uderzać w skutki tak długo, jak długo nie zostaną usunięte przyczyny.

Przeciążenie nauczycielstwa pracą szkolną z powodu małej ilości sił w zawodzie, małej ilości etatów, tworzenie szkół w warunkach więcej jak niehigienicznych, ze starych karczem, przeżartych grzybem, dworków i chałup, nadmiar jednoklasówek w nędznych wioskach, gdzie nauczyciel nie może znaleźć mieszkania i źródła odżywiania siebie, wreszcie ogrom pracy oświatowo - społecznej, jaką wziął na swe barki, podcina jego siły i zdrowie, i tak powstaje ofiara zawodu. Okólnik za tę ofiarność, za pracę w tych warunkach, zwalnia nauczyciela z odprawą śmiesznie niską lub emeryturą, nie wystarczającą na chleb codzienny, w tym celu, aby usunąć choroby zakaźne ze szkoły.

Czy nie czas burzyć rozsadniki chorób zakaźnych — niehigieniczne szkoły powszechne i mieszkania nauczycieli, czy nie czas na to miejsce stawiać nie pałace, ale przynajmniej jasne, przestronne budynki szkolne wraz z mieszkaniami dla nauczycieli, czy nie czas teraz w święto 10-lecia Odrodzenia naszej Ojczyzny pomyśleć o fundamencie istnienia Państwa — o Oświeceniu i jej ofiarniku — nauczycielu szkoły powszechnej?

Tyle razy i tyle lat oczekiwaliśmy jakiegoś Nowego Człowieka, jakiegoś nowej radykalnej zmiany w tym kierunku i niestety, wraz z najbliższymi nam chorymi — Koleżankami i Kolegami stwierdzić musimy, że sprawa zbyt powoli posuwa się naprzód, i że zamknijemy oczy, my — pokolenie, które powołaniem było do budowy, a na siatkówce naszych oczu zostanie realne, istniejące, żywe widmo odrapanej, wilgotnej „zapowietrzonej” i przeludnionej budy, zwanej szkołą.

Jeżeli z tych słów przebija gorzkość, to gorzkość uzasadniona, bo przez szeregi lat patrzymy na tych właśnie najbliższych, jak giną bez skargi na ustach. Naprawdę idą po kolei, jak kamienie przez Boga rzucone na szaniec. I gorzkość serce dławii, bo mogłyby to być nie kamienie pocisku, lecz jasne, trwałe, czynne i nie tracące się w ogólnym dorobku narodowym duchy.

Postulaty nasze streszczamy jasno: Jeżeli nauczyciel zapada na zdrowiu, to w pierwszym rzędzie ma prawo wykorzystać ustawę zabezpieczony mu urlop i nie może być w tym czasie ani zwalniany, ani wzywany przed Komisję Zdrowia. To jest czas ochronny, jaki przecież daje się nawet zwierzęciu, to jest czas ochronny dla usunięcia zmian w organizmie. Jest rzeczą lekarzy Sanatorium stwierdzić, czy po przeprowadzonej kuracji pacjent może powrócić do pracy, czy nie. Tu nie wychowuje się symulantów. Tu ja tylko widzę, jak

na konferencji lekarza z pacjentem i ze mną pada wyrok, że pacjent do pracy wrócić nie może, tu ja tylko widzę te szczerze łzy żalu i troski nie tylko o swą osobę i swą dolę, lecz także i o los tej jakiejś izby szkolnej, rzuconej w bezkresie naszej ziemi.

Garść tych, bez pracy, poszła pracować na inne pola, nie widać ich stąd, są wyżej gwiazd, garść rozsypała się niewiadomo gdzie, garść jest u nas na naszym utrzymaniu, i, aczkolwiek chleb nasz nie jest zaprawiony goryczą, to zgorzkniał im od ich łez.

Łatamy tę niedolę, jak możemy. Na ten cel, niezależnie od uchwały regulaminowej, która pozwala Dyrekcji Sanatorjum utrzymywać 6 zwolnionych i bez oparcia pacjentów, mamy jedynie trzy źródła dochodu: chlewnię działu gospodarczego, jako dodatkowy wydział naszej pracy, sklepik i Koło Samopomocy Koleżeńskiej.

Jak widać ze sprawozdania kasowego, dział chlewni równowagi wydatki, związane z utrzymaniem chorych, którzy nie mogą płacić. Nie sięgamy do swego regulaminowego prawa. **Ale bez echa przeszedł mój apel w ostatnim sprawozdaniu o pomoc, o organizowanie przez każde Ognisko raz w roku jakiejś najskromniejszej imprezy na rzecz tych, dla których niema drogi nigdzie!** Bez echa przeszedł apel o pomoc indywidualną tych Ognisk i Oddziałów, skąd pochodzi dany pacjent. Sporadyczne wypadki, związane z jakąś uroczystością, czy też indywidualne dary dobrych dusz, które przeszły przez nasz dom i, zetknęły się z nami, nie rozwiążą sprawy.

Koło Samopomocy, którego sprawozdanie po raz pierwszy umieszczam, robi, co może. Niezależnie od drobnych składek miesięcznych, urządza imprezy, przedstawienia i t. p. i temi groszami obraca, jak może i umie. Koło temu idziemy z pomocą w każdym kierunku, pielęgnujemy je z wiarą, że przecież istnienie tego Koła otworzy oczy ludziom na to, jak bolesna jest konieczność powstania takiego Koła. Dyrekcja ekwipuje Koło w środki, potrzebne do sprawowania jego funkcji, a w ostatnich czasach bezspornie z dużym wysiłkiem ofiarowała Kołu instrumenta muzyczne (troje skrzypiec, basy, czelo) jako środek do zdobywania najskromniejszych funduszy na cele samopomocy.

Dochody sklepiku przeznacza się również na cele samopomocy. Praca ta pochłania w sumie wiele wysiłków i funduszy, które w założeniu winny być przede wszystkim obrócone na inne cele, a więc na tworzenie funduszu konserwacji budynku i inwestycji. Fundusz 1% i nasza polityka gospodarcza pokrywała dotychczas te potrzeby w zupełności. Musieliśmy się jednak obejrzeć za wyraźnym i wystarczającym dopływem pieniędzy bez obciążenia pacjenta. Wisiała nad nami zmora konieczności podniesienia dziennej stawki jak to zapowiedziałem w ostatnim sprawozdaniu. Kto tak bezpośrednio styka się z niedolą chorego nauczycielstwa, ten nim taki krok postawi, to poważnie nadreńczy się tą myślą, albowiem krok ten w istocie rzeczy nie rozwiązuje w zupełności zagadnienia. W większości byłby to teoretyczny przyrływ pieniądza, albowiem przyrływ ten streszczałby się w zadłużeniu pacjenta w stosunku do Sanatorjum. Zabiegi Zarządu Głównego poszły zatem w innym kierunku. Jako zasadę, postanowiliśmy sobie utrzymać możliwie dotychczasową opłatę 450 groszy ze strony pacjenta dziennie, a zwrócić się do Rządu i wyjednać podniesienie stawki dziennej zwrotu kosztów do poziomu ustawy. Dzięki stanowisku p. wiceministra dr. Piestrzyńskiego pertraktacje te dały pozytywny wynik, i oczekujemy z dnia na dzień zarządzenia oficjalnego w tym kierunku. Powiększenie tych stawek pójdzie zasadniczo na pokrycie potrzeb budynku, jego konserwacji, porządku bez obciążenia pacjenta, z drugiej zaś strony nie możemy zniżyć pacjentowi stawki dziennej, pozycja ta bowiem, jaką uzyskamy, zamknie potrzeby istotne.

I tak w roku bieżącym ze szczupłych swych obrotów remontowaliśmy poszczególne części budynku, t. j. odświeżaliśmy objekty gospodarcze i dokonaliśmy wielu poprawek i urządzeń wyżej wymienionych.

Wiadomością o tej nowej zdobyczy dzielimy się radośnie z ogółem, albowiem, jak wspomnieliśmy, ciężko było pogodzić się z myślą konieczności podniesienia stawek dziennych, a równocześnie ciężko i niemożliwym jest w obecnych warunkach utrzymać regime takiej instytucji w zakresie 8.50 zł. dziennie na wyżynie samowystarczalności.

Wśród wielu bolączek nauczycielstwa ciągle **czarną kartą jest stosunek lekarzy powiatowych, urzędowych, umówionych do chorego nauczycielstwa.** Z jednej strony chorzy, pod grozą zwolnienia i spensjonowania są bezradni, z drugiej zaś strony mamy do zanotowania szereg jaskrawych faktów złego stosunku lekarzy powiatowych do nauczycielstwa i złego stosunku do zdrowia i życia ludzkiego. Jako przykład mogą przytoczyć, co następuje:

Koleżance poważnie chorej (wybitne rzeżenie w płucach) lekarz powiatowy oświadcza, że nic u niej nie znajduje i zapewnia ją argumentem: „Ja mam, proszę Pani, muzyczne ucho”. Z trudem wywalczamy dla niej urlop.

Druga koleżanka na bezdrożach wiosennych Wołynia robi w sumie 140 klm. furmanką, aby przecież zastać pana lekarza powiatowego i wyjednać sobie badanie lekarskie i urlop. W przedpokoju mdleje z głodu, bo już nie miała sił posilić się w miasteczku. Pomocy udziela jej posługaczka lekarza. Lekarz wychodzi sobie bowiem spokojnie — na obiad i każe pacjentce czekać.

Trzecia koleżanka z wybitnie otwartą gruźlicą płuc zwraca się trzykrotnie do lekarza powiatowego, nie zastaje go w domu, uzyskuje wreszcie badanie w domu prywatnym lekarza i wysłuchać musi tak niepoważnie wygószoną opinię: „Zalóżę się z Panią o dwie pensje, że niema tu wypadku gruźlicy otwartej”. W istocie, lekarz ten zakład musiałby przegrać, bo, na mieszczęście, była gruźlica otwarta. Koleżanka ta leży u nas i ma w tej chwili krwotoki, a jednak po tem badaniu nie uzyskuje urlopu i karty skierowania do Sanatorium. Kiedy odniosłem się do województwa z zażaleniem na ten stan rzeczy, otrzymałem pisemną odpowiedź w tonie bardzo uszczypliwym i drażliwym, że „pacjenci nie są narażeni na utratę zdrowia i nerwów, że opinie lekarzy w kierunku stwierdzenia gruźlicy nawet wśród specjalistów są rozmaite” i t. d.

Musiałem się chwycić ostatniego środka, jaki mi przysługuje, i wnieść pismo województwa w oryginale do Ministerstwa, czy podobny sposób załatwienia spraw jest godny władz, które winny z urzędu stać na straży zdrowia pracowników państwowych.

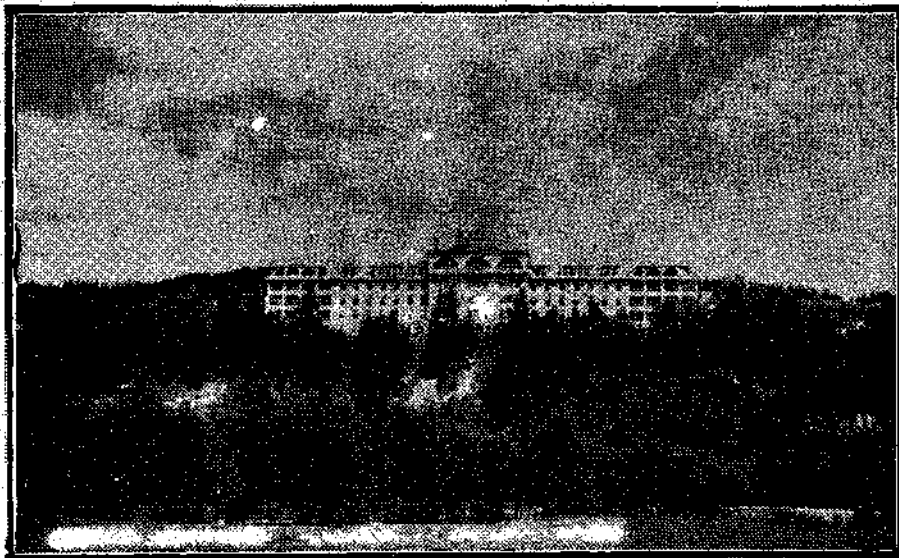
Wypadek dalszy: Kolega, podlegający krwotokom, zwraca się do lekarza powiatowego o zbadanie i urlop. Uzyskuje opinię: „Urlop wskazany”. Oczekuje tego urlopu, wreszcie zaniepokojony zwraca się do inspektora po wiadomość, w jakim stadium znajduje się sprawa jego urlopu, i z przerażeniem dowiadyuje się, że wniosek o urlop nie doszedł, albowiem wedle autentycznych słów inspektora „pomiędzy mną a panem lekarzem jest taka umowa, że gdy lekarz napisze: „urlop jest wskazany”, to znaczy w zasadzie, że urlop jest niepotrzebny”. Czyż za taką umowę nie powinien pan inspektor być dyscyplinarnie karany? Cóż mu stoi na przeszkodzie otwarcie oświadczyć pacjentowi po badaniu: „Lekarz nie postawił wniosku o udzielenie urlopu!” Pacjent miałby możliwość i czas odnieść się do II instancji i wreszcie wykołatać sprawiedliwość. A krew mu płynie z płuc!

Dotychczas sprawy te przeprowadzaliśmy w drodze bezpośredniej, o ile taki nieszczęśnik zwrócił się do nas o interwencję. Obecnie oświadczamy, że **rozpoczynamy walkę z tem bezgranicznem lekceważeniem życia ludzkiego i wszystkie wypadki protokółarnie przedstawiać będziemy Departamentowi Służby Zdrowia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.** Niestety, wiele wypadków wymyka się nam z rąk, wiele nie dochodzi do naszej wiadomości, wiele pacjent przemilcza, boć przecież ma on w takie samo i w to samo środowisko wrócić. Wierzmy, że te fakty będą się ujawniać, o ile ich sorawcy mocną ręką będą pociągnięci do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Nie przemilczam i jasnej strony tej sprawy, że mamy wielu lekarzy, ludzi z sercem, którzy sami kołatają o przyjęcie pacjenta do Sanatorium.

Wielu lekarzy powiatowych nie interesuje się zupełnie okólnikami Ministerstwa i nie stosuje drogi uproszczonej wystawiania kart skierowania, a odmawiając, poleca pacjentom zwracać się do województwa (Wileńszczyzna).

Ważną pomocą w interwencji na terenie Kuratorjum służą nam Komisje Zarządu Głównego, a w szczególności Komisja Iwowska, lubelska i poznańska. Przez nie kołaczemy o zapomogi bezzwrotne, o pomoc i interwencję w załatwianiu podań, o niżkę godzin i przeniesienia, i na tem miejscu całym i dobrym Kolegom składam imieniem pacjentów najserdeczniejsze podziękowanie.

Sanatorium Związku P. N. S. P. w Zakopanem.

Czy i jakie mamy plany rozwojowe na przyszłość?

Gruźlica wśród nauczycielstwa jest, niestety, nadal niestłumionym pożarem. Bolesna kolejka czekających snuje się ciągle, zagadnienie rozszerzenia instytucji jest aktualnem, a na zasadzie przesłanek o tempie rozbudowy szkolnictwa naszego, aktualnem będzie.

Kto się do tego zabierze? Mamy tyle równie ważnych zagadnień, że może na dziesięciszce pokolenie nauczycielskie zagadnienie rozwoju naszej instytucji w kierunku rozbudowy jest niemożliwem. Podejmię to pokolenie następne, kiedy my, budowniczo wie jednej sprawy, odejdziemy w cień życia. By jednak tym przyszłym, młodym i mocnym, pozostawić pole pracy, musimy to, co byłoby nie do powetowania, zrobić sami. Pierwszym tedy postulatem jest „rozkupić” się naokoło Sanatorium, tak, aby ci, co przyjdą, mieli gdzie wesprzeć węgiel rozbudowy. W tym celu czuwamy na naszej granicy pilnie i, cokolwiek jest tylko do zakupienia, kupujemy. W roku bieżącym nabyliśmy na skutek uchwały Zarządu Głównego spory szmat ziemi na wschód od Sanatorium, w tym bowiem jedynie kierunku idzie nasza ekspansja, z zachodu bowiem graniczymy z Bratniakiem. Tam stanie kiedyś staramiem młodszego pokolenia nauczycielskiego pawilon gruźlicy kostnej wraz z chirurgją, tam stanie drugie Sanatorium. Wierzę w to tak mocno, jak w słońce na niebie!

Najbliższym postulatem jest to — w drodze jakiejś dobrowolnej zmuszanej może pracy jednostek, Ognisk uciulać, wyszperać, zebrać, zgromadzić 200.000 zł. na budowę przytułiska dla tych, którzy nie mają swego kąta na tej ziemi.

nie mają rodziny, nie mają nikogo, prócz nas na świecie, którymi zająć się musimy, aby przynajmniej przez rok, dwa mogli gdzie głowę skłonić, a nie wychodzić tak z Sanatorium na bruk lub też tulić się w kątach Sanatorium z trwogą i przesvědzeniem, że oto są zawałą dla innych.

Gorzko tak żyć, niejeden wyplakuje tu u nas swą niedolę: pogo ja jeszcze żyje, pogo ja się kołaczę po tym bożym świecie?

Gdzie na to źródła? Jedyne w zbiorowej inicjatywie.

Rozszerzyliśmy ramy sprawozdania tegorocznego niepomiernie, moze ponad życzenie Redakcji, ale czujemy, że i my odejść będziemy musieli, że przyjdzie chwila rozstania się z tym domem i placówką, i dlatego pragniemy wypowiedzieć potrzeby jej głosem, docierającym do dna serc tych, którzy po nas przyjdą.

Sanatorium uzewnętrznia się, jako poważna i jedyna placówka społeczna w Polsce, i dlatego całe szeregi pokrewnych związków, zrzeszeń, placówek przybywa do nas na studia natury administracyjnej czy leczniczej. Nie odmawiamy nikomu pomocy, wglądu w naszą pracę, naszych doświadczeń i naszych sprawozdań.

Przybywa coraz liczniej zagranicą. Wielkie wycieczki lekarzy zagranicznych przyglądały się naszej pracy z nietajonym entuzjazmem, osoby poszczególne, ministrowie państw ościennych, wycieczki nauczycielskie, z których taka jak angielska oświadczyła przez usta swego kierownika, że w swym kraju dążyć będą chooby w przybliżeniu do powstania tak wspaniałej (splendid) instytucji.

Nawiązaliśmy stały i serdeczny kontakt z Sanatorium w Bystrej (karkowskiej Kasy Chorych), z Sanatorium Wojskowym w Zakopanem.

Wielu a wielu organizacjom skromnie i cicho przoduujemy, a przede wszystkim działamy istnieniem naszej instytucji wychowawczo, jako żywy przykład mocy solidarnej i zwartej gromady.

Zwycięzamy i przoduujemy w zwalczaniu gruźlicy, przegrywamy tam, gdzie walka opłataną ustawami, niejednokrotnie ciężkimi do wykonania. Do takich przegranych należą kwestja opłat klimatycznych w Zakopanem. Przez dłuższy czas istnienia Domu Zdrowia przy drodze do Białego zwalniano nas od taksy klimatycznej. Później wzywany byłem przez zwierzchność gminy na konferencję, zmiierzającą ku ustaleniu form opłat minimalnych. Za rządów pierwszego komisarza rządowego na ustne jego zezwolenie pacjenci nasi już w Sanatorium nie opłacali taks. Po zmianie komisarza Rządu pertraktacje zaczęły się na nowo z przedstawicielem województwa, a równocześnie komisarzem klimatycznym, później ze zmarłym niedawno a nieodżałowanej pamięci komisarzem, dr. Górą, w międzyczasie jednak tak zwana Klimatyka zastosowała ustawowy rygor i posyła wezwanie nawet wstecz do tych pacjentów, którzy przed laty opuścili Zakopane. Nie pomogły przedstawienia, ustawa wykonana być musi w całej rozciągłości, i w tej chwili stoję przed nową, a dawno zapowiedzianą konferencją z komisarzem Rządu dla spraw klimatyki.

Dużą ulgą i wygraną jest dokończenie głównego odcinka drogi do Sanatorium z funduszków powstałej w tym celu spółki, do której jako adiacenci, oprócz Związku, wchodziły Gmina i Klimatyka.

Obecnie Sanatorium jest nareszcie dostępne dla pieszych, dorożek i aut nawet w porze deszczowej.

Na zakończenie podnieść muszę inną jeszcze stronę naszej pracy. Mianowicie rok sprawozdawczy dla podpisanych zaznaczył się cenną nam, drogą i miłą niepomiernie stroną, stroną stosunku pacjentów do instytucji. O ile pierwsze lata były tak niepomiernie ciężkie, kiedy trzeba było wywalczać stanowisko Sanatorium, jako instytucji ściśle leczniczej, kiedy trzeba było polknać tyle zgryzot i trosk, kiedy to na Zjazdach trzeba było tłumaczyć się i oczyszczać z zarzutów, od których nieraz łamało się serce, to teraz czujemy wokół siebie tylu przyjaciół, tylu ludzi, oddanych duszą i sercem, że nam ta nasza służba o wiele, wiele lżejszą się stała.

Tadeusz i Janina Malicycy.

LIKwidACJA RACHUNKÓw BUDOWY SANATORJUM

na dzień 31 grudnia 1927 r.

1.	Grunta	88,984,56
2.	Budowa drogi — (udział)	19,000.—
3.	Budynki	
	a) Sanatorium gmach	
	b) Dyrektorówka	
	c) Elektrownia	
	d) Wozownia	
	e) Stajnie dla świń i koni	
	f) Portiernia	
	Roboty wstępne	4,700.66
	Robocizna	434,860.89
	Frachty	126,239.02
	Podwoły (zwózki)	85,347.31
	Inwentarz przy budowie	10,866.74
	Materiały, cegła, wapno i t. d.	381,331.02
	Roboty ofertowe, ślusarskie, szklarskie, instalacyjne	701,514.70
	Architekci, plany	99,259.36
	Wydatki administracyjne i koszty otwarcia Sanatorium	58,807.80
	Odsetki i prowizje	67,111.66
	Kasa Chorych, Ubezpieczenia	25,704.—
	Kocioł, roboty murarskie	2,833.97
	Parkan druczany	17,940.20
		2,016,517.33
4.	Urządzenia wewnętrzne inwentarz gospodarczy, lekarski i t. p.	565,011.27
	Razem wydatkowano z Funduszu Samopomocy Leczn.	zł. 2,689,513.16

BILANS SANATORJUM

na dzień 31 grudnia 1927 r.

Stan czynny		Stan bierny
1. Kasa (gotówka)	7,878.42	I. Zarząd Główny z r-ku Samopomocy leczniczej 2,689,513.16
2. Magazyn żywnościowy	18,696.68	II. Fundusz inwestycyjny:
3. Magazyn techniczny (węgiel, ropa)	4,245.86	Sanatorium 1926/7 r. 8,219.88
4. Magazyn gospodarczy	2,017.70	" 1927 r. 4,435.04
5. Gospodarstwo	8,581.—	III. Zarząd Główny 59,108.56
6. Roentgen (zapas błon)	377.20	IV. Dostawcy 63,248.25
7. Dłużnicy, Sklepik, Ap- teka	12,858.85	V. Pensjonarze przedpłaty 3,334.58
8. Generalna Dyr. Śl. Zdro- wia	64,109.60	
9. Pensjonarze — zabiegłe wpłaty	19,581.85	
10. Nieruchomości:		
a) grunta i droga	107,984.56	
b) budynki	2,016,517.33	
	2,124,501.89	
11. Ruchomości (inwen- tarz)	565,011.27	
	2,827,859.47	2,827,859.47

ZESTAWIENIE WPŁYWÓW I WYDATKÓW SANATORJUM.

za czas od 1 stycznia 1927 do 31 grudnia 1927 r.

L Wpływy:

Pensjonarze: Leczyło się 709 osób przy taksie dziennej 7,75 zł. z czego chorzy pokryli, płacąc zł. 4.50 dziennie, zł. 274,868.45		
Gen. Dyrekcja Służby Zdrowia po 3,25 dziennie	zł. 220,229.75	
	<u>razem</u>	495,098.20 zł.
Za utrzymanie przyjezdnych rodzin i dodatkowe porcje		7,646.47 „
Nadwyżka na hodowli świń i drobiu		12,976.53 „
Apteka Sanatoryjna i Sklepik	2,579.46	
Wpłacono na Samopomoc	742.68	1,836.78 „
	<u>Razem wpływów</u>	<u>518,446.55 zł.</u>

A. Koszta:

1. Prowjanty do kuchni według wykazu		302,022.04
2. Pensje 5 lekarzy, 1 medyka, 7 pielęgniarek		55,355.—
3. Pensje biura: 1 buchalter, 1 kasjer, 2 urzędniczki		4,880.—
4. Pensje służby: 6 kuchnia, 4 zmywalnia i dezynfekcja naczyń, 4 w jadalniach, 10 pokojówek, 2 korytarzowych, 1 portjer, 1 desyngfekcja spluwaczek, 1 ogrodnik		25,985.48
5. Lekarstwa, wata, igły, spirytus i laboratorium		8,124.—
6. Przybory kancelaryjne, druki, książki		1,206.71
7. Opał: Kotłownia, zużyto 416,000 kg. węgla, 314,200 kg. koksu t. j. 41 wagonów opalu, praca trwała od 5 rano do 10 wie- czór, 2 palaczy, 1 monter do nadzoru kotłowni, kuchni paro- wej, pralni i desyngfekcji, koszta ogółem		49,719.65
8. Elektrownia: Elektrownia własna wydała 32,929 kilowatów, zużyto 19,849 kg. ropy, 2,409,50 kg. oliwy, pracowało 2 me- chaników (1 mechanik do roentgena i sieci w budynku) koszta wraz z konserwacją wind	19,310.85	
Elektrownia miejska dostarczyła 1,747 kilowat. po 0,75 zł.	1,210.25	20,521.10
9. Pralnia: pranie bielizny kuracjuszy i sanatoryjnej maszy- nowo: pracowało 3 osoby, koszta łącznie z mydłem i kroch- malem		4,977.02
10. Opłaty pocztowe, depesze, telefony, listy zwykłe, poleczone		2,415.53
11. Prenumeraty gazet		685.05
12. Kasa Chorych (część pracodawcy), asekuracja budynk., inne		8,334.53
13. Podatki, pogrzeb, imprezy		4,066.65
14. Utrzymanie koni: 1 woźnica, siano, owies, różne naprawy		5,473.28
15. Szczotki, pasta do podłóg, inne zniszczalne		7,159.90
	<u>razem wydatkowano</u>	<u>zł. 500,925.94</u>
16. Ulgi chorym, (utrzymanie zwolnionych) bez rodzin		10,075.37
17. Amortyzacja inwentarza (spisanie zniszczonego)		3,010.20
18. Przelew do Funduszu inwestycyjnego		4,435.04
		<u>zł. 518,446.55</u>

Ogólne wydatki łącznie z pozostałością na inwestycje w sumie złotych 518.446,55 podzielone przez liczbę dni leczniczych 6,689 dają średni koszt chorego zł. 7,75 dziennie z czego przypada na 1 osobę:

Koszta żywienia	4,51
Pensje lekarzy i pielęgniarek	—,83
Pensje biura, przybory, druki, inne	—,08
Pensje służby	—,41
Opieka lekarska, wata, laboratorium	—,14
Opał: kuchnia, centralne ogrzewanie, desyn- fekcja naczyń, pralnia	—,74
Światło: prąd do oświetlenia, roentgena, lamp kwarcowych, wind, dzwonków	—,31
Pralnia: pranie bielizny chorych i zakładowej	—,07
Kasa Chorych, asekuracje, podatki, opłaty pocztowe, prenumeraty	—,22
Utrzymanie 3-ch koni	—,08
Szczotki, pasta, ścierki, inne	—,11
Ulgi chorym	—,15
	<u>7,65</u>
Na zużycie naczyń	—,04
Na inwestycje budynku pozostaje	—,06

zł. 7,75

Podania o przyjęcie do Sanatorium:

Podań wplynęło	Przyjęto	Załatwiono odmownie		Zaprzestało starañ	Na wezwanie nie przybyli	Czekają na załatwienie
		Członków Związku	Nieczłonów			
972	590	—	83	127	96	76

KORESPONDENCJA:

W roku sprawozdawczym:

Wpłynęło pism:	2852
Wyszło	3556

B. SPRAWOZDANIE KOŁA SAMOPOMOCY KOLEŻAŃSKIEJ PRZY SANATORJUM Z. P. N. S. P. W ZAKOPANEM.

Koło Samopomocy koleżeńskiej przy Sanatorium w Zakopanem powstało niemal równocześnie z otwarciem Sanatorium.

Celem Koła jest niesienie pomocy tym Koleżankom i Kolegom, którzy w czasie kuracji zostali zredukowani, zwolnieni i, nie mając życiowego oparcia, muszą oprzeć się jedynie na Organizacji względnie o Sanatorium. Dalej Koło niesie pomoc Koleżankom i Kolegom, którzy muszą poddać się operacji lub też ze względu na polecenie lekarskie szukać ratunku w klimacie innym niż wysokogórski.

Środki, któremi Koło rozporządza, są: dobrowolna miesięczna wkładka pacjentów Sanatorium, dochody z imprez (wykładów, przedstawień, koncertów) dobrowolne datki poszczególnych osób z grona nauczycielskiego lub też

datki składane przez Zarząd Główny, wreszcie założony przez Dyрекcję Sklepik sanatoryjny przyczynia się walnie do pomnożenia funduszków.

Koło rządzi się w sposób, jaki ustaliła Dyrekcja Sanatorjum, t. j. każda weranda ma swego delegata do Koła, który obserwuje potrzeby poszczególnych Koleżanek i Kolegów. Delegat bierze udział w posiedzeniach Koła, którym przewodniczy Dyrektor Sanatorjum względnie zastępca przewodniczącego. Delegaci zbierają miesięczne wkładki, referują o konieczności pożyczki dla poszczególnych osób swej werandy, składają wnioski w sprawie udzielania bezwrotnej zapomogi, pomagają Dyrekcji w zapoznaniu się ze stosunkami finansowymi i rodzinnymi poszczególnych jednostek. Delegaci wybierają z pomiędzy siebie zastępcę przewodniczącego, skarbnika i sekretarza. To prezydium wywieśza co miesiąc sprawozdanie kasowe, jako też pokwitowania z odbiorów wypłaconych kwot z poszczególnych werand.

Geneza powstania Koła jest w założeniu swem bardzo smutna. Jak na początku wspomnieliśmy, jest wiele osób pomiędzy nami, które nie mają na całym świecie oparcia życiowego, nie mają rodziny, nie mają domu. Zdajemy sobie dokładnie sprawę z tego, że pomoc Sanatorjum dla nauczycielstwa jest nieoceniona i że możność leczenia się za 4.50 zł. dziennie jest istotnem dobrodziejstwem dla tych, którzy muszą zapukać do wrót Sanatorjum. Lecz cóż mają począć jednostki z pomiędzy nas, które w czasie trwania kuracji zostały zwolnione, które do zawodu powrócić nie mogą?

Pomału zapominają o nich wszyscy: koledzy z ośrodka pracy, Ognisko, wreszcie i do Sanatorjum przybywa ciągle fala nowych ludzi. Muszą tedy pozostać na łaskawym chlebie, i, aczkolwiek nigdy ten chleb nie był podany niecierpliwie lub niechętnie, to jednak jest on gorzki.

Funduszami Koła pokrywamy choć w części koszta ich nie utrzymania, lecz leczenia. Funduszami Koła opłacamy zabiegi operacyjne. Funduszami Koła utrzymujemy potrzebujących w innych sanatorjach.

Jest w założeniu samem Koła pewien paradoks. Mianowicie ci, którzy muszą z poważnym wysiłkiem finansowym leczyć się, zakładają wspólną instytucję Samopomocy, nie posiadając ku temu w pierwszy rzędzie najskromniejszych środków materialnych. Jak nam powiedział twórca Koła, intencją jego było przez założenie Koła otworzyć oczy Ogniskom, z których pacjent pochodzi, i ogłosić nauczycielskiemu na konieczność powstania jakiejś akcji na rzecz chorych. W sprawozdaniach rocznych Dyrekcji obserwowaliśmy odezwę Dyrekcji w tym kierunku, które przeszły bez oddźwięku.

W tej chwili widzimy, że akcja nasza i akcja ogółu musi iść w kierunku jednym, ustalonym. Koncepcja Dyrekcji Sanatorjum o stworzenie rodzaju przytuliska, w którym moglibyśmy przeczekać czas burzy lub też doczekać się śmierci wśród swoich jest jedyną w swym rodzaju i rozwiązującą zagadnienie o tyle, że ci najniezwyklejsi z pomiędzy nas po kuracji bezpośredniej będą mogli mieć jakieś chwilowe oparcie.

Czy nas zrozumiecie? Czy nam pomożecie?

SPRAWOZDANIE KASOWE SAMOPOMOCY KOLEŻENSKIEJ

przy Sanatorjum Z. P. N. S. P. w Zakopanem.

PRZYCHÓD.

ROZCHÓD.

Wyszczególnienie	zł.		gr.		Wyszczególnienie	zł.		gr.	
1. Saldo z roku 1926 r.			32	88	1. Zapomogi bezwrotne:				
2. Składki członków:					za 1927 r.	2.142	45		
za 1927 r.	949	28			za 1928 r. do 30.IX	1.175	40	3.317	85
za 1928 r. do 30.IX	656	10	1.605	38	2. Pożyczki zwrotne:				
3. Imprezy za 1927 r.	1.645	68			za 1927 r.	1.306	00		
za 1928 r. do 30.IX	1.549	92	3.195	60	za 1928 r. do 30.IX	2.638	50	3.944	50
4. Zwroty pożyczek					3. Zwrot pożyczek zaciągniętych przez Samopomoc:				
za 1927 r.	515	20			za 1927 r.	144	62		
za 1928 r. do 30.IX	1.374	28	1.889	48	za 1928 r. do 30.IX	40	00	184	02
5. Dary za 1927 r.	471	40			4. Różne wydatki:				
za 1928 r. do 30.IX	172	30	643	70	za 1927 r.	379	12		
6. Inne wpływy za 1927 r.	199	90			za 1928 r. do 30.IX	88	74	467	86
za 1928 r. do 30.IX	196	42	396	32	Razem			7.914	23
7. Pożyczki zaciągn. przez Samopomoc za 1927 r.	144	02			Saldo			78	15
za 1928 r. do 30.IX	85	00	229	02	Razem			7.992	38
Razem			7.992	38					

Michalski Feliks
wiceprezes

T. Malicki
przewodniczący

St. Wierzejska
skarbnik

T. Duszyński
sekretarz

Zakopane, w dniu 1 października 1928 r.

C. SPRAWOZDANIE LEKARSKIE.

Sprawozdanie niniejsze jest trzeciem zrzędu, a obejmuje okres od 1.IX. 1927 r. do 1.IX.1928 r.

Sanatorjum spełnia dwa zasadnicze zadania: leczy chorych i poucza ich, jak mają po wyjściu z Sanatorjum żyć, aby uniknąć zaostrzenia się choroby, nabytej najczęściej wśród niehigienicznych warunków pracy zawodowej. Pierwsze zadanie (leczenie) spełnia Sanatorjum, dając chorym idealne warunki klimatyczne, doskonałe warunki higieniczne i odżywcze, opiekę lekarską i pielęgniarską. Drugie zadanie, zadanie wychowawcze, może znacznie ważniejsze, niż pierwsze, spełnia Sanatorjum przez pouczanie chorych o istocie gruźlicy, jej wyleczalności i zapobieganiu przez stworzenie po wyjściu z Sanatorjum możliwie lepszych warunków higienicznych tak w szkole, jak i w domu. Uświadamianie chorych przyczynia się w znacznym stopniu do stworzenia w Sanatorjum atmosfery pogodnej, co w leczeniu odgrywa bardzo znaczną rolę pomocniczą.

Chorzy przebywają w Sanatorjum (z małemi wyjątkami) minimum przez 2 miesiące. Jest to czas zupełnie wystarczający, aby zaznajomić ich z obecnym stanem wiedzy o gruźlicy i o jej zwalczaniu. W roku sprawozdawczym wygłosiłem osobiście 24 wykłady z zakresu gruźlicy, wybierając na wykłady godziny, nie nadające się do werandowania, aby nie pozbawiać chorych zbawiennego wpływu powietrza i słońca. Tematem wykładów były: odporność, dziedziczność, sposoby zarażania się, gruźlica u dzieci i dorosłych, gruźlica u zwierząt, indywidualna i społeczna walka z gruźlicą, ochronne szczepienia przeciw gruźlicy, poradnie, Towarzystwa przeciwgruźlicze, higiena szkolna, higiena indywidualna.

Nauczycielstwo szkół powszechnych płaci gruźlicy największą ofiarę ze swego życia i zdrowia, pracując często w najmniej higienicznych warunkach. Spójrzmy w sprawozdaniu na statystykę mieszkań: prawie połowa chorych, przebywających w Sanatorjum, spędza więcej, niż połowę swego życia w wilgotnych mieszkaniach, a jeśli weźmiemy pod uwagę, że ciż sami pracownicy pełnią swe obowiązki zawodowe w szkołach wilgotnych, niesłonecznych, z nieszczelnymi podłogami w salach, dziwić się nie możemy, że gruźlica czyni przedewszystkiem wśród tych ludzi największe spustoszenie, i chorzy z takich środowisk stanowią największy kontyngent chorych z tak zwaną rozpadową postacią gruźlicy.

Porównajmy statystykę mieszkań i szkół ze statystyką wieku; cyfry będą jeszcze wymowniejsze: najczęściej chorych na gruźlicę dostarcza wiek pomiędzy 20 — 30 rokiem. Nauczyciel w pełni swego młodego życia, w najszlachetniejszym porwywie swego zapału i poświęcenia pada ofiarą gruźlicy. Obciążenie gruźlicą wśród zawodu nauczycielskiego jest stosunkowo niskie, co tłumaczy się faktem, że nauczycielstwo rekrutuje się w przeważnej części ze sfer ludowych, gdzie gruźlica dopiero podczas i po wojnie szerzyć zaczęła się z niemniejszą może siłą, niż wśród ludności miejskiej. Warunki szkolnictwa w Polsce, szczególnie na kresach, skąd przybywa do Sanatorjum większy kontyngent ciężko chorych, stanowią najkorzystniejsze podłoże do rozwoju i postępu gruźlicy wśród najmłodszego pokolenia nauczycielstwa. Niemniej ważną rolę odgrywa brak uświadomienia co do istoty gruźlicy. Braki w wykształceniu młodzieży seminarjów nauczycielskich z zakresu higieny, z zakresu walki z gruźlicą mszczą się przedewszystkiem na najmłodszym pokoleniu samego nauczycielstwa, a pośrednio na całym społeczeństwie. Nauczyciel, spełniający swą szczytną rolę wychowawcy młodego pokolenia, przy właściwym i racjonalnym wykształceniu z dziedziny higieny i walki z gruźlicą podczas swych kilkoletnich studjów przygotowawczych uchroniłby się łatwiej sam i swoje otoczenie przed zakażeniem się gruźlicą i stałby się najgorliwszym pionierem w walce z tą społeczną chorobą.

Zanim jednakże Ministerstwo Oświaty zreformuje program szkół seminarjalnych i wyszkoli nauczycielstwo do walki z gruźlicą, należy już dziś przez urzędy wojewódzkie w powiatach podjąć pracę, mającą na celu wyszkolenie nauczycielstwa w zakresie walki z gruźlicą.

Wystarczyłyby narazie kilkudniowe kursa, prowadzone przez specjalistów; w ciągu 10-ciu dni podczas feryj wakacyjnych możnaby całkiem dostatecznie wyszkolić w grupach po 15—20 nauczycieli całego powiatu. Kursa takie, połączone z wystawą przeciwgruźliczą, dałyby znakomite rezultaty i pozwoliłyby w szybkim tempie rozszerzyć dotychczasowe ramy pracy Towarzystwa Przeciwgruźliczego.

Sanatorjum spełnia to zadanie doraźnie: rok rocznie około 600 uświadomionych, opuszczających Sanatorjum, wraca do swych rodzin i swego otoczenia. Walka z gruźlicą — to walka o zdrowie społeczeństwa, o jego dobrobyt, o kulturę dnia codziennego, o siłę produkcyjną całego Państwa, o przyszłość społeczeństwa. Jeśli się weźmie pod uwagę, że w Sanatorjum przebywają w jednej trzeciej przeszło chorzy z daleko posuniętą gruźlicą, z powodu późnego rozpoznania choroby, że wielu tym chorym można byłoby ocalić życie, gdyby byli wcześniej skierowani do Sanatorjum, koniecznem staje się przystąpienie władz rządowych wspólnie z władzami Związku Nauczycielskiego, tej potężnej i twórczej organizacji, do podjęcia dobrze obmyślanej akcji w celu racjonalnego zwalczania gruźlicy na terenie szkolnictwa powszechnego.

W sprawozdaniu niniejszem podnieść muszę doniosłe znaczenie, jakie posiada rozporządzenie Ministerstwa Oświaty w sprawie ulg w pracy dla powracających do pracy nauczycieli po odbyciu przez nich kuracji w Sanatorjum.

Kilkumiesięczna kuracja w Sanatorjum w początkowym stadium gruźlicy pozwala nauczycielowi na powrót do pracy. Korzystanie z ulgi, jaką jest

zmniejszona ilość godzin tygodniowej pracy (od 20 — 24), często stanowi o rzeczywistej poprawie zdrowia i zdolności do pracy, co niejednokrotnie mogłem stwierdzić osobiście podczas fery wakacyjnych, w czasie których dawni pacjenci Sanatorium zgłaszają się w celu skontrolowania stanu ich zdrowia. W tych wypadkach widzi się wartość zapobiegawczą tego rozporządzenia i prawdziwą troskę Rządu o zdrowie swego pracownika. Wśród chorych, przybywających do Sanatorium z postacią gruźlicy zaraźliwej dla otoczenia (135 chorych w roku sprawozdawczym), 102 chorych było z gruźlicą rozpadową daleko posuniętą. Chorzy ci przyjeżdżają do Sanatorium najczęściej wprost od pracy, wyniszczeni, często po krwotokach, niekiedy całymi miesiącami wyczekujący jak zbawienia t. zw. „karty skierowania” od lekarza powiatowego. Ci chorzy opuszczają wprawdzie Sanatorium często ze znaczną poprawą zdrowia, lecz, niestety, powrócić im zdolności do pracy Sanatorium już nie może. Względnie szczęśliwi ci, którzy przepracowali minimum 10 lat, bo uzyskują emeryturę. Najmłodszy, pozbawieni wszystkich środków do życia, stają się wkrótce pastwą gruźlicy.

Dr. W. Kraszewski.

Lekarz Naczelny Sanatorium Z. P. N. S. P.

1. DANE STATYSTYCZNE

od 1. września 1927 r. do 1. września 1928 r.

W okresie sprawozdawczym
wypisano z Sanatorium osób 587
Zmarło 3
Pozostało na 1. września 1928 r. 162
Pod względem płci:
mężczyzn 210 (35,6%)
kobiet 380 (64,4%)

Z tej listy nauczycieli i nauczycielek 542
Członków rodzin nauczycielskich 48

Pod względem wieku było:

Do 20-tu lat 12
Od 20 — 30 lat 386
Od 30 — 40 lat 166
Od 40 — 50 lat 23
Ponad 50 lat 3

W związku małżeńskim 256
Wolnych 324

W stanie wdowim 6
W stanie rozwiedzionym 4

Obciążenie dziedziczne
gruźlicą 126 (21,3%)
Brak obciążenia 464 (78,7%)

Mieszkania.

Murowanych 319
Drewnianych 271
Suchych 395
Wlgotnych 195
Słonecznych 417
Niesłonecznych 173

Szkoly

Murowane 343
Drewniane 199

Suche 335
Wlgotne 207
Słoneczne 340
Niesłoneczne 202
Podłogi szczelne 376
Podłogi nieszczelne 166

Ciepłota przy wstąpieniu:

Do 36,9 198
Od 36,9 — 37,2 210
Od 37,2 — 37,5 118
Ponad 37,5 — 38 38
Powyżej 38 23

Ciepłota przy wyjściu z Sanatorium:

Do 36,9 241
Od 36,9 — 37 — 37,2 209
Od 37,2 — 37,5 67
Od 37,5 — 38 38
Ponad 38 23

Zaraźliwych przy wstąpieniu 135 (22,9%)
Niezaraźliwych 355 (77,1%)

Waga.

Przybytek do 1-go klg. 95
Przybytek od 1 — 2 kg. 86
Przybytek od 2 — 3 kg. 81
Przybytek od 3 — 5 106
Powyżej 5-ciu 86
Powyżej 10-ciu 15
Ubytek na wadze do 1-go klg. 61
" " " od 1—2 klg. 22
" " " od 2—3 klg. 21
" " " od 3—5 klg. 6

Ponad 5 klg. 7
Ponad 10 klg. 1

Postacie chorobowe.

T. B. C. fibrosa	422
" acino-nodosa	40
" acino-nodosa ulcerosa	26
" fibro caseosa	26
" fibro caseoso-cavernosa	76

Powikłania gruźlicy płucnej.

Suche zapalenia opłucnej	56
Wysiękowe zapalenia opłucnej	5
Pyo-pneumothorax spont.	1
Meningitis	1
Gruźlica krtani	17
" jelit	8
" ślepej кишки	1
(operowany z wynikiem dobrym)	
Fistula ani	1
Gruźlica kręgow	1
" stawów	4
Gruźlicze zapalenie osierdzia	1

Powikłania niespecyficzne.

Rozedma płuc 2-go stopnia	5
Rozedma płuc 3-go stopnia	2
Bronchitis diffusa chronica	15
Dusznicza oskrzelowa	2
Wady sercowe zastawkowe wyrównane	16
Wady sercowe zastawkowe niewyrównane	4
Zapalenie wyrostka robaczkowego — chronicznych	18
Zapalenie wyrostka robaczkowego — ostre	3
Colitis mucosa	5
Katar żołądka	9
Kamica żółciowa	4
Cirrhosis hepatis	1
icterus cat	1

Nephritis chr.	1
Kamica nerkowa	1
Ischias	1
Paresis n. facialis	1
Paresis m. vocal	1
Dacryocystitis	1
Otitis cat. m. chron.	3
Basedovoid	1
Herpes zoster	1
Arteriosclerosis	1
Ozoena nasi	1
Ulcus corneae	1
Carcinoma mamme	1
Lymphogranuloma	1
Jaglica	1
Lues	2
Lumbago	1
Psychastenia	1
Gravicitas	5

Wyniki lecznicze:

Poprawa	481 (81.6%)
Wyleczenie	48 (8.1%)
Stan bez zmiany	43 (7.3%)
Pogorszenie	15 (2.5%)
Śmierć	3 (0.5%)

Rokowanie.

Dobre	506
Złe	81

Przy wyjściu.

Gruźlica zamknięta	463 (78.4%)
Gruźlica otwarta	124 (21.6%)

Leczyli się w Sanatorium.

Po raz pierwszy	558
Po raz drugi	28
Po raz trzeci	4

1. Sprawozdanie z pracowni roentgenowskiej.

Dokonano prześwietlań:

Klatki	1.189
Serca	4
Żołądka	3
Suma prześwietlań	1.196

Zdjęć:

Klatki	297
Czaszki	3
Żeber	1
Kręgow	7
Uda	1
Podudzia	10
Przedramienia	5
Miednicy	1
Zębów	20
Suma zdjęć	345

Naświetlań:

Śledzony przy T. B. C. pulm.	2
T. B. C. manus	1
T. B. C. laryngis	4
Lymphon, col.	7
Lymphon, axil	5
Spondylitis T. B. C.	5
Peritonitis T. B. C.	9
T. B. C. coeci	3
T. B. C. ovarii	2
Gonitis T. B. C.	2
Osteomyelitis T. B. C.	5
Suma naświetlań	45

Suma ogólna 1.580

3. Sprawozdanie z ruchu chorych w ambulatorjum otolaryngologicznem.

Przyjęto chorych:

1) Pierwszorzazowych	219
2) Drugorzazowych	644
Ogółem	<u>863</u>

Dokonano zabiegów operacyjnych:

1) Na migdałkach (1 i 2)	20
2) Krtaniowych	2
3) W nosie	9
4) W uchu	1
5) Na zatokach czaszki	1
Ogółem	<u>33</u>

Wykonano w roku sprawozdawczym wlewań dożylnych:

Chlorku wapnia	9.100
Krzemu	8.882
Glucocy	3.563

Zastrzykiwań podskórnych:

Tuberculin	1.730
Arszeniku	16.032
Cinolu	147
Sanocryzyny	10
Śródmięśniowych	725
Drobnych operacji i opatrunków	33

Pracownia chemiczno - bakteriologiczna:

Zbadano:

Płwocin	1.902
Krwi na odczyn Biernackiego	1.085
Krwi morfologicznie	48
Moczu	830
Wysięków opłucnej	5
Treści żołądka	7
Kału	3

Odczyn Biernackiego wykonywa się w odstępach miesięcznych u leczonych odma, a w razie powikłań — częściej.

Badanie krwi na Wassermana wykonuje się w Instytucie Państwowym w Krakowie. Badania anatomo-patologiczne w Zakładzie prof. Ciechanowskiego w Krakowie.

Dział lamp kwarcowych, solluxa, diatermji, elektryzacji i masażu wi-bracyjnego:

Naświetlań lampą kwarcową wykonano	10.559
Naświetlań soluxem wykonano	2.848
Diatermji od grudnia 1927 r. wykonano	185
Elektryzacji wykonano	987
Masażu wibracyjnego	26

W dni słoneczne chorzy biorą kąpiele słoneczno-powietrzne.

Leczenie.

Wszyscy chorzy prowadzą leczenie podstawowe klimatyczno-dietetyczne, przebywając całymi dniami na powietrzu, w nocy śpiąc przy otwartych oknach. Poza środkami pomocniczymi aptecznymi stosowano:

Odmę jednostronną u 16 chorych.

Odmę dwustronną u 1 chorego.

Odmę próbne założono u 6 chorych.

Tuberculin (Alt Tuberculine Kocha) stosowano u 14 chorych.

4. Pacjenci reprezentowali następujące:

a) Kuratorja:

Kraków	127	Polesie	17
Warszawa	115	Wilno	27
Lwów	82	Łódź	58
Lublin	83	Poznań	26
Śląsk	37	Pomorze	6
Wołyń	8	Białystok	4
		<u>Razem</u>	<u>590</u>

b) Ogniska:

Annopol	Brodnica	Biecz
Adamów	Batkowo	Bychawa
Brzozów	Bilgoraj	Brześć
Białystok	Babiak	Bierzun
Bukaczowce	Bóbrka	Busk
Biała	Bukowa	Bełchatów

Bakuza
Barczew
Biała Podl.
Bolechów
Bochnia
Bielsk
Brzostek
Bowlino
Bielchowiec
Błonie
Borowa
Brzezek
Bełżyce
Bełż
Będzin
Bircza
Cieszyn
Częstochowa
Chęciny
Czortków
Chelm Lub.
Chlewiska
Chelm Wielki
Czerwone
Chropaczów - Łagiewniki
Czudec
Czarneszyn
Chodaków
Chodeł
Ciechanów
Ceglów
Czarnożyły
Czeszanów
Chodorów
Drohiczyn
Dydm
Dynów
Dęblin
Dobromil
Drohobycz
Dębica
Dąbrowa Górnicza
Dąbrowa n. Czarną
Drzewce
Działdowo
Dzierzgowo
Dawidgródek
Dziedzice
Dolina
Dąbce
Dobczyce
Firlej
Fryszak
Gąbin
Grodno
Gródek n/Dunajcem
Gorlice
Głębokie
Garwolin
Gostawiec
Gniezno
Gidle
Grodzisk - Mazow.
Grybów
Garbów
Horodenka
Horodyszcze
Indura
Iwieniec
Iłża
Jarocin - Kiel.
Janów - Kiel.
Jarocin (Pozn.)
Józefów

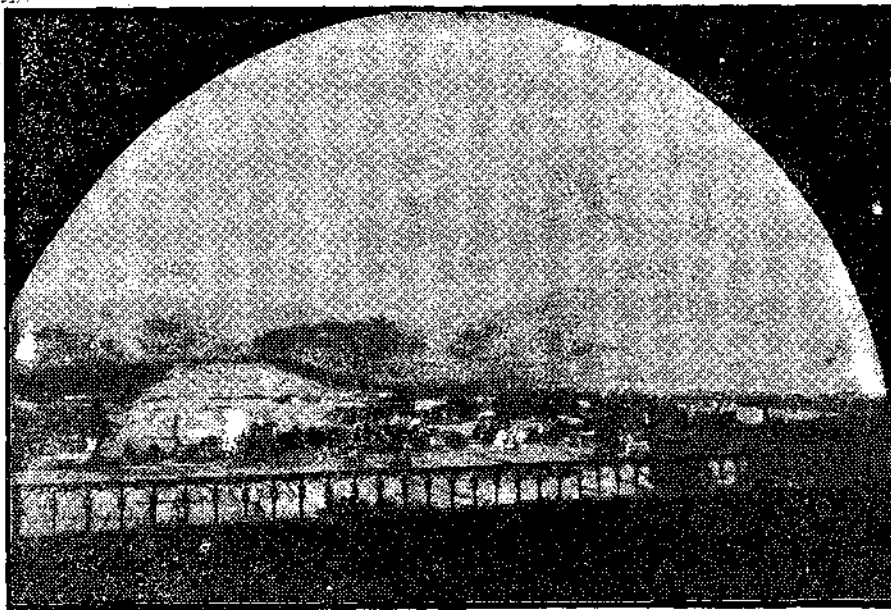
Jarosław
Jaworzno
Jedlina
Jaszczów
Jeziersko
Janów - Podl.
Jangrot
Jasło
Jucznowice
Janów (Lwow.)
Jasłowań
Krzywizki
Kostopol
Kałuż
Kańczuga
Kutno
Kolbuszowa
Kąkolewnica
Kraków
Kalwarja
Kozienice
Królewska - Huta
Katowice
Kamieniec - Litewski
Kamień - Koszyrski
Kościeniewicz
Krasnystaw
Karczyn
Krotoszyn
Kozłów - Biskupi
Komarów
Knurow
Kopyczyńce
Kalisz
Krystynopoi
Krzeszowice
Kuźnica
Kikół
Kolno
Krynica
Kamionka - Strumiłowska
Kazimierz-Biskupi
Komarno
Koluszki
Karczew
Krośniewice
Krosno
Książ - Wielki
Kłębów
Lublin
Leśna - Podlaska
Lipowiec
Lelów
Leszno
Lipniski
Lipsko
Lwów
Lubartów
Łódź
Łańcut
Łagiewniki
Łabunie
Łochów
Łyszkwice
Łuków
Łosinko
Łuniniec
Łuck
Łagisza
Łaszczów
Mackiszki
Matuszyn
Młock
Międzyrzec

Miebec
Miechów
Mińsk - Mazowiecki
Mysłowice
Mełgiew
Maków
Miedzna
Moszczenica
Miechów - Charsz.
Myslinice
Myszków
Mierzyce
Milówka
Mokre
Mikołów
Mogilany
Nadworna
Niepołomice
Nowy - Sącz
Nowe - Hajduki
Nieswież
Niedzica
Nieswież - Rówieński
Nowa - Wieś
Nowa - Wilejka
Nisko n/Sanem
Nowogródek
Oświęcim
Obory
Ozorków
Oździutycze
Opoczno
Oksa
Ożarów
Osjaków
Opatów - Kielecki
Odelsk
Ostrów - Poznański
Olkusz
Osieck
Olkieniki
Obryte
Ostrołęka
Przedbórz
Piaseczno
Porozów
Poznań
Pilzno
Przytyk
Pleszew
Podwoleczyska
Pszczyna
Piotrków - Trybunalski
Pruszków
Pińsk
Pilica
Przemysł
Pabjanice
Pieczyska
Plisa
Piotrków - Lub.
Począjów
Pieski
Pomiechowo
Przeworsk
Rudnik n/Sanem
Rudki
Rohatyn
Rzeszów
Raciaz - Płocki
Ranów
Ropczyce
Radomyśl - Wielki
Rzejowiec

Raków
 Rzekuń
 Rypin
 Rawa - Mozowiecka
 Radomsko
 Ragienice
 Rawicz
 Radoszyce
 Radzymin
 Rawa - Ruska
 Raczkі
 Rybno
 Rozwadów
 Rogozina
 Rzesia
 Radom
 Stanisławów
 Solec
 Sokolów - Podlaski
 Staszów
 Starowieś
 Siemiatycze
 Sambor
 Sierpc
 Sanok
 Sosnowiec
 Stopnica
 Stryj
 Siedlce
 Stary Zamość
 Strydın
 Sędziszów
 Szadek
 Szereszów
 Sobakińce
 Staszów
 Szpetal
 Sieniawa
 Sokolę
 Sucha
 Suwałki
 Szopienice - Rozdzień

Strzyżów
 Sterdyń
 Suchowola
 Srochowice
 Sakryń
 Święciany
 Śmiłowice
 Strzejowo
 Soły
 Srem
 Sieradz
 Świerze
 Środa
 Szerakowa
 Tomaszów - Maz.
 Toruń
 Trzebinia
 Turka n/Stryjem
 Tuliszków
 Troki
 Tyszowce
 Tarnowskie Gory
 Turgiele
 Tarnobrzeg
 Tarnów
 Turęk (Łódź)
 Tłuste
 Tiembowla
 Tum
 Topola Królewska
 Ulanów
 Ustroń
 Uniejów
 Wolożyn
 Włocławek
 Wojsłowiec
 Węgrów
 Wołyń
 Wadowiec
 Warszawa
 Wielgomłynny

Wilanów
 Warkowicze
 Węgrów
 Wodzisław
 Wąchock
 Wielka Głusza
 Wielkie Piekary
 Wolkowysk
 Wilejka
 Wysoko - Mazow.
 Wiśnicz Nowy
 Wawiórka
 Wólka
 Włodawa
 Wichryń
 Wólka (Lublin)
 Wicherka
 Wierzbnik - Starachowice
 Wadowice
 Włoszczowa
 Wilno
 Wodzisław k/Jędrzejowz.
 Welnowiec
 Zięrz
 Zborów
 Zabrzeżówka
 Zięrzów
 Zabłocie
 Żarnów
 Zamość
 Zychlin
 Żarnowiec n/Pilica
 Zmigród
 Zgłobień
 Zelechów - Podlaski
 Zebrzydowice
 Żyrardów
 Zduńska - Wola
 Żuprany
 Żabrodzie
 Zagórze

Widok z leżalni Sanatorjum na W. Tatry.

2. DOM TURYSTYCZNY ZWIĄZKU P. N. S. P.

SPRAWOZDANIE RACHUNKOWE DOMU TURYSTYCZNEGO

(Domu Profilaktycznego)

za czas od 1 stycznia 1927 do 31 grudnia 1927.

1) BILANS ZAMKNIĘCIA.

Stan czynny		Stan bierny
1. Kasa (gotówka)	658.24	I. Zarząd Główny
2. Magazyn żywnościowy	1,557.01	a) Fundusz Domu
3. Pensjonarze (dłużni)	1,731.25	Zdrowia 149,473.52
4. Sanatorjum za Dom Zdrowia	2,339.23	b) Fund. amort. 2,376.33
5. Generalna Dyr. zwrot kosztów	775.35	<u>151,849.85</u>
6. Nieruchom. 121,882.27		Spisano w 1927 561.25
Nier. 1927 4,691.87		<u>151,288.60</u>
	126,574.14	II. Pensjonarze (przedpłata) 395.50
7. Ruchomości 28,750.59		III. Dostawcy prowiantów <u>14,764.49</u>
Ruchom. 1927 4,062.78		
	<u>32,813.37</u>	
	<u>166,448.59</u>	<u>166,448.59</u>

WPŁYWY I WYDATKI.

Wydatki		Wpływy
1. Prowianty do kuchni	63,403.08	1. Pensjonarze 69,174.93
2. Opieka lekarska, pensje	2,864.40	2. Noclegi, pościel 1,145.45
3. Opał, światło, woda	5,180.10	3. Kursa i kuchnia dla turystów 12,074.62
4. Utrzymanie ogrodu, szczotki, pasta do podłóg i inne	1,394.22	<u>Razem 82,395.—</u>
5. Podatki za 1925/6 i 1927	2,017.56	4. Spisane na podatki 1925,6 z funduszu 561.25
6. Kasa Chorych	421.35	
7. Asekuracja	493.88	
8. Pensje służby i administr.	7,181.66	
	<u>82,956.25</u>	<u>82,956.25</u>

Dom Turystyczny Związku P. N. S. P. w Zakopanem.

3. KOLONJE LETNIE.

1. KOLONJA NAUCZYCIELSKA W KRYNICY.

Ciężka praca nauczycielska sprowadza liczne choroby, które leczyć można skutecznie w „Perle wód polskich” — Krynicy. Choroby serca, nerwów, żłądka, nerek, anemja, choroby kobiece wymagają krynickich wód i zabiegów. Corocznie też cała gromada Kolegów i Koleżanek zmuszona jest szukać ulgi w uzdrowisku krynickiem.

Rzadko jednak udaje się nauczycielstwu uzyskać potrzebne na kurację urlopy w ciągu roku szkolnego, kiedy i utrzymanie w Krynicy tańsze — i kąpiele tańsze i łatwiej o nie. Wykorzystuje więc nauczycielstwo ferie letnie, t. j. okres największej drożyzny i najtrudniejszych warunków leczenia się.

Urzędnik państwowy nie byłby w możności ze swoich szczupłych poborów odbyć nawet 4-tygodniowej kuracji. Utrzymanieienne w t. zw. drugorzędnym pensjonacie waha się od 16 do 20 zł. dziennie. Jeżeli dodamy do tego kąpiele mineralne, czy borowinowe, zabiegi hydropatyczne, honorarja lekarskie i lekarstwa, to przeciętny dzienny wydatek w Krynicy dochodzi do 30 zł. dziennie, czyli miesięcznie do 1000 złotych!

Aby choć w części ulżyć Kolegom i Koleżankom, wydzierżawił Związek i w roku sprawozdawczym willę na pomieszczenie około 60 osób. Przy wydzierżawieniu Zarząd Główny liczyć się musiał z chudą kieszenią nauczycielską. Nie mógł więc wydzierżawić willi, urządzonej luksusowo, w centrum — ale ograniczyć się musiał do willi skromniejszej, nieco na uboczu, za którą i tak tytułem czynszu zapłacić musiał 15000 złotych! Przeliczając tę kwotę na wartość łóżka przy pełnem obsadzeniu w czasie ferij — opłacać musiał kuracjusz dziennie za mieszkanie aż 4 złote! Ponieważ na mieszkanie wraz z żywieniem wyznaczono kwotę 10 złotych dziennie (50% taniej, aniżeli w innych pensjonatach), pozostawało na żywienie, podatki i administrację 6 złotych dziennie, a więc na stosunki krynickie bardzo skromnie, skoro Komisja Źdrojowa ustaliła dla drugorzędnych pensjonatów 9 złotych za dzienne utrzymanie. Mieszkając więc we własnym pensjonacie, oszczędza nauczycielstwo dzienne 5 — 6 zł.

Do kwoty 6 złotych musiał też Zarząd dostosować sposób żywienia z tem, że nie liczono na żadne oszczędności, — a więc zużywano wszelkie kwoty, wpłacane na ten cel.

Udział kuracjuszy corocznie się wzrasta. Kiedy w roku 1927 było w Krynicy 114 kuracjuszy, to w b. r. zgłosiło się na sam lipiec prawie 200 osób. Wobec szczupłości lokalu nie można było umieścić wszystkich zgłoszonych. Rozdzielono więc zgłoszonych na dwie grupy po 56 osób na lipiec i sierpień, reszcie musiano przyjęcia odmówić, względnie skierować ich do kolonji w budynku szkolnym. Podział taki w ubiegłym roku okazał się niewłaściwym. Posucha, a z nią połączony brak wody — przytem może niezrozumienie konieczności leczenia funkcyjnarjuszy państwowych przez Zarząd Źdrojowy, spowodowały, że Koledzy, przyjęci na lipiec, nie wykorzystali przepisanych kąpeli — bo jedną przydzielano na tydzień i rozgoryczeni musieli wyjeżdżać, aby zrobić miejsce innym. W sezonie pierwszym, t. j. od 15 maja do 30 czerwca korzystało z pensjonatu 38 osób — w lipcu 58 osób, w sierpniu 57 osób, we wrześniu—27 osób; —razem 172 osób. Ta wielka ilość potrzebujących leczenia Kolegów i Koleżanek, niezbyt dogodne warunki mieszkaniowe i rok rocznie opłacane wysokie kwoty tytułem czynszu, skłoniły Zarząd Główny, jak ze sprawozdania za rok ubiegły wiadomo, do budowy własnego pensjonatu, na który to cel zakupiono już parcelę. Budowę willi wstrzymano, bo stosunki w Krynicy tak się ułożyły, że okazała się możliwość zakupienia gotowej willi na dobrych warunkach. Przedłożono też Zarządowi Głównemu kilka ofert. Jest nadzieją, że w roku przyszłym Związek będzie właścicielem własnej willi w Krynicy i już we własnym domu będzie mógł gościć Koleżanki i Kolegów, potrzebujących leczenia w Krynicy.

2. KOLONJE WYPOCZYNKOWE NA HELU I W ZAKOPANEM.

a) Na Helu. Szósty raz zrzędu Sekcja wycieczkowa zorganizowała kolonję wypoczynkową w Helu, od 2.VII. do 28.VIII b. r.

Prowadzenie kolonji powierzyła Sekcja kolegom A. Korzeniowskiemu i J. Wójcickiemu.

Z kolonji korzystało: w lipcu 76 osób (67 koleż. i 9 kolegów), w sierpniu 89 os. (78 koleżanek i 11 kolegów). Razem 165 osób (145 koleż. i 20 kolegów).

Członkowie kolonji pochodzili ze wszystkich województw Polski. Kierownictwo kolonji, biblioteka i część mieszkań znajdowało się w pięknym nowym dwupiętrowym domu, a jadalnia i czytelnia była na dużej werandzie z widokiem na port. Niektórzy członkowie mieszkali w pobliskich domach rybackich i zbierali się na śniadania, obiady i kolacje w jadalni.

Utrzymanie z mieszkaniem (pomimo znacznego podrożenia) kosztowało 9 zł. oprócz obsługi i światła, (w miejscowych pensjonatach od 16 zł. wzwyż.) Uczestnicy brali udział w licznych wycieczkach. Zwiedzili ujście Wisły, Schiewenhorst, Martwą Wisłę, doki w porcie gdańskim, Gdańsk, Oliwę, Sopot, Orłowo, Gdynię, Oksywie, Jastarnię, Bór, Rożewie, Jastrzębią Górę, Tupadły, Miroszyno, Strzelno, Łęcz, Swarzewo, Kartuzy, Górę Tamową, jezioro Ostrzyckie i Wieżycę.

Oprócz wycieczek, odbywanych pieszo lub koleją, korzystano często z parowców Żeglugi Polskiej, a także z rybackich łodzi motorowych (kutrów).

W lipcu Koleżanki chętnie pomagały w zbiorce na cele oświatowe i społeczne, za co Kierownictwo składa Im podziękowanie. Uznanie i podziękowanie należy się także kol. dr. Jasińskiej za prowadzenie chóru w lipcu, a kol. Krajewskiej za prowadzenie chóru w sierpniu, oraz wszystkim członkom chóru, którzy przyczynili się do uprzyjemnienia nam pobytu na letnisku.

b) W Zakopanem: Kolonja w Zakopanem (na Olczy) liczyła w lipcu 38 osób w sierpniu 46, z tego 73 koleżanek, 11 kolegów. Członkowie mieszkali w domu p. Fr. Galicy i w 11 obok wynajętych pokojach. Utrzymanie wraz z mieszkaniem wynosiło 7 zł. 50 gr. Uczestnicy korzystali z biblioteki kolonji i brali udział w licznych wycieczkach w Tatry. Kierownictwo kolonji było w rękach kol. p. Stan. Oppenauera.

3. KOLONJA W KUTACH.

Podobnie jak w latach ubiegłych staraniem Podkomisji Zarządu Głównego w Stanisławowie przy wydatnej współpracy prezesa Ogniska kol. Migockiego, uruchomiono w roku sprawozdawczym kolonję wypoczynkową dla członków Związku w Kutach. Wśród pięknej okolicy górskiej nad Czeremoszem, uczestnicy kolonji spędzili wesoło i mile czas wypoczynkowy, wspominając serdecznie gospodarzy kolonji P. P. Migockich, którzy dokładali wszelkich starań, by uprzyjemnić uczestnikom pobyt na kolonji.

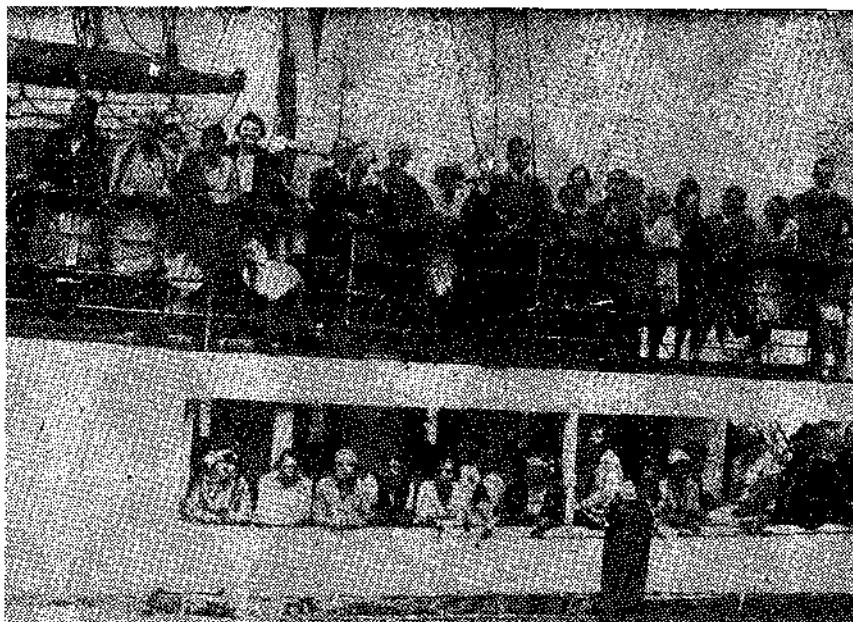
4. PENSJONAT W BRODACH.

Wzorem roku poprzedniego Zarząd Główny zorganizował i w roku sprawozdawczym pensjonat dla członków Związku i ich rodzin w fermie związkowej Brodach.

Pensjonat cieszył się dużym napływem Koleżanek i Kolegów. Tanie stosunkowo utrzymanie (6.50 zł. dziennie), piękna okolica, łaźienka, tenis, piłka, zabawy zbiorowe uprzyjemniają pobyt w pensjonacie. Przez dwa miesiące wakacyjne przebywało w pensjonacie ponad 100 osób.

Kolonja nauczycielska w Krynicy.

**Uczestnicy kolonji w Helu
(na pokładzie parowca Żeglugi Polskiej: „Wanda”).**

CZ. IV. SPRAWY GOSPODARCZE.

1. FERMA BRODY.

Ferma gospodarcza w Brodach pod Kałwarią spełnia normalnie swoje zadanie, polegające na wysyłce nabiału, warzyw i kartofli do Sanatorjum w Zakopanem. W roku sprawozdawczym uregulowano te wysyłki w sposób systematyczny. Stan gospodarki dobry, raty płatnicze uregulowane do końca r. 1929. Plony i zbiory, szczególnie zbóż doskonałe. Mimo prawa do wyřębu lasu w myśl obowiązujących przepisów, nie było potrzeby tego czynić, przez to stworzona pewną oszczędność na przyszłość.

Ferma Brody poza głównym celem, jakim jest zaopatrywanie Sanatorjum w Zakopanem w produkty, służy w lecie, jako cieszące się uznaniem letnisko dla członków Związku. Obecnie Zarząd Główny, spełniając od dawna wypowiedziane życzenia, organizuje w Brodach 5-cio miesięczne kursy o charakterze społeczno - rolniczym dla nauczycielstwa — dwa do roku — przy wydatnej pomocy Ministerstwa W. R. i O. P., tudzież Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych. Pierwszy taki kurs odbędzie się od 1. lutego do końca czerwca r. b. Ministerstwo W. R. i O. P. udzieliło dwadzieścia urlopów płatnych, dziesięć za zwrotem kosztów zastępstwa i 10 bezpłatnych urlopów dla nauczycieli, mających zamiar wziąć udział w tym kursie.

Nadto Zarząd Główny uchwałą z dnia 1 lipca b. r. postanowił w lesistej części swego majątku, wybudować barak na kolonie wakacyjne dla dzieci członków Związku. W b. r. przebywała na kolonji młodzież szkoły powszechnej Nr. 1 w Warszawie, która to młodzież pod kierownictwem kol. Poźniaka spędziła ferje, urządziwszy się systemem harcerskim w namiotach. Zarząd Główny wreszcie rozpatruje i bada możliwość zużytkowania dogodnych parcel na stworzenie kolonji dla emerytów nauczycieli przez wybudowanie odpowiednich domów mieszkalnych.

2. „NASZA KSIĘGARNIA“ Sp. Akc. Związku Pol. Nauczyciel. Szkół Powsz.

Najważniejszym etapem rozwoju „Naszej Księgarni“ w roku szk. 1927-8 było przeniesienie jej do nowego lokalu. Z cichej i nieruchliwej ulicy Widok została przeniesiona na bardzo ożywioną ul. Świętokrzyską i prawie

Ferma Brody. Pałac.

w samo centrum handlu księgarskiego. Skromny i ciemny lokal został zamieniony na jasny i znacznie obszerniejszy. Obecne pomieszczenie pod względem obszaru i okazałości okien wystawowych stawia „Naszą Księgarnię” w rzędzie największych księgarni stolicy.

Przebijając się niejako w okazalsze szaty, „dusza” księgarni, to jest jej dział wydawniczy, był tylko dalszym ciągiem nakreślonego przed laty planu. Ale systematyczne wykonywanie tego planu wysunęło również „Naszą Księgarnię” na czoło w dziale wydawnictw pedagogicznych. Niech same tytuły książek, wydanych tylko w roku szk. 1927-8, świadczą o wytycznej linii działalności księgarni.

Książki dla nauczycieli.

- Baumgartenówna F. Dr. Kłamstwo dzieci i młodzieży.
- Binet A. Pojęcia nowoczesne o dzieciach.
- Bovet P. Instynkt walki. Psychologia — wychowanie.
- Czyżycki i Huber J. Jak wykonać samemu pomoce naukowe?
- Key Ellen. Stulecie dziecka.
- Rauch - Sobolewska J. Dr. Pogadanki o higienie.
- Przanowski W., Szczawińska M., Wójcik J. Samorząd w szkole powszechnej.
- Wierzińska J. Nauka śpiewu w szkole powszechnej.

Książki do bibliotek szkolnych.

- Ciembroniewicz J. Antek Sikora (Jak to on w szkole powoz. Polskę budował).
- Kenniston I. Opiekun bezbronnych.
- Lubodziecka R. Rośliny pnące i ścielące się.
- Pawłowicz B. Franek na szerokim świecie. (Pierwsza podróż na statku „Lwów”).
- Selous E. Przymierze Tomcia ze zwierzętami.
- Szelburg E. Najmilsi.

Teatr szkolny i domowy.

- Gnoińska H. Boże Narodzenie w szkole.
 - Juszkiewiczowa M. Jak Bolek został harcerzem.
 - Juszkiewiczowa M. Kazia — leniusek.
 - Szelburg E. Czarodziejska lekcja.
 - Szelburg E. Zabawa, jakich mało!
 - Szelburg E. Złoty sen (z życia szkolnego dziewcząt).
- Nowe wydania podręczników szkolnych w niniejszym zestawieniu pomijamy.

CZ. V. FINANSE.

SPRAWOZDANIE FINANSOWE ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZWIĄZKU P. N. S. P.

za 1927 rok.

ZESTAWIENIE RACHUNKOWE.

Stan Czynny:

RACHUNEK KASY.

Pozostałość w dn. 1.I. 1927 r.		24,381.76	
W ciągu 1927 r. wpłynęło		<u>2,141,007.76</u>	
	Razem	2,165,389.52	
W okresie sprawozd. wydatkowano		<u>2,147,584.—</u>	
W dn. 31.XII 1927 r. pozostaje			17,805.52

RACHUNEK WALUT OBCYCH.

Pozostałość w dn. 1.I 1927 r.		180.05	
Wartość nabytych walut	46,917.75		
Zysk na sprzedaży	<u>5.05</u>	46,922.80	
	Razem	47,102.85	
Bank Gospod. Krajow. lokata	47,037.55		
Sprzedano	<u>65.30</u>	47,102.85	

RACHUNEK PAPIERÓW % %

Wartość w dn. 1.I. 1927 r.		31,088.77	
Nabyto:			
Akcja „Szkolnicy”	2.—		
Pożyczka Konwersyjna	<u>7.—</u>	9.—	
Wartość w dn. 31.XII 1927 r.			31,097.77

RACHUNEK BANKÓW.

Pozostałość w dn. 1.I 1927 r.		236,335.55	
Bank Gosp. Krajow. lok. dolar.	47,037.55		
Dyrekcja P. K. O.	606,500.10		
Odsetki	<u>5,115.84</u>	658,653.49	
	Razem	894,989.04	
Podjęto z Banku Przemysł.	990.—		
„ z Banku Gosp. Kraj.	152,775.—		
„ z B. Gosp. Kraj. w dol.	113,172.97		
„ w Dyrekcji P. K. O.	<u>368,000.—</u>		
Podatki rent., stemple, manip.	636.99	635,574.96	
W dn. 31.XII 1927 r. pozostaje			259,414.08

RACHUNEK P. K. O. KONTO 435. — ZARZĄD GŁÓWNY.

Pozostałość w dn. 1.I 1927 r.		2,293.33	
W ciągu 1927 r. wpłynęło	574,587.96		
Odsetki za 1926 r.	<u>110.73</u>	574,698.69	
	Razem	<u>576,992.02</u>	
Do przeniesienia			308,317.37

	Z przeniesienia	308,317.37
W okresie sprawozd. podjęto	574,253.07	
Blankiety nadawcze i czeki	146.40	
Prowizje	983.74	575,383.21
W dn. 31.XII 1927 r. pozostaje		1,608.81

RACHUNEK P. K. O. — KONTO 4678. — SA MOP. LECZN.

Pozostałość w dn. 1.I 1927 r.		10,751.37
W ciągu 1927 r. wpłynęło	815,744.92	
Odsetki za 1926 r.	271.50	816,016.42
W okresie sprawozd. podjęto	811,472.61	
Blankiety nadawcze i czeki	65.—	
Prowizje	517.61—	812,055.22
W dn. 31.XII 1927 r. pozostaje		14,712.57

RACHUNEK P. K. O. — KONTO 8736. — POL. OŚW. POZASZK.

Pozostałość w dn. 1.I 1927 r.		607.93
W ciągu 1927 r. wpłynęło	9,093.85	
Odsetki za 1926 r.	52.78	9,146.63
	Razem	9,754.56
W okresie sprawozd. podjęto	8,000.—	
Blankiety nadawcze i czeki	329.50	
Prowizje	65.50	8,395.—
W dn. 31.XII 1927 r. pozostaje		1,359.56

RACHUNEK P. K. O. — KONTO 9503 — SZKOŁA SPECJALNA.

Pozostałość w dn. 1.I 1927 r.		2,709.95
W ciągu 1927 r. wpłynęło	3,742.60	
Odsetki za 1926 r.	36.12	3,778.72
	Razem	6,488.67
Blankiety nadawcze i czeki	46.50	
Prowizje	18.55	65.05
W dn. 31.XII 1927 r. pozostaje		6,423.62

RACHUNEK P. K. O. — KONTO 10209 KSZTAŁC. NAUCZ.

Pozostałość w dn. 1.I 1927 r.		1,457.58
W ciągu 1927 r. wpłynęło	1,241.40	
Odsetki za 1927 r.	16.57	1,257.97
	Razem	2,715.55
W okresie sprawozd. podjęto	2,000.00	
Prowizje	6.30	2,006.30
W dn. 31.XII 1927 r. pozostaje		709.25

RACHUNEK P. K. O.—KONTO 13951.—POL. ARCH PSYCHOL.

Pozostałość w dn. 1.I 1927 r.		11.05
W ciągu 1927 r. wpłynęło		2,108.76
	Razem	2,119.81
Prowizje		14.40
W dn. 31.XII 1927 r. pozostaje		2,105.41
	Do przeniesienia	335,236.59

RACHUNEK DOMU TURYSTYCZNEGO W ZAKOPANEM.

a) nieruchomości:		
Wartość w dn. 1.I. 1927 r.	121,882.27	
Inwestycje 1927 r.	4,691.87	126,574.14
Wartość ruchom. w dn. 31.XII 1927 r.		<u>32,813.37</u>
Wartość Domu Turyst. w dn. 31.XII 1927 r.		159,387.51
b) administracja:		
Pozostałość w dn. 1.I 1927 r.		2,376.33
Odpisane straty 1927 r.		<u>561.25</u>
W dn. 31.XII 1927 r. pozostaje		1,815.08

RACHUNEK BUDOWY SANATORJUM.

Stan na 1.I 1927 r.		2,412,399.20	
Wydatki Admin. Budowy	121,078.38		
„ Zarządu Głównego	85,919.51		
Dostawcy	72,200.46	279,198.35	
	Razem	<u>2,691,597.55</u>	
Bonifikacje i zwroty		2,084.39	
Koszta budowy w dn. 31.XII 1927 r.			2,689,513.16

LIKWIDACJA BUCHALTERJI BUDOWY.

Zadłuża się w Bilansie Zarządu Głównego:		
Grunta		88,984.56
Budowę drogi — udział		19,000.—
Nieruchomości i robocizna		2,016,517.33
Ruchomości		<u>565,011.27</u>
	Ogół	2,689,513.16

RACHUNEK ADMINISTRACJI SANATORJUM.

Pozostałość w dn. 1.I 1927 r.		9,553.47	
Przekazy Zarządu Głównego	337,048.50		
Zapłacone R-ki Sanatorium	8,872.35		
Zaliczenia dostawcom	72,200.46		
Nadwyżka 1927 r.	4,435.04	422,556.35	
	Razem	<u>432,109.82</u>	
Wydatki na budowę Sanat.	121,078.38		
Dostawcy	72,200.46		
Gener. Dyr. Służby Zdrowia	167,000.—		
Ofiary	67.50	360,346.34	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje:			
Do rozliczenia		59,108.56	
Fundusz Inwestycyjny		<u>12,654.92</u>	71,763.48

RACHUNEK FERMY BRODY.

Stan w dn. 1.I 1927 r.		1,130,850.88	
Sporządzenie aktu kupna	9,000.—		
Taksa przenośna i opł. skarb.	62,947.86	71,947.86	
	Razem	<u>1,202,798.74</u>	
Do przeniesienia			3,257,715.82

	Z przeniesienia		3,257,715.82
Sprzedane konie i pojazdy	7,278.—		
Różnica na kursie dol. dfl. hip.	182.25	7,460.25	
Wartość fermy w dn. 31.XII 1927 r.			1,195,338.49

RACHUNEK ADMINISTRACJI BRODÓW.

Pozostałość w dn. 1.I 1927 r.		4,468.60	
Przekazy Zarządu Głównego	1,500.—		
Zapłacone R-ki Brodów	296.99		
Przeniesiono na R-k Procen.	26,331.23	28,128.22	
	Razem	32,596.82	
Wpływy kasowe		32,596.82	

RACHUNEK PLACÓW.

Parcela na Helu		2,640.—	
Nabyty plac w Krynicy	57,295.25		
Nabyty plac w Warszawie	167,548.—	224,843.25	
W dn. 31.XII 1927 r. pozostaje			227,483.25

RACHUNEK KWATERY ZWIĄZKOWEJ.

Pozostałość w dn. 1.I 1927 r.		2,840.49	
Wydatki:			
Obsługa	330.—		
Pranie bielizny i drobne	545.50		
Dział kosztów admin.	394.76		
Amortyzacja ruchomości	236.50		
Nadwyżka na Fund. Zasob.	72.45	1,579.21	
	Razem	4,419.70	
Wpływy za noclegi		4,419.70	

RACHUNEK UZDROWISKA W PUSZCZY MARJANSKIEJ.

Pozostałość w dn. 1.I.1927 r.	19,309.51		
Koszta administr.	4,908.19	24,217.70	
Wpływy Uzdrowiska		5,566.87	
W dn. 31.XII 1927 r. pozostaje			18,650.83

RACHUNEK KOLONJI W BRODACH.

Wydatki:			
Koce i bielizna pościelowa	2,503.—		
Przybory sportowe	303.20		
Adm. Brodów za R-ki do 30.4 1927.	3,031.12		
Utrzym. kolonji od 1.IV do 30.IX 1927 r.	8,774.70		
Zwroty opłat	196.40	14,808.42	
Dochód:			
Kasa Zarządu Głównego	579.—		
Kasa Kolonji w Brodach	9,539.28		
U Fund. Kolon. Letn. za bieliznę	2,503.—	12,621.28	
W dn. 31.XII.1927 pozostaje			2,187.14
Do przeniesienia			4,701,375.53

RACHUNEK KOLONJI W KRYNICY.

Wydatki:		
Utrzym. kolonji w 1927 r.	22,618.09	
Wynajęcie willi „Dana” na 1928 r.	9,228.30	
Amortyzacja ruchomości	81.80	31,928.19
Dochód:		
Pozostałość w dn. 1.I.1927	488.95	
Kasa kolonji w Krynicy	22,467.80	22,956.75
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje		8,971.44

RACHUNEK RUCHOMOŚCI.**Zarząd Główny.**

Wartość w dn. 1.I.1927	10,117.30	
Nabyto	439.50	
Razem	10,556.80	
10% amortyzacji	1,011.80	
Wartość w dn. 31.XII.1927 r.		9,545.—

Kwatera Związkowa.

Wartość w dn. 1.I.1927 r.	2,359.50	
10% amortyzacji i zniszczenie	695.50	
Wartość w dn. 31.XII.1927 r.		1,664.—

Głos Nauczycielski.

Wartość w dniu 1.I.1927 r.	9,819.70	
Nabyto	283.—	
Razem	10,107.70	
10% amortyzacji	981.70	
Wartość w dn. 31.XII.1927 r.		9,126.—

Płomyk.

Wartość w dn. 1.I.1927 r.	6,807.27	
Nabyto	9,619.46	
Razem	16,426.73	
10% amortyzacji	680.27	
Wartość w dn. 31.XII.1927 r.		15,746.46

Bursa w Warszawie.

Wartość w dn. 1.I.1927 r.	486.90	
10% amortyzacji	48.90	
Wartość w dn. 31.XII.1927 r.		438.—

Uzdrowisko w Puszczy Marjańskiej.

Wartość w dn. 1.I.1927.	6,458.60	
10% amortyzacji i sprzedano	1,246.10	
Wartość w dniu 31.XII.1927 r.		5,212.50

Kolonja w Brodach.

W ciągu 1927 r. nabyto i pozostaje		6,745.98
------------------------------------	--	----------

Do przeniesienia	48,477.94	4,710,346.97
------------------	-----------	--------------

Z przeniesienia 48,477.94 4,710,346.97

Kolonja w Krynicy.

Wartość w dn. 1.I.1927.	819.—	
Nabyto	<u>1,487.80</u>	
Razem	2,306.80	
10% amortyzacji	<u>81.80</u>	
Wartość w dniu 31.XII.1927 r.		2,225.—

Uniw. Ludowy w Szycach.

Wartość w dn. 1.I.1927 r.	1,314.80	
Nabyto	<u>70.50</u>	
Razem	1,385.30	
10% amortyzacji i zniszczenie	<u>202.—</u>	
Wartość w dniu 31.XII.1927 r.		1,183.30

Sekcja Pol. Oświaty Pozaszk.

Wartość w dn. 1.I.1927.	160.—	
10% amortyzacji	<u>16.—</u>	
Wartość w dniu 31.XII.1927 r.		144.—

Pol. Archiwum Psychologii.

Wartość w dn. 1.I.1927.	63.—	
10% amortyzacji	<u>7.—</u>	
Wartość w dniu 31.XII.1927 r.		56.—

Sekcja Kształcenia Nauczycieli.

Wartość w dn. 1.I.1927.	29.70	
10% amortyzacji	<u>2.70</u>	
Wartość w dniu 31.XII.1927 r.		27.—

Sekcja Muzyczna.

Wartość w dn. 1.I.1927 r.	379.—	
10% amortyzacji	<u>38.—</u>	
Wartość w dniu 31.XII.1927 r.		341.—

Komisja Kielecka.

Wartość w dn. 1.I.1927.	24.30	
Nabyto	<u>45.—</u>	
Razem	69.30	
10% amortyzacji	<u>2.30</u>	
Wartość w dniu 31.XII.1927 r.		67.—

Komisja Lubelska.

Wartość w dn. 1.I.1927.	370.50	
10% amortyzacji	<u>37.50</u>	
Wartość w dniu 31.XII.1927 r.		333.—

Komisja Lwowska.

Wartość w dn. 1.I.1927.	355.—	
Nabyto	<u>332.—</u>	
Razem	687.—	
10% amortyzacji	<u>36.—</u>	
Wartość w dniu 31.XII.1927 r.		651.—

Do przeniesienia 53,505.24 4,710,346.97

	Z przeniesienia	53,505.24	4,710,346.97
Podkomisja Stanisławowska.			
W ciągu 1927 r. nabyto i pozostaje		425.—	
Komisja Łódzka.			
Wartość w dn. 1.I.1927 r.	513.—		
10% amortyzacji	<u>52.—</u>		
Wartość w dniu 31.XII.1927 r.		461.—	
Komisja Poleska.			
Wartość w dn. 1.I.1927 r.	304.70		
Nabyto	417.—		
Razem	<u>721.70</u>		
10% amortyzacji	<u>30.70</u>		
Wartość w dniu 31.XII.1927 r.		691.—	
Komisja Poznańska.			
Wartość w dn. 1.I.1927 r.	81.—		
Nabyto	<u>750.—</u>		
Razem	<u>831.—</u>		
10% amortyzacji	<u>8.—</u>		
Wartość w dn. 31.XII.1927 r.		823.—	
Komisja Śląska.			
Wartość w dn. 1.I.1927 r.	729.—		
10% amortyzacji	<u>73.—</u>		
Wartość w dn. 31.XII.1927 r.		656.—	
Komisja Warszawska.			
Wartość w dn. 1.I.1927.	72.—		
10% amortyzacji	<u>7.—</u>		
Wartość w dn. 31.XII.1927 r.		65.—	
Komisja Wileńska.			
Wartość w dn. 1.I.1927 r.	1,143.50		
Nabyto	<u>463.05</u>		
Razem	<u>1,606.55</u>		
10% amortyzacji	<u>114.55</u>		
Wartość w dn. 31.XII.1927 r.		1,492.—	
Komisja Wołyńska.			
Wartość w dn. 1.I.1927 r.	432.—		
10% amortyzacji	<u>43.—</u>		
Wartość w dn. 31.XII.1927 r.		389.—	
Ogólna wartość w dn. 31.XII.1927 r.			58,507.24

RACHUNEK BIBLIOTEKI.

Wartość w dn. 1.I.1927 r.	2,542.94	
W ciągu 1927 r. nabyto	<u>482.43</u>	
Wartość w dn. 31.XII.1927 r.		<u>3,025.37</u>

Do przeniesienia 4,771,879.58

Z przeniesienia

4,771,879.58

RACHUNEK SUM DO WYLICZENIA.

Pozostałość w dn. 1.I.1927.	410.—		
W ciągu r. 1927 wypłacono	51,612.61	52,022.61	
W tym czasie odpisano		52,012.51	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje			10.10

RACHUNEK UDZIAŁÓW.

W ciągu 1927 r. zapisano i pozostaje	22,400.80	22,400.80
--------------------------------------	-----------	-----------

RACHUNEK DŁUŻNIKÓW.

Dn. 1.I.1927 r. było:			
Zaległych wkładek	137,102.22		
Za R-ki druków	4,411.50		
Za wydawn. i ogłoszenia	3,224.04	144,737.76	
W ciągu 1927 r. dopisano:			
Zaległe wkładki 1927 r.	11,747.86		
Zaliczenia Dostawcom	64,023.78		
Różni	86,520.64	162,292.28	
Razem		307,030.04	
Umorzone wkładki za 1926 r.	2,764.32		
Wpływy za druki	2,935.21		
Dostawcy za faktury	64,023.78		
Różni	47,363.39	117,086.70	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje:			
Zaległych wkładek		146,085.76	
Za R-ki druków		1,476.29	
Różni		42,381.29	189,943.34

RACHUNEK POŻYCZEK.

W dn. 1.I.1927 r. byli winni	29,509.50		
W okresie sprawozd. dopisano	43,725.61	73,235.11	
W tym czasie wpłacono		28,043.96	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje			45,191.15

RACHUNEK WEKSLI OBCYCH.

Pozostałość w teczce na 1.I.1927.	4,000.—		
W ciągu 1927 r. wpłynęło	39,800.—	43,800.—	
W tym czasie wykupiono		18,800.—	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje			25,000.—

RACHUNEK ZNACZKÓW ORGANIZACYJNYCH.

Pozostałość w dn. 1.I.1927 r.		1,113.90	
Zakłady grawerskie	5,677.50		
Zwroty	52.80	5,730.30	
Razem		6,844.20	
Wpływy ze sprzedaży		5,026.40	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje			1,817.80
Do przeniesienia			5,056,242.77

RACHUNEK GŁOSU NAUCZYCIELSKIEGO.

Wydutki:		
Papier i druk	105,025.93	
Ekspedycja	14,923.93	
Honorarja redaktorskie	10,340.55	
Honorarja autorskie	2,818.55	
Płace pracowników	19,678.38	
Dział kosztów administracyjnych	2,368.58	
Materiały kancelaryjne	3,018.36	
Poczta	18,048.41	
Lokal i podatki	2,169.98	
Światło i opał	1,717.04	
Telefon	337.96	
Różne	546.45	
Prowizje	533.12	
Zwroty	180.50	
Amortyzacja ruchomości	981.70	182,689.44
Dochód:		
Prenumeratorzy	2,037.94	
Ogłoszenia	19,885.18	
Dochód kancelarji	691.80	
Pobory na Kasę Chorych	614.58	
Pobory na ubezp. pracown.	291.11	
U R-ku Wkładek	159,168.83	182,689.44

RACHUNEK SZKOŁY SPECJALNEJ.

Wydutki:		
Papier i druk	5,968.75	
Ekspedycja	135.04	
Honor. redaktorskie	2,450.—	
Honor. autorskie	2,787.26	
Dział kosztów administr.	394.76	
Materiały kancelaryjne	61.45	
Poczta	556.64	
Podatki	144.—	
Prowizje i reklama	152.55	12,650.45
Dochód:		
Wkładki	205.50	
Prenumeratorzy	5,872.—	
Ogłoszenia	242.—	
Odsetki z P. K. O.	36.12	
Wydz. Opieki Społ. subsydjum	1,000.—	
M. W. R. i O. P.	500.—	
U R-ku Wkładek	4,794.83	12,650.45

RACHUNEK POL. ARCHIWUM PSYCHOL.

Wydutki:		
Papier i druk	4,251.45	
Ekspedycja	28.38	
Honor. redaktorskie	2,250.—	
Do przeniesienia	6,529.83	5,056,242.77

	Z przeniesienia	6,529.83	5,056,242.77
Honor. autorskie		2,860.61	
Sekretariat		260.—	
Dział kosztów administr.		197.38	
Materiały kancelaryjne		335.71	
Poczta		700.25	
Prowizje i reklama		158.40	
Amortyzacja ruchomości		7.—	11,049.18
Dochód:			
Prenumeratorzy		3,212.59	
Drobne		20.38	
U R-ku Wkładek		7,816.21	11,049.18

RACHUNEK POL. OŚWIATY POZASZK.

Wydatki:

Sekcja.			
Lokal		2,383.73	
Sekretarz		3,337.68	
Dział kosztów administr.		789.53	
Materiały kancel.		424.45	
Poczta		307.80	
Dział oświatowy		2,398.—	
Zjazdy		49.—	
Wypłacone subsydjum		1,000.—	
Zwroty		135.40	
Amortyzacja ruchomości		16.—	10,841.59
Czasopismo.			
Papier i druk		8,438.31	
Ekspedycja		461.07	
Honor. redaktorskie		851.40	
Honor. autorskie		1,783.04	
Dział kosztów administr.		789.53	
Materiały kancel. i propaganda		1,267.31	
Poczta		554.95	
Podatki		144.—	
Prowizje i reklama		125.65	
Zwroty		87.40	14,502.66

UNIWERSYTET LUDOWY W SZYCACH

Pozostałość w dn. 1.I.1927 r.		3,814.41	
Przekazy Zarządu Głównego		24,000.—	
Dział buchalteryjny		600.—	
Materiały kancelaryjne		252.43	
Poczta		21.83	
Czynsz dzierżawny		2,840.—	
Ubezpieczenie		64.35	
Przejazdy		196.—	31,789.02
Razem			57,133.27

Do przeniesienia

5,056,242.77

Dochód:

Sekcja.

Minist. W. R. i O. P. —subsydjum	1,000.—	
Drobne wpływy	78.15	
Zwroty pensyjne	600.—	
U R-ku Wkładek	<u>9,163.44</u>	10,841.59

Czasopismo.

Prenumeratorzy	12,683.77	
Ogłoszenia	278.—	
Odsetki z P. K. O.	52.78	
U R-ku Wkładek	<u>1,488.11</u>	14,502.66

UNIwersytet Ludowy w Szycach

M. W. R. i O. P. subsydjum	14,500.—	
U Zarządu Głównego:		
Za niedobór kursu męsk.	1,703.49	
Za niedobór kursu żeńsk.	<u>9,077.69</u>	25,281.18
W dn. 31.XII.1927 pozostaje:		6,507.84

RACHUNEK SEKCJI ROBÓT RĘCZNYCH.

Wydatki:

Papier i druk	3,495.05	
Ekspedycja	1,468.80	
Honor. autorskie	829.80	
Koszta administr.	785.96	
Poczta	137.51	
Podatki	160.—	
Ogłoszenia	73.95	
Zwroty	20.—	
Kursy w N. Targu i N. Sączu	2,099.53	
Przejazdy	<u>109.—</u>	9,179.60

Dochód:

Pozostałość w dn. 1.I.1927.	29.—	
Prenumeratorzy	2,468.18	
Ogłoszenia	1,165.—	
Kasa kursów	2,235.—	
U R-ku wkładek	<u>3,282.42</u>	9,179.60

RACHUNEK CENTR. KOMISJI RYSUNKOWEJ.

Wydatki:

Papier i druk	3,742.93	
Honor. autorskie	91.80	
Pracownicy	380.—	
Materiały kancelaryjne	218.17	
Poczta	458.98	
Wydawnictwa	530.—	
Przejazdy	400.40	
Zwroty	<u>45.—</u>	5,867.28

Do przeniesienia

5,062,750.61

Dochód:		
Prenumeratorzy	2,592.17	
Za wydawnictwa	365.70	
U R-ku Wkładek	2,909.41	5,867.28
		<hr/>

RACHUNEK SEKCJI PEDAGOGICZNEJ.

Wydatki:		
Sekretarjat	1,340.—	
Poczta	94.50	
Odczyty	1,325.50	2,760.—
	<hr/>	
Dochód:		
Wpływy z odczytu	18.—	
Opłaty na Kasę Chor. i ubezp.	31.02	
U R-ku Wkładek	2,710.98	2,760.—
	<hr/>	

RACHUNEK SEKCJI KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI.

Wydatki:		
Sekretarjat	840.—	
Poczta	177.45	
Ogłoszenia i prowizje	120.95	
Zjazdy sekcyjne	225.40	
Odpisy	17.—	
Amortyzacja ruchom.	2.70	
Abonament Ruchu Pedag.	1,361.40	2,744.90
	<hr/>	
Dochód:		
Wkładki	1,438.40	
Odsetki z P. K. O.	16.57	
U R-ku Wkładek czł.	1,289.93	2,744.90
	<hr/>	

RACHUNEK UNIWER. KORESPONDENCYJNEGO.

Pozostaje udział z dn. 1.I.1927: 12,025.—

RACHUNEK WIEDZY I ŻYCIA.

Pozostałość z dn. 1.I.1927:	11,231.03	
Spłacono	36.—	
	<hr/>	
W dn. 31.XII.1927 pozostaje		11,195.03

RACHUNEK KOMISYJ ZARZĄDU GŁÓWNEGO.

Pozostałość na 1.I.1927	6,128.39	
Przekazano z Zarządu Głównego	54,103.50	
Dochody Komisji i inne wpływy	44,620.67	104,852.56
	<hr/>	
Wydatki Komisji		86,317.06
		<hr/>
W dn. 31.XII.1927 pozostaje		18,535.50
		<hr/>
OGÓL STANU CZYNNEGO		5,104,506.14
		<hr/> <hr/>

Z przeniesienia

STAN BIERNY:

RACHUNEK WKŁADEK.

W ciągu 1927 r. wpłynęło		524,762.26
Odpisano na Fund. Domu Naucz.	105,656.14	
" " " Wdów i Sierot	20,731.21	
" " " Kol. Letn.	10,365.60	
" " " Dyspozyc.	7,774.18	
" " " Obrony Prawn.	7,774.18	
" " " Rezerwowo	2,280.09	
Wypłacono na Głos Naucz.	159,168.83	
" " Sekcję Szk. Sp.	4,794.83	
" " Ośw. Pozaszk.	10,651.55	
" " Arch. Psych.	7,816.21	
" " Sekcję Pedag.	2,710.98	
" " Kształc. Naucz.	1,289.93	
" " Robót Ręcznych	3,282.42	
" " Centr. Kom. Rys.	2,909.41	

Administracja.

Utrzymanie lokali	26,504.41	
Utrzymanie biur	72,807.12	
Prowizje	1,026.94	
Nieprzewidziane	708.50	
Ubezpieczenie pracowników	1,998.86	
Amortyzacja ruchomości	3,501.45	
Zjazdy i lustracje	34,383.36	
Wydatki organiz. Zarz. Gł.	30,638.99	
Kurs Instruktorski	1,505.41	
Przelewy	6,481.66	524,762.26

RACHUNEK WIERZYCIELI.

Pozostałość w dn. 1.I.1927 r.	1,330,114.50	
W ciągu 1927 r. dopisano	71,619.40	
Razem	1,401,733.90	
W tym czasie zapłacono	286,843.85	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje		1,114,890.05

RACHUNEK WEKSLI WŁASNYCH.

W dniu 1.I.1927 r. w obiegu	72,900.—
Weksle zapłacone	72,900.—

RACHUNEK DEPOZYTÓW.

Pozostałość w dn. 1.I.1927 r.	4,729.31	
W ciągu 1927 r. dopisano	20,131.08	24,860.39
W tym czasie odpisano		21,578.15
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje		3,282.24

Do przeniesienia 1,118,172.29

RACHUNEK L. O. P. P.

Pozostałość w dn. 1.I.1927 r.	3,043.22	
Wpływy 1927 r.	<u>1,810.60</u>	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje		4,853.82

RACHUNEK RUCHU PEDAGOGICZNEGO.

Pozostałość w dn. 1.I.1927 r.	267.18	
Wpływy za prenumeratę	52.—	
Sekcja Kształc. Naucz.	<u>1,361.40</u>	1,413.40
Razem		<u>1,680.58</u>
Przekazano Admin. Ruchu Pedag.	<u>1,000.—</u>	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje		680.58

RACHUNEK PŁOMYKA.

Ruchomości z 1926 r.	4,692.27	
Ruchomości z 1927 r.	<u>9,619.46</u>	14,311.73
Za prenumeratę		<u>165.—</u>
Razem		<u>14,476.73</u>
Pozostałość na 1.I.1927 r.	91.51	
Wypłacona prenumerata	18.50	
Amortyzacja ruchomości	<u>469.27</u>	579.28
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje		13,897.45

RACHUNEK UNIW. REGJON.

Pozostałość w dn. 1.I.1927 r.		1,054.44
Kom. Akad. St. Witkiewicza	1,981.05	
Mag. m. Warszawy — subsydjum	<u>1,000.—</u>	2,981.05
Opłaty kursu w Zakopanem	910.40	
Opłaty kursu w Sandomierzu	312.63	
M. W. R. i O. P. — subsydjum	<u>1,200.—</u>	2,423.03
Opłaty wycieczek Pomor. i Hucul.		1,535.30
Wpływy za wydawnictwa	110.43	
M. W. R. i O. P. — subsydjum	<u>3,000.—</u>	3,110.43
Pożyczka		<u>26.13</u>
Razem		<u>11,130.38</u>

Wydatki:

Kom. Akad. St. Witkiewicza	2,606.14	
Kurs w Zakopanem	1,778.18	
Kurs w Sandomierzu	1,306.15	
Zwroty opłat	110.90	
Wycieczki na Pomorze i Huc.	<u>1,277.22</u>	
Zwroty opłat	71.80	
Wydawnictwa	861.80	
Zwrot pożyczki	<u>26.13</u>	8,038.32
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje		<u>3,092.06</u>

Do przeniesienia

1,140,696.20

Z przeniesienia

1,140,696.20

RACHUNEK WAKAC. KURSÓW UNIWERS.

Opłaty kursu w Zakopanem	5,817.—	
Opłaty kursu w Wejherowie	5,611.50	
Zaliczenie	50.—	11,478.50
Wydatki:		
Kurs w Zakopanem	5,013.13	
Kurs w Wejherowie	5,592.87	
Drobne	1.20	10,607.20
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje		871.30

RACHUNEK BURSY W WARSZAWIE.

Opłaty wychowawców	6,705.—	
Min. Op. Społ. — subsydjum	2,200.—	
Drobne wpływy	33.50	8,938.50
Wydatki	7,972.96	
Amortyzacja ruchomości	48.90	7,972.96
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje		965.54

RACHUNEK BURSY IM. SOBIESKIEGO.

W ciągu 1927 r. wpłynęło do Kom. Lwowskiej i pozostaje		10,191.46
---	--	-----------

RACHUNEK WYDAWNICTW I DRUKÓW

Pozostałość w dn. 1.I.1927.		2,782.65
Wpływy za druki	3,955.35	
Wpływy za wydawnictwa	8,568.81	
Wpływy za kalendarze	17,284.40	
„Robotnik” zwrot zaliczenia	2,000.—	31,808.56
Razem		34,591.21

Wydatki:

Szkoła Jednolita — druk i papier	470.—	
Szkoła Jednolita—honor. autor.	91.10	
O sprawiedliwy Ustrój Szkolny — druk i papier	578.—	
Walka o Szkołę Życia—druk i papier	241.—	
Walka o Szk. Życia — honor. aut.	100.—	
Krzywdą Młodzieży Wiejskiej — druk i papier	620.—	
Metoda Pracy nad Ref. Szk. Pow — druk i papier	400.—	
Pragmatyka — honor. aut.	1,000.—	
Pieśń Związkowa	900.—	
Wydawnictwa obce	132.64	
Druki — koszta wydawn.	4,204.—	
Kalendarz 1927 r. — druk i papier	9,033.—	
Kalendarz 1927 r. — hon. aut.	2,120.—	
Kalendarz 1928 r., zaliczenie	1,000.—	
Ekspedycja	770.24	
Poczta	685.96	
Dział kosztów administr.	3,983.44	
Dłużnicy	2,049.14	
Zwroty i odpisy	276.75	28,655.25

W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje 5,935.96

Do przeniesienia 1,158,660.46

Z przeniesienia

1,158,660.46

RACHUNEK SUM PRZECHODNICH.

Pozostałość w dn. 1.I.1927 r.	251 96	
Niedobory Komisji za 1927 r.	497.12	749.08
Za pokryte niedobory		251.96
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje		497.12
Ogół Stanu Biernego		1,159,157.58

ZESTAWIENIE.

Stan Czynny	5,104,506.14
Stan Bierny	1,159,157.58
Majątek Związku P. N. S. P. wynosi:	3,945,348.56

Na pokrycie następujących funduszy:

1. Fundusz Zasobowy	107,688.19	
2. „ Żelazny	3,314.44	
3. „ Rezerwowy	196,842.83	
4. „ Domu Nauczycielskiego	281,170.53	
5. „ Kolonij Letnich	27,030.33	
6. „ Domu Turystycznego	149,473.52	
7. „ Amort. Domu Turystycznego	1,815.08	
8. „ Samopomocy Leczniczej	2,969,176.60	
9. „ Amort. Sanatorium	12,654.92	
10. „ Wydawniczy	7,005.93	
11. „ Wdów i Sierot im. St. Nowaka:		
wieczysty	26,212.18	
zapomogowy	4,777.35	30,989.53
12. „ Obrony Prawnej		9,881.43
13. „ Dyspozycyjny		2,219.47
14. „ Zaległych Wkładek		146,085.76
		3,945,348.56

MAJĄTEK ZWIĄZKU P. N. S. P.**Fundusz Zasobowy.**

Pozostałość w dn. 1.I.1927 r.		66,179.42
Dochód:		
Ogniska za VIII. zjazd	1,462.31	
Ogniska za IX zjazd	13,419 57	14,881.88

Procenty.

Bank Gospod. Krajowego	5,115.84	
Dyrekcja P. K. O.	110.73	
Nasza Księgarnia w Warszawie	1,684.—	
„Szkolnica” w Krakowie	1,779 85	
Kasa Samop. w Warszawie	527.62	
Sanatorium w Zakopanem	38,807.71	
Różni	587 78	48,613.53

Do przeniesienia 129,674.83

	Z przeniesienia	129,674.83	
Prowizje.			
Nasza Księgarnia w Warszawie	3,667.86		
Dyrekcja Ubezpiec. od Wypadków	1,250.—	4,917.86	
Kupony Papierów % %		600.29	
Zysk na Walucie Obcej		5.05	
Zysk na kwaterze związkowej		72.45	
Przeniesiono z R-ku Depozytów		156.30	
Dochody Komisyj		<u>13,094.19</u>	
Razem		148,520.97	
Rozchód:			
Bank Gospod. Kraj. proc. i prow.	13,563.41		
Koszta IX Zjazdu Delegatów	13,096.37		
Wydatki Zarządów Komisyj	13,094.19		
Zwroty i przelewy	1,078.81	40,832.78	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje			107,688.19
Fundusz Żelazny.			
W dn. 1.I.1927. wynosił		2,453.94	
Doliczono wpisowe		899.50	
Razem		<u>3,353.44</u>	
Przelew		39.—	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje			3,314.44
Fundusz Rezerwowy.			
W dn. 1.I.1927 r. wynosił		194,430.19	
Doliczono wkładki 1926 r.	132.55		
Przeniesiono z R-ku Wkł. 1927 r.	2,280.09	2,412.64	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje			196,842.83
FUNDUSZ DOMU NAUCZYCIELSKIEGO.			
W dn. 1.I.1927 wynosił		177,468.58	
Dopisano 20% wkładek 1927 r.	103,656.14		
Drobne wpływy	45.81	103,701.95	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje			281,170.53
FUNDUSZ KOLONIJ LETNICH.			
W dn. 1.I.1927 r. wynosił		19,167.73	
Dopisano 2% wkładek 1927 r.		10,365.60	
Razem		<u>29,533.33</u>	
Koce, bielizna, pościel dla kol. w Brodach		2,503.—	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje			27,030.33
FUNDUSZ DOMU TURYSTYCZNEGO.			
W dn. 1.I.1927. wynosił		110,000.—	
Przeniesiono z Fund. Samop. Leczn.:			
za dobudówkę:	21,882.27		
za ruchomości	17,591.25	39,473.52	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje			149,473.52
Do przeniesienia			765,519.84

Z przeniesienia

765,519.84

FUNDUSZ AMORTYZACYJNY DOMU TURYSTYCZNEGO.

W dn. 1.I.1927 r. wynosił	2,376.33	
Odpisano straty 1927 r.	561.25	
	<u> </u>	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje		1,815.08

FUNDUSZ SAMOPOMOCY LECZNICZEJ.

W dn. 1.I.1927 wynosił	2,121,488.90	
1% wkładki za 1927 r.	894,007.12	
	<u> </u>	
Razem	3,015,496.02	
Dobudowa i ruch. Domu Tur.	39,473.52	
Zwroty i przelewy	6,845.90	46,319.42
	<u> </u>	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje		2,969,176.60

FUNDUSZ INWEST. SANATORJUM.

W dn. 1.I.1927 r. wynosił	8,219.88	
Doliczono w 1927 r.	4,435.04	
	<u> </u>	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje		12,654.92

FUNDUSZ WYDAWNICZY.

W dn. 1.I.1927 r. wynosił i pozostaje		7,005.93
---------------------------------------	--	----------

FUNDUSZ WDÓW I SIEROT IM. ST. NOWAKA.

W dn. 1.I.1927 r. wynosił:		
Fundusz wieczysty	17,505.31	
Fundusz zapomogowy	1,181.11	18,686.42
W ciągu 1927 r. Wpłynęło:		
Od Ognisk i członków	11,222.63	
Min. Op. Społ. — subsydjum	2,000.—	
Nasza Księgarnia w Warszawie	1,000.—	
4% wkładek za 1927 r.	20,731.21	
Zwroty czekowe	282.—	35,235.84
	<u> </u>	
Razem		53,922.26
Wydatki:		
Zapomogi stałe	22,174.—	
Zapomogi jednorazowe	435.—	
Koszta administr.	197.38	
Przelewy i odpisy	126.35	22,932.73
	<u> </u>	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje		
Fund. wieczysty z 1926 r.	17,505.31	
25% wpływów 1927 r.	8,706.87	26,212.18
	<u> </u>	
Fund. zapomogowy		4,777.35
		<u> </u>
		30,989.53

FUNDUSZ OBRONY PRAWNEJ.

W dn. 1.I.1927 r. wynosił	4,919.83	
Dopisano 1,5% wkładek 1927 r.	7,774.18	
Od Ognisk i członków	887.03	8,661.21
	<u> </u>	
Razem		13,581.04
Pomoc prawna		3,699.61
	<u> </u>	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje		9,881.43

Do przeniesienia

3,797,043.33

Z przeniesienia

3,797,043.33

FUNDUSZ DYSPOZYCYJNY.

W dn. 1.I.1927 r. wynosił		12,430.69	
Dopisano 1.5% wkładek 1927 r.	7,774.18		
Drobne wpływy	10.50	7,784.68	
Razem		<u>20,215.37</u>	
Wydutki:		17,995.90	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje			2,219.47

FUNDUSZ ZALEGLYCH WKŁADEK.

W dn. 1.I.1927 r. wynosił		137,102.22	
Dopisano zaległości 1927 r.		11,747.86	
Razem		<u>148,850.08</u>	
Umorzone wkładki 1926 r.		2,764.32	
W dn. 31.XII.1927 r. pozostaje			146,085.76
			<u>3,945,348.56</u>

ZESTAWIENIE.

W dn. 1.I.1928. majątek Z. P. N. S. P. wynosi	3,945,348.56
W dn. 1.I.1927. majątek Z. P. N. S. P. wynosił	2,881,930.06
W ciągu 1927 r. powiększył się o	<u>1,063,418.50</u>

TABLICA WZROSTU MAJĄTKU Z. P. N. S. P.

1 stycznia 1921 r.	Mk.	1.406.845.77
" 1922 r.	"	4.341.643.62
" 1923 r.	"	103.086.166.04
" 1924 r.	Zł.	9.710.65
" 1925 r.	"	775.618.07
" 1926 r.	"	1.817.883.72
" 1927 r.	"	2.881.930.06
" 1928 r.	"	3.945.348.56

DOCHÓD I WYDATKI ADMINISTRACYJNE.

Dochód:			
Świadczenia	1,908.48		
Dochód kancelarii	1,062.74		
Potrącenia na Kasę Ch.	1,085.09		
Potrącenia na Ubezp. od bezrob.	486.29		
Obciążenia koszt. adm.	13,619.34		
Dochód kursu instrukt.	158.50		
Przelewy	1,089.38	19,409.82	
Zaczerpn. z Fund. Zasob.	26,190.56		
Zaczerpn. z R-ku Wkładek	173,075.04	199,265.60	218,675.42

Wydutki:**Utrzymanie lokali.****Zarząd Główny:**

Czynsz	2,469.88
Podatki	329.67

Do przeniesienia 2,799.55

Z przeniesienia	2,799.55		
Obsługa	1,642.38		
Światło i opał	2,518.97		
Telefony	711.34		
Remont	3,057.92		
Różne	567.55	11,297.71	
<hr/>			
Komisje.			
Białostocka	276.23		
Kielecka	30.—		
Krakowska	2,004.97		
Lubelska	520.92		
Lwowska	1,540.54		
Łódzka	1,143.80		
Poleska	3,698.04		
Pomorska	675.—		
Poznańska	615.80		
Śląska	1,186.21		
Wileńska	4,989.02		
Podk. Stanisławowska	375.—	17,055.53	28,353.24
<hr/>			

Utrzymanie biur.

Zarząd Główny:

Pensje pracowników	64,603.43		
Kasa Chorych	5,552.57		
Ubezpieczenie pracowników	2,469.33		
Materiały kancel.	3,716.25		
Czasopisma	442.82		
Poczta	7,306.95	84,091.35	
<hr/>			

Komisje

Białostocka	623.61		
Kielecka	1,274.16		
Krakowska	1,104.45		
Lubelska	2,044.31		
Lwowska	2,665.77		
Łódzka	1,951.07		
Poleska	1,334.—		
Pomorska	1,301.90		
Poznańska	1,044.15		
Śląska	2,383.90		
Warszawska	666.74		
Wileńska	3,336.01		
Wolyńska	294.12		
Podk. Stanisławowska	115.95		
Podk. Tarnopolska	66.32	20,206.46	104,297.81
<hr/>			

Zjazdy i ilustracje

Zjazdy Zarządu Głównego	9,489.95		
Zjazdy Komisji Rewizyjnej	1,199.73	10,689.68	
<hr/>			

Do przeniesienia 10,689.68 132,651.05

Z przeniesienia

10,689.68

132,651.05

Zjazdy wojewódz. i lustracje Ognisk:

Zarząd Główny	10,174.73	
Komisja Białostocka	761.56	
" Kielecka	822.78	
" Krakowska	418.30	
" Lubelska	1,372.91	
" Lwowska	1,246.31	
" Łódzka	2,148.05	
" Poleska	1,369.63	
" Pomorska	540.90	
" Poznańska	990.59	
" Śląska	746.72	
" Warszawska	129.35	
" Wileńska	1,909.30	
" Wołyńska	706.84	
Podk. Stanisławowska	235.21	
Podk. Tarnopolska	120.50	23,693.68

IX Zjazd Delegatów.

Kwestionariusze i legitymacje	243.—	
Sprawozdanie za 1926 r.	1,979.40	
Wynajem Sali	2,500.—	
Noclegi i obsługa	2,019.75	
Materiały kancelaryjne	145.41	
Djety pracowników	800.—	
Honor. stenografów	845.84	
Zjazd Zarz. Głównego	3,794.72	
Różne	768.25	13,096.37

Wydatki organiz. Zarządu Głównego.

Odezwy i okólniki	791.36	
Centr. Kom. Prac. Państw.	2,543.—	
Wydatki reprezentacyjne	3,589.50	
Odczyty	73.83	
Subsydja	2,626.21	
Uniw. Lud. w Szybach	10,781.18	
Przelewy i odpisy	949.38	21,354.46

Wydatki organizacyjne Komisyj.

Komisja Białostocka	98.—	
" Kielecka	59.—	
" Krakowska	852.64	
" Lubelska	205.30	
" Lwowska	853.35	
" Łódzka	111.70	
" Poleska	204.29	
" Pomorska	41.—	
" Poznańska	598.60	
" Śląska	52.—	
" Wileńska	7,108.03	
Podk. Stanisławowska	50.—	10,233.91

Do przeniesienia

31,588.37

180,130.78

	Z przeniesienia	31,588.37	180,130.78
Kurs Instruktorski.			
Administ. kursu		140.34	
Koszty kierownictwa		84.45	
Prelegenci		302.—	
Utrzymanie stypendystów		720.—	
Różne		221.30	1,468.09
Kurs w Świącianach		175.82	33,232.28
Prowizje			1,026.94
Nieprzewidziane			783.97
Amortyzacja ruchomości			3,501.45
			<u>218,675.42</u>

SPRAWOZDANIE UNIWERSYTETU LUDOWEGO W SZYCACH na 31 grudnia 1927 r.

	Stán rachunków na 31 grudnia 1927 r.				Bilans	
	Winien		Ma		W-n	Ma
Kasa	38876	21	38843	72	32	49
Internat	24158	13	17795	21	6362	92
Administracja	18228	93	12363	45	5865	48
Ruchomości	1253	80	—	—	1253	80
Utrzymanie ruchomości	393	20	238	—	155	20
Biblioteka	1654	17	3	90	1650	27
Inwentarz żywy	847	95	205	—	642	95
Utrzymanie inwentarza żywego	1204	04	1075	36	128	68
Opał i światło	3756	07	2733	75	1022	32
Utrzymanie lokalu	943	39	571	53	371	86
Uprawa roli	1013	55	915	10	98	45
Czynsz	2840	—	—	—	2840	—
Pożyczki	277	31	133	79	143	52
Zaliczki	90	—	40	—	50	—
Ekskursje i atrakcje	1576	99	1496	—	80	99
Prenumerata	172	60	127	59	45	01
Przejazdy	761	35	625	40	135	95
Związek był. słuchaczy	8	30	5	—	3	30
Koło Koleżeńskie	—	—	25	10	—	25
Związek Koleż. Młodz. Wiejsk.	21	60	287	—	—	265
Utrzymanie szkoły	7748	38	11390	05	—	3641
Stypendja	3681	65	4568	24	—	1486
Subsydja	15273	35	23273	35	—	8000
Zarząd Główny	25281	18	32972	32	—	7691
Znaczki	303	50	141	—	162	50
Wydawnictwa	133	21	69	—	64	21
Straty i zyski						
Straty kursu męsk. 1927	23105	91	Utrzym. szk. kurs. męsk.	4504	07	
Straty kursu żeńsk. 1927 r.	13403	20	Stypend.	1650	—	
			Subsydjum	15248	35	
			Pokr. strat. przez Zarz. Główn.	1703	49	
			Utrzym. szk. kurs. żeńsk.	2868	86	
			Stypend.	1431	65	
			Subsyd.	25	—	
			Pokrycie strat. przez Zarz. Główn.	9077	69	
	186407	97		186407	97	21109
						90

SPRAWOZDANIE FINANSOWE „PŁOMYKA” ZA I PÓŁROCZE 1927 R.

L. P.	R A C H U N E K	Obrót od 1/1 1927—30/VI 1927 r.				Bilans brutto				R-k Strat i Zysków				Bilans netto					
		Winien		Ma		Winien		Ma		Winien		Ma		Winien		Ma			
		Zł.	gr.	Zł.	gr.	Zł.	gr.	Zł.	gr.	Zł.	gr.	Zł.	gr.	Zł.	gr.	Zł.	gr.		
1	Ř-k Kasy	190192	77	190191	73	1	04					1	04						
2	" P. K. O.	156341	07	155129	96	1211	11					1211	11						
3	" Prenumeraty	7376	42	170622	23			163245	81					163245	81				
4	" Różnych	93027	72	101193	94			8166	22										
5	" Druku	82463	56	1716	—	80747	56			80747	56								
6	" Ekspedycji	30932	50	745	50	30187	—			30187	—								
7	" Wydawnictw	13898	20	12538	81	1359	39					1359	39						
8	" Honor. autorsk.	12039	85	167	75	11872	10			11872	10								
9	" Kosztów admin.	34462	59	1136	—	33326	59			33326	59								
10	" Podatków stempłi i prow.	3361	29	550	15	2811	14			2811	14								
11	" Pożyczek	1760	—	485	—	1275	—							1275	—				
12	" Zarządu Gł. Zw.	568	—	469	23	14311	73			469	23			14311	73		469		
13	" Ogłoszeń	1139	77	—	—	1139	77			1139	77						8031		
14	" Depozytów	1381	—	1642	67												261	67	
15	" Radio	21719	60	19618	60	2101	—							2101	—				
16	" Strat i zysków	469	23	138	22	331	01			331	01								
17	" Ruchomości	9619	46	500	—											500	—		
18	" Weksli	12000	—	12000	—														
19	" Czysty zysk I półr.	687064	76	687064	76	180674	44			180674	44			163745	81		3330	64	
		687064	76	687064	76	180674	44	180674	44	163745	81	20259	27	20259	27	163745	81	20259	27

ZESTAWIENIE RACHUNKÓW FERMY BRODY
Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych,
sporządzone na dzień 1 lipca 1927 r.

Nr.	Nazwa Rachunków	R-k Bilansu Zamknięcia		R-k Strat i Zysków	
		Winien	Ma	Winien	Ma
Rachunek	Kasy	2.447 77	—	—	—
"	Gruntów.	324.000	—	3 10	—
"	Lasu	595.000	—	—	12.802 19
"	Budynków	124.000	—	654 86	—
"	Pensjonatu	3.936 61	—	—	—
"	Młyna	5.000	—	528 93	—
"	Maszyn i Narz.	29.500	—	134 90	—
"	Ruchomości	1	—	388 50	—
"	Produkt. Rolnych	686 40	—	—	19.257 29
"	Nawozu	—	—	994 18	—
"	Magazynu	3.993 59	—	—	935 25
"	Inwent. Żywego	26.180	—	—	2.830 91
"	Dłużnik. i Wierz.	1.119 16	—	—	—
"	Uprawy Pól	—	—	7.458 03	—
"	Administracji	—	—	2.543 16	—
"	Utr. man. Służby	—	—	4.210 16	—
"	Długów Hipot.	—	1.080.000	—	—
"	Zarządu Główn.	11.208 10	—	—	—
"	Różnych.	—	—	870 66	—
"	Młeczarni	58 60	—	—	—
"	Fabryki	30.000	—	—	2.317 05
"	Elektrowni	1.000	—	1.485 60	—
"	Kapitału Zakład.	—	59.360 99	—	—
"	Strat	—	—	98 37	—
"	Czystego Zysku	—	18.770 24	18.770 24	—
		1.158.131 23	1.158.131 23	38.142 69	38.142 69

Sporządzone na dzień 1 lipca 1928 r.

Nazwa Rachunków	R-k Bilansu Zamknięcia		R-k Strat i Zysków	
	Winien	Ma	Winien	Ma
Rachunek	Kasy	851 75	—	—
"	Gruntów.	366 000	—	—
"	Lasu	595 000	—	20.983 92
"	Budynków	130.000	—	837 81
"	Młyna i Stawu	5.000	—	—
"	Maszyn i Narz.	30.000	—	584 67
"	Ruchomości	1	—	—
"	Produktów Roln.	2.370 99	—	4.401 63
"	Nawozu	710	—	5.945 30
"	Magazynu	3.208 50	—	476 75
"	Inwent. Żywego	32.048	—	—
"	Dłużnik. i Wierz.	3.573 40	2.574 25	—
"	Uprawy Pól	—	—	21.920 54
"	Uprawy Ogrodu	—	—	7.416 90
"	Administracji	—	—	—
"	Utrzyman. Służby	—	—	15 516 08
"	Długów Hipot.	—	1 055.882 25	—
"	Procent. Hipot.	24.805 66	—	—
"	Zarządu Główn.	23.449 25	24.805 70	—
"	Różnych.	—	—	2.109 91
"	Młeczarni	—	—	—
"	Fabryki	30 000	—	—
"	Elektrowni	1.000	—	193 56
"	Kapitału Zakład.	—	139.456 24	—
"	Strat	—	—	156 95
"	Czystego Zysku	—	25.300 11	25.300 11
		1.248.018 55	1.248.018 55	61.702 94

Zamknięcie Rachunkowe Administr. Ruchu Pedagogicznego za rok 1927.

WPLYWY	Zł.	gr.	WYDATKI	Zł.	gr.
Pozostałość kasowa 1926	216	44	Drukarnia	7.284	00
Wpływy na P.K.O.	9.479	00	Redakcja	1.490	00
gotówką	404	80	Honorarja autorskie	1.602	50
przekazami	2.356	08	Administracja 1926 i 1927	1.450	00
Zarząd Gł. rach. z 30/X 1926	682	82	Siła biurowa	1.200	00
Pożyczka z rach. W. K. N.	1.500	00	książki dla redakcji	105	25
			Wydatki administracyjne	186	75
			Opłaty pocztowe	484	24
			Opłaty czekowe	94	85
			Pomoc w ekspedycji	141	51
			Zwroty mylnie nadesłanych	297	50
				14.336	60
			Pozostaje w P.K.O. na r. 1928	302	64
	14.639	14		14.639	14

TABELA PORÓWNAWCZA

**ważniejszych wpływów i wydatków za 1924, 1925, 1926
i 1927 rok.**

	1924 r.	1925 r.	1926 r.	1927 r.
Wpływy:				
Wkładki	198.899,30	359.766,38	467.053,35	518.280,60
Fundusz Samopomocy Leczniczej	593.036,46	746.701,51	775.793,09	887.161,22
Z prenumeraty „Płomyka”	72.854,47	130.582,26	213.274,23	346.707,05
Wydatki:				
<i>Pisma:</i> Głos Nauczycielski	55.629,10	98.145,90	136.255,77	182.689,44
Ruch Pedagogiczny	7.675,25	15.209,02	12.923,88	14.336,60
Płomyk	80.808,74	168.508,82	214.039,43	342.420,22
Polska Oświata Pozaszkolna	11.568,48	17.653,06	13.813,45	14.502,66
Szkoła Specjalna	1.264,99	11.171,45	8.494,69	12.650,45
Polskie Archiwum Psychologii	—	—	3.799,55	11.049,18
Kształt i Barwa	—	—	4.037,24	5.867,28
Razem	156.946,56	310.688,25	393.364,01	583.515,83
Kursy:				
Uniw. Regionalne	1.111,67	4.518,84	3.433,11	8.038,32
„ Wakacyjne	30.308,95	22.622,53	15.698,35	10.607,20
„ w Szycach	20.357,91	45.334,73	41.780,96	59.505,39
„ Korespondencyjny	3.025,—	6.000,—	3.000,—	—
Kurs Instruktorski	—	2.484,29	817,47	1.468,09
Razem	54.803,53	80.960,39	64.729,89	79.619,—
Wydatki admin-organ.				
„ Komisji wojewódzkich	57.608,61	89.592,54	116.869,98	156.016,66
„ Komisji wojewódzkich	17.543,75	40.442,34	47.280,13	61.190,67
Razem	75.152,36	130.034,88	164.150,11	217.207,33
Fundusz Wdów i Sierot	9.701,84	17.679,52	22.335,09	22.932,73

Centralna Komisja Rysunkowa	2,086	52	5	04	2,081	48	75
Sekcja Oświaty Pozaszkolnej	4,840	36	300	43	4,540	58	45
Polska Oświata Pozaszkolna	8,962	76	5,930		3,031	93	95
Uniwersytet Ludowy w Szycach	22,486	98	4,561	88	22,486	76	80
Uniwersytety Regionalne	5,898	47	2,645	70	1,337	10	46
Sekcja Robót Ręcznych	5,597	57	3	50	2,951	77	
Pedagogiczna	1,339	80	773	25	1,336	07	
Kształcenia Nauczycieli	838	50	74	30	65	80	
" Esperanto	20	30	5,890	75	53		
" Wycieczkowa	2,250	35	5,891	30	3,640		
Wakacyjne Kursy Uniwersyteckie	10	74	5,930	54	5,880		
Bursa w Warszawie	4,187	58	10,194	46	1,742		
im. Sobieskiego we Lwowie	54,217	14	11,426	16	10,194		
Komisje Zarządu Głównego	89,564	70	321,377	91	42,791	42	
Wkładczi	35,030	70	110,697	30			
Fundusz Zasobowy	13	33	12,080	82			
Procenty	8,650	11	14,233	42			
Depozyty	588	80	783	70			
Ubezpieczenia od Bezrobocia	1,204	62	1,204	62			
Podatek Dochodowy	2,821	89	3,347	31			
Kasa Chorych	2,326	85	2,791	60			
Ubezpieczenia Emerytalne	7,843	85	1,114,890	05			
Wierzytiele	1		6,586	72			
L. O. P. P.			3,905	54			
Fundusz Żelazny			196,842	83			
" Rezerwowy			1,815	08			
" Amortyzacyjny Domu Turystycznego			12,654	92			
" Sanatorium			696,180	07			
" Domów Nauczycielskich	2,772	47	33,384	13			
" Kolonii Letnich			149,473	52			
" Domu Turystycznego			3,002,501	32			
" Samopomoc Lecznicz. I	650	58	48,690	78			
" Wdów i Sierot	9,186	85	40,396	36			
" Dysp.acyjny	37,259	35	41,750	43			
" Obrony Prawnej	4,532		7,005	93			
" Wydawniczy			19,066	41			
" Samopomoc Lecznicza II	210		12,707	59			
" Inwenst. Amortyzacyjny			146,085	76			
" Zaległych Wkładek	5,199	82	497	12			
Sumy Przechodnie	497	30	2,509	62			
Administracja	74,836	70	7,872,420	70	72,326	68	
Razem	7,872,420	70	7,872,420	70	5,860,917	71	5,860,917

KSIĘGOWY: Ant. Solarški

B I L A N S

w dn. 31 grudnia 1927 r.

STAN CZYNNY.

Kasa	17.805.52
Papiery % %	31.097.77
Banki	259.414.08
P. K. O. konto 435	1.608.81
" " 4678	14.712.57
" " 8736	1.359.56
" " 9503	6.423.62
" " 10209	709.25
" " 13951	2.105.41
Dom Turystyczny w Zak.	159.387.51
Admin. Domu Turyst.	1.815.08
Budowa Sanatorium	2.689.513.16
Admin. Sanatorium	71.763.48
Ferma Brody	1.195.338.49
Plac	227.483.25
Uzdrowisko w Puszczy Marjańskiej	18.650.83
Kolonja w Brodach	2.187.14
Kolonja w Krynicy	8.971.44
Ruchomości	58.507.24
Biblioteka	3.025.37
Sumy do wyliczenia	10.10
Udziały	22.400.80
Dłużnicy	189.943.34
Pozyczki	45.191.15
Weksle obce	25.000.—
Znaczki Organiz.	1.817.80
Uniw. Lud. w Szczech	6.507.84
Uniw. Koresp.	12.025.—
Wiedza i Życie	11.195.03
Komisje wojewódz.	18.535.50

5.104.506.14

STAN BIERNY.

Wierzyciele	1.114.890.05
Depozyty	3.282.24
L. O. P. P.	4.853.82
Ruch Pedag.	680.58
Płomyk	13.897.45
Uniw. Regj.	3.092.06
Wak. Kursy Uniw.	871.30
Bursa w Warszawie	965.54
Bursa im. Sobińsk., Lwów	10.191.46
Wydawnictwa i Druki	5.935.96
Sumy Przechodnie	497.12

Majątek Związku

Fundusz Zasobowy	107.688.19
" Żelazny	3.314.44
" Rezerwowo	196.842.83
" Domu Naucz.	281.170.53
" Kolonij Letnich	27.030.33
" Domu Turyst.	149.473.52
" Amort. Domu Tur.	1.815.08
" Samop. Leczn.	2.969.176.60
" Inwest. Sanat.	12.654.92
" Wydawniczy	7.005.93
" Wdów i Sierot	30.989.53
" Obrony Praw.	9.881.43
" Dyspozycyjny	2.219.47
" Zaległ. Wkł.	146.085.76

5.104.506.14

A. Solarski, księgowy

Karol Makuch, skarbnik Związku

Komisja Kontrolująca Związku P. N. S. P. po dokładnem zbadaniu ksiąg i dowodów kasowych a także całokształtu gospodarki finansowej Zarządu Głównego stwierdza zgodność ksiąg z dowodami i stawia wniosek X Walnemu Zjazdowi Delegatów na udzielenie Zarządowi Głównemu absolutorjum z rachunków za rok 1927.

Warszawa, Zakopane, dn. 5 sierpnia 1928 r.

Przewodniczący J. Dackiewicz

Sekretarz A. Brzeski

Członkowie: A. Władyka
J. Żebrok
H. Kmytówna
W. Małanowski
F. Lubojemski

ZARZĄD GŁÓWNY ZWIĄZKU POLSKIEGO NAUCZYCIELSTWA SZKÓŁ POWSZECHNYCH.

Prezydjum:

1. Senator Nowak Stanisław — prezes, Kraków, Powiśle 4.
2. Poseł Smulikowski Julian, wice-prezes, Warszawa, Wiejska, Sejm.
3. Poseł Nowicki Zygmunt, wiceprezes, Warszawa, Wilcza 44, m. 12 — tel. 15.57.
4. Stattlerówna Klementyna — wiceprezes, Warszawa, Nowy Świat 21.
5. Makuch Karol — skarbnik, Warszawa, Praga, ul. Stalowa 46.
6. Maj Kazimierz — zast. skarbnika, Warszawa, Wiejska 3 m. 14.
7. Patkowski Aleksander — sekretarz prezydjalny, Warszawa, Święto-krzyska 18, m. 16, tel. 77-60.
8. Poseł Wawrzynowski Michał — sekretarz prezydjalny, Warszawa, Wiejska, Sejm.

Wydział Wykonawczy:

wyżej wymienione Prezydjum i

9. Chróścicki Bolesław, Warszawa, Natolińska 3.
10. Kisielnicki Maurycy, Warszawa, Solec 20a m. 25.
11. Najmoła Stanisław, Warszawa, Czerniakowska 128, Szkoła.
12. Ochędalski Henryk, Łódź, Rokicińska 100 m. 17.

Członkowie:

13. Baścik Michał, Oświęcim, szkoła im. Wyspiańskiego.
14. Bereśniewicz Kazimierz, Baranowicze, ul. Jezierna 15.
15. Cybulski Franciszek, Szczecbrzeszyn.
16. Czabanowski Józef, Tarnopol, ul. Wąłowa.
17. Gałązka Stanisław, Ameryka.
18. Malicki Tadeusz, Zakopane, Gubałówka, Sanatorium Z. P. N. S. P.
19. Müller Edmund, Zawiercie, skrytka p. 5.
20. Kolanko Jan, Nizankowice, p. Przemyśl.
21. Korczowski Bronisław, Sokołów Podlaski, p. loco.
22. Krawczyk Ignacy, Jarocin, p. loco.
23. Migocki Leopold, Kutry, p. loco.
24. Patyna Leon, Kraków, Biskupia 12.
25. Piotrowski Konstanty, Łomża, Piękna 17.
26. Pszczółka Paweł, Bobrek pod Cieszynem, Seminarjum naucz.
27. Sielke Franciszek, Zawda, p. Plesewo, pow. Grudziądz.
28. Sieńko Władysław, Kraków, Prądnik czerwony.
29. Stadnicki Jan, Zawichost, p. loco.
30. Syska Józef, Mysłowice, Seminarjum naucz.

Zastępcy:

Baliński Jan,
Chruścielewski Franciszek,
Gadzińska Eleonora,
Kalina Stefan,
Karkowski Tomasz,
Peszek Ferdynand,
Pietrykowski Stanisław,
Skrzypek Teofil,
Somorowski Stanisław,
Wycech Czesław.

PRZEWODNICZĄCY KOMISYJ ZARZĄDU GŁÓWNEGO KOMISJI:

Białostocka — Motoszko Michał, Białystok, Sobieskiego 30.
Kielecka — Łazarczyk Antoni, Ostrowiec, pow. opatowski.
Krakowska — Cieżobka Jan, Kraków, Rynek Gł. CD. — 29.

Lwowska — Deszberg Romuald, Lwów, Hoffmana 4.
 Lubelska — Wycech Czesław, Lublin, Długa 6.
 Łódzka — Biłski Klemens, Łódź, Podmiejska 21.
 Poleska — Kurpiewski Karol, Brześć n/B, Krzywa 88.
 Poznańska — Zych Franciszek, Poznań, Skrytka 10.
 Pomorska — Ciomborowski Jan, Toruń, Grudziądzka 84.
 Śląska — Zajchowski Zygmunt, Bytków, pow. kałowski
 Warszawska — Jędraszko Antoni, Włochy pod Warszawą.
 Wileńska — Dobosz Stanisław, Wilno, ul. 3 Maja 13.
 Wołyńska — Hoffman Jakób, Równie, skrzynka pocz. 228.

Podkomisje:

Przemyska — Ukjeja Michał, Przemysł, Wodna 11.
 Stanisławowska — Gadzińska Eleonora, Stanisławów, 3 Maja.
 Tarnopolska — Czabanowski Józef, Tarnopol, Wałowa.
 Nowogrodzka — Bereśniewicz Kazimierz, Baranowicze, Jezierna 15 (od 1-go września 1928 r. została przydzielona do Komisji Wileńskiej, a tem samem rozwiązana).

SPIS RZECZY.

	Str.
1. Słowo wstępne	3
2. Reforma ustroju szkolnictwa	7
3. Sprawa niezależności szkolnictwa i organizacja nauki w szkole	9
4. Pragmatyka, uposażenie	11
5. Obrona prawna, konferencje rejonowe	14
6. Kwalifikacje, weryfikacje	15
7. Okólnik d-ra Bartla, zwalnianie chorych nauczycieli, zajęcia uboczne, emeryci	16
8. Konkursy	17
9. Zarząd Główny i jego organa wykonawcze	18
10. Sekcje Zarządu Głównego	20
11. Kształcenie nauczycieli	34
12. Oświata pozaszkolna	45
13. Sprawy prasowo-wydawnicze	49
14. Ruch Związkowy (Sprawozdania Komisji)	58
15. Z żałobnej karty	121
16. Samopomoc lecznicza	123
17. Pensjonaty i kolonie	142
18. Sprawy gospodarcze	145
19. Sprawozdanie finansowe	147
20. Spis członków Zarządu Głównego i Przewodniczących Komisji	175

